

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม

Phimoldhamma Research Institute Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย ด้านอิสานศึกษา ด้านสันติศึกษา และด้านวิปัสสนาศึกษา
3. เพื่อเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review) หักคะแนนและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ถือเป็นความลับของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รector ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

มาริสสา ไสวงาม

กองบรรณาธิการ

1. พระครูปริยัติธรรมวงศ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระมหาโยธิน โยธิโก, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
10. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวรัตน์ โพธิ์สาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสง แสนบุตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. อาจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้จัดการวารสาร

สาริกา ไสวงาม

ออกแบบปก

สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399

<http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/kkjin/>

E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

พิมพ์ที่

เอมี ก๊อบบี้ เซนเตอร์ 88/27 ถนนเหล่านาดี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 0-4330-6845 แฟกซ์ 0-4330-6845

E-mail: emmy_emma_emem@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม (Peer Review)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชัย จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ทนต์ศักดิ์ คุ่มไชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
8. รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ ยุระชัย	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
13. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
21. อาจารย์ ดร.ประชัน ชะชิกุล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการแถลง

วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ของผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคลากรปฏิบัติการวิชาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ รวมถึงนักวิชาการจากองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และนักวิชาการอิสระที่ต้องการนำเสนอผลการ ศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและการสะท้อนองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงที่สามารถนำไปสู่การ ประยุกต์ใช้พัฒนาในด้านต่างๆ ได้ วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมฉบับนี้ เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประกอบด้วย บทความ วิจัย 19 บทความ และบทความวิชาการ 1 บทความ

ขอขอบพระคุณผู้สนับสนุนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาพิจารณาอ่านบทความและให้ข้อเสนอแนะที่มี คุณูปการต่อการพัฒนาทางวิชาการ ทำให้วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมสามารถดำรงคุณภาพและมาตรฐานทาง วิชาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมในระดับชาติและระดับนานาชาติ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สันนาริ)

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก
An Analytical Study of Characters' Morality in Vessantara Jātaka Literature 1
พระสุกรี ยโสธโร, จักรพรรณ วงศ์พรพจน์, จรัส ลีกา, อุทัย กมลศิลป์
และสุรพันธ์ สุวรรณศรี
Phra Sukri Yasotharo, Chakkapan Wongpornpavan, Jaras Leeka,
Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
- การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาของชาวบ้านเตือ ตำบลบ้านเตือ
อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
**The Philosophical Analysis of the 10th Month Meritorious Tradition
of Banduea villagers, Banduea Sub-district, Kasetsomboon District,
Chaiyaphum Province** 15
พระอธิการภักดิ์ พิธิมโม (พรหมศิริพงศ์), จรัส ลีกา, สุวิน ทองปั้น,
อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี
Phra Athikan Phackapong Sirithammo (Phomsiripong), Jaras Leeka,
Suwin Thongpan, Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง
อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
**Factors Affecting Work Motivation of the Employees at Lak Song Sub-District
Administration Organization, Ban Paeo District, Samut Sakhon Province** 27
กรวิยา จันทร์ขจร และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Kornwiya Jankhajorn and Rachen Noppanatwongsakorn
- การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุภูศรีของชาวหลวงพระบาง
**A Study of Beliefs and Worship Rituals for Phra That Phu Sri of
Luang Prabang People** 39
พระลาชน ญาณวิโร (พนลัด), พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ,
โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และเกียรติศักดิ์ บังเพลิง
Phra Lasun Yanaviro (Phonlath), Phramaha Daosayam Vajirapañño,
Sowit Bamrungphak and Kiatisuk Bangploeng

- **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น**

**Academic Leadership of Private School Administrators of Khon Kaen
Provincial Education Office** 51

นิตยา อางหาญยิ่ง และสุนทร สายคำ
Nittaya Arthanying and Sunthon Saikham
- **ความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ
จังหวัดขอนแก่น**

**The Satisfaction of Disables to the Services of Potentiality and Career
Development for Disables Center, Khon Kaen Province** 61

สิทธิพร เกษจ้อย, วรชาติ ทะสา และสัจจรักษ์ ไร่สงวน
Sitthipron Khetjoi, Worrachat Thasa and Saccarak Raisanguan
- **การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์
โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรุณยูประเทศ อำเภออรุณยูประเทศ
จังหวัดสระแก้ว**

**The Behavior Development of the First Year Secondary School Students
by Buddhist ethics in Ban Kilong Song Public School, Aranyaprathet
Municipality, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province** 73

พระประสิทธิ์ ขนติวณฺโณ, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา, อุทัย กมลศิลป์
และสุรพันธ์ สุวรรณศรี
Phra Prasit Kantivanno, Suwin Thongpan, Jaras Leeka, Uthai Kamolsil
and Surapan Suvannasri
- **การบริหารความเสี่ยงผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1**

**Risk Management of School Administors In Basic Education Institution
under The Office of Khonkaen Primari Educational Service Area 1** 85

พระพรศักดิ์ ภพทาจาร์, ประจิตร มหาหิง และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส
Phra Phonsak Phathajaro, Prachitr Mahahing
and Chao Athikan Boonchuay Jotivamso

- ความงามจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

The Beauty of Uposatha Mural According to Subjective Theory in Pho Chai Khok Yai Temple, Bua Ban Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province 95

พระมหาการันต์ ภูมิปัญญา, สุวิน ทองปี่น, จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี

Pramaha Karan Phumipanyo, Suwin Thongpun, Chakkapan Wongpornpavan, Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
- การศึกษาความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

The Study of Practicum School Requirement with the Pre-service Teacher, Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute 107

จริยา ตะลั่งวิทย์ และกิติพันธ์ สิริไวยายก

Jariya Talangwit and Kitiphon Siriwaitayangkoon
- การศึกษาเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี

A Study of Causes and Effects of Kamma in the Story of SāmāvaTī 117

พระมหากอบกฤต โสภณปัญญา, จรัส ลีกา, จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี

Phramaha Kobkrit Sopanapanyo, Jaras Leeka, Chakkapan Wongpornpavan, Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
- เสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูโซกับพุทธทาสภิกขุ

Freedom in the Views of Jean Jacques Rousseau and Buddhadasa Bhikkhu 127

พระมหานิกร ปโมทิโต, จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์, พระครูภาวนาโพธิคุณ, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี

Phramaha Nikorn Pamothito, Chakkapan Wongpornpavan, Phrakru Bhavanaphodhikun, Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
- ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

Transformational Leadership in Thailand 4.0 According to the Power of the Baht 4 Principle of the Private School Administrators under the Khon Kaen Provincial Education Office 137

ภัทราวลัย ดอกบัว และสุนทร สายคำ

Phattharawan Dokbua and Sunthon Saikham

- **การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น**

**The Educational Institution Administrations According to the Four
Iddhipada Dhammas in Private Vocational Education Institutions
under Khonkaen Vocational Education Office** 147

อัฒพ์พงค์ ศรีทะวงค์, จุฬำพรรณพรณ์ ธนะแพทย์ และสำเริง ยุรัชัย
Autthaphong Sritawong, Chulapunporn Thanaphaet and Samrej Yurachai
- **ประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองสมุทรสาคร
จังหวัดสมุทรสาคร**

**The Effectiveness of the Provision of Services of Bankao Subdistrict
Administration Organization, Muang District, Samut Sakhon Province** 159

ปริญญำ ภิญโญยิ่ง และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Parinya Pinyoying and Rachen Noppanatwongsakorn
- **การบริหารงานวิชาการในยุคลไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น**

**Schools Administratration' Academic Administrator Thailand 4.0 at
Phrapariyattidhamma Schools on General Education Department in
Khon Kaen Province** 169

พระมหาอรรถชัย ญาณธโร, จุฬำพรรณพรณ์ ธนะแพทย์ และประจิตร มหาหิง
Phramaha Atthachai Yanataro, Chulapunporn Thanaphaet
and Prachitr Mahahing
- **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ
การบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย**

**Factors that Contribute to the Success of the Organization Development
in Accordance with the Quality of Government with Community Development
Department, Ministry of Interior** 181

ฐิติมา สุทธิवास และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Thitima Suttiwas and Rachen Noppanatwongsakorn

- การศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
โรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

**A study of the training results of Buddhabuttra Thammathida Camp of
Primary School Students in Phiphat Ratbamrung School, Kamalasai
Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province** 191

พระวรพันธุ์ วรปญโญ (กระจายศรี), พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,
พระมหามิตร ลีตปญโญ และเกียรติศักดิ์ บังเพลิง
Phra Worapant Varapañño (Khajaisri), Phramaha Daosayam Vajirapañño,
Phramaha Mit Thitapanyo and Kiatisuk Bangploeng
- การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอสรีบุญเรือง
จังหวัดหนองบัวลำภู

**Knowledge Management Based on the Sufficiency Economy Philosophy
to the Community at Sribunrueang District in Nongbualamphu** 201

อุกฤษฏ์ ดอนบวรเทา และสุนทร สายคำ
Ukrit Donbuntao and Sunthon Saikham

บทความวิชาการ: Academic Article

- ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากมุมมองของแนวคิดการให้ความหมาย

Social Movements from the Framing Perspective 211

สมชัย ภัทรธนานันท์
Somchai Phatharathananunth
- ภาคผนวก:
- กระบวนการพิจารณาบทความ 223
- แนะนำสำหรับผู้ตีพิมพ์บทความ 224

การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก *

An Analytical Study of Characters' Morality in Vessantara Jātaka Literature

พระสุกรี ยโสธโร, จักรพรรณ วงศ์พรพวัน, จรัส ลีกา¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²

Phra Sukri Yasotharo, Chakkapan Wongpornpavan, Jaras Leeka,

Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phrasukri.63@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) ศึกษาวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก 3) วิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น คือ ศีล ควบคุมกาย วาจา ระดับกลาง คือศีลกรรมบท 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และระดับสูง คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ควบคุมกาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา จริยธรรมที่ปรากฏในพระเวสสันดรชาดกได้แก่ ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร กตัญญู กตเวทิต์ สังคหวัตถุ พรหมวิหาร หลักทศ 6

2. วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก มี 13 กัณฑ์ เริ่มจากกัณฑ์ที่ 1 คือทศพรกัณฑ์จนถึงกัณฑ์ที่ 13 คือ นครกัณฑ์ มีเนื้อหาที่กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีของพระเวสสันดร มีอานิสงส์ในการพึ่งเทศน์มหาชาติ

*ได้รับบทความ: 16 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 4 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2563

Received: March 16, 2020; Revised: มิถุนายน 4, 2020; Accepted: มิถุนายน 15, 2020

ให้จบในวันเดียวทั้ง 13 กัณฑ์ ดังนี้ 1) ได้พบพระศรีอารีย 2) ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ 3) ไม่เกิดในอบายภูมิ 4) จะเกิดเป็นมนุษย์ในยุคของพระศรีอารีย 5) จะได้บรรลุนิพพาน และมีคุณค่าดังนี้ 1) คุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ 2) คุณค่าทางด้านสังคม และ 3) คุณค่าทางจริยธรรม

3. การวิเคราะห์จริยธรรมผ่านตัวละคร พบว่า 1) พระเวสสันดร ได้แก่ ทศพิธราชธรรมและสังคหัตถ์ 2) นางมัทรี ได้แก่ พรหมวิหาร 4 และทศ 6 3) พระชาลี-พระกัณหา ได้แก่ หลักกตัญญูกตเวที 4) ชูชก ได้แก่ ตัณหา และโลภะ 5) หลักทศ 6 และหลักกตัญญูกตเวที ได้แก่ นางอมิตตดา 6) พระเจ้าสุทนต์ ได้แก่ ทศพิธราชธรรม และ 7) พระนางมัทรี ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม และหลักทศ 6

คำสำคัญ: จริยธรรม; ตัวละคร; วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก

Abstract

The aims of this research were: 1) study morality in Theravada Buddhist philosophy; 2) to study the Vessantara Jātaka literature; 3) to analyze the characters' morality in Vessantara Jātaka. This study was carried out by means of the documentary research methodology through investigating the information in the Tipiṭaka, academic works and relevant research. The obtained data were presented by the descriptive analysis.

The research results are as follows:

1. The morality in Theravada Buddhist philosophy are practices to improve the quality of life and live happily in society is divided into 3 categories (levels): beginning level, observation of Five Sīla (Five Precepts) to control the body and speech; middle level including 10 Kusala Kammāpatha (Tenfold Way of Good Action) used to control body, speech and mind; a high level including Aṭṭhaṅgika-magga (Eightfold Noble Paths) used to control body, speech, mind and to develop wisdom. The morality found in this Jātaka are 10 Dasarājadhamma (Tenfold Code of the King), 4 Brahmavihāra (Sublime State of Mind), Kataññūkatavedī (Gratitude), 4 Saṅgahavatthu (Bases of Social Solidarity) and Six Disā (Six Direction).

2. Vessantara Jātaka literature consists of 13 episodes beginning with Thodsapon to Nakhonkan. Its content involves accumulation of Pāramī (Perfection) of Vessantara. The fruitions of listening to the Vessantara Jātaka sermon are 1) meeting Metteyya Buddha; 2) being born in the paradise; 3) not being born in the unwholesome realms; 4)

being born as a human in Metteyya Buddha time; 5) attaining Nirvana. The following values are: 1) literary values; 2) social values and 3) ethical values.

3. The analysis of the characters' morality in Vessantara Jātaka found the following morality of each character: 1) Vessantara: 10 Dasarājadhamma and 4 Saṅgahavatthu; 2) Lady Madri: 4 Brahmavihāra and 6 Disā; 3) Jālī and Kanhā: Kataññūkatavedī; 4) Jūjok: Taṇhā (Craving) and Lobha (Greed); 5) Lady Amittatā: 6 Disā and Kataññūkatavedī; 6) Sañchaya King: 10 Dasarājadhamma; 7) Lady Phusadī: 4 Brahmavihāra and 6 Disā.

Keywords: Morality; Characters; Vessantara Jātaka Literature

1. บทนำ

วรรณกรรมเป็นผลงานอันเกิดจากการคิดและจินตนาการ แล้วจึงมาเรียบเรียงบันทึกและนำมาบอกเล่า ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่างๆ โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือวรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่วรรณกรรมที่เล่าด้วยปากเปล่าไม่ได้จดบันทึก วรรณกรรมจึงมีความหมายที่ครอบคลุมกว้างถึงประวัติ นิทานชาดก ตำนาน เรื่องเล่า ขำขัน รวมถึงเรื่องสั้น นวนิยาย บทเพลง และคำคม เป็นต้น วรรณกรรมเรื่องเวสสันดรชาดก เป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดกที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายในพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญทานบารมี ก่อนที่จะอุบัติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า (Thai Tipitaka 33/235/232) และมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “มหาชาติชาดก” ซึ่งในการเทศนานั้นเรียกว่า “เทศมหาชาติ” โดยมีทั้งหมด 13 กัณฑ์ (Suriyasak, 2002 : 1-5) เริ่มด้วยกัณฑ์ที่ 1) คือ กัณฑ์ทศพร ซึ่งเป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ได้ประสาทพรให้แก่พระนางผุสดี ก่อนที่พระนางจะได้จุติลงมาเป็นพระราชมารดาของพระเวสสันดร 2) กัณฑ์หิมพานต์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงบริจาคช้างป้างัยนาคคู่บารมีให้แก่พราหมณ์เมืองกลิงคราษฎร์ จึงทำให้ประชาชนชาวเมืองสีพีมีความโกรธแค้นและได้ขับไล่ออกนอกเมืองไปประทับที่เขาวงกต 3) กัณฑ์ทานกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงมหาสัจตศกทาน คือเป็นการบริจาคมหาทานครั้งยิ่งใหญ่ 4) กัณฑ์นวกะประเวศน์ เป็นกัณฑ์ที่กษัตริย์ทั้ง 4 ออกเดินดงป่าประพาศสู่เขาวงกต 5) กัณฑ์ชูชก เป็นกัณฑ์ที่พราหมณ์ชูชกได้นำอมิตตดา มาเป็นภรรยาและหมายที่จะได้โอรสและธิดาพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์จุลพน เป็นกัณฑ์ที่พราหมณ์เจตบุตรเกิดหลงคารมชูชกจึงได้ชี้ทางสู่อาศรมจตุตถาชี และชูชกก็ได้ชักลัทธิภิกขิงแก่พราหมณ์เจตบุตร โดยอ้างว่าเป็นราชสาส์นของเจ้ากรุงสุโขทัย จึงได้พาไปยังต้นทางที่ตั้งอาศรมของฤาษี 7) กัณฑ์มหาพน เป็นกัณฑ์ในป่าใหญ่ ชูชกได้หลอกล่อจตุตถาชีเพื่อให้บอกทางสู่อาศรมพำนักพระเวสสันดร แล้วจึงรอนแรมเดินทางไปหา 8) กัณฑ์กุมาร (Thammachat, 1999 : 63) เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงได้ทานโอรสและธิดาทั้งสองให้แก่ชูชก 9) กัณฑ์มัทรี เป็นกัณฑ์ที่พระนางมัทรีทรงตัดความห่วงหาอาลัยในสายโลหิตที่พระเวสสันดร

ทรงอนุโมทนาทานโอรสและธิดาทั้งสองแก่พราหมณ์ชุก 10) กัณฑ์สักกบรรพ เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ ซึ่งก็คือท้าวสักกเทวราชที่ได้จำแลงแปลงตนเป็นพราหมณ์มาทูลขอพระนางมัทรี พระนางได้สละลงเมื่อได้พบ และพระเวสสันดรได้ทรงพระราชทานพระนางมัทรีแก่พราหมณ์ (Suriyasak, 2002 : 43) และที่สุดพระนางมัทรีก็ทรงยินยอมโอนูหมทนาพร้อมทานบารมีเพื่อให้พระองค์สำเร็จพระสัมโพธิญาณ 11) กัณฑ์มหาราช เป็นกัณฑ์ที่เทพเจ้าได้จำแลงองค์เพื่อทำนุบำรุงขวัญกุมารและกุมารีทั้งสองก่อนเสด็จนิวัติถึงมหานครสีพี 12) กัณฑ์กษัตริย์ เป็นกัณฑ์ที่ทั้งหกกษัตริย์ถึงวิภิกขุสภาพลอง เมื่อได้พบหน้ากัน ณ อาศรมดาบสที่เขา วงกต พระเจ้ากรุงสญชัยใช้เวลา 1 เดือนกับ 23 วัน ในการเดินทางสู่เขาวงกต และ 13) กัณฑ์นครกัณฑ์ เป็นที่ทั้งหกกษัตริย์นำพยุหยาเสด็จนิวัติยังพระนครสีพี และพระเวสสันดรได้ขึ้นครองราชย์แทนพระบิดา วรรณกรรมเรื่องเวสสันดรชาดกนี้ ได้มีตัวละครแสดงบทบาทที่สำคัญต่างๆ ในเรื่อง ประกอบด้วย เจ้ากรุงสญชัย พระนางผุสดี พระเวสสันดร พระนางมัทรี พระชาลีกุมาร พระกัณหากุมารี ท้าวสักกเทวราช (พระอินทร์) อัจจุตฤาษี พราหมณ์ชุก นางอมิตตดา พรานเจตบุตร และราชบริษัท เป็นต้น ซึ่งตัวละครเหล่านี้ได้แสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมไปในเรื่องของจริยธรรม และถือว่าเป็นแบบอย่างทางจริยศาสตร์ต่อสังคม ทั้งที่เป็นส่วนที่ดี (กุศลธรรม) และส่วนที่ไม่ดี (อกุศลธรรม) เช่น เมื่อกล่าวถึงกุศลธรรม ก็จะได้ยกตัวอย่างในพระเวสสันดรให้เป็นแบบอย่าง ที่มีครอบครัวที่มีจิตใจสมัคสมานสามัคคีให้แก่กัน และได้ดำเนินชีวิตตามจริยธรรม พระเวสสันดรมีพระราชประสงค์เสด็จประทับในป่า พระนางมัทรีพร้อมด้วยพระราชกุมาร และพระราชกุมารีทั้งสองก็ทรงเสด็จตามด้วยเช่นกัน ชีวิตในครอบครัวของพระเวสสันดรนั้นดูจะต่างจากชีวิตในพระราชวังสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช โดยราชประเพณีนิยมแล้วนั้น พระราชาพระองค์หนึ่งๆ นั้น ย่อมจะต้องมีอัครมเหสีและพระสนมจำนวนมากคอยเป็นบริวารอุปฐาก เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงบุญบารมีแห่งพระมหากษัตริย์ แต่พระเวสสันดรนั้นแม้จะเป็นถึงพระราชกุมารพระองค์เดียวก็ไม่ทรงปฏิบัติในพระองค์อย่างนั้น เพราะพระองค์นั้นทรงกลัวที่จะเกิดความพ่ายแพ้แก่เหล่ากิเลสในพระองค์เอง พระองค์ถึงกับได้ทรงขอแรงอธิฐานจากท้าวมหาพรหมมาช่วย หรือที่เรียกว่าพร 8 ประการ และมีประการหนึ่งคือ ประพฤติผิดในลูกเมียของผู้อื่น ซึ่งพระเวสสันดรได้ขอว่า ขอจงอย่าให้ลูกแก่อำนาจ สตรี ล่วงเกินภรรยาท่าน ขอจงพอใจเฉพาะฉาตาตนเท่านั้น ซึ่งหากมองเฉพาะจุดนี้ ก็สามารถที่จะสรุปเกณฑ์ตามหลักจริยธรรมได้ว่า ในสมาชิกทั้ง 4 ของครอบครัวล้วนแต่เป็นผู้ที่มีคุณธรรมที่หาได้ยากยิ่งและเมื่อศึกษาถึงตัวละครอีกบทบาทหนึ่ง เช่น ชุก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ชุก เป็นตัวละครประกอบอยู่ในเรื่องพระเวสสันดรชาดก (Chansom, 2015 : 3) ผู้เกิดในตระกูลพราหมณ์โกวาทิกชาติ แม้ชุกจะเกิดในตระกูลพราหมณ์ที่ถือตนว่าเป็นผู้มีกำเนิดสูงกว่าผู้อื่น แต่ชุกกลับเป็นยาจกเสียใจ ต้องเที่ยวขอทานเพื่อเลี้ยงชีพ แต่ถึงกระนั้นแล้วชุกก็ยังมิมีนิสัยตระหนี่เหนียวแน่น มีความโลภ และมีความหลงใหลกับเมียตนเป็นยิ่ง ซึ่งบทบาทนี้ได้แสดงให้เห็นถึงเชิงจริยธรรมของชุกกว่า เป็นผู้ที่มีความประพฤตินอกกลุ่มจากจริยธรรมอันดีงามด้วย อันเป็นการนำไปสู่ให้เกิดการเพิ่มพูน

ในอุทิศธรรมของตนเอง ซึ่งหากศึกษาวิเคราะห์โดยชัดแล้ว ก็ถือว่าเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นในเชิงจริยธรรมของพฤติกรรมในสังคมเป็นอย่างดี

การวิเคราะห์เชิงจริยธรรมในตัวละครเรื่องพระเวสสันดรชาดกนี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์แต่คนนั้น ควรที่จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร ควรจะใช้ชีวิตในทางใด และควรปฏิบัติตนต่อผู้อื่นกับสังคมแบบไหน อะไรคือหลักแหล่งในความประพฤติของมนุษย์ที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งในประเด็นเหล่านั้น เวสสันดรชาดกได้ให้คำตอบเอาไว้อย่างครบถ้วน ด้วยการนำเสนอแบบบุคคลาธิฐาน คือ การยกเอาตัวละครที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดรชาดกดังที่กล่าวมา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เห็นเป็นซึ่งธรรมาธิฐานเชิงจริยธรรมที่แทรกอยู่กับบทบาทในแต่ละตัวละคร ซึ่งล้วนแต่เป็นแบบฉบับอย่างดี ที่ให้เกิดการเลียนแบบได้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมทั้งสิ้น เช่น บิดามารดากับบุตร สามีกับภรรยา กษัตริย์กับประชาชน เพื่อนกับเพื่อน เป็นต้น พฤติกรรมจากตัวละครในเรื่องพระเวสสันดรชาดก ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนนั้นนิยมฟังเทศมหาชาติ เพราะลักษณะเด่นของเรื่องพระเวสสันดรชาดกคือการบำเพ็ญทานบารมี ที่ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธา และแทรกความคิดสร้างสรรค์ ที่ดีงามอันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป และนอกจากนี้ก็ยังได้เห็นตัวละครที่เป็นแบบอย่างอยู่ 2 แบบอย่าง คือ แบบอย่างทางโลกและแบบอย่างทางธรรม ชุชกนั้นคือแบบอย่างทางโลก ส่วนพระเวสสันดรคือแบบอย่างทางธรรม ผู้ใดที่ต้องการเอาตัวให้รอดในทางโลกอาจจะเอาแบบอย่างจากชูชก เพราะชูชกมีสิ่งที่น่าศึกษา คือเป็นผู้หมั่นเพียร รู้จักอดออม มัธยัสถ์ มีไหวพริบ เอาตัวรอดจากอันตราย แม้จะขอกุมารและกุมารีทั้ง 2 ก็ยังรู้จักในกาลเวลาอันควร ส่วนผู้ที่ต้องการเอาตัวรอดในทางธรรมนั้น ควรเอาเยี่ยงอย่างจากพระเวสสันดร

ปัจจุบัน วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกได้ถูกจัดขึ้นให้เป็นประเพณีสำคัญของชาวไทย โดยเฉพาะมวลชนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมจัดเป็นงานบุญประเพณี 12 เดือน ซึ่งเป็นวัฒนธรรม จารีตประจำปี หรือ ฮีต 12 ถือเป็นประเพณีปฏิบัติ กล่าวคือเป็นการจัดงานบุญผะเหวด หรืองานบุญฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งในแต่ละที่นั้นมีการจัดงานบุญที่แตกต่างกันไป การจัดงานบุญประเพณีฟังเทศน์มหาชาตินั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เป็นประเด็นที่ค่อนข้างจะเริ่มมีความชบเซา และเลือนรางลงไปมาก คือการนำหนักจริยธรรมมาวิเคราะห์ตัวละครในเรื่องพระเวสสันดรชาดกว่า ตัวละครไหนมีบทบาทอย่างไร รวมถึงพฤติกรรมของตัวละครนั้นมีการประพฤติตนอย่างไร เช่น ทำไมพระเวสสันดรจึงมีความใจดี ใจกว้าง ใจถึงยิ่งนัก แม้กระทั่งพระโอรส พระธิดา และพระมเหสี ก็ยังสามารถทนให้แก่ผู้อื่นได้ พระเวสสันดรกระทำเช่นนั้นถูกและควรหรือไม่ในสิทธิของพระโอรสชาติ พระธิดากันหา และพระนางมัทรีพระมเหสีนั้น ควรจะเป็นกรรมสิทธิ์ของพระเวสสันดร หรือควรที่จะให้ทั้งสามพระองค์นั้นได้ตัดสินใจเอง ซึ่งคำถามเหล่านี้นำไปสู่การวิเคราะห์ทางจริยธรรมว่าพระเวสสันดรนั้นกระทำโดยถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ หรือเมื่อพระองค์ทรงกระทำอย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้วนั้น มีหลักจริยธรรมอะไรที่เป็นเป้าหมายที่สำคัญ เพื่อให้พระองค์ทรงกระทำเช่นนั้น

ดังนั้น เพื่อให้เห็นบทบาทของพระเวสสันดรและตัวละครอื่นๆ ว่ามีการเชื่อมโยงเกี่ยวกับหลักของจริยธรรมอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก เพื่อจะได้นำหลักจริยธรรมมาศึกษาวิเคราะห์ในตัวละครที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดรชาดก ให้เห็นเป็นแบบอย่างจากการประพฤติปฏิบัติว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี และสิ่งนั้นๆ มีความหมายอันเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก
3. เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวิธีการเก็บ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ วิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำไปเพื่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช และ 2) รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร งานวิจัย งาน สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) แยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด 2) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระจากแหล่งข้อมูล 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก และ 3) แนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วเห็นว่า มีข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ 3) วิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ 4) เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน 5) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

การสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ตั้งไว้นั้นตามลำดับ และหาความสอดคล้องกับเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาเพื่อการยืนยันความถูกต้องเชิงเนื้อหาต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยโดยความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. หลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า หลักจริยธรรมมีแนวคิดพื้นฐานมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขด้วยการรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมีวิถีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีการเกื้อกูลกันในลักษณะของสังคมแห่งการพึ่งพา หลักจริยธรรมพื้นฐานนั้นมีเป้าหมายเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติเบื้องต้นที่เกิดจากกายกรรม และวจีกรรม โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การไม่ทำความชั่ว 2) การกระทำแต่ความดี และ 3) การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยมีวิธี 3 ประการดังนี้ 1) สัมปัตตวิริติ 2) สมาทานวิริติ และ 3) สมุจเฉทวิริติ หลักจริยธรรมนั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) จริยธรรมระดับต้น ได้แก่ศีล 5 หรือ เบญจศีลความประพฤติชอบทางกายและวาจา, และการรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การรักษามาระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน 2) จริยธรรมระดับกลาง เป็นจริยธรรมที่มุ่งขัดเกลาดนเองให้มีจิตใจสูงขึ้น เป็นการเว้นอกุศลกรรมบถ 10 และทำกุศลกรรมบถให้สมบูรณ์ บางครั้งเรียกว่า อาคาริยวินัย ซึ่งแปลว่า วินัยของผู้ครองเรือนหรือคฤหัสถ์ แยกเป็นทางกาย วาจา และใจ 3) จริยธรรมระดับสูง เป็นจริยศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาตนเองสู่ความเป็นอริยชนประกอบด้วยหลักธรรมคำสอนที่เป็นมรรค 8 หรือที่เรียกอีกชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา หลักปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นหนทางดับทุกข์ จริยศาสตร์ระดับสูงนี้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนา กาย วาจา ใจ และปัญญา และหลักจริยธรรมที่พบในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก หมวดประกอบด้วย ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 กตัญญูทศเวที สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 หลักทศ 6

2. วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า พระเวสสันดรชาดกเป็นวรรณกรรมชาดกที่ยิ่งใหญ่ โดยกล่าวถึงพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร ได้บำเพ็ญบารมีอย่างสูงสุด ยากเกินกว่าจะมีผู้ใดทำได้คือให้บุตรและภรรยาแก่ผู้ที่มาขอ นอกจากนั้นยังบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่อื่นๆ ครบถ้วนทั้ง 10 ประการ จึงชื่อว่า “มหาชาติ” และมหาเวสสันดรชาดกเป็นเรื่องที่คนไทยเรารู้จักกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย แต่ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดเกล้าให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งขึ้นเมื่อปีขาล จุลศักราช 44 (พ.ศ. 2025) เรียกว่า มหาชาติ มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ดังนี้ 1) กัณฑ์ที่ 1 ทศพร เป็นกัณฑ์ที่พระอินทร์ประสาทพรแก่พระนางผุสดี 2) กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรบริจาคทานช้างป้างจันนาถ 3) กัณฑ์ที่ 3 ทานกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่พระเวสสันดรทรงแจกมหาสัตตกทาน 4) กัณฑ์ที่ 4 วนประเวศน์ เป็นกัณฑ์ที่สักขีตรีย์เดินดงบ่ายพระพักตร์สู่เขาวงกต 5) กัณฑ์ที่ 5 ชูชก เป็นกัณฑ์ที่ชูชกได้ขอบุตรทั้งสองคือกัณหา และชาลีของพระเวสสันดรมาเป็นทาส 6) กัณฑ์ที่ 6 จุลพน เป็นกัณฑ์ที่พราณเจตบุตรหลงกลชูชกแล้วชี้ทางไปสู่อาศรมของฤๅษี 7) กัณฑ์ที่ 7 มหาพล เป็นกัณฑ์ป่าใหญ่ ชูชกหลอกหลอจตุฤๅษีให้บอกทางสู่อาศรมพระเวสสันดร 8) กัณฑ์ที่ 8 กัณฑ์กุมาร เป็นกัณฑ์ที่

พระเวสสันดรทรงได้ประทานสองโอรสแก่ชูชก 9) กัณฑ์ที่ 9 กัณฑ์มัทรี เป็นกัณฑ์ที่ พระนางมัทรี ทรงได้ตัดความห่วงหาอาลัยในสายเลือดอนโมทนาทานพระโอรสทั้งสองแก่ชูชก 10) กัณฑ์ที่ 10 สักกบรรพ เป็นกรรมที่พระอินทร์เจ้าได้จำแลงกายเป็นพราหมณ์มาขอพระนางมัทรี 11) กัณฑ์ที่ 11 มหาราช เป็นกัณฑ์ที่เหล่าเทวดาแปลงร่างลงมาปกป้องสองกุมารจนเดินทางถึงกรุงสรี 12) กัณฑ์ที่ 12 ฉกษัตริย์ เป็นกัณฑ์ที่ทั้งหกษัตริย์ถึงวิสาขบูชาพลบแสงเมื่อได้พบหน้ากันที่เขาวงกต และ 13) กัณฑ์ที่ 13 นครกัณฑ์ เป็นกัณฑ์ที่หกษัตริย์เสด็จกลับพระนคร และพระเวสสันดรได้ทรงขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดา และมีคติความเชื่อว่า การได้ฟังเทศน์มหาชาติให้จบบริบูรณ์ทั้ง 13 กัณฑ์ ในวันเดียว จะมีอานิสงส์ดังนี้ 1) ได้พบพระศรีอาริย์เมตไตรย์ 2) ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ 3) ไม่ไปเกิดในอบายภูมิ 4) จะเกิดเป็นมนุษย์ในยุคของพระศรีอาริย์ และ 5) จักได้บรรลุมรรคผลนิพพาน และมีคุณค่าในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก ได้แก่ 1) คุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ 2) คุณค่าทางด้านสังคม และ 3) คุณค่าทางจริยธรรม

3. การวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก พบว่า

3.1 พระเวสสันดร ถือว่าเป็นนักบริจาคทานผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกดังปรากฏในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกดังนี้คือ พระราชทานช้างปัจจัยนาคนเป็นทาน และได้ทำพิธีสัตตสดกมหาทาน คือ บริจาคช้าง ม้า โคนม รถม้า ทาส และทาสี อย่างละ 700 เป็นการบริจาคให้คนทั่วไป และพระองค์ได้ทำปัญจมหาบริจาค คือการบริจาคที่ยิ่งใหญ่ 5 ประการ คือ 1) ธนบริจาค (การสละทรัพย์สมบัติเป็นทาน) 2) อังคบริจาค (การสละร่างกายเป็นทาน) 3) ชีวิตบริจาค (การสละชีวิตให้เป็นทาน) 4) บุตรบริจาค (การสละลูกให้เป็นทาน) 5) ภริยาบริจาค (การสละภรรยาให้เป็นทาน) และพระเวสสันดรได้บำเพ็ญคุณธรรมของพระโพธิสัตว์ดังนี้ 1) ให้ในสิ่งที่บุคคลให้ไต่ยาก 2) ทำในสิ่งที่บุคคลทำได้ยาก 3) ทนในสิ่งที่บุคคลทนไต่ยาก 4) ชนะในสิ่งที่บุคคลชนะไต่ยาก และ 5) ละในสิ่งที่บุคคลละไต่ยาก และเมื่อวิเคราะห์จริยธรรมจากบทบาทของพระเวสสันดรพบว่า หลักทศพิธราชธรรม เป็นตัวแทนด้านคุณธรรมของพระเวสสันดรจากบทบาทและหน้าที่ที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติ

3.2 พระนางมัทรี พระนางมัทรีมีบทบาท 2 ประการ คือ 1) บทบาทในฐานะภรรยาทรงเป็นภรรยาตามแบบอุดมคติของสังคมที่เทิดทูนสามีเหนือเกล้าทรงมีความซื่อสัตย์จงรักภักดีแต่พระสวามีเพียงผู้เดียว และพระนางร่วมยินดีร่วมทุกข์กับพระเวสสันดร ในบทบาทนี้สามารถสังเคราะห์เข้าในหลักทศ 6 ในหัวข้อเรื่องการสังเคราะห์สามัคคีด้วยฐานะ 5 อย่าง ดังนี้ 1) จัดการงานดี 2) สงเคราะห์ญาติข้างสามี 3) จงรักภักดี 4) รักษาทรัพย์ให้ดี และ 5) ขยันทำงาน 2) บทบาทในฐานะมารดา บทบาทนี้สะท้อนให้เห็นลักษณะนิสัยของพระนางมัทรีในฐานะเป็นพรหมของลูกที่มีความรักและห่วงหาณูกดั่งดวงใจเป็นการแสดงออกด้วยหลักจริยธรรมว่าด้วยหลัก พรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

3.3 พระชาติ-พระกัณฑ์ เป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรมในด้านความกตัญญูทศเวทิตะ ดังตัวอย่างดังนี้ พระชาลิราชโอรสเป็นแบบอย่างของลูกที่เชื่อฟังพ่อแม่เข้าใจในเจตนาแห่งการประพฤติธรรมเพื่อ

ประโยชน์ของคนหมู่มากของพ่อได้แสดงความกตัญญูทเวทิดด้วยการแก้ข้อกล่าวหาของเหล่าอำมาตย์ที่ดูหมิ่นพระเวสสันดรในการบริจาคนพระราชมารทั้งสองทำให้อำมาตย์เหล่านั้นได้เข้าใจถึงความจริง ส่วนพระกัณหาราชธิดาเป็นผู้ที่มีความกตัญญูเชื่อฟังคำสั่งสอนและมีความเฉลียวฉลาดได้ติดตามพระเวสสันดรและพระมัทรีไปยังเขาวงกต เป็นผู้ว่าง่าย ถึงคนคนนั้นจะดีหรือไม่ดีต่อตนก็ตาม ก็ยังเชื่อฟังคำสั่งโดยไม่ขัดขึ้น และยังมีน้ำใจคอยช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นผู้ที่เข้าใจในเจตนาของพระเวสสันดรที่เสียสละเพื่อประโยชน์ของคนหมู่มาก

3.4 ชูชกเป็นตัวแทนจริยธรรมในฝ่ายลบคือความโลภและความตระหนี่ โดยการวิเคราะห์จากลักษณะนิสัยของชูชกที่มีความตระหนี่ และมีความโลภเที่ยวขทานจนมีเงินมากมายก็ยังไม่ยอมหยุดเพื่อที่จะนำเงินที่ขทานมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนอย่างเดียวไม่รู้เสียสละแบ่งปันแก่คนอื่น คงยังขอเรื่อยไปไม่หยุดอยู่ แต่ก็เป็นคนฉลาด และมีเล่ห์เหลี่ยมมาก ทั้งในด้านการพูด และกลอุบายจะแฝงในตัวโดยตลอด พราหมณ์เฒ่าชูชกนั้นมีความละเอียดรอบคอบ และมีความยึดมั่นในพิธีทางไสยศาสตร์เป็นตัวอย่างของคนที่ดีอยู่ในกาม ต้องมาตกระกำลำบากในยามชราเข้าลักษณะคำพังเพยที่ว่า “โคแก่กินหญ้าอ่อน” และดังที่โบราณกล่าวว่า “ความรู้เป็นพิษเพราะเหตุไม่ใช่ ปราสาทเป็นพิษเพราะคนเชื้อใจอาหารเป็นพิษเพราะไฟธาตุไม่ย่อย เมียสาวเป็นพิษเพราะผัวแก่”

3.5 นางอมิตตาเป็นตัวแทนจริยธรรมในด้านความกตัญญูต่อบิดามารดา และคุณธรรมในหลักทศ 6 ในหัวข้อที่ว่าด้วยการมีความซื่อตรงต่อสามี ในความเป็นลูกและเป็นภรรยานั้นก็ถือว่าเป็นตัวอย่างที่ดีเช่น ความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีตอนที่นางอมิตตา ถูกพวกหญิงในหมู่บ้านนั้นที่พากันไปตักน้ำที่ทำน้ำพากันมารุมด่าทำให้ได้ รับความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับนางอมิตตาเป็นอย่างมาก และเป็นแบบอย่างของลูกที่เชื่อฟังตั้งอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ตามคติของคนยุคนั้น และของภรรยาที่ปฏิบัติต่อสามีตามคตินิยม แต่ขณะเดียวกันก็เป็นตัวอย่างของคนที่ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ปลดปล่อยชีวิตให้เป็นไปตามกระแสของสังคมจนเกินควร

3.6 พระเจ้าสุริยชัย พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่เห็นแก่ประโยชน์ของบ้านเมืองมากกว่าประโยชน์ส่วนพระองค์เอง และเป็นแบบอย่างของนักปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ฟังเสียงประชาชนส่วนใหญ่ รู้จักผ่อนผันเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ ไม่เหวี่ยงแกพวกพ้อง แม้จะเป็นพระโอรสก็ตาม แต่เมื่อทรงทราบว่าพระองค์เป็นผู้ผิดก็ทรงไม่มีทิฐิมานะ ทรงขอโทษพระชาติซึ่งเป็นพระนัดดาตอนรับพระเวสสันดรกลับเข้าเมืองได้ตรัสขอโทษต่อพระเวสสันดร บทบาทดังกล่าวนี้สังเคราะห์เข้าในหลักทศพิธราชธรรมและพรหมวิหารธรรม 4

3.7 พระนางมุลลตี ในฐานะพระราชมารดาทรงเป็นแม่ที่รักลูก ห่วงใยลูก เมื่อลูกมีปัญหา ก็รีบหาทางช่วยแก้ไข แต่ในฐานะของผู้ปกครองประเทศก็จะออกเดินทางไปเยี่ยมเยียนประชาชนดูแลทุกข์สุขของประชาชน และประทานเงินทองให้แก่ราษฎรส่วนในฐานะของพระอัครมเหสีก็สามารถเป็นที่ปรึกษา

ของพระเจ้ากรุงสุโขทัยได้เป็นอย่างดีสังเคราะห์เข้าในหลักพรหมวิหารธรรม และหลักทศ 6

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาความประพฤติทางกาย และวาจาในลักษณะที่เป็นกุศลธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์ และส่วนหนึ่งเพื่อขัดเกลาจิตใจให้มีกิเลสน้อยลงด้วยความมีใจเอื้อเฟื้อต่อคนอื่นด้วยจิตเมตตา และไม่เห็นแก่ตัวซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (Phra Phrom Kunaphorn (P.A. Payutto), 2009 : 5331) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ สรุปความได้ว่า คุณธรรมคือการเสียสละกิเลสภายในคือ โลภะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางลงหรือหมดไปไปในที่สุด การเสียสละชั่วคราวหรือถาวรก็เรียกว่าได้ปฏิบัติหลักจาละ การบำเพ็ญทานคือการให้ ซึ่งเจาะจงว่าเป็นการให้วัตถุสิ่งของเป็นหลัก นอกจากนี้ความหมายของคำว่า การให้ยังครอบคลุมไปถึงการให้สติปัญญา (วิทยาทาน) การให้ธรรมะ (ธรรมทาน) เพียงแต่ไม่ใช่การให้ทานโดยทั่วไปเพราะจัดอยู่ในขั้นของการบำเพ็ญเพื่อเกิดความกตัญญูรู้คุณ และตอบแทนหรือสนองคุณ สรุปได้ว่าบุคคลที่มีคุณธรรมด้านความกตัญญูทุกเวทีนี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ประเสริฐยิ่งและความซื่อสัตย์สุจริต

2. วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกมีคุณค่าในด้านคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ที่มีอรรถรสทางด้านภาษาที่มีความไพเราะฟังแล้วทำให้เกิดศรัทธาต่อผู้ฟัง ด้านคุณค่าทางด้านสังคมมีการนำแนวคิดไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันด้วยการแบ่งปันและเป็นสังคมแห่งการพึ่งพา และด้านคุณค่าทางจริยธรรม มีการนำเอาแนวคิดไปใช้เพื่อการขัดเกลาความเห็นแก่ตัวและฝึกตนเพื่อการหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับเฉลิม สุขเกษม (SukKasem, 2000 : 108) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาสนานุกรมมหาเวสสันดรชาดก สรุปความได้ว่า คำสอนเรื่องพระเวสสันดรชาดก มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม จารีตของคนไทยมาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว โดยพุทธศาสนิกชนชาวไทยได้กำหนดการทำบุญอุทิศถวาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการได้บำเพ็ญตามจริยาพระโพธิสัตว์เวสสันดรและสอดคล้องกับจักรพรรณ วงศ์พรพวันและสาริกา ไสวงาม (Wongpornpavan and Sa-waingam, 2019 : 591-604) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ปรัชญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของอาณาจักรล้านช้าง พบว่า วิถีชีวิตของคนในอาณาจักรล้านช้างเป็นไปใน 3 แนวทางคือ วิถีชีวิตทางด้านศาสนา วิถีชีวิตทางด้านกฎหมาย และวิถีชีวิตทางด้านตำนานและวรรณกรรม ซึ่งทั้ง 3 แนวทางนี้ถือได้ว่าเป็นการกำหนดกรอบให้ชาวล้านช้างได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน และยังสอดคล้องกับจรัส ลีกา (Jaras Leeka, 2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน พบว่า คติความเชื่อในเรื่องต่างที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเช่นพระเวสสันดรชาดก ทำให้คนในชุมชนนำแนวคิดความเชื่อต่างๆ นำไปสู่วิธีการปฏิบัติตนเช่น การแสดงความกตัญญูรู้คุณของ

ของบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมเกิดการเกื้อกันในกลุ่มจนกลายเป็นชุมชนแห่งการพึ่งพาโดยมีคติความเชื่อดังกล่าวเป็นฐานคิด

3. จริยธรรมในตัวละครเป็นการแสดงให้เห็นถึงหลักจริยธรรมที่เป็นคุณธรรมภายในใจในลักษณะที่เป็นนามธรรมได้ถูกถ่ายทอดออกมาโดยผ่านบุคลิกลักษณะและบทบาทหน้าที่ของตัวละคร เช่น ทาน ถูกถ่ายทอดเป็นเชิงรูปธรรมโดยผ่านพระเวสสันดร ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาเศรษฐา เสฏฐมโน (Phramaha Seththa Setthammano, 2017) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บทบาทเรื่องจิตอาสาของพระเวสสันดร พบว่า พระเวสสันดรท่านเป็นบุคคลที่มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมมีความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายในเป็นจิตที่เป็นสุข ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม มีความเมตตา กรุณา เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและเต็มไปด้วยพลังแห่งความดีเป็นผู้มีคุณธรรมที่เพียบพร้อมในทุกๆ ด้าน อันเป็นเหตุปัจจัยในการบำเพ็ญบารมีในลักษณะของโพธิสัตว์ธรรม การให้ทานถือว่าการบำเพ็ญบารมีอย่างหนึ่งในบรรดาบารมี 10 ทิศ ในพระพุทธศาสนา พระโพธิสัตว์ทั้งหลายล้วนบำเพ็ญทานบารมีเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะบำเพ็ญบารมีอย่างอื่น เพราะทานบารมีเริ่มจากการสละสิ่งของภายนอกจนกระทั่งสละสิ่งของภายใน จากสิ่งของที่หยาบจนถึงชั้นละเอียดถึงขนาดสละได้แม้กระทั่งชีวิตของตน ทั้งนี้เพื่อให้บารมีสมบูรณ์และที่สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งสัพพัญญุตญาณ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดก โดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาจริยธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก 3) เพื่อวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดกในมิติปรัชญาที่จะต้องทำการวิจัยต่อไป เพราะในการทำวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องขอบเขตของการวิจัย ดังนั้นมีบางประเด็นที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงอย่างครบถ้วนจึงขอเสนอเพื่อเป็นการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอิทธิพลของวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกต่อชุมชน 2) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกที่สร้างคุณค่าต่อชุมชนและ 3) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกที่มีต่อจิตกรรรมฝาผนังไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. หลักจริยธรรมเป็นหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ทรงกำหนดให้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับพุทธบริษัทที่จะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในระดับโลกียะ และโลกุตตระและยังนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขสร้างเป็นแบบแผนที่ตั้งนำไปสู่ความเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาโดยใช้หลักจริยธรรมเป็นฐานคิด และเป็นแนวทาง
2. วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก ได้สร้างคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ที่มีการใช้สำนวนภาษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยสร้างความเพลิดเพลินในการอ่าน และยังมีคุณค่าในด้านสังคมที่นำหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดรมาประยุกต์ใช้ด้วยการแบ่งปันสิ่งของไม่มีความตระหนี่และความมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อบุคคลอื่น
3. วรรณกรรมพระเวสสันดรชาดกยังทำให้เห็นถึงคุณธรรมที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมที่แสดงผ่านตัวละครในวรรณกรรม เช่นพระเวสสันดรจะเป็นสัญลักษณ์ของการให้ทาน ถ้าในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมพระเวสสันดรก็แสดงว่าสังคมนั้นเป็นสังคมแห่งการแบ่งปัน และพึ่งพาอาศัยกัน ในทางกลับกันถ้าเป็นสังคมแห่งชุกก็จะมีรู้ทันที่ว่าสังคมนั้นมีแต่คนเห็นแก่ตัว และถ้าเป็นสังคมแห่งนางมัทรีก็จะเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักเหมือนความรักที่แม่มีต่อลูกหรือเป็นสังคมแห่งพรหมวิหารธรรม

References

- Chansom, P. (2015). Analytical Study of Patience that Appeared in the Vessantara Jataka. *Doctor of Philosophy in Doctor of Buddhist Studies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Leeka, J. (2020). *An Analysis a Beliefs in community forest conservation of Northeast (I-san) person*. Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka of M.C.U. Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Phra Phrom Kunaphon (P.A. Prayutto). (2009). *Buddhist Dictionary*. Bangkok : Chanphen Publishing.
- Phramaha Seththa Setthammano. (2017). *An Analysis of the Role of Volunteer Spirit of Phra Vessantara. Department of Buddhism*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- SukKasem, C. (2000). *Encyclopedia Maha Vessantara Jataka*. Bangkok: Phrae Witthaya.

Suriyasak, W. (2002). *Maha Vessantara Jataka*. Phra Nakhon: Department of Education.

Thammachat, S. (1999). *Jataka Literature*. Bangkok: Odean Store.

Wongpornpavan, C. and Sa-waingam, S. (2019). Philosophy Arts Culture Tradition and the Way of Life of Lanchang Linkingdom. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 6(4), 591-604.

**การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาของชาวบ้านเตือ
ตำบลบ้านเตือ อำเภอกะษัตราสมบุรณ์ จังหวัดชัยภูมิ***
**The Philosophical Analysis of the 10th Month Meritorious Tradition
of Banduea villagers, Banduea Sub-district, Kasetsomboon
District, Chaiyaphum Province**

พระอธิการศักดิ์สิทธิ์ สิริธัมโม (พรหมศิริพงศ์), จรัส ลีกา, สุวิน ทองปั้น¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²
Phra Athikan Phackapong Sirithammo (Phomsiripong), Jaras Leeka, Suwin Thongpan,
Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phackapong.2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประกอบประเพณีบุญเดือนสิบ 2) ศึกษาแนวคิด
ทฤษฎีทางปรัชญา 3) ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
โดยเก็บรวบรวมจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูป/คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์
ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบ มีแนวคิดสำคัญ 2 ประการคือ 1) แนวคิดเรื่องเปรตพลี
เป็นการทำบุญอุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตูพพการีชน 2) แนวคิดในการทำ
ประโยชน์เพื่อตนเอง ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ประการคือ 1) การไม่ทำบาป 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม
และ 3) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์

*ได้รับบทความ: 5 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 4 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2563

Received: March 5, 2020; Revised: June 4, 2020; Accepted: June 15, 2020

2. แนวคิดทางปรัชญาเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในการให้คำตอบเชิงเหตุผลต่อคำถามที่ว่า คนเรามาจากไหน ตายแล้วไปไหน วิญญาณหลังจากตายมีหรือไม่ ทฤษฎีปรัชญา แบ่งเป็น 2 แบบคือ 1) ปรัชญาบริสุทธิ์ และ 2) ปรัชญาประยุกต์ ที่นำปรัชญาบริสุทธิ์ไปประยุกต์เข้ากับเนื้อหาของศาสตร์สาขาต่างๆ

3. การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบด้วยทฤษฎีอภิปรัชญา พบว่า บุญเดือนสิบมีแนวคิดอภิปรัชญาที่เชื่อมโยงถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างภาวะ และอภาวะ 1) ความเชื่อเรื่องเทพผู้มีอำนาจสูงสุด 2) ความเชื่อเรื่องเปรตภูมิ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีญาณวิทยา พบว่า ความรู้ถูกเก็บในลักษณะที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านถูกถ่ายทอดโดยปราชญ์ชาวบ้าน เมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ พบว่า บุญเดือนสิบมีผลดีต่อการดำเนินชีวิตของในชุมชนให้มีความสุขเรียบง่าย เป็นสังคมแห่งการพึ่งพาที่ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวปฏิบัติ

คำสำคัญ: ประเพณี; บุญเดือนสิบ; ปรัชญา

Abstract

The aims of this paper were: 1) to study the 10th Month Meritorious Tradition of Banduea villagers; 2) to study philosophical concepts; 3) to analytically and philosophically study the 10th Month Meritorious Tradition of Banduea villagers' community, Banduea. This study was carried out by means of a qualitative research methodology by collecting the data from documents and in-depth interviews of 25 key informants. The gathered data were presented by the descriptive analysis based on the inductive reasoning method.

The research results were as follows:

1. There are two important concepts of the 10th Month Meritorious Tradition of Banduea villagers as follows: 1) the concept of making merit and dedication to relatives who have passed away (Preta-pli) which will be arranged as an expression of gratitude to the ancestors; 2) the concept of making benefit for oneself according to 3 principles of Buddhist ethics, namely: 1) not performing any evil actions; 2) performing meritorious deeds; 3) purifying one's mind.

2. Philosophical concepts is something that has to do with human existence. In providing a logical answer to the question that where do people come from? Where are the dead? Where are the spirits after death? There are two types of philosophical theories:

1) pure philosophy and 2) applied philosophy and pure philosophy is applied to the content of various branches of science.

3. An analysis of the 10th Month Meritorious Tradition with the metaphysical theory found that the 10th Month Meritorious Tradition has the concept of metaphysics that connects the coexistence between Being and Non-Being, both of which are concealed in 1) beliefs about the supreme god 2) realms of Preta (hungry ghosts); 3) beliefs about ancestor worship and sacred things. Analyzing with epistemological theories, it was found that knowledge was collected in the form of folk wisdom, transmitted by folk philosophers. And when analyzed with the Buddhist ethics theory, it is found that the 10th Month Meritorious Tradition has a good effect on the life of the community in a simple and peaceful way as it is a society of dependency that is based on Four Saṅgahavatthu principle as a practice guideline.

Keywords: Tradition; The 10th Month Meritorious Tradition; Philosophy

1. บทนำ

ประเพณีบุญเดือนสิบเป็นประเพณีที่คนไทยทั่วทุกภาคให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นวันทำบุญในช่วงกลางเดือนสิบ โดยมีเป้าหมายเพื่อทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับทั้งที่เป็นญาติและมีเชื้อญาติ ในแต่ละภาคของไทยจะเรียกชื่อต่างกัน เช่น ภาคใต้ เรียกว่า ประเพณีบุญเดือนสิบ ภาคเหนือ เรียกว่า บุญก๋วยต๋านสลาก และภาคอีสานเรียกว่า บุญข้าวสาก และเรียกตามทางราชการว่า สารทเดือนสิบ โดยมีแนวคิดมาจากพิธีศราทประจําปีของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่เรียกว่าประเพณีนี้ว่า ปีตรปักษ์หรือโศกาศราท เนื่องจากมีความสอดคล้องอยู่หลายด้าน เช่น การนิยามความหมายของ “สารท” และ “เปรต” รวมถึงช่วงเวลาในการประกอบพิธี ขั้นตอนการประกอบพิธี และการใช้เครื่องอุทิศในเชิงสัญลักษณ์ก็มีความสอดคล้องกันใกล้เคียงกันซึ่งเมื่อพิจารณาจากมุมมองของพุทธศาสนาแล้วถือว่า ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่มุ่งเน้นในคำสอนเรื่องกรรมและการอุทิศส่วนกุศล ในประเพณีสารทเดือนสิบมุ่งเน้นที่ประเด็นสำคัญในหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรมซึ่งส่งผลให้ผู้เข้าร่วมพิธีได้ทำความดีละเว้นความชั่วเพื่อให้เกิดผลดีและหลีกเลี่ยงผลร้ายที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในประเพณีสารทเดือนสิบ คือ การอุทิศส่วนกุศลที่มีองค์ประกอบคือ ผู้ทำบุญ ของที่ใช้ในการทำบุญ ผู้รับของที่ทำบุญ และผู้รับส่วนบุญ ที่อุทิศให้ (Kalawibun, 2011 : 93-128)

การอุทิศส่วนบุญเป็นพิธีกรรมที่มีความเก่าแก่ และมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง พิธีกรรมนี้ได้รับการถือปฏิบัติสืบเนื่องมาแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบันซึ่งไม่เพียง

แต่เป็นรูปแบบพิธีกรรม หรือกิจกรรมที่กระทำตามความเชื่อทางศาสนาเท่านั้นแต่มีคุณค่าที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ในทางสุจริตแก่ตัวผู้กระทำเองและผู้อื่น บุคคลผู้เป็นเป้าหมายก็ไม่ได้มีเพียงแต่ผู้ล่วงลับหรือสัตว์ผู้อดทิวในเปรตวิสัย แม้คนมีชีวิตอยู่ก็สามารถอุทิศให้ได้ และการอุทิศส่วนบุญไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัวเพียงการให้ทานอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความดีด้านต่างๆ เช่นการรักษาศีล และเจริญภาวนาด้วย (Phramaha Suphot Khamnoi, 2004) และเปรตในความหมายนี้ได้หมายถึง ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วและไปเกิดยังเปรตวิสัยในนรกเพราะในขณะที่ยังเป็นมนุษย์อยู่ได้ทำบาปกรรมไว้ เปรตที่ชาวญาติพี่น้องได้ทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปในวันสารทเดือนสิบนั้นคือ “ปรตตูปชีวีเปรต” ซึ่งปรตตูปชีวีเปรตเป็นเปรตจำพวกเดียวเท่านั้นที่อาจจะรับส่วนบุญกุศลที่ญาติพี่น้องของตนอุทิศให้ จึงทำให้เกิดเป็นประเพณีสารทเดือนสิบที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ บรรพบุรุษที่ได้ล่วงลับไปแล้วและได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (Haotrakul, 2018)

พิธีบุญเดือนสิบที่มีการพัฒนาแนวคิดมาจากความเชื่อเรื่องการทำเปรตพลีของศาสนาพราหมณ์ที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายประเพณีนี้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาในอินเดียก่อนสมัยพุทธกาลโดยมีลักษณะสำคัญของประเพณีเดือนสิบนี้แบ่งเป็น 4 ประการ ดังนี้ 1) การแสดงออกซึ่งความกตัญญูตทเวทิต 2) การเข้าใจถึงโลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อหลังความตาย 3) บทบาทต่อการดำเนินชีวิต และ 4) การแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ดังนั้นบุญเดือนสิบถือว่าการปรับตัวทางความเชื่อให้เข้ากับบริบทโดยรวมของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี ที่มีการร่วมกันทำบุญประเพณีสืบต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีหน้าที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีในการติดต่อวิญญานบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ยิ่งกว่านั้น ชาวบ้านยังประกอบพิธีกรรมเฉพาะที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ เช่น งานเลี้ยงปู่ตาหรือเลี้ยงผีประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นพิธีกรรมของชุมชน โดยมีตาจ้ำเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม และงานเลี้ยงบ้านคือการบนบานต่อปู่ตาในเรื่องเดือดร้อนต่างๆ รวมไปถึงแต่ละบ้านยังมีหิ้งผี ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าหน้าที่ของพิธีกรรมทางความเชื่อของชาวบ้านนั้นประกอบกันอยู่แล้วการผนวกบุญข้าวสากจึงถือว่าพิธีกรรมก็คือ ยุทธวิธีในการปรับตัวกลุ่มให้กับสังคมโดยรวมอย่างสังคมพุทธศาสนาที่เข้ามามีอิทธิพลในสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี (Pengpracha, 2015)

ในการทำบุญประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอกะเปอร์สมุทรสาคร จังหวัดชัยภูมิเมื่อวิเคราะห์ถึงการประกอบพิธีจะพบแนวคิด ความเชื่อ องค์ความรู้ และหลักจริยศาสตร์ที่แฝงอยู่ในการทำบุญเดือนสิบนี้ เช่น แนวคิดของอภิปรัชญาที่แบ่งได้เป็น 1) ภาวะ (Being) เป็นตัวปรมาตถสัจจะที่ต้องอาศัยวิจารณ์ญาณในการเข้าถึง และ 2) อภาวะ (Non-being) เป็นสมมติสัจจะ หรือโลกแห่งมายาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่เรารับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั่วไป ซึ่งสรุปได้ความเป็นเอกภาพที่ปรากฏอยู่ในการทำบุญเดือนสิบเป็นการอยู่ร่วมกันระหว่างภาวะ (Being) หรือปรมาตถสัจจะและ

อภาวะ (Non - being) หรือสมมติสัจจะเป็นโลกแห่งมายา ซึ่งสภาวะทั้งสองอย่างดังกล่าวมานี้จะแฝงอยู่ในลักษณะของความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพผู้มีอำนาจสูงสุด ความเชื่อเรื่องเปรตภูมิ ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องวิบากกรรม บุญ บาป นรก สวรรค์ นอกจากนี้แนวคิดเชิงอภิปรายแล้วยังมีแนวคิดทางญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่ถูกส่งสมกันมาอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการของวิถีชุมชนแล้วถูกถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นออกมาด้วยปราชญ์ชาวบ้าน และในการทำบุญเดือนสิบนี้ยังมีแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดเทวีของญาติที่ได้ทำบุญอุทิศแก่เปรตชน และหลักสังคหัตถุธรรมที่คนในชุมชนได้มีความเกี่ยวพันกันในการทำบุญจนกลายเป็นสังคมแห่งการพึ่งพา (Prayong, et al., 2005 : 63-64)

จากสภาพการณ์ของการทำบุญเดือนสิบในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำบุญตามประเพณีที่สืบทอดกันมาจากคำสอนทางพุทธศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีความเชื่อต่อการกระทำบุญอุทิศแก่เปรตชนว่าจะได้รับผลบุญที่ตนได้ทำบุญอุทิศส่งไปให้ และยังมีการเน้นเรื่องการปฏิบัติตามฮีตคองที่เป็นประเพณีที่พึงปฏิบัติเพื่อความดีงามของชุมชน ด้วยความเชื่อที่ว่า ประเพณีบุญเดือนสิบถือเป็นบุญที่ต้องทำบุญอุทิศให้แก่เปรตชนที่ควรต้องยึดถือปฏิบัติรวมทั้งปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป และเชื่อว่า เปรตชน หากทำความดีไว้เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ จะได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์ แต่หากทำความชั่วจะตกนรกกลายเป็นเปรตต้องทนทุกข์ทรมานในเวจี ต้องอาศัยผลบุญที่ญาติอุทิศส่วนกุศลให้ในแต่ละปีมายังชีพ ดังนั้น ในวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ คนบาปทั้งหลาย ที่เรียกว่า เปรต จึงถูกปล่อยตัวกลับมายังโลกมนุษย์ เพื่อมารับส่วนบุญญาติพี่น้อง และจะกลับไปเปรตภูมิดังเดิม ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ จากข้อความดังกล่าวมานี้ทำให้เห็นว่าการทำบุญเป็นเพียงการถือปฏิบัติตามความเชื่อทางพุทธศาสนา แต่ยังขาดการวิเคราะห์ในมิติของปรัชญาว่าในการทำบุญเดือนสิบนี้มีความเกี่ยวข้องกับมิติปรัชญาได้อย่างไร ซึ่งงานวิจัยนี้จะได้อธิบายข้อสงสัยว่าการทำบุญเดือนสิบมีความสอดคล้องกับมิติของปรัชญาได้หลายมิติ ด้วยวิธีการวิเคราะห์การประกอบประเพณีบุญเดือนสิบเข้าในกรอบปรัชญา

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง ประเพณีทำบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาชาวพุทธตำบลบ้านเตื่อ อำเภอกะเปอร์สมุทรปราการ จังหวัดชัยภูมิ ว่าประเพณีบุญเดือนสิบนี้มีแนวคิดปรัชญาอะไรบ้างที่แฝงอยู่ และแฝงอยู่ในลักษณะใด เพราะว่าการประกอบบุญเดือนสิบของชาวพุทธโดยทั่วไปเป็นเพียงการทำตามประเพณีหรือฮีตคอง ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่ยังขาดการวิเคราะห์ในมิติของปรัชญาว่าในการประกอบบุญเดือนสิบดังกล่าววิเคราะห์หลักอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ได้อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นงานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นต้นแบบ และแนวทางในการวิเคราะห์บุญประเพณีต่างๆ ของสังคมไทยได้สมเหตุสมผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกอบประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ในเชิงปรัชญา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบและวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 3) สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม 4) เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ
3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาและพุทธปรัชญามาวิเคราะห์การประกอบบุญประเพณีเดือนสิบของชาวบ้านเตื่อ จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน 2) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย 3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านในการตรวจความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย 4) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านให้ข้อเสนอแนะไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม 5) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย 6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาพุทธปรัชญา และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสามด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้ในการประกอบประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาของชาวบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 2) การดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้ 1) คัดเลือกชุมชนและกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บ้านเดี่ยว หมู่ 1 ตำบลบ้านเดี่ยว อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ 2) ผู้วิจัยนำกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน มาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้น และได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชนเพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย และลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่ ด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) อบรมผู้ช่วยการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และทำความเข้าใจขั้นตอนการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 4) ผู้วิจัยกำหนดนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ที่จะทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยการตีความ การแปลความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี ตามหลักการของอุปนัยวิธี โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบ หรือบุญข้าวสาก มีแนวคิดสำคัญ 2 ประการคือ 1) แนวคิดในการทำบุญอุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว (เปรตพลี) จะทำในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนสิบ เป็นแสดงความกตัญญูต่อบุพพการีชน 2) แนวคิดในการทำประโยชน์เพื่อตนเอง ที่มีโอกาสได้ทำความดี โดยยึดหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ประการคือ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ 3) การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว โดยมีเป้าหมายคือการเกิดความสุขต่อตนเองและต่อสังคม

2. แนวคิดทางปรัชญา เป็นสิ่งที่มีเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ ในการให้คำตอบเชิงเหตุผลต่อคำถามที่ว่า คนเรามาจากไหน ตายแล้วไปไหน วิญญาณหลังจากตายมีหรือไม่ ทฤษฎีปรัชญา แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ 1) ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy) ได้แก่ ปรัชญาที่ว่าด้วยทฤษฎีแบ่งเป็น 5 สาขา ดังนี้ 1) อภิปรัชญา (Metaphysics) 2) ญาณวิทยา (Epistemology) 3) จริยศาสตร์ (Ethics) 4) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) และ 5) ตรรกศาสตร์ (Logic) และ 2) ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy) เป็นการนำ

ปรัชญาบริสุทธิ์ไปประยุกต์เข้ากับเนื้อหาของศาสตร์สาขาต่างๆ โดยยึดเอาอภิปรัชญาเป็นแม่แบบ

3. การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิด้วยทฤษฎีอภิปรัชญา พบว่า บุญเดือนสิบนี้มีแนวคิดอภิปรัชญาที่เชื่อมโยงถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างภาวะ (Being) หรือปรมาตถสัจจะ และอภาวะ (Non - being) หรือสมมติสัจจะ ซึ่งสภาวะทั้งสองอย่างจะแฝงอยู่ในความเชื่อของชาวบ้านเตื่อ ได้แก่ 1) ความเชื่อเรื่องเทพผู้มีอำนาจสูงสุด 2) ความเชื่อเรื่องเปรตภูมิ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประกอบด้วย 1) ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ 2) ความเชื่อเรื่องพญาแถน 3) ความเชื่อเรื่องนางไม้และรุกขเทวดา และ 4) ความเชื่อเรื่องบุญ บาป นรก สวรรค์ วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีญาณวิทยา พบว่า ความรู้ถูกเก็บในลักษณะที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านถูกถ่ายทอดโดยปราชญ์ชาวบ้าน มีหลักในการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ลักษณะของความรู้ 2) บ่อเกิดของความรู้ 3) คุณค่าของความรู้ และ 4) เกณฑ์การตัดสินความรู้ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีพุทธจริยศาสตร์ พบว่า บุญเดือนสิบมีผลดีที่เกิดต่อบุคคลในการดำเนินชีวิตที่มีความเรียบง่ายและมีความสุข และส่งผลต่อวิถีชีวิตชุมชนที่มีการเกื้อกูลในการอยู่ร่วมกันจนทำให้เกิดเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวปฏิบัติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาของชาวบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นผู้วิจัยจึงนำประเด็น เหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบ มีแนวคิดสำคัญ 2 ประการคือ 1) แนวคิดเรื่องเปรตพลีเป็นการทำบุญอุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับเพื่อแสดงความกตัญญูตเวทีบุพพการีชน 2) แนวคิดในการทำประโยชน์เพื่อตนเอง ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ประการคือ 1) การไม่ทำบาป 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ 3) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับจรัส ลีกา (Leeka, 2020) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน พบว่า คติความเชื่อของคนอีสานในการอนุรักษ์ป่าชุมชนมีการถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานด้วยคติความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่า ได้แก่ รุกขเทวดา ผีนางไม้ต่างๆ ได้มีการบูชา บวงสรวงเพื่อแสดงความกตัญญูต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์จนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงมาที่แฝงไว้ด้วยแนวคิดทางปรัชญาซึ่งถูกสั่งสมไว้ด้วยภูมิปัญญา และถูกถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ด้วยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านซึ่งอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนอีสานมาจนถึงปัจจุบัน

2. แนวคิดทางปรัชญาที่ปรากฏในการทำบุญเดือนสิบเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของคนในชุมชนเกี่ยวกับอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ในการให้คำตอบเชิงเหตุผลต่อคำถามที่ว่า คนเรามาจากไหน ตายแล้วไปไหน วิญญาณหลังจากตายมีหรือไม่ บุญอุทิศที่ทำเพื่อเปรตคนจะได้รับจริงหรือไม่

ซึ่งสอดคล้องกับจักรพรรณ วงศ์พรพวัน และสาริกา ไสวงาม (Wongpornpavan and Sa-waingam, 2019 : 591-604) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ปรัชญา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของอาณาจักรล้านช้าง พบว่า แนวคิดทางปรัชญาของอาณาจักรล้านช้างเป็นระบบแนวคิดแบบพหุนิยมหรือพหุวัฒนธรรม คือ การผสมผสานแนวความคิดระหว่างวิญญาน (ผี) พราหมณ์ และพุทธศาสนาเข้าด้วยกัน แนวคิดเรื่อง วิญญานเป็นแนวคิดดั้งเดิมของอาณาจักรล้านช้าง ส่วนพราหมณ์ และพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่เข้ามาทีหลัง จากนั้นชาวล้านช้างได้นำเอาแนวคิดทั้งสามระบบนี้มาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ซึ่งแนวคิดทั้งสามระบบนี้จะปรากฏอยู่ในรูปแบบของประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ ของคนล้านช้าง แต่แนวคิดที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อสังคมล้านช้างคือพุทธศาสนา แนวคิดทางพุทธศาสนาได้หยั่งลึกสู่จิตใจของชาวล้านช้างจนกลายเป็นวิถีชีวิตของอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของอาณาจักรล้านช้าง

3. ประเพณีบุญเดือนสิบมีแนวคิดอภิปรัชญาที่เชื่อมโยงถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างภาวะและอภาวะ ซึ่งทั้งสองสภาวะจะแฝงอยู่ใน 1) ความเชื่อเรื่องเทพผู้มีอำนาจสูงสุด 2) ความเชื่อเรื่องเปรตภูมิ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อดังกล่าวมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ก่อให้เกิดความสุข และเป็นสังคมแห่งการพึ่งพาซึ่งสอดคล้องกับประยงค์ แสนบุราณ และคณะ (Saenburan, et al., 2005 : 63-64) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การตีความผญาอีสานเชิงปรัชญา พบว่า อภิปรัชญามีส่วนเกี่ยวข้องกับ 1) ภาวะ (Being) เป็นตัวปรมาณัตถ์ที่จะต้องอาศัยวิจารณ์ญาณในการเข้าถึง และ 2) อภาวะ (Non - being) เป็นสมมติสัจจะ หรือโลกแห่งมายาที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่เรารับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั่วไป ซึ่งสภาวะทั้งสองอย่างดังกล่าวมานี้จะแฝงอยู่ในลักษณะของความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องเทพผู้มีอำนาจสูงสุด ความเชื่อเรื่องเปรตภูมิ ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อเรื่องวิบากกรรม บุญ บาป นรก สวรรค์ นอกจากมีแนวคิดเชิงอภิปรัชญาแล้วยังมีแนวคิดทางญาณวิทยาที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่ถูกสั่งสมกันมาอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการของวิถีชุมชนแล้วถูกถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นออกมาด้วยปราชญ์ชาวบ้าน และในการทำบุญเดือนสิบนี้ยังมีแนวคิดพุทธจริยศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความมัตถัญญุตเวทีของญาติที่ได้ทำบุญอุทิศแก่เปรตชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาประกอบด้วยอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ โดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการประกอบประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชนบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์จังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบของชุมชน

บ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอกะษัตริย์บุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิในเชิงปรัชญา ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญเดือนสิบที่มีความเกี่ยวข้องกับมิติทางปรัชญาที่ต้องทำการวิจัยต่อไป เพราะในการทำวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องขอบเขตของการวิจัย ดังนั้นมีบางประเด็นที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงอย่างครบถ้วนจึงขอเสนอเพื่อเป็นการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 2.1 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องอิทธิพลของบุญเดือนสิบที่มีต่อธรรมเนียมของชุมชน
- 2.2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องบุญเดือนสิบที่สร้างคุณค่าให้ชุมชนเป็นชุมชนนวัตวิถี
- 2.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการทำบุญเดือนสิบที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. การทำบุญเดือนสิบของชาวบ้านเตื่อและชาวอีสานมีการสืบทอดมาจากคติความเชื่อเรื่องนางกาลสิริกษัตริย์ในวรรณกรรมบทที่ค่อยๆ ปกป้องไร่นาและพืชผลทางการเกษตรของชาวบ้านรวมถึงบอกวิธีการทำนาเช่นปีที่มีฝนดีให้ทำนาในที่ดอน และปีไหนฝนแล้งให้ทำนาในที่ลุ่ม เมื่อชาวบ้านได้ผลผลิตทางการเกษตรดีจึงพากันตอบแทนคุณนางกาลสิริกษัตริย์หรือผีตาแฮกด้วยข้าวปลาอาหารและถือเป็นประเพณีปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน และการทำบุญของคนไทยในภาคอื่นๆ ถือตามคติความเชื่อจากเรื่องเปรตผู้เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสาร

2. ผลของการประเพณีตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งหมดนั้นที่ได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ฝ่ายกุศลมูล จะนำพาสัตว์ไปกำเนิดในเทวภูมิ มีเทวโลก 16 ชั้น และพรหมโลก 20 ชั้น ส่วนฝ่ายอกุศล จะนำพาสัตว์ไปสู่อบายภูมิ มี นรก เปรต จักขณ เปรต และอสุรกาย เป็นต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลของการกระทำและผลที่จะได้รับจากการกระทำ การเกิดในภพภูมิต่างๆ เป็นเพราะผลของกรรมทั้งสิ้น ภูมิ คือ แผ่นดิน ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ หรือระดับชีวิต จำแนกเป็น 4 คือ 1) กามาวจรภูมิ ชั้นที่ยังท่องเที่ยวอยู่ในกาม 2) รูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในรูป หรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 3) อรูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในอรูปหรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 4) โลกุตตรภูมิ ชั้นที่พ้นโลกหรือระดับพระอรหันต์บุคคล

3. การทำบุญเดือนสิบที่ถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันทำให้เห็นถึงคุณค่าที่งดงามของประเพณีที่กลายเป็นองค์ความรู้ที่ถูกสั่งสม และถูกถ่ายทอดด้วยวิธีของปราชญ์ชาวบ้าน และเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล และคำบอกเล่ามาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้เหล่านั้นแล้วนำมาเป็นเครื่องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้

References

- Haotrakul, W. (2008). A Study of the Beliefs of the Beavis in the Tradition of the Month of Tenth Ten: The Case Study Population in Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. *Master Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Kalawibun, S. (2011). A Comparative Study between Sard Deun Sib Festival and Concept of Kamma and Merit Transfer in Theravada Buddhism. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University*, 3(2), 93-128.
- Leeka, J. (2020). *An Analysis a Beliefs in community forest conservation of Northeast (I-san) person*. Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pengpracha, E. (2015). *Bun Khao Sak in the social and cultural context Tai Dan Veridian*. Bangkok: Silpakorn University.
- Phramaha Suphot Khamnoi. (2004). An analytical study of teachings on the dedication of merit in Buddhism Theravada. *Master of Arts Thesis*. Graduate School: Thammasat University.
- Saenburan, P., et al. (2005). *Philosophical interpretation of Isan, research report, Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Sciences*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Wongpornpavan, C. and Sa-waingam, S. (2019). Philosophy Arts Culture Tradition and the Way of Life of Lanchang Linkingdom. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 6(4), 591-604.

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร***
**Factors Affecting Work Motivation of the Employees at Lak Song
Sub-District Administration Organization, Ban Paeo District,
Samut Sakhon Province**

กรวิยา จันทร์ขจร และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Kornwiya Jankhajorn and Rachen Noppanatwongsakorn

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sea_sky29@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนทั้งสิ้น 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาปัจจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับสูงกว่าปัจจัยค้ำจุน ที่ค่าเฉลี่ย 3.72 และที่ค่าเฉลี่ย 3.67 ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความก้าวหน้า

*ได้รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 4 พฤษภาคม 2563; ตอปรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: February 26, 2020; Revised: May 12, 2020; Accepted: June 8, 2020

ในหน้าที่การงานและด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง พบว่า ในภาพรวมของปัจจัยค่าจุนและปัจจัยจูงใจไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยจูงใจ จำแนกตามเพศ ที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน และพบว่า ปัจจัยค่าจุน จำแนกตามเพศ ที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปัจจัย; แรงจูงใจ; บุคลากร

Abstract

The aims of this research were to 1) studying factors that have an effect on work motivation of the personnel, and 2) comparing factors affecting work motivation of the employees working with personal factors in terms of sex, age, education, monthly income, and types of position. The sample size includes 70 individuals who work at the Lak Song sub-district administration organization, Ban Paoe district, Samut Sakhon province. The questionnaires with the reliability value of .92 are used to collect data. The descriptive statistical data include percentage, mean, and standard deviation. The data also are analyzed by using t-test, One-way ANOVA and then run Scheffe's test to find out which pairs of means are significant.

The results were as follows:

1. The overall value of factors affecting work motivation of the employees at Lak Song sub-district administration organization, Ban Paoe district, Samut Sakhon province is at the high level. It was discovered that the value of motivation factors are higher than maintenance factors at 3.72 and 3.67 When consider each item separately, it was found that the employees have high values of motivation factors except those in job advancement and compensation and welfare items are at moderate level.

2. There is no difference between the overall maintenance and motivation factors and the personal factors of the employees working at Lak Song sub-district administration organization, Ban Paoe district, Samut Sakhon province. There is no relationship

between motivation factors and the personal factors in terms of sex, age, education, monthly income, and types of position. There is also no relationship between maintenance factors and the personal factors in terms of sex, age, education, monthly income, and types of position.

Keywords: Factors; Motivation; Personnel

1. บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบของการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าหน่วยงานปกครองอื่น นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่างๆ ในพื้นที่ให้มีความเจริญรุดหน้าทันกับยุคสมัยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นการกระจายอำนาจสู่ส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่กระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสมัครสมานสามัคคี ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่นของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีความรักและหวงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น (Theeravekin, 2010 : 299)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานระดับล่างสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีจำนวนมากกว่าหน่วยงานปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานครและมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่เกิดขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ อบต.ขนาดใหญ่ อบต.ขนาดกลาง และอบต.ขนาดเล็ก มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้ง ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (มาตรา 66) ภารกิจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีขอบข่ายงานที่กว้างขวาง อีกทั้ง พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 67) และจากผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง รัฐต้องกระจายอำนาจให้กับองค์การบริหารส่วนตำบล (Phiphatwattana, 2016)

แรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งประกอบที่สำคัญที่ทำให้การทำงานมีความสุขซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่ผลักดันให้งานสำเร็จ อีกทั้งการทำให้คนเรามีแรงจูงใจในการทำงานจะทำให้เขาเหล่านั้น ตั้งใจทำงานให้สำเร็จลุล่วง โดยไม่รู้สีกว่าตนเองถูกบีบบังคับให้ทำงานและพร้อมที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ เมื่อเป็นเช่น

นั้น จะทำให้งานที่ออกมามีคุณภาพและงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและรวดเร็ว ดังนั้น การศึกษาแรงจูงใจของบุคลากรในองค์การจึงมีประโยชน์ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดลักษณะแรงจูงใจของบุคคล เข้าใจผลของแรงจูงใจที่มีต่อพฤติกรรมและช่วยในการจัดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขในการทำงานไปในแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลมีแรงจูงใจที่พึงปรารถนา อันจะเป็นที่มาของการพัฒนาขวัญกำลังใจในการทำงาน และช่วยเสริมสร้างความรักความพอใจในงานมีความจงรักภักดีต่อองค์การ อุทิศตนในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาผลประโยชน์ร่วมกันขององค์การ (Laksana, 2006 : 63)

จากการสังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากรของผู้วิจัยเองมีบุคลากรจำนวนไม่น้อยปฏิบัติงานในลักษณะของการจำใจในการปฏิบัติงาน คือ ทำงานไปวันๆ ให้ผ่านพ้นไป ขาดการเอาใจใส่ในการทำงาน ขาดความกระตือรือร้น งานแต่ละงานที่ปฏิบัติจะใช้เวลาเกินความจำเป็น ในลักษณะการทำงานไม่คุ้มค่ากับเงินที่จ้าง ผลงานที่ออกมาขาดความรอบคอบ และมีความผิดพลาดอยู่บ่อยครั้ง สำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร การปฏิบัติงานนั้นแน่นอนว่าต้องมีปัญหาและอุปสรรคมากมาย นับแต่การปฏิบัติงานของบุคลากรในระดับล่างสุด จนกระทั่งถึงผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน และสภาพที่ปรากฏเห็นเด่นชัด ก็คือ ความแตกต่างในการกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งบางคนจะเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่และมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ในขณะที่บุคลากรบางคนขาดงาน ลางาน มาสายเป็นประจำ หรือบางคนมาลงเวลาปฏิบัติงาน แต่ไม่อยู่ปฏิบัติงานก็มี เพราะเกิดจากไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร เกิดความกระตือรือร้นและสนใจให้ใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนทั้งสิ้น 70 คน (Lak Song Sub-district Administration Organization, 2019)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Opened Ended) และคำถามปลายปิด (Close Ended Question) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและประเภทตำแหน่ง ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งเป็นคำถามในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยจิตใจ และปัจจัยคำจูน และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตลอดจนให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และทำการปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้จริง ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนน และวิเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถือ โดยนำผลการสอบถามไปคำนวณค่า Reliability Coefficient Alpha เพื่อวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ของข้อความแต่ละตอน (Saiyot and Saiyot, 2000)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อจัดหมวดหมู่และให้ทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยวิเคราะห์ด้วยการทดสอบที่กรณีประชากรสองกลุ่มเป็นอิสระกัน (Independent Sample t-test) ในกรณีที่ประชากรถูกจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of variance : One-way ANOVA) สำหรับ

ข้อมูลที่จำแนก 3 กลุ่มขึ้นไป ในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.70 อายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 45.70 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 50.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.40 และมีประเภทตำแหน่งเป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 42.90

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.72$, $\sigma = 0.56$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ลำดับแรกคือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.58$) รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.82$, $\sigma = 0.63$) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.80$, $\sigma = 0.58$) และด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.54$, $\sigma = 0.61$) ตามลำดับ ยกเว้นด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.44 ($\mu = 3.44$, $\sigma = 0.81$) ตามลำดับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมรายด้านของปัจจัยคำจูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ลำดับแรกคือ ด้านสภาพการทำงาน มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.69$) รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ในการทำงาน มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.91$, $\sigma = 0.64$) ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.61$) ด้านการปกครองบังคับบัญชา มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.63$, $\sigma = 0.59$) และด้านความมั่นคง มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.52$, $\sigma = 0.61$) ยกเว้นด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ย ($\mu = 3.31$, $\sigma = 0.65$) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ปรากฏผลดังนี้

1) ด้านเพศ พบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง ที่มีเพศแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการ

ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 2) ด้านอายุ พบว่า บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง ที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 3) ด้านระดับการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 4) ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และ 5) ประเภทตำแหน่งงาน พบว่า ปัจจัยด้านประเภทตำแหน่งที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ ดังนี้

1.1 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ปัจจัยจูงใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุดคือ ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือด้านความรับผิดชอบ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ตามลำดับ ยกเว้นด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรยังไม่เข้าใจถึงโอกาสในการก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่ตนทำอยู่ และการได้รับการสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน สอดคล้องกับการศึกษาของสภาพร ไกรถวิล (Kraitawil, 2010) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้จัดการและพนักงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.2 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล หลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ปัจจัยจำแนกในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับแรงจูงใจมากที่สุดคือ ด้านสภาพการทำงาน รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ในการทำงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านความมั่นคง ตามลำดับ ยกเว้นด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เงินเดือนหรือค่าจ้างที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ไม่เหมาะสมกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ รวมถึงความรู้ความ

สามารถของบุคลากร สอดคล้องกับการศึกษาของอนุมล อนุศิริกุล (Anusirikul, 2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานในบริษัท เทอร์โบ การ์เมนต์ จำกัด ความคิดเห็นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพัน พบว่า ทั้งสองปัจจัย जुใจและปัจจัยค่าจ้าง มีอิทธิพลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานบริษัท เทอร์โบ การ์เมนต์ จำกัด มีระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

2. การพิสูจน์สมมติฐานที่ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อแรง जुใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมของปัจจัยค่าจ้างและปัจจัย जुใจไม่แตกต่างกัน

2.1 ผลการพิสูจน์สมมติฐานของปัจจัย जुใจพบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรง जुใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของกาทิพย์ ศิริชมภู (Sirichompoo, 2011) ได้ทำการศึกษารื่อง แรง जुใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอโพธารมย์ จังหวัดนครพนม พบว่า แรง जुใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอโพธารมย์ จังหวัดนครพนม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงานพบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่งที่แตกต่างกัน ด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความต้องการต่อแรง जुใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของจุไรรัตน์ โชติรัตน์ (Chotianruen, 2011) ได้ทำการศึกษารื่อง แรง जुใจในการปฏิบัติงานบุคลากรเทศบาลตำบลนาขาม อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีแรง जुใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงานด้านการปกครองบังคับบัญชา และด้านการยอมรับนับถือ มีแรง जुใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการพิสูจน์สมมติฐานของปัจจัยค่าจ้างพบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อแรง जुใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของโชติกา ระโส (Raso, 2012) ได้ทำการศึกษารื่อง แรง जुใจใน

การปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีแรงจูงใจเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการยอมรับนับถือที่มีแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 จากการวิเคราะห์พบว่า บุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประเภทตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านความมั่นคง มีความต้องการต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Pathomwong Sihasena (2014) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลค่ายเนินวง ตำบลบางกะจะ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานภาพรวม มีแรงจูงใจในระดับมาก โดยด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความสำเร็จในการทำงาน มีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ต้องดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนด บางตำแหน่งไม่สามารถเลื่อนค่าตอบแทนได้ ผู้บริหารควรমনโอบาย หรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการออมเงิน ลดรายจ่ายให้กับบุคลากร เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับท้ายสุด และส่วนใหญ่บุคลากรมีความรู้สึกไม่พึงพอใจ จึงควรได้รับความรู้และมีกิจกรรมส่งเสริมการออมเงินให้กับบุคลากร

1.2 ปัจจัยความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน หรือมีการกำหนดนโยบายให้มีระบบกลไกในการพิจารณาความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ด้วยความเป็นธรรม เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และส่วนใหญ่บุคลากรมีความรู้สึกไม่พึงพอใจเท่าที่ควร จึงควรสนับสนุนให้บุคลากรได้มีการเรียนรู้ทั้งในและนอกเวลางาน หรือเสริมสร้างบรรยากาศให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยถึงปัญหาและสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานในองค์กรในระดับที่สูงขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้โดยเปลี่ยนจากการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะจะได้ข้อมูลเชิงลึกที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ การนำเอาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้ง “ผู้บังคับบัญชา” และ “ผู้ใต้บังคับบัญชา” ไปใช้สำหรับการพัฒนาขององค์กร ซึ่งพบว่า ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา ต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำ หลักธรรมาภิบาล แรงจูงใจ ความไว้วางใจ ความเอื้อเฟื้อ และผู้ใต้บังคับบัญชา ยังต้องมีความรับผิดชอบ การยอมรับนับถือ ความสำเร็จ ความอดทน ความสามัคคี ความตั้งใจ เพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรประสบความสำเร็จ บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนต่อไป

References

- Anusirikul, N. (2014). Factors affecting employees relation in turbo garment company limited. *An Independent Study of Master of Business Administration*. Graduate School: Nation University.
- Chotirun, C. (2011). Motivation of Personnel Performance in Nakham Subdistrict Municipality, Kuchinarai District, Kalasin Province. Independent Study. *Master of Public Administration, Department of Law and Government*. Graduate School: Maha Sarakham University.
- Kraitawil, S. (2010). Job Satisfaction of Managers and Cooperative Employees. Agriculture in Suphan Buri Province. *Master of Arts Thesis*. Graduate School: Phranakorn Rajabhat University.
- Lak Song Sub-district Administration Organization (2019). *Personnel management*. Samut Sakhon: Lak Song Sub-District Administration Organization, Ban Paeo District, Samut Sakhon Province.
- Laksana, S. (2006). *Development of work efficiency*. 5th edition. Bangkok: Permsap Printing Company.

- Phiphatwattana, P. (2016). *The factors that affected to work motivation of sub-district administration organization personal in Phanat Nikhom district, Chonburi province*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- Raso, C. (2012). Motivation of personnel performance. Nakhon Sawan Rajabhat University. *Master's thesis, Higher Education*. Graduate School: Srinakharinwirot University.
- Saiyot, L. and Saiyot, A. (2000). *Educational research techniques*. 3rd edition. Bangkok: Suwiriyasarn.
- Sihasena, P. (2014). Motivation of Personnel Performance at Khai Noen Wong Subdistrict Municipality, Bangkok Subdistrict, Mueang Chanthaburi District Chanthaburi Province. Independent Study. *Master of Public Administration Department of Public and Private Management College of Public Administration*. Graduate School: Burapha University.
- Sirichompoo, K. (2011). Working motivation Of sub-district staff in the areaArea of Phon Sawan District, Nakhon Phanom Province. *Master of Public Administration Thesis*. Graduate School: Maha Sarakham University.
- Theeravekin, L. (2010). *Politics and government of Thailand*. 8th edition. Bangkok: Thammasat University.

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบาง*

A Study of Beliefs and Worship Rituals for Phra That Phu Sri of Luang Prabang People

พระลาซัน ญาณวิโร (พนลัด), พระมหาดาวสยาม วชิรปณฺโญ, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์¹ และเกียรติศักดิ์ บังเพลิง²

Phra Lasun Yanaviro (Phonlath), Phramaha Daosayam Vajirapañño,

Sowit Bamrungphak and Kiatisuk Bangploeng

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: lasunsk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบาง และ 3) ศึกษาคุณค่าของความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุกุศรีที่มีต่อชาวหลวงพระบาง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกต กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ พระภิกษุจำนวน 6 รูป นักวิชาการ จำนวน 4 คน และบุคคลทั่วไป จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยระเบียบวิธีวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิจัย ด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามหลักอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบูชาพระธาตุในทางพระพุทธศาสนามี 2 อย่าง ได้แก่ 1) อามิสบูชา การบูชาด้วยอามิส 2) ปฏิบัติบูชา คือ การบูชาด้วยการปฏิบัติธรรม ชาวหลวงพระบางมีความเชื่อว่าพระธาตุกุศรีมีเทพารักษ์อาศัยอยู่ ช่วยปกป้องพวกเขาให้พ้นภัยอันตราย จึงเป็นเหตุให้ชาวหลวงพระบางได้ทำและจัดเครื่องบูชาพระธาตุกุศรีเรียกชื่อว่า บุญมหาชาติก้อมพระธาตุจอมศรี โดยมีการเตรียมพาขันธสวดเครื่องร้อยของพันธนิมต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ แสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องมหาชาติชาดก และถวายแด่พระสงฆ์

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 26 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2563

2. การบูชาพระธาตุสุทธีมีผลเป็นคุณค่าแก่ชีวิตของชาวหลวงพระบางใน 5 ด้านได้แก่ ด้านจิตใจ คือ ชาวหลวงพระบางมีความสุขสบายใจที่ได้ทำบุญในการบูชาพระธาตุสุทธี ด้านครอบครัว คือ ทำให้ครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ด้านสังคม คือ ทำให้เกิดความสามัคคีในกิจกรรมของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ คือ การบูชาพระธาตุสุทธีช่วยให้คนทั้งหลายเดินทางมาศึกษาเรียนรู้ เข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน และด้านพระพุทธศาสนา คือ พุทธธรรมได้รับการศึกษาเรียนรู้ สืบสาน และเผยแผ่ผ่านการประกอบพิธีกรรมการบูชาพระธาตุสุทธี

คำสำคัญ: ความเชื่อ; พิธีกรรม; พระธาตุสุทธี

Abstract

The aims of this research were as follows: 1) to study the worship of Phra That (cetiya) in Buddhism; 2) to study beliefs and rituals for worshipping Phra That Phu Sri (Phu Sri Cetiya) of Luang Prabang people; 3) to study the value of beliefs and rituals for worshipping Phra That Phu Sri (Phu Si Cetiya) of Luang Prabang people. This study was a qualitative research. The tools used in the research were an in-depth interview, and an observation form. The key informants included 6 monks, 4 scholars and 5 individuals (total 15). The obtained data were analyzed by using research methodology. The research results are presented by using an inductive analysis.

The results were as follows:

1. The research results showed two types of worship (Pūja) of Phra That in Buddhism: 1) Āmisa-pūja (Material Worship); 2) Paṭipatti-pūja (Practical Worship). Luang Prabang people believe that there are gods living in Phra That Phu Sri to help and protect them from dangers. That is why the people of Luang Prabang have made and arranged sacrifices for Phra That Phu Sri called ‘Boon Mahachat Kom Phra That Chom Si’ with the chanting tray with hundreds of variant flowers, monks’ chanting, and monk’s sermon on the Mahajāṭaka story and Sangha offering.

2. The worship of Phra That Phu Sri has a valuable effect on the life of the people of Luang Prabang in five aspects: mental aspect, the people of Luang Prabang are happy to be able to make merit in the worship of Phra That Phu Si; family aspect, it creates happiness and peace within family; society, it creates unity in the activities of the community;

economy, to worship Phra That Phu Sri generates income for those in the community; Buddhism, the Buddhist dhammas have been studied, prolonged and propagated through the worship of Phra That Phu Sri.

Keywords: Belief; Ritual; Phra That Phu Sri

1. บทนำ

การบูชาพระธาตุ เป็นความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ดังมีเรื่องมาในมหาปริณิพพานสูตร ได้กล่าวถึงพระพุทธรูปเกี่ยวกับการสร้างสถูป เจดีย์ และการบูชา ตรีสกับพระอานนท์ว่า “พวกเขาพึงปฏิบัติต่อสรีระของพระตถาคตพระอรหันต์เหมือนอย่างที่เราปฏิบัติต่อพระบรมศพ พระเจ้าจักรพรรดิ เมื่อถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว พึงสร้างพระสถูปของพระตถาคตไว้ ในทิศทาง 4 แพร่ง ขนเหล่าใดจักยกกระเปียบดอกไม้ ของหอม หรือจuron จักทำจิตให้เลื่อมใสในสถูป การกระทำจะเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลายตลอดกาล” (Tipitaka 10/205-152) หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ได้มีการแจกพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กับพระราชาแคว้นต่างๆ และได้ทำการสร้างพระสถูปเจดีย์ขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เช่น พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่าชาตศัตถรวเทหิบุตร ทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และทำการฉลองในกรุงราชคฤห์ พวกเจ้าลิจฉวีผู้ครองกรุงเวสาลีทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและทำการฉลองในกรุงเวสาลี พวกเจ้าศากยะชาวโกบิลพัสดุ์ ก็ทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและทำการฉลองในกรุงโกบิลพัสดุ์ (Tipitaka 10/205-152) เป็นต้น

ภายหลังเมื่อพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลในดินแดนสุวรรณภูมิประเทศ คือ ไทย ลาว พม่า กัมพูชา เมื่อมีการสร้างวัดขึ้น นอกจากจะสร้างเสนาสนะ เช่น โบสถ์ กุฏิ ศาลา โรงฉัน เป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่การพำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณรแล้ว ก็มักจะสร้างสิ่งก่อสร้างประเภทพระธาตุเจดีย์ไว้ประจำวัด ด้วยคตินี้ถือปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลจนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน พระธาตุเจดีย์ หรือสถูปเจดีย์ จึงถือว่าเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่ศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นเครื่องแสดงออกถึงความเจริญทางสถาปัตยกรรม และศิลปะทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนถือกันว่า พระธาตุเจดีย์เป็นศรีสง่าแก่วัด เป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยและแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศิลปะได้เป็นอย่างดีหลวงพระบางเป็นเมืองสำคัญแต่โบราณ นับตั้งแต่เมืองหลวงพระบางเป็นราชธานีในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราชเมื่อ ค.ศ 1353 (Mahabounmy thepsimueng (Phai Phoutha: translated), 2011 : 288) ได้นำเอาพุทธศาสนาเข้ามาในอาณาจักรลาวล้านช้างแล้วพุทธศาสนาก็ได้เจริญในประเทศนี้ อันเป็นเหตุให้เมืองหลวงพระบางเต็มไปด้วยวัดวาอารามพุทธสถานเก่าแก่มากมาย เช่น วัดเชียงทอง วัดวิชุลนารายณ์ พระธาตุหมากโม พระธาตุภูศรี เป็นต้น พระธาตุภูศรี เป็นองค์พระธาตุเจดีย์

รูปทรงดอกบัว 8 เหลี่ยมที่ตั้งสง่าอยู่จอมภูเขากลางเมืองหลวงพระบาง เป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของชาวหลวงพระบางมานานมากกว่า 200 ปีแล้ว ที่ชาวหลวงพระบางเคารพบูชามาก พระธาตุภูศรีมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน สร้างขึ้นบนภูเขาที่มีตำนานการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า พระธาตุองค์นี้เมื่อก่อนเข้าใจว่าเป็นพระธาตุองค์เล็กๆ ต่อมาพระเจ้าอนรรฆทรงสร้างขึ้นใหม่เมื่อพุทธศักราช 2347 มีความกว้างด้านละ 10.55 เมตร สูง 21 เมตร ตั้งอยู่จอมภูศรี จอมเขาที่มีความสูงถึง 150 เมตร (Memorial cremation ceremony, 1985)

ดังนั้น จึงทำให้พระธาตุภูศรีสูงเด่นงามตา อยู่มุมใดทิศทางใดของตัวเมืองหลวงพระบาง ก็จะสามารถมองเห็นองค์พระธาตุได้อย่างหน้าประทับใจ ยิ่งตามตำนาน-พงศาวดารเมืองหลวงพระบางกล่าวไว้ว่า “ครั้นสมเด็จพระเจ้าอนรรฆ พระเจ้ามหาอุทุมวงศ์ขริสรัตนาคนหุตอมรัตนบุรีรมย์ พระมหาจักรพรรดิ มหานครราชธานีล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง ทรงสร้างพระธาตุใส่จอมภูเขาแล้วภูเขาลูกนี้ก็มีวรรณสง่างาม จึงชื่อว่า “ภูศรี” และชาตุนั้นก็เรียกกันว่า พระธาตุจอมภูศรี หรือธาตุจอมศรีแต่นั้นมาแล (Board of Directors National Institute of Social Sciences, 2013 : 12) ถือได้ว่า พระธาตุภูศรีเป็นอีกปูชนียสถานที่สำคัญระดับต้นๆ แห่งหนึ่งของเมืองหลวงพระบาง ดังจะมีงานบุญประจำปีประเพณีบุญนมัสการพระธาตุภูศรีของชาวหลวงพระบาง ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองและชาวประชา ในปัจจุบันนี้ไม่เฉพาะแต่ชาวหลวงพระบางเท่านั้น รวมทั้งนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศได้เดินทางมากราบนมัสการขอพรจากองค์พระธาตุอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน แต่การกราบสักการะบูชาต่อองค์พระธาตุของคนเหล่านั้นส่วนมาก มีความเชื่อที่วิปริตผิดเพี้ยนไปจากการบูชาในพระพุทธศาสนา มีรูปแบบการบูชาที่หลากหลาย เช่น มีการจัดงานบุญพระเวสสันดรเพื่อเป็นงานบุญนมัสการพระธาตุประจำปี การนำดอกไม้ทูปเทียนกราบไหว้ขอพรให้ชีวิตอยู่ดีมีสุข เป็นต้น ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเครื่องปิดกั้นความเข้าใจต่อการบูชาพระธาตุตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อน้อมละนิกรถึงพระรัตนตรัย แต่บุคคลส่วนมากยังเข้าใจไม่ถึง ตรงกันข้ามกับบูชาองค์พระธาตุด้วยการอ้อนวอนขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครองป้องกันตนให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องไร้เหตุผลและไม่เป็นประโยชน์คุณค่าใดๆ ต่อผู้ทำการบูชาเลย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าพระธาตุภูศรีเป็นปูชนียสถานที่หน้าสนใจควรแก่การทำการวิจัยค้นหาทางออกที่ดีให้แก่ผู้ที่มีความศรัทธาทำการบูชาในองค์พระธาตุได้มีแนวทางที่ถูกต้องตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอันแท้จริง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งวิจัยหาความรู้ ทั้งในเรื่องการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาองค์พระธาตุภูศรีของชาวหลวงพระบาง ตลอดจนคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการบูชานั้นๆ ให้เข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งเห็นผลที่แท้จริง เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ชาวหลวงพระบาง ก็คือผู้ที่ทำการบูชาองค์พระธาตุภูศรีในกาลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุภูศรีของชาวหลวงพระบาง
3. เพื่อศึกษาคุณค่าของการบูชาพระธาตุภูศรีที่มีต่อชาวหลวงพระบาง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) (Phonkaewke, 2019 : 1-12) ซึ่งเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และการลงภาคสนาม (Field Work Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview)

ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และงานเขียนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับพระธาตุในพระพุทธศาสนา 2) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และงานเขียนเกี่ยวกับพระธาตุในพระพุทธศาสนา และพระธาตุภูศรี ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก คือ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก และการวิจัยแบบคุณภาพภาคสนาม เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4. สรุปผลการวิจัย

1. การบูชาพระธาตุในพระพุทธศาสนา พบว่า พระธาตุในพระพุทธศาสนามีหลายความหมายที่วิวัฒนาการไปตามกาลเวลาแต่ละยุคสมัยและตามความเข้าใจของแต่ละพื้นที่ เช่น ในสมัยพุทธกาล พระธาตุสื่อความหมายถึง พระอัฐิธาตุ หรือภาษาไทยเรียกว่า กระดูก ที่เป็นของบุคคล เป็นต้น พอพระพุทธศาสนาเผยแผ่มาสู่ชนชาติริมฝั่งแม่น้ำโขง คำว่า พระธาตุ กลับหมายถึง สถูปเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า (Royal Academy, 2011 : 600) พระอัฐิธาตุของพระอรหันตสาวก ตลอดถึงที่บรรจุอัฐิของพระราชามหากษัตริย์ วีรบุรุษ หัวหน้าเผ่า บุคคลผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีพระคุณ ดังนี้ เป็นต้น พระธาตุได้ก่อกำเนิดมาจากการจัดการศพของคนอินเดียสมัยก่อนพุทธกาล เมื่อคนเสียชีวิต ก็จะมีการเผาศพและนำกระดูกมาฝัง และทำเป็นเครื่องหมายให้รู้ด้วยการทำเป็นเนินดินเป็นแท่นเคารพบูชา ต่อมาก็มีวิวัฒนาการมาเป็นสถูป มีการก่อรอบป้องกันการทลายของดินด้วยไม้ให้กระดูกกระดูกจัดกระจาย สิ่งสำคัญคือเป็นการช่วยป้องกันการระบาดของโรคพยาธิ ส่วนพระธาตุจะทำไมเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก และประณีตบรรจงเพียงใดก็แล้วแต่กำลังของผู้สร้าง

ในสมัยพุทธกาลประเพณีการสร้างพระธาตุก็ยังมีนิมิตสร้างกันอยู่ โดยสร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิของบุคคลที่เคารพนับถือ และเรียกชื่อของพระธาตุว่า สลุปเจติยบ้าง พระธาตุเจติยบ้าง ดังกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลายมีนัยว่า บุคคล 4 จำพวกที่ควรสร้างสลุปเจติยเพื่อบรรจุพระอัฐิธาตุไว้ให้คนสักการบูชา คือ 1) พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า 2) พระปัจเจกพุทธเจ้า 3) สาวกของพระตถาคต 4) พระเจ้าจักรพรรดิ คำว่า สลุปหุบุคคลนั้น หมายถึง บุคคลผู้ควรแก่สลุป คือ บุคคลที่ควรนำกระดูกบรรจุสลุปไว้บูชา ดังนั้น จึงถือว่าเป็นพุทธานุญาตให้ช่องทางในการประกอบกิจการทำสลุปเจติยเพื่อบรรจุอัฐิธาตุของบุคคลที่สำคัญและได้ปรากฏอย่างเด่นชัดว่าพระพุทธศาสนาได้สร้างพระธาตุในสมัยพุทธกาลด้วย ต่อมาในสมัยหลังพุทธกาล กษัตริย์ผู้ครองแคว้นมคธในอินเดียเหนือได้ปวารณาตนเป็นพุทธมามกะและอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนาจนมีผู้หันมานับถือศาสนามากขึ้นโดยเฉพาะในสมัยของพระเจ้าอโศกแห่งราชวงศ์โมริยะ กล่าวถึงพระราชกรณียกิจสำคัญของพระองค์ในการสร้างสลุป 84,000 องค์ทั่วทั้งชมพูทวีปภายหลังที่ได้ทำการสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นที่เสร็จสิ้น ได้มีการนำส่งสมณทูตไปในที่ต่างๆ ตลอดถึงดินแดนสุวรรณภูมิด้วย ดังนั้นในปัจจุบันนี้ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ ศรีลังกา ไทย ลาว พม่า หรือกัมพูชา เมื่อมีการสร้างวัดขึ้น นอกจากจะสร้างเสนาสนะอื่นๆ แล้ว ก็มักจะสร้างสิ่งก่อสร้างประเภทพระธาตุไว้ประจำวัดด้วย

พระพุทธศาสนาถือว่า “พระธาตุ” เป็นองค์ประกอบของศาสนาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเรียกว่า “ศาสนสถาน” คือ เป็นสิ่งก่อสร้างที่มีมาในพุทธธรรมคำสอน เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนา โดยเชื่อมโยงกับเหตุการณ์สำคัญ การเสด็จของพระพุทธเจ้าหรือการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปสู่ดินแดนนั้น พุทธศาสนิกชนยังเชื่ออีกว่า พระธาตุสร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมอัฐิของพระพุทธเจ้า เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เพื่อเป็นที่สักการบูชา คืบเมื่อสมัยของพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราได้ปรินิพพานและถวายพระเพลิงพระสรีระแล้วก็ได้มีการสร้างพระธาตุเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุเช่นกัน นอกจากนี้ พระธาตุในทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นนิมิตหมายอันสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่มากราบไหว้บูชา ทำให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจ เกิดความรู้ศรัทธาที่ดีขึ้น เพิ่มความศรัทธายิ่งขึ้นทำให้ พุทธศาสนิกชนเกิดปัญญาหยั่งรู้ คือ มีธรรมสังเวชเกิดขึ้นในจิตใจ สอนให้ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต ให้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติธรรมระลึกถึงพระพุทธเจ้าด้วยการนำเอาธรรมของพระองค์มาปฏิบัติ

อิงตามความหมายพระธาตุแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) พระธาตุ หมายถึง พระธาตุเจติยที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก หรือผู้มีพระคุณ 2) พระธาตุ หมายถึง พระสรีระธาตุ หรือพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า เรียกว่า พระบรมสารีริกธาตุ พระอัฐิธาตุ (กระดูก) ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เลิศ ผู้ประเสริฐ ผู้สูงส่ง ผู้เป็นบรมครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย วิธีการบูชาพระธาตุในทางพระพุทธศาสนา จะต้องประกอบไปด้วยการบูชาทั้ง 3 อย่าง คือ 1) อามิสบูชา การบูชาด้วยอามิส คือ วัตถุข้าวของ ดอกไม้ธูปเทียน น้ำของควรรบูชาไปบูชาพระธาตุ

เจตีย์ทุกๆ วันอุโบสถด้วยตนเอง และ 2) ปฏิบัติบูชา การบูชาด้วยการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมของพระพุทธเจ้าที่มีองค์พระธาตุเป็นตัวแทนสื่อถึงคุณงามความดีที่พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติตาม 3 ประการ คือ 1) ไม่ทำบาปทั้งปวง 2) ทำแต่คุณงามความดี 3) ชำละจิตใจให้บริสุทธิ์ เมื่อมีการบูชาพระธาตุทั้งสองอย่างนี้ครบถ้วนแล้ว การบูชานั้นจึงมีผลใหญ่ ได้รับผลดี จึงเชื่อว่าเป็นวิธีการบูชาพระธาตุที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบาง พบว่า ชาวหลวงพระบางมีความเชื่อว่าพระธาตุกุศรีมีเทพารักษ์อาศัยอยู่ ที่ชาวเมืองเรียกว่า สารูปอูกุศรี ที่เฝ้ารักษาอยู่บนกุศรีเพื่อรักษาคุ้มครองชาวเมืองหลวงพระบาง ชาวหลวงพระบางให้ความเคารพเป็นอย่างมาก เพราะสามารถเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวเมือง ผู้ที่มากราบไหว้ขอพรจากพระธาตุกุศรีมากมายมากราบไหว้เพื่อขอพร มุ่งหวังได้อะไรก็ได้สำเร็จตามความประสงค์ คนที่มีความเชื่อเพียงแค่มือไหว้บูชาก็ได้รับผลแล้วด้วยเหตุแห่งความศักดิ์สิทธิ์เช่นนี้ จึงปลูกฝังความเชื่อให้ชาวหลวงพระบางมีความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระธาตุกุศรีเป็นอย่างยิ่ง ความเชื่อของชาวหลวงพระบางในการบูชาพระธาตุกุศรีดังที่กล่าวมานั้นตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจัดเป็นความเชื่อแบบเทวนิยม คือความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าเทพารักษ์ต่างๆ มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์สามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของมนุษย์ได้ โดยมีข้อเสนอว่า หากประพฤติปฏิบัติชอบต่องสิ่งนั้น เมื่อตายไปแล้วย่อมได้ไปสู่สุคติ หรือหากยังมีชีวิตอยู่ก็จะได้มีเทพเจ้าคุ้มครองป้องกันอันตรายต่างๆ ได้ นอกจากนี้แล้วชาวหลวงพระบางยังมีความเชื่ออีกว่า พระธาตุกุศรีเปรียบเหมือนดังเสาหลักเมืองของนครหลวงพระบาง ซึ่งชาวหลวงพระบางนับถือเป็นพระธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์ ด้วยเชื่อว่าพระธาตุกุศรีได้บรรจุพระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ในพระธาตุ จึงสมควรแก่การบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล ชาวหลวงพระบางเชื่อในคำสอนของพระพุทธเจ้าประการหนึ่งว่า การบูชาเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพุทธศาสนา เป็นมงคลอันสูงสุดของชีวิต

ชาวหลวงพระบางได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองพระธาตุกุศรีประจำปีด้วยการจัดงานบุญมหาชาติก้อม ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ตรงกับวันออกพรรษาพอดี คำว่า มหาชาติก้อม การเตรียมงานบุญมหาชาติอยู่พระธาตุกุศรีนั้น ผู้ใหญ่บ้านแต่ละบ้านมาประชุมตกลงกันเพื่อวางแผนเรื่องเสปียงอาหารแต่ละบ้านก็จัดหาแต่ละอย่างแตกต่างกันไป ในตอนเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 มีพิธีถวายสังฆทาน สังฆแทน ชักอนิจจาให้แก่ผู้สร้างพระธาตุกุศรี ถวายภัตตาหารเพล คั้นเมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จก็เริ่มเทศน์มหาชาติขาดไปจนจบ ต่อด้วยการถวายกองบุญ คารวะ และรับพรจากพระสงฆ์เป็นลำดับสุดท้าย กว่าจะเสร็จพิธีกรรมก็สี่โมงเย็นพอดี บุญพระเวสสันดรเป็นประเพณีงานบุญที่ได้จัดขึ้นมาตั้งแต่นานแล้ว ชาวหลวงพระบางยังมีการบูชาพระธาตุกุศรีในวันบุญปีใหม่ลาวอีกด้วย ในวันสังขารขึ้น ชาวเมืองหลวงพระบางได้ขึ้นไปกุศรีเพื่อบูชาข้าวเหนียว บูชาดอกไม้ วางกระจายตามสองริมทางขึ้นและทางลงของกุศรี เมื่อเทศกาลงานบุญปีใหม่ลาวมาถึง ศาลพระภูมียู่กุศรีที่ชาวหลวงพระบางเรียกว่า ที่นั่ง

ได้มีการบูชาใหญ่อีกครั้ง เนื่องจากว่าศาลพระภูมิอยู่กุศรีแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นศาลที่ชาวหลวงพระบางชอบมาบนบานสานกล่าวเมื่อคราวต้องการที่พึ่งทางใจ เช่น เมื่อเกิดอาพาธ เดินทางไกล ไม่มีบุตรธิดา เป็นต้น ก็มาไหว้ขอพรเป็นการบะเอาไว้ และเมื่อสิ่งที่ขอไว้ได้สำเร็จก็ต้องมาแก้บะก่อนวันสังขารขึ้นของปีใหม่ นอกจากนี้ยังมีการตักลองประจำยาม มีกำหนดการตักลอง ดังนี้ 3 โมง 6 โมง 9 โมง 12 โมง เป็นวงกลมหมุนรอบอยู่อย่างนี้ทุกวัน ในกรณีมีเหตุการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นภายในเมืองเรียกว่า ตักลองถ่วงสื่อถึงการมรณภาพของเจ้าอาวาสภายในวัดใดหนึ่ง หรือบุคคลสำคัญภายในเมืองที่ถึงแก่กรรม และตักลองร้องป่าวในคราวมีข้าศึกบุกรุกหรือมีอัคคีภัยเกิดขึ้น

3. คุณค่าของการบูชาพระธาตุกุศรีที่มีต่อชาวหลวงพระบาง พบว่า การบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบางมีคุณค่าต่อจิตใจของผู้บูชายิ่งนัก เพราะทำให้เกิดความสบายใจ รู้สึกถึงความปลอดภัย ยันตราย ทำให้เกิดสภาวะที่ตึงตามต่อจิตใจ เกิดความคิดความเข้าใจต่อสภาวะของธรรมชาติ ชาวหลวงพระบางเป็นกลุ่มชนที่ถูกหล่อหลอมด้วยพุทธศาสนาจนกลายเป็นกลุ่มที่มีประเพณีท้องถิ่นอุดมสมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ของตน จึงเป็นเหตุที่ทำให้ชาวหลวงพระบางมีจิตใจตึงตาม เคารพนับถือบูชาคุณความดีของผู้มีพระคุณ สิ่งเหล่านี้ยังสืบเนื่องปรากฏให้เห็นตามงานประเพณีต่างๆ ในปัจจุบันที่ทำสืบต่อกันมาอย่างเช่น งานบุญนมัสการพระธาตุกุศรีประจำปี ที่เป็นการบูชาพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองชาวหลวงพระบางมานับหลายร้อยปี ด้วยการทำประเพณีบุญมหาชาติที่มีการตกแต่งข้าวของบูชา อันมีดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น น้อมนำไปบูชาองค์พระธาตุกุศรีด้วยความเลื่อมใสศรัทธา แต่ละคนที่ได้เข้าร่วมก็ได้สละวัตถุเข้าของให้เป็นทานเพื่อเป็นส่วนร่วมก็เกิดความปลอดภัยยินดีในกุศลผลบุญที่ตนได้กระทำแล้ว เกิดความสบายใจในการเข้าร่วมเฉลิมฉลองพระธาตุกุศรีในแต่ละปี มีตัวอย่างจากความเลื่อมใสศรัทธาของหญิงชราคนหนึ่งนั้น ก็ทำให้ผู้คนในครอบครัวได้เข้าร่วมงานบุญนมัสการพระธาตุกุศรีด้วย เป็นวิธีการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านไปในตัว คนในครอบครัวได้รู้เรื่องราวการบูชา ได้รับรสพระธรรมจากการเทศน์มหาชาติชาดก เป็นต้น บางคนไม่มีลูกอยากมีลูก บางคนต้องการมีการเงินที่ดี บางคนป่วยไข้ต้องการมีสุขภาพดีบุคคลเหล่านี้ได้มาขออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วส่งผลให้ประสบกับความต้องการ ผู้ไม่มีลูกก็มีลูกครอบครัวจึงมีความสุข ดังนี้ เป็นต้น

มีสิ่งหนึ่งที่ชาวหลวงพระบางคุ้นเคยกันจนกลายเป็นประเพณีอันตึงตามของสังคมเมืองหลวงเก่าแห่งนี้นั่นก็คือ การตักลองจากกุศรีที่ส่งเสียงดังกังวาลไปทั่วทั้งเมือง นอกจากเป็นการตีบอกโมงยามตามเวลาปกติแล้วยังมีการตักลองในคราวที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น ชาวหลวงพระบางจึงได้อาศัยการตักลองจากกุศรีเพื่อกำหนดเวลานับว่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ทรงคุณค่าต่อสังคมยิ่งนัก พระธาตุกุศรีเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวหลวงพระบางให้รู้จักสามัคคีกัน เมื่อถึงคราวมีงานบูชาพระธาตุก็พร้อมใจกันในการเตรียมงานด้วยการจัดแบ่งหน้าที่ของแต่ละบ้านทั่วเทศบาล และเข้าร่วมงานบูชาด้วยความเลื่อมใสศรัทธา สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เคยปฏิบัติในแต่ละปี เมื่อได้ทำแล้วก็สบายใจมั่นใจด้วยความมุ่งหวังให้

บ้านเมืองมีความสุขจากการบูชา ดังนั้น ความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุสุทรีจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อสังคมเมืองหลวงเก่าแห่งนี้ ทำให้สังคมมีความสุขเจริญรุ่งเรือง ผู้คนได้ทำกิจกรรมในสังคมและชุมชนร่วมกัน เป็นประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามสอนให้คนรุ่นใหม่ได้ปฏิบัติตาม อีกอย่างพระธาตุสุทรีองค์ศักดิ์สิทธิ์ตั้งอยู่ภูเขาสูงหนึ่งยอดขึ้นกลางเมืองหลวงพระบาง กล่าวกันว่าเป็นจุดชมวิวของเมืองหลวงพระบางได้ดีที่สุดในแต่ละวันพอตกเย็นมาบันไดนักท่องเที่ยวดูได้หลังไหลกันมาชมพระอาทิตย์ตกดิน ในจุดนี้ การที่พระธาตุสุทรีเป็นจุดนัดพบของนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ ประกอบกับการที่พระธาตุสุทรีเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเมืองหลวงพระบางให้ความบูชาเป็นอย่างยิ่ง ปวงชนได้หลังไหลกันมาเพื่อกราบไหว้บูชาในแต่ละวันไม่ขาดสาย จึงทำให้เศรษฐกิจของชุมชนเขตรอบพระธาตุสุทรีก็คือพ่อค้าขายในตัวของเมืองหลวงพระบางได้รับผลประโยชน์ไปด้วย ปัจจุบันนี้พระธาตุสุทรีได้ถูกหันมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยมีจุดประสงค์ คือ 1) เพื่อเป็นการสืบสานตำนานท้องถิ่น 2) รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของหลวงพระบาง 3) เพื่อเสริมขยายให้นครหลวงพระบางเป็นเมืองท่องเที่ยวมีหลากหลายสีสัน

หลวงพระบางเป็นเมืองหนึ่งที่นับถือพระพุทธศาสนาและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานมาหลายร้อยปีตั้งแต่คราวพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราชได้นำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามา และชนชาติลาวก็ได้นับถือศาสนาพุทธตั้งแต่นั้นมา ดังนั้น ความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุสุทรีก็ได้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาโดยตรงทีเดียว ทราบได้จากการบูชาพระธาตุด้วยดอกไม้ธูปเทียน การเทศน์มหาชาติชาดกอันเป็นคำสอนในเรื่องอดีตชาติของพระพุทธเจ้า ซึ่งพิธีกรรมความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังหยั่งรากลึกลงในจิตใจของชาวหลวงพระบางมาแต่โบราณแล้ว มาถึงปัจจุบันนี้พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสุทรีได้ดึงดูดความสนใจให้ชาวหลวงพระบางทั้งคนแก่เฒ่าและหนุ่มสาวเข้าวัดทำบุญสืบสารประเพณีวัฒนธรรมโบราณคือ ถือนาฬิกาพิธีกรรมเป็นสิ่งที่น่านับถือใจผู้คน เช่น เมื่อมีดอกไม้ธูปเทียนในมือแล้ว ก็เกิดอาการอยากวันทากราบไหว้ ถือนาฬิกาพิธีกรรมเป็นการสร้างความสนใจให้ชาวหลวงพระบางได้ฝึกในการให้ทาน รักษาศีล ได้รับคำสอนจากพระสงฆ์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เคียงคู่กับเมืองมรดกโลกอันสวยงามแห่งนี้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การบูชาพระธาตุในทางพระพุทธศาสนามี 2 อย่าง ได้แก่ 1) อามิสบูชา การบูชาด้วยอามิส คือ วัตถุข้าวของ ดอกไม้ธูปเทียน และ 2) ปฏิบัติบูชา คือการบูชาด้วยการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม มีการรักษาศีล เจริญสมาธิและปัญญา เป็นต้น ชาวหลวงพระบางมีความเชื่อว่าพระธาตุสุทรีมีเทพารักษ์อาศัยอยู่ ช่วยปกป้องคุ้มครองและดูแลชาวหลวงพระบางให้พ้นภัยอันตราย และเชื่อว่าพระธาตุสุทรีเป็นที่บรรจุพระสรีระธาตุของพระพุทธเจ้า จึงเป็นเหตุให้ชาวหลวงพระบางได้ทำและจัดเครื่องสักการะบูชาพระ

ธาตุกุศรี ซึ่งเรียกชื่อว่า บุญมหาชาติก้อมพระธาตุจอมศรี โดยมีการเตรียมพาขันธสวดเครื่องร้อยของพัน์ ประกอบด้วยต้นอ้อย ต้นกล้วย หมากพลู กอกยา ดอกไม้ช่อ ธงชัย แต่งขันธ 5 ขันธ 8 นิมนต์พระสงฆ์ เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพล แสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องมหาชาติชาดก และถวายกองบุญ แก่พระสงฆ์ แสดงการวะ รับพรจากพระสงฆ์เป็นอันเสร็จพิธี ชาวหลวงพระบางมีความเชื่อและได้ประกอบ พิธีกรรมการบูชาพระธาตุกุศรีด้วยดีแล้วจึงมีผลเป็นคุณค่าแก่ชีวิตของชาวหลวงพระบางใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ คือ ชาวหลวงพระบางมีความดีใจ สบายใจ และเอิบอิมใจที่ได้ทำบุญในการบูชาพระธาตุ กุศรี ซึ่งเป็นประเพณีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่ขาดไม่ได้ ด้านครอบครัว คือ คนภายในครอบครัวมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีรู้สึกปลอดภัยในการทำทั้งปวง ช่วยเติมเต็มครอบครัวที่ไม่มีบุตรธิดา จึงทำให้ครอบครัวนั้นอยู่ ด้วยกันอย่างมีความสุขจากการบูชาพระธาตุกุศรี ด้านสังคม คือ คนผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านชุมชนและ สังคม ได้ประกอบพิธีกรรมสำคัญร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเกิดความสามัคคีในกิจกรรม ของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ คือ การบูชาพระธาตุกุศรีช่วยให้ชาวหลวงพระบาง ชาวต่างแขวง และชาว ต่างชาติเดินทางมาศึกษาเรียนรู้ และเข้าร่วมประกอบพิธีกรรม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนใกล้ พระธาตุกุศรี และด้านพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมหรือหลักการทางพระพุทธศาสนาได้รับการศึกษา เรียนรู้ สืบสานและเผยแผ่ผ่านการประกอบพิธีกรรมการบูชาพระธาตุกุศรี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

การบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบางจะทรงคุณค่าต่อจิตใจมากขึ้นหากสามารถเชื่อมโยง กิจกรรมต่างๆ ให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และน้อมนำผู้คนให้มีชีวิตที่ดีตามแนวทางพระพุทธ ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรมในการบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบางก็จะไม่ใช่เรื่องงมงายไร้เหตุผลอีกต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตำนานพญานาคที่เนื่องด้วยองค์พระธาตุกุศรีตามความเชื่อของ ชาวหลวงพระบาง

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุกุศรีและพระบาง พุทธลารรณของชาวหลวงพระบาง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความเชื่อและพิธีกรรมในการบูชาพระธาตุกุศรีของชาวหลวงพระบาง เป็นประเพณีความเชื่อที่ ปฏิบัติสืบทอดกันมาของชาวพื้นเมืองหลวงพระบาง มีการประสมกลมกลืนระหว่างความเชื่อทางพระพุทธ ศาสนาและความเชื่อในแบบดั้งเดิมที่นับถือผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมชาติต่างๆ การวิจัยใน

ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า ชาวหลวงพระบางมีประเพณีการบูชาเนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองพระธาตุ หรือ สถานที่สำคัญต่างๆ ด้วยการจัดงานบุญเทศนามหาชาติพระเวสสันดร เพื่อเป็นการบูชาหรือเฉลิมฉลอง สถานที่นั้นๆ สิ่งเหล่านี้ได้นำมาซึ่งคุณค่าต่อจิตใจและวิถีชีวิตชุมชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังสู่ความเป็นชาวหลวงพระบางมานานแล้ว

References

- Board of Directors national institute of social sciences. (2013). *The chronicle of Luang Phrabang*. Vientiane: National Publishing House.
- Mahabounmy thepsimueng (Phai Phoutha: translated). (2011). *The history of Lao*. Bangkok: Sukhaphapchai Publishing House Tathata Publication company.
- Mahachalalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tipitaka*. Bangkok: Mahachalalongkornrajavidyalaya printing.
- Memorial cremation ceremony. (1985). *The header Lao Sangha at Wat Thepsirinthravasa*. Bangkok: n.p.
- Phonkaewke, A. (2019). A Study of Matters and Roles of Ancestor Spirit in Selaphum district, Roi Et Province. *Dhammathas Academic Journal*, 19(4), 1-12.
- Royal Academy. (2011). *Royal Institute Dictionary*. Bangkok: Nanmee Book Public company limited.

**ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น***
**Academic Leadership of Private School Administrators of
Khon Kaen Provincial Education Office**

นิตยา อาชญมัย และสุนทร สายคำ

Nittaya Arthanying and Sunthon Saikham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nittayaarthanying@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น และเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการเชิงสำรวจ วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 345 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครซซี่และมอร์แกน ใช้เทคนิคสุ่มแบบแบ่งชั้น การสุ่มอย่างง่าย ในแต่ละกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบ (t-test แบบ Independent samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีระดับพฤติกรรมมากที่สุด คือ ด้าน

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง รองลงมาคือ ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนาวิชาการ และด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยสุดคือ ด้านความเป็นผู้นำ ในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม มีระดับพฤติกรรมไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารควรมีความริเริ่มและพัฒนานวัตกรรมมาใช้ในการบริหารบุคลากรควรมีวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน

Abstract

The aims of this research were to study and compare the academic leadership of the private school administrators working under Khon Kaen Provincial Education Office and to find the ways to promote and develop such leadership of the administrators, classified by their personal factors: position, educational background and work experience. This study was carried out by means of quantitative research using the survey questionnaire with 345 samples including school administrators and teachers in KhonKaen Provincial Education Office. The sample size was determined based on Krejcie & Morgan method, stratified random sampling, simple random sampling. In all sub-studied sample groups, the tools used in this research were the rating scale questionnaires with equal validity. The data were calculated by the computer program to find the following statistics used in the analysis: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test (Independent samples), F-test (One Way ANOVA).

The results were as follows:

1. The academic leadership of the private education administrators in KhonKaen Provincial Education Office in overall and in each aspect; behaviors were rated at the highest level. The aspect that has the highest level of practice is the vision of educational

management to keep up with the changes, followed by the potential of self-reliance in academic development respectively and the aspect with the least level of practice is leadership in initiating the use of innovation for teaching and learning.

2. A comparison of the academic leadership of private school administrators under the KhonKaen Provincial Education Office classified by position, educational background and work experience in general, the level of practice is not statistically different.

3. The guidelines for promoting the academic leadership of the private school administrators under the KhonKaen Provincial Education Office are that school administrators should propose operational guidelines in response to the policies of the Ministry of Education; executives should have initiative and develop innovation to use in management. Personnel should have new methods for their work.

Keywords: Academic leadership; The private school administrators

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่ เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานา ประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Luksanapawan and Somprach, 2019 : 1-14)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จัก รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ (Phramaha Somporn Kasako and Chansirisira, 2019 : 179-190) รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการเชิงสำรวจ (Survey Research) และวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี สังเคราะห์เป็นแนวคิดการวิจัยได้ 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน 3) ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 4) ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนาวิชาการ และ 5) ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลา

ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย จำแนกเป็นประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 3,369 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 345 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสถานภาพ และเทียบสัดส่วนจากประชากรตามขนาดสถานศึกษาได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 5 คน และครูผู้สอนจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน กำหนดเกณฑ์โดยการเลือกแบบเจาะจง (โรงเรียนดีเด่น)

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยการนำแบบสอบถามฉบับที่ถูกต้องสมบูรณ์นำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยการประเมินผล

วัดผล เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องพร้อมทั้งประเมินคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Index Of Conguence (IOC) มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.0 จากนั้นได้นำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดอุดรธานี และจากการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.957

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับพฤติกรรมมากที่สุด คือ วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการแลกเปลี่ยน ($\bar{x} = 4.68$) รองลงมาคือด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนาวิชาการ ($\bar{x} = 4.66$) และด้านงานแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลา ($\bar{x} = 4.64$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับพฤติกรรมน้อยสุด คือ ความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.61$)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

3.1 ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) สถานศึกษาควรมีกำหนดนโยบายที่แสดงให้เห็นถึงการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน 3) โรงเรียนกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาให้ทันกับการของสังคม

3.2 ด้านความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน 1) ผู้บริหารควรมีความคิดริเริ่มและพัฒนานวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร 2) ควรมีการส่งเสริมนำสื่อวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนอยู่เสมอ 3) ผู้บริหารควรมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา

3.3 ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 1) บุคลากรควรมีวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูผู้สีกว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการทำงาน 3) ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้ข้อมูล หลักฐานในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงาน

3.4 ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการจัดการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ 3) ผู้บริหารควรส่งเสริมในเรื่องการพึ่งตนเองในการบริหารจัดการ

3.5 ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้อยู่ตลอดเวลา 1) ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) ผู้บริหารควรนำความรู้ที่ทันสมัยมาปรับใช้กับกับบริบทของตนเอง 3) ผู้บริหารควรเป็นผู้มีทักษะที่ทันต่อสถานการณ์

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม และรายด้านมีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีพฤติกรรมวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะมีความตระหนักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จัดมีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาทรัพยากรและความต้องการของและสอดคล้องกับการวิจัยของ Lak-anong Petsungchak (2004) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เลือกลงลำดับ ศักยภาพพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลาความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนและการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yatase ได้โครงการเริ่มสอนอ่าน โดยใช้แบบสอบถามการบริหารจัดการทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนของ Hallinger และแบบสอบถามโครงการริเริ่มการอ่านของ Yates พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่ใช้ในการดำเนินการตามโครงการมีค่าสหสัมพันธ์สูงมากกับผลของโครงการริเริ่มการสอนอ่าน

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีระดับพฤติกรรมไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้

เพราะว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความตระหนักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มีความเป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอนให้รู้จักเทคนิค และวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประเมินผล และแนวทางการปรับปรุงพัฒนาที่ชัดเจน มีการส่งเสริมและพัฒนาครูแกนนำเพื่อปฏิบัติการเรียนรู้ในสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้การวิจัยปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูปฏิบัติ การมีความคิดว่าผู้บริหารมีจิตอาสา เสียสละเวลาและทรัพย์สินส่วนตัว เพื่อภาระหน้าที่และความมุ่งมั่นทุ่มเทผู้บริหารมีพฤติกรรมที่น่าชื่นชม น่าเคารพ นับถือ และศรัทธาแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป สอดคล้องกับผลการวิจัยถวิล เกษสุพรรณ (Kesuphon, 2009) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามสภาพโดยภาพรวม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.5 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.5 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริภาณี วสุภัทร (Wasuphat, 2010) ได้แสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นหรือคิดริเริ่มใหม่ๆ ได้ควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับทุกคนควรให้ครูมีเสรีภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าเป็นเสรีภาพทางวิชาการและควรอยู่ในขอบเขต สอดคล้องกับงานวิจัยวิชัย วงศ์กระจ่าง (Wongkrachang, 2010) อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านที่ระดับภาวะผู้นำสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามสภาพ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. แนวทางการเสนอแนะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารควรมีความคิดริเริ่มและพัฒนานวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร

ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ บุคลากรควรมีวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน

ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ผู้สอนสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการจัดการเรียนรู้

ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้อยู่ตลอดเวลา คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีทักษะที่ทันต่อสถานการณ์ ผู้บริหารควรให้โอกาสครูได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นำความรู้ที่ทันสมัยมาปรับใช้กับกับบริบทของตนเอง ผู้บริหารให้โอกาสครูได้บูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามความสามารถ มีการสนับสนุนการใช้ข้อมูลหลักฐานในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงาน มีการแสวงหาสื่อนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ มีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมให้มีความรู้และทักษะนวัตกรรมใหม่ๆ ในกาสร้อยอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการส่งเสริมให้คิดแก้ปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบ มีแผนนโยบายที่ชัดเจนสอดคล้องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ เขียวศรี (Khiewstri, 2005) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีประเด็นอภิปรายว่า การแสดงแล้วจะต้องมี 1) การบริหารจัดการโรงเรียน และ 2) การบริหารตนเอง ทีมงานและชุมชนด้วยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสมมากคือ 1) การประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการโดยหน่วยงานกลาง 2) การปฏิบัติ ณ สถานศึกษาที่ใช้เป็นฐานในการประเมิน อาศัยหลักการพัฒนางาน (site based Development) 3) การเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่ผลการประเมินบ่งชี้ และ 4) การให้รางวัลโดยยึดผลการประเมิน (Performance based reward) ประสิทธิ์ เขียวศรีและคณะมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรศึกษาเชิงลึก โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยจำแนกกลุ่มตามสภาพความพร้อม สภาพภูมิศาสตร์สภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่และสภาพปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศเทศนำไปประกอบการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นข้อมูลสารสนเทศนำไปจัดทำแนวทางการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาควรจัดทำนโยบายส่งเสริม/พัฒนาการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนในสถานชั้นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ภาวะผู้นำทางการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนในสถานชั้นพื้นฐาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำทราบถึงภาวะความเป็นผู้นำ ทั้ง 5 ด้านดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้เสนอแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อสนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสถานศึกษาควรมีกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ ของโรงเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษา การจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนและให้ทันกับการของสังคม

2. ด้านความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน โดยผู้บริหารควรมีความคิดริเริ่มและพัฒนาวัตกรรมการใช้ในการบริหาร และมีการส่งเสริมนำสื่อวัตกรรมการใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนอยู่เสมอ

3. ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยที่บุคลากรควรมีวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูรู้สึกรู้ว่าจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการทำงาน และควรสนับสนุนการใช้ข้อมูลหลักฐานในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาในการทำงาน

4. ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

5. ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้อยู่ตลอดเวลา คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีทักษะที่ทันต่อสถานการณ์ และควรให้อาสาครูได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือชี้แนะข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน

References

- Kesuphon, T. (2009). *A study of the state of the participation of the educational institution committee Fundamentals in small school administration Under the Office of Educational Service Area Ubon District 5*. Graduate School: Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Khiewisri, P. (2005). *Leadership Behavior Development Model Academic of school administrators*. Bangkok: Kasetsart University.
- Luksanapawan, B. and Somprach, K. (2019). Collective Leadership Affecting Effectiveness of Teacher's Performance in Schools under the Secondary Educational Service Office Area 25. *Dhammathas Academic Journal*, 19(4) Special Issue, 1-14.
- Petsungchak, L. (2004). *To study the academic leadership of secondary school administrators under the Kalan Education Service Area Office 1*. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Phramaha Somporn Kasako and Chansirisira, P. (2019). The Program Creates a Buddhist Leadership for the Personnel Dhamma Schools General Education Group 10. *Dhammathas Academic Journal*, 19(3), 179-190.
- Wasuphat, S. (2010). *Academic Leadership And competencies of school administrators That affects the success of school-based administration*. Bangkok: Kasetsart University.
- Wongkrachang, W. (2010). *Academic Leadership of School Administrators under Ubon Ratchathani Provincial Office Area 5*. Bangkok: n.p.

ความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพ และอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น*

The Satisfaction of Disables to the Services of Potentiality and Career Development for Disables Center, Khon Kaen Province

สิทธิพร เกษจ้อย, วรชาติ ทะสา และสัจจรักษ์ ไร่สงวน

Sitthipron Khetjoi, Worrachat Thasa and Saccarak Raisanguan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Rakrevata1978@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของคนพิการในศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นผู้พิการที่เข้ารับบริการด้านการฟื้นฟูในศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้พิการส่วนมาก ร้อยละ 70.00 เป็นเพศชาย และร้อยละ 30.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 38.33 มีอายุระหว่าง 14 - 22 ปี ผู้พิการส่วนมากร้อยละ 88.33 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและใบประกอบวิชาชีพ (ป.ว.ช.) ผู้พิการส่วนมาก ร้อยละ 91.66 มีสถานภาพโสด ส่วนมากผู้พิการร้อยละ 80.00 มีความพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ร้อยละ 8.33 พิการทางด้านการได้ยินหรือสื่อความหมาย และพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และร้อยละ 3.34 พิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ผู้พิการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$)

คำสำคัญ: การให้บริการ; คนพิการ; ความพึงพอใจ

*ได้รับบทความ: 2 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 13 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: March 2, 2020; Revised: April 12, 2020; Accepted: June 8, 2020

Abstract

The aims of this research were: 1) the personal factors of disables in Potentiality and Career for Disables Development Center, Khon Kaen province, 2) the disables' satisfaction to the services of the center, and 3) the suggestions to develop the services of Potentiality and Career for Disables Development Center, Khon Kaen province. The researchers used the questionnaires to collect the data from 60 respondents training in the center, and analyzed the data by descriptive statistics.

The results were as follows: Most of the respondents, 70 percent, were male, and 30 percent were female. The respondents, 38.33 percent, were age between 14-22 years old, and the respondents, 88.33 percent, were graduated secondary school/ vocational certificate. Most of the respondents, 91.66 percent, were single. The respondents, 80 percent, were physical and movement disability, 8.33 percent were communicative disability, psychological and behavioral disability, and 3.34 percent were cognitive and learning disability. The overall satisfaction to the services of the center was at high mean level ($\bar{x} = 3.78$).

Keywords: Disables; Services; Satisfaction

1. บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดการพัฒนาขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านสังคมที่มีความแก่งแย่งกันมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ด้านการครอบงำทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวสู่ยุคไร้พรมแดน จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดการแข่งขันกันขึ้นเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการค้าชีวิตโอกาสและการทำงาน ดังนั้นการที่คนในยุคนี้จะอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันและประสบความสำเร็จทั้งทางด้านหน้าที่การทำงานและด้านอื่นๆ มีความได้เปรียบด้านการแข่งขันสามารถก้าวทันเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต้องมีความสามารถรอบด้านบูรณาการความรู้ได้เป็นอย่างดี รู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองมีความสามารถที่จะเป็นปัจจัยผลิตที่สำคัญ ซึ่งปัจจัยผลิตประกอบด้วยที่ดิน ทุน แรงงานและผู้ประกอบการก่อให้เกิดทุนมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ กล่าวคือ สังคมใดทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและมีสมรรถภาพ

ทางร่างกายและจิตใจ สังคมนั้นก็จะเจริญก้าวหน้า แต่ตามข้อเท็จจริงนั้นไม่ว่าสังคมจะเจริญก้าวหน้าแค่ไหนต้องประกอบไปด้วยประชากรประเภทต่างๆ ทั้งที่มีคุณภาพและด้อยคุณภาพ ทั้งที่มีร่างกายปกติสมบูรณ์และผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจหรือสติปัญญา ที่ถูกเรียกว่า “คนพิการ” รวมอยู่ในสังคมเดียวกันทั้งสิ้น โดยบุคคลที่จะไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ย่อมส่งผลให้หางานยาก ไม่ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ยิ่งถ้าเป็นคนพิการด้วยแล้วยิ่งจะถูกตัดโอกาสจากหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากศักยภาพขาดความทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป ความพิการเมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลใดแล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีปฏิกริยาต่อความพิการและก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจ ทั้งนี้เพราะสมรรถภาพทางร่างกายที่ลดลงและพหุวิสภาพทางร่างกายที่ไม่สามารถทำให้สมบูรณ์ได้ (Saksri, 1988 : 138) จะเห็นว่า คนพิการจะไม่ได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากผู้อื่นเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลกระทบต่อยุติธรรมของผู้พิการ เป็นคนที่ไร้ความสามารถอย่างสิ้นเชิง ต้องตกเป็นภาระของครอบครัว โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูและไม่ได้รับการยอมรับให้อยู่ในสังคมหรือทำกิจกรรมในสังคมได้เหมือนคนปกติทั่วไป (Kaewkreauwan, 2001 : 7)

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 โดยมีเจตนารมณ์ที่ว่า คนพิการเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศและสามารถปรับสภาพความพิการด้วยการดูแลรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวให้ดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข โดยได้จำแนกลักษณะความพิการออกเป็น 5 ประเภท คือ ความพิการทางการมองเห็น ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนไหวกาย ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ซึ่งการออกกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการแบ่งประเภทความพิการ รวมถึงกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์และกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการจ้างงานเหล่านี้ทำให้ผู้พิการสามารถได้รับสิทธิและสวัสดิการทั้ง 4 ด้าน คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การพัฒนาทางการศึกษา การส่งเสริมในการประกอบอาชีพ และการพัฒนาทางด้านสังคม พร้อมกับให้มีแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์แนวทางและมาตรการให้คนพิการได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่างๆ โดยหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่น คนพิการในชุมชนและครอบครัวให้ประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำทรัพยากรของหน่วยงานที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพคนพิการอย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งสนับสนุนให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวชุมชนและสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี รวมทั้งสร้างเจตนาที่ดีที่เหมาะสมเกี่ยวกับคนพิการ (Kaewkreauwan, 2001 : 1)

รายงานข้อมูลสถานการณ์คนพิการในประเทศไทย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2559) พบว่า สาเหตุความพิการ ได้แก่ ภาวะความเจ็บป่วยและโรคต่างๆ ในภายหลัง (ความดันโลหิตสูง/หลอดเลือดหัวใจตีบ/ข้อสันหลังอักเสบ/โรคติดเชื้อ/เบาหวาน/ลมชัก) ร้อยละ 30.79 และความพิการแต่กำเนิด ร้อยละ 18.92 อุบัติเหตุ ร้อยละ 14.09 พันธุกรรม ร้อยละ 0.45 มากกว่า 1 สาเหตุ ร้อยละ 2.74 แพทย์ไม่ระบุ

สาเหตุความพิการ ร้อยละ 33.41 แบ่งออกตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ทาง การเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จำนวน 94,648 คน ลำดับที่ 2 ทาง การได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 30,265 คน ลำดับที่ 3 ทาง การเห็น จำนวน 15,692 คน ลำดับที่ 4 ทาง จิตใจหรือพฤติกรรม จำนวน 20,785 คน ลำดับที่ 5 ทางสติปัญญา จำนวน 17,887 คน ลำดับที่ 6 ทาง ออทิสติก จำนวน 9,125 คน และลำดับที่ 7 ทาง การเรียนรู้ จำนวน 7,432 คน

คนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ มีจำนวน 1,657,438 คน (ร้อยละ 2.52 ของ ประชากรทั้งประเทศ) คนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษาแบ่งเป็น ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 616,783 คน (ร้อยละ 37.55 ของคนพิการที่ออกบัตรประจำตัวคนพิการ) แบ่งเป็นอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเรียน จำนวน 3,305 คน และอายุถึงเกณฑ์แต่ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 613,478 คน

คนพิการที่ได้รับการศึกษา มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 43,819 คน รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 115,664 คน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 2,004 คน ระดับปริญญาตรี จำนวน 4,166 คน ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1,885 คน และคนพิการได้รับการ ศึกษาในระดับอนุศึกษาน้อยที่สุด จำนวน 1,308 คน

คนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน อายุระหว่าง 15-60 ปี มีจำนวน 8,576 คน คนพิการอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 2,825 คน คนพิการที่มีอายุระหว่าง 22-59 ปี และคนพิการวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด คนพิการที่อยู่ในวัยเด็กและวัยศึกษา (แรกเกิด- 21 ปี) มีอัตราส่วนของคนพิการทางสติปัญญามากที่สุด ร้อยละ 29.53 และยังพบว่า 1) คนพิการที่ประกอบ อาชีพ จำนวน 6,021 คน 2) คนพิการที่สามารถประกอบอาชีพได้ ที่ยังคงไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 3,018 คน 3) คนพิการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ (เนื่องจากพิการมากช่วยเหลือตนเองไม่ได้) จำนวน 22,537 คน และ 4) การประกอบอาชีพของคนพิการ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 37.24 เกษตรกรรม ร้อยละ 37.12 ประกอบกิจการส่วนตัว/อาชีพอิสระ ร้อยละ 10.94 ลูกจ้างภาคเอกชน ร้อยละ 6.72 รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 1.45 และประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น หาของป่า เก็บของเก่าขาย ร้อยละ 6.53 (Department of Empowerment of Person with Disabilities, 2017)

การมีงานทำ นับว่ามีความสำคัญต่อคนพิการมาก เพราะนอกจากการทำงานจะหมายถึง การมี รายได้มีเงินทองใช้จ่ายใช้สอยให้ได้มาซึ่งปัจจัย 4 แล้ว การทำงานยังมีความสำคัญต่อคนพิการในแง่ของ ศักดิ์ศรี ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นที่ยอมรับของสังคมอีกด้วย และหากคนพิการได้รับการพัฒนา ให้ถูกทาง แรงงานคนพิการก็จะเป็นแรงงานที่มีคุณค่าและเป็นพลานามัยในการพัฒนาสังคมได้ ประเทศ ที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ญี่ปุ่น สวีเดน เล็งเห็นความสำคัญของการสนับสนุนให้คนพิการ มีงานทำจึงมีการบัญญัติกฎหมายการจ้างงานคนพิการในระบบอัตราส่วน (Quota System) คือ กฎหมาย ได้กำหนดให้หน่วยงานของภาครัฐบาลหรือเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในจำนวนที่เป็นสัดส่วนกับจำนวน พนักงานปกติ (Preutdisarn, 2016 : 97) ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการจังหวัดขอนแก่น

มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอนโยบายและจัดทำแผนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รวมทั้งดำเนินการด้านการคุ้มครองการส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของคนพิการ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคแก่คนพิการ การตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ของคนพิการการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ การให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นได้ตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการปฏิบัติงาน และการเสนอแนะ จัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ และพัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ (Department of Empowerment of Person with Disabilities, 2018)

จากเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการการฝึกอาชีพศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการวิจัยเป็นสารสนเทศในการบริหารจัดการ การให้บริการด้านการฝึกอาชีพกับคนพิการในศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพและอาชีพให้กับคนพิการได้อย่างตรงต่อความต้องการและเหมาะสมแก่ผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟู ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในรับรู้ความหลากหลายของความต้องการและจัดรูปแบบในการพัฒนาศักยภาพและอาชีพแก่คนพิการและสถาบันฟื้นฟูทักษะอาชีพอื่นๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพคนพิการให้สามารถทำงานมีรายได้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ สังคมของประเทศได้มากยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของคนพิการในศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของคนพิการเพื่อพัฒนาการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ สมาชิกศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นกลุ่มคนพิการที่รับบริการในศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าด้านความพึงพอใจ ประกอบด้วย 1) ด้านอาคารสถานที่ 2) ด้านสาขาวิชาที่ฝึกอบรม 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงและความครอบคลุมเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทำการทดลอง (Try-out) ที่ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ความน่าเชื่อมั่น 0.74

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้พิการส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 70.00 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 30.00 มีอายุระหว่าง 14-22 ปี ร้อยละ 38.33 อายุ 23-31 ปี ร้อยละ 35.00 อายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 15.00 และอายุระหว่าง 32-40 ปี ร้อยละ 11.67 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากจบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาหรือใบประกอบวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 88.33 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 8.33 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและใบประกอบวิชาชีพชั้นสูงร้อยละ 1.67 เท่ากัน ผู้พิการส่วนมากมีสถานภาพ โสด ร้อยละ 91.66 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 6.67 มีสถานะเป็นหม้ายหรือหย่าร้าง ร้อยละ 1.67 ผู้พิการส่วนมากมีความพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ร้อยละ 80.00 มีความพิการทางด้านการได้ยินหรือสื่อความหมายและพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม ร้อยละ 8.33 เท่ากัน และมีความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ ร้อยละ 3.34

ความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม คนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า ด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวม คนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) ด้านสาขาวิชาที่ฝึกอบรม โดยภาพรวม คนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวม คนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ โดยภาพรวมคนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการให้บริการของศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านสาขาวิชาที่ฝึกอบรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ คณะผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานที่มีความกว้างขวาง เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสถานที่จอดรถไว้ให้บริการ มีที่นั่งพักไว้รองรับบริการ อาคารที่พักมีการถ่ายเทของอากาศได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอและมีความสะดวกสบาย เหมาะแก่การเดินทางตลอดจนผู้ที่มาติดต่อ จึงทำให้ผู้พิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Atipa Chatikot (2015 : 96-97) ได้ศึกษาความพึงพอใจของคนพิการที่มีต่อการฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ: กรณีศึกษาคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของคนพิการที่มีต่อการฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ ในด้านอาคารสถานที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านอาชีพที่ฝึก ด้านบุคลากรและด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ พบว่า คนพิการที่เข้ารับการฝึกในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความพึงพอใจเรื่อง อาคารฝึกอาชีพอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ สถานที่ที่มีการระบายอากาศที่ดีเหมาะสม มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการฝึกอาชีพ มีทางลาดสำหรับขึ้น-ลง อาคารที่เหมาะสมเอื้อต่อสภาพความพิการ มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย มีแสงสว่างที่เพียงพอเหมาะสมต่อการฝึกอาชีพ มีขนาดของพื้นที่อาคารเหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึก มีโต๊ะเก้าอี้เหมาะสมกับสภาพความพิการของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ มีราวจับที่เหมาะสมเพียงพอและมีโต๊ะเก้าอี้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ

2. ด้านสาขาวิชาที่ฝึกอบรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ฝึกอบรม มีความทันสมัยและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ ของเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเรียนและฝึกอบรมที่ทันสมัยเน้นให้มีการปฏิบัติ ตลอดจนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาที่เรียน มีการวัดประเมินผลการเรียนการสอน จึงทำให้ผู้พิการมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chayada Pensuk (2006) ได้ศึกษาเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพของคนพิการในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพคน

พิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การฟื้นฟูด้านอาชีพของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี มีการฟื้นฟูอาชีพด้วยกัน 5 สาขา 5 หลักสูตร คือ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์และเครื่องยนต์ขนาดเล็ก ช่างเชื่อมโลหะและมั่งลวด ช่างเย็บหนัง นวดไทยแผนโบราณและการเพาะเห็ด โดยในแต่ละหลักสูตรมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ในด้านการดำเนินการฟื้นฟูด้านอาชีพของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลำดับขั้นตอน 5 ขั้นตอน ในการดำเนินการ คือ การประชาสัมพันธ์ การรับสมัครการดำเนินการฟื้นฟูอาชีพ การวัดและประเมินผลและการประเมินผลหลังจบหลักสูตร มีผลการดำเนินการและความพึงพอใจของคนพิการอยู่ในระดับมาก

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น มีสถานที่จอดรถสำหรับประชาชนผู้มาติดต่ออย่างเพียงพอและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีห้องน้ำ/ห้องสุขาที่สะอาดไว้ให้บริการแก่ผู้ที่มาขอใช้บริการ สถานที่ให้บริการกว้างขวางและเหมาะสม สามารถรองรับผู้มาขอใช้บริการได้อย่างเพียงพอ สภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ สะดวกสบาย มีการแจ้งสถานที่และบุคคลที่สามารถร้องทุกข์ได้ มีป้ายประกาศตามแผนกหรือหน่วยงานให้ผู้มาขอใช้บริการทราบ มีระยะเวลาในการรอที่จะให้บริการมีความรวดเร็วและทันต่อเวลา จึงทำให้ผู้พิการมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sansana Asawachuang (2005 : 94) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของคนพิการที่เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพ: ศึกษากรณีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความพึงพอใจของคนพิการที่เข้ารับการฝึกอบรมอาชีพโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คนพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คนพิการมีความพึงพอใจด้านที่พักที่เพียงพอสะดวกสบายอยู่ในระดับมาก เช่น อุปกรณ์ เสื้อผ้า และเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ทางศูนย์ฯ จัดให้ขณะที่อยู่ระหว่างการฝึกอบรม บริการด้านการฟื้นฟูและการปรับสภาพร่างกาย สภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ กฎระเบียบต่างๆ ที่ทางศูนย์ฯ กำหนดขึ้น การเตรียมความพร้อมในการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ได้รับการรักษาพยาบาลที่ทางศูนย์ฯ จัดให้เมื่อเจ็บป่วยขณะที่อยู่ระหว่างการฝึกอบรม

4. ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการขอรับบริการและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาได้ดี ขั้นตอนในการให้บริการไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอและกระตือรือร้นต่อการให้บริการ ระยะเวลาในการรอที่จะให้บริการมีความรวดเร็ว มีความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ในการให้บริการมีความเหมาะสมและทันสมัย เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ จึงทำให้ผู้พิการมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Saranya Amnakmani (2013) เรื่องความพึงพอใจของคนพิการต่อการให้บริการจ่ายเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งผู้พิการมีความพึงพอใจต่อ

การบริการของเจ้าหน้าที่และการปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมใต้ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ที่ได้รับมอบ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ จังหวัดขอนแก่น ควรสร้างรวบจับที่มั่นคงเพื่ออำนวยความสะดวกต่อคนพิการในการใช้บริการตามจุดต่างๆ เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา โรงอาหาร หอนอน ห้องเรียน เป็นต้น เพื่อความสะดวกสบายและความปลอดภัยต่อผู้พิการ ควรมีการจัดซ่อมบำรุงห้องน้ำห้องสุขที่ชำรุดทรุดโทรม และตลอดจนสร้างห้องเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อผู้พิการในการใช้บริการอย่างทั่วถึง

2. ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ ชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการออกกำลังกายให้กับคนพิการ ทางทางเคลื่อนไหวนื่องจากคนพิการทางทางเคลื่อนไหว มีข้อจำกัดในการออกกำลังกาย และคิดว่าการออกกำลังกาย เป็นสิ่งไม่จำเป็นและอาจเกิดการบาดเจ็บหรือกระทบกระเทือนต่อความพิการทางร่างกายที่เป็นอยู่ โดยการแก้ไขความเชื่อที่ผิด รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจทางบวก

3. ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ ชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและบริการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับเบี้ยคนพิการอย่างเต็มที่แต่ปัญหาที่ยังมีอยู่ คือ คนพิการขาดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งทุน กุ้ย้มเพื่อประกอบอาชีพ จึงเห็นว่าการจัดตั้งชมรมคนพิการ โดยมีผู้แทนคนพิการเป็นกระบอกเสียงแทนคนพิการ เพื่อมิให้คนพิการเสียโอกาสต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างชัดเจนทั่วถึง และเป็นศูนย์กลางในการพิทักษ์สิทธิและดำเนินการโดยคนพิการเองได้ รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วม ในชุมชนมากขึ้น

4. ศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ ควรเป็นศูนย์กลางในการพิทักษ์สิทธิและดำเนินการโดยคนพิการเองได้ รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้นอีกเพราะว่ายังคนพิการที่อยู่ในช่วงปฐมวัยมีจำนวน ค่อนข้างมาก ดังนั้นโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็กสังกัดองค์การ ส่วนบริหารส่วนตำบล ควรจัดสรรครูที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ ที่สามารถช่วยเหลือเด็กพิการเบื้องต้นได้ โดยได้เรียนอยู่กับเพื่อนในห้องเดียวกันและอยู่ร่วมกันในสังคม และจัดอบรมครูให้มีความรู้ด้านการดูแลและปฏิบัติกับเด็กพิการเบื้องต้น

5. กองทุนเพื่อส่งเสริมอาชีพ จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพคนพิการ และที่ผู้ดูแลคนพิการ โดยมีกิจกรรม การส่งเสริมการฝึกอบรมด้านการประกอบอาชีพ (Pre-Vocational Training) ให้แก่คนพิการ ผู้ดูแลคนพิการเพื่อให้คนพิการมีสมรรถภาพในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความพิการ โดยให้ศูนย์พัฒนาฝึกอบรมอาชีพคนพิการทั้งภาครัฐและเอกชนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือและ ทักษะอาชีพให้แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ การติดตามประเมินผล ตรวจสอบให้คำแนะนำ การประกอบอาชีพหลังจากได้รับเงินกู้ เป็นระยะ เช่น 3 เดือน 6 เดือน 1 ปี เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคใน

การประกอบอาชีพตลอดจน เพื่อ ส่งเสริมความรู้ใหม่ๆ ด้านการประกอบอาชีพอิสระแก่คนพิการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ คนไทยทุกคนจึงควรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและโอกาสในด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมทักษะอาชีพให้กับคนพิการ โดยการแบ่งปันความรู้ สอนทักษะ และสร้างอาชีพ เพื่อฟื้นฟูศักยภาพ และสร้างรายได้ให้กับคนพิการอย่างยั่งยืนอย่างรอบด้าน คือ ด้านร่างกาย จะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ และดูแลรักษา ตามความพิการ จัดอุปกรณ์การแพทย์ ให้ความรู้กับคนพิการและครอบครัวผู้พิการ โดยบูรณาการความร่วมมือให้การตรวจรักษาให้สอดคล้องกับความพิการ ดังนี้

ด้านจิตใจ เพิ่มกิจกรรมสำหรับคนพิการ จัดให้มีการพบปะพูดคุยกันระหว่างคนพิการ ครอบครัว และชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในสังคมให้เห็นความสำคัญของคนพิการมากขึ้น จัดกิจกรรมร่วมระหว่างคนพิการกับชุมชน เพื่อให้คนพิการสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ ซึ่งจะทำให้คนพิการเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

ด้านสภาพแวดล้อม ดำเนินการวางแผนปรับปรุง ซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับความพิการและการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการในศูนย์ รมรงค์ส่งเสริมสถานที่สาธารณะต่างๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ บริการรถขนส่งสาธารณะและทางเดินเท้า รวมทั้งอาคารเรียน ที่ยังไม่ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการให้ผู้พิการสามารถใช้บริการต่างๆ ได้ ควรมีทางต่างระดับอาคารมีทางลาดสำหรับรถเข็นผู้พิการ และปรับปรุงให้เหมาะสมกับความพิการ

การส่งเสริมความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ จัดการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสมกับความพิการและความต้องการ การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมหรือกองทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพของคนพิการ มีการสร้างหลักประกันรายได้สำหรับคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถสร้างรายได้ มีอาชีพและมีความรู้สึกรับคุณค่าในตัวเองและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติเหมือนคนปกติทั่วไป และควรมีการพัฒนาาระบบติดตามและประเมินผลคนพิการ ที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ โดยปรับปรุงระบบการบริหารจัดการการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ ที่กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ การเข้าถึงสิทธิคนพิการโดยจะต้องมีกลไกที่เชื่อมโยงข้อมูลความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน ภาคีเครือข่ายด้านคนพิการ เพื่อสนับสนุนให้คนพิการผู้ดูแลคนพิการสามารถประกอบอาชีพมีรายได้อย่างมั่นคงต่อไป

References

- Amnakmani, S. (2013). The Satisfaction of The Disable to Social Allowance: Klongthomtai Sub-district Administrative Organization, Klongthom district, Krabi province. *Master Degree in Public Administration Thesis*. Graduate School: Phuket Rajaphat University.
- Asawachuang, S. (2005). The Satisfaction of The Disabilities Participate in Professional Training: Prapadaeng Disable Rehabilitation Center, Samutprakan province. *Master Degree Thesis*. Graduate School: Srinakharinwirot University.
- Chatikot, A. (2015). The Satisfaction of The Disable To Career Training of Rehabilitation Center: A Case Study Rehabilitation in The Northeast. *Master Degree Thesis in Social Science*. Graduate School: Loei Rajaphat University.
- Department of Empowerment of Person with Disabilities. (2017). *Situation of Disabilities in Thailand*. <http://dep.go.th/th/page/%> (Accessed 30 September 2019).
- Department of Empowerment of Person with Disabilities. (2018). *Empowerment of Person with Disabilities*. <http://dep.go.th/Content/View/1351/2> (Accessed 14 October 2019).
- Kaewkreauwan, W. (2001). Affecting Factors To Physical Disable's Ability in Rehabilitation Centers, Department of Public Welfare. *Social Work Thesis*. Graduate School : Hua Chiew University.
- Pensuk, C. (2006). Disabilities' Career Rehabilitation in Rehabilitation Center in The Northeast, Ubonratchathani province. *Liberal Arts Master Degree in Social Science Development*. Graduate School: Ubonratchathani Rajaphat University.
- Preutdisarn, K. (2016). *The Value of Disable Labor*. Bangkok: Disabilities Thailand.
- Saksri, W. (1988). *Physical Therapy and Nurse's Role*. Bangkok: Sukothai Thammathirat Open University Press.

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์
โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโสดง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ
อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*

The Behavior Development of the First Year Secondary School
Students by Buddhist ethics in Ban Kilong Song Public School,
Aranyaprathet Municipality, Aranyaprathet District, Sa Kaeo
Province

พระประสิทธิ์ ขนติวัฒน, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²
Phra Prasit Kantivanno, Suwin Thongpan, Jaras Leeka, Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pharprasit.2429@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน
2) ศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโสดง อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 3) พัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์
โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโสดง อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล 5 คือ 1) ไม่ฆ่าสัตว์ 2) ไม่ลักทรัพย์ 3) ไม่ประพฤติผิดในกาม 4) ไม่พูดเท็จ 5) ไม่เสพสิ่งเสพติด สมာธิ คือ การฝึกฝนทางจิตอันก่อให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง และปัญญา คือการรู้ทั่วถึงเหตุถึงผล และเมื่อเกิดปัญหาสามารถ

*ได้รับบทความ: 13 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2563

Received: March 13, 2020; Revised: June 15, 2020; Accepted: June 17, 2020

ให้ปัญญาในการแก้ไขปัญหานั้นได้

2. สภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีดังนี้ 1) ด้านกาย ได้แก่ ทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ การเสเพลสิ่งเสพติด 2) ด้านวาจา ได้แก่ การพูดโกหก การพูดคำหยาบ การพูดเพื่อเจ้า 3) ด้านมโน ได้แก่ คิดอยากได้ของคนอื่น มีความคิดอิจฉาริษยา และคิดเบียดเบียนคนอื่น ไม่เชื่อในบาป บุญคุณโทษว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว

3. การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ 1) ศีล คือ ให้งดเว้นจากการทะเลาะวิวาทด้วยการเจริญเมตตา งดเว้นจากการลักทรัพย์ด้วยการประกอบสัมมาชีพ งดเว้นจากการประพฤติดีกในกามด้วยการสำรวมระวังในกาม งดเว้นจากการพูดเท็จด้วยการซื่อสัตย์ งดเว้นจากการเสเพลสิ่งผิดเมตตด้วยการเจริญสติ 2) สมาธิ ให้เจริญภาวนาด้วยหลักเมตตา ประกอบสัมมาชีพ การสำรวมในกามและเจริญสติ 3) ปัญญาภาวนา ด้วยการพิจารณาถึงเหตุถึงผล

คำสำคัญ: การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The aims of this research were: 1) to study Buddhist ethical principles in the development of student behavior; 2) to study the behavior problems of the first year secondary school students at Ban Kilong Song Public School, Aranyaprathet Municipality, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province; 3) to develop the students' behavior by the Buddhist ethical principle at the school.

The research results are as follows:

1. Buddhist ethics in student behavior development, such as Tisikkhā (Threefold Training), namely Five Sīla (Five Precepts): 1) to refrain from killing; 2) to refrain from stealing 3) to refrain from conducting sexual misconduct 4) to refrain from telling a lie; 5) to refrain from consumption of intoxicants; Samādhī (Meditation) which is the mental practice causing self-awareness; Paññā (Wisdom) which is to know thoroughly the reason, to solve the problems by using wisdom.

2. The behavior problems of the first year secondary school students are as follows: 1) physical aspects: quarrel, burglary, sexual intercourse, and drug abuse; 2) verbal aspect: lying and other kinds of false speech; 3) mental aspect: wanting others' belongings, jealous thoughts and thinking of hurting other people, not believing in Pāpa

(sin) and Puñña (merit) and their fruitions.

3. The development of the behavior of the first year secondary school students with the principles of Buddhist ethics is that 1) Sīla is to refrain from controversy by cultivating Mettā (loving kindness), to refrain from burglary by practicing Sammāājīva (Right Livelihood), to refrain from sexual misconduct by focusing on sexual precaution, to refrain from telling lies by faithfulness and to refrain from consumption of intoxicants by cultivating Sati (Consciousness); 2) Samādhi (Meditation) to cultivate Mettā, Sammāājīva, sexual precaution and mindfulness; 3) Paññā to create careful consideration of causes and effects.

Keywords: students' behavior; Buddhist ethics

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ การจัดการศึกษาไทยตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามจุดมุ่งหมายของมาตรา 6 ได้กำหนดว่า 1) มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านต่างๆ คือ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม 2) มุ่งให้คนไทยมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (Janthapassa, Chaisriha and Khanaphoom, 2019 : 13-24)

สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ อันเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เพราะสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันหลักที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนรองจากสถาบันครอบครัว ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กอย่างยิ่ง โดยการพัฒนาต่อจากสถาบันครอบครัวที่ถือว่าเป็นสถาบันแรกที่มีมนุษย์จะต้องเจอตั้งแต่เกิด เติบโต จนกระทั่งตาย (Supab, 1993 : 36)

นักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง ยังมีปัญหาพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ในเรื่องทะเลาะวิวาท การลักทรัพย์ การประพาดิณในกาม การพูดเท็จ และการเสพสิ่งเสพติด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูฝ่ายปกครอง ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้น ม.1 สำหรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนควรได้รับการแก้ไขและพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา (P.A. Payuto, 2013 : 48) ซึ่งพฤติกรรมนักเรียนเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลเสียต่อตัวนักเรียน สังคม และประเทศชาติ เพราะนักเรียนเหล่านี้คือ ทรัพยากร

ของชาติในวันข้างหน้า ถ้าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ได้รับการพัฒนา เมื่อเขาจบการศึกษาไปและเติบโตขึ้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ติดตัวเขาไป จะสร้างปัญหาให้กับสังคมและเป็นภัยกับสังคมในภายภาคหน้า แต่ถ้านักเรียนเหล่านี้ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว เมื่อเขาเหล่านั้นจบการศึกษาออกไป และเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เด็กเหล่านี้ก็จะเป็ทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของประเทศชาติสืบต่อไป ดังนั้นจึงต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นไปตามเจตนารมของการจัดการศึกษาตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 6 ที่เขียนไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วย หลักพุทธจริยศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้เป็นนักเรียนที่พึงประสงค์ของสังคม ประเทศชาติและ เพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนให้กับโรงเรียนอื่นที่ต้องการผลการวิจัยนี้ไปใช้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล บ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โรงเรียนเทศบาล บ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน 3 ด้าน คือ กาย วาจา และใจ ด้วยหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิและปัญญา) (Phrakhru Sumetthammakit Titamedho (Kudsombutti), Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao) and Meethaisong, 2019 : 187-196)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอน และผู้บริหาร จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 4 คน และนักเรียน จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้

ข้อมูลสำคัญและแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และนัดวันเวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากสังเกตพฤติกรรมนักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ก่อนการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเก็บข้อมูลพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านกาย วาจา และใจ แล้วนำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปพัฒนา ในระหว่างการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาในหัวข้อพระพุทธศาสนาเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน หลังจากผ่านการเรียนทอมที่ 1/2562 เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนด้านกาย วาจา และใจ ว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงไร

กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ผู้วิจัยพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 ห้อง ด้วยหลักไตรสิกขา ซึ่งมีกระบวนการพัฒนากาย วาจา และใจ โดยมีขั้นตอนคือก่อนเรียนทุกครั้งให้นักเรียนรับศีล 5 และนั่งสมาธิ 5 นาที เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิ เพื่อกล่อมเกลาคจิตใจให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และเพื่อให้นักเรียนเกิดปัญญา แล้วจึงสอนในรายวิชาสังคมศึกษา การเรียนการสอนเน้นการอบรมด้วยศีล สมาธิและปัญญา ก่อนเลิกเรียนแต่ละชั่วโมงจะให้นักเรียนรับพร

การตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก 3 กลุ่ม คือ 1) ครูผู้สอนและผู้บริหาร 2) ผู้ปกครองนักเรียน 3) นักเรียน โดยการนำข้อมูลจาก 3 กลุ่มมาตรวจสอบแล้วเลือกเอาข้อมูลที่ตรงกันมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนา โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมนักเรียนก่อนการพัฒนา และหลังพัฒนาพฤติกรรมไปแล้วหนึ่งทอม ว่านักเรียนมีพฤติกรรมด้านกาย วาจา และใจเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์เชิงลึกก่อนการพัฒนาพบปัญหาดังนี้

1.1 ปัญหาทางกาย พบว่า มีการทะเลาะวิวาท การใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นในหมู่นักเรียน การประทุพติผิดในกาม การลักทรัพย์ และการเสพสิ่งเสพติด เนื่องจากอิทธิพลของสื่อโฆษณา การหยอกล้อกันจนเกินขอบเขต การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การแย่งแฟน ซึ่งสาเหตุเหล่านี้นำไปสู่การทะเลาะวิวาท การตบตีกัน การทำร้ายร่างกาย และการชกต่อยกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สร้างปัญหาให้กับโรงเรียน ผู้ปกครอง สังคม และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเรียน ต่อร่างกาย และทรัพย์สิน

1.2 ปัญหาทางวาจา พบว่า นักเรียนส่วนมากใช้วาจาไม่สุภาพเวลาสนทนาขอบพูดจาเพื่อเจ้าส่อเสียด พูดเท็จ มักจะมีการโต้เถียงกันในหมู่นักเรียนหญิงโดยใช้คำที่รุนแรงและหยาบคายในหมู่นักเรียนขอบพูดโกหกครู ผู้ปกครอง และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน โกหกผู้ปกครองในเรื่องพฤติกรรมการใช้เงิน เช่น

วันนี้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องใช้เงิน ขอไปทำรายงานบ้านเพื่อน แต่แอบไปเที่ยวกับเพื่อนและแฟน เป็นต้น การพูดเท็จหรือการพูดโกหกเมื่อบ่อยครั้งจนติดเป็นนิสัย ซึ่งส่งผลเสียต่อตัวนักเรียนเองและสังคม

1.3 ทางด้านจิตใจ พบว่าปัญหาเกิดจากครอบครัว เช่น ครอบครัวมีรายได้น้อย ยากจน ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่นย่อมมีผลกระทบทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก มีผลทำให้นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่ทำการบ้านและส่งงาน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครู ต่อการเรียน หันเข้าหากลุ่มเพื่อนไม่ยอมกลับบ้าน ไม่อยากเรียนชอบขาดเรียนหรือมาแต่ไม่เข้าเรียน นานๆ เข้าไม่มาเรียนเลย ผลสุดท้ายหันเข้าหายาเสพติด เมื่อโตขึ้นกลายเป็นผู้ค้าหรือไม่ก็ก่ออาชญากรรมร้ายแรง ถูกตำรวจจับได้ติดคุก ส่วนนักเรียนหญิงบางคนติดยาเสพติดค้าประเวณีติดโรคร้ายเสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อย

สภาพปัญหาทางจิตใจ เกิดจากปัญหาทางบ้านและปัญหาส่วนตัว และไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ไม่กล้าบอกเพื่อนหรือครูผู้สอนเนื่องจากความไม่ไว้วางใจ จึงหาทางออกในทางผิดๆ จนทำให้เกิดปัญหาตามมา อย่างปัญหาเรื่องเพศ สื่อเป็นตัวกระตุ้นยั่วยักทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ โดยผ่านทางโฆษณาผ่านสื่อ ด้วยการให้ผู้หญิงแต่งตัวล่อแหลม เปิดเผยรูปร่าง หรืออารมณ์รุนแรง

2. การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นการพัฒนาแบบองค์รวมคือการพัฒนากาย วาจา และใจ ด้วยหลักไตรสิกขา ดังนี้

2.1 ศิลภาวนา ในการพัฒนาทางกายนั้นจะต้องอาศัยศิลปะในการขัดเกลาด้านร่างกายและวาจาเพราะว่าศิลปะเป็นเครื่องชำระหรือเป็นสิ่งที่จัดระเบียบทางกายและวาจา ในการพัฒนาทางกายจำต้องมีองค์ประกอบดังนี้

(1) นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงความรุนแรงและการทะเลาะวิวาท เช่น การเล่นหยอกล้อกันแรงๆ มีการตบตีระหองระแหง ทบหลังผลักหรือกระแทก จากการหยอกล้อเล่นกันแรงๆ เป็นเหตุทำให้เกิดการทะเลาะกันไม่พอใจกัน เช่น แย่งแฟนกัน ผลกระทบหากเล่นกันรุนแรงเกิดขอบเขตอาจทำให้เกิดหกล้มบาดเจ็บและโกรธกันได้หรืออาจขึ้นรุนแรงชกต่อยกันได้ในกลุ่มนักเรียนชาย เหตุการณ์แบบนี้เกิดจากไม่สั่งรวมกาย มีใจอาฆาตพยาบาทมีความโกรธ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหนึ่งจะต้องเว้นจากการเบียดเบียนทำลายผู้อื่นให้มีความเมตตาสงสารคนอื่นปลูกฝังความรักให้แก่กันนักเรียนอยู่ภายใต้การอบรมดูแลจากครูในโรงเรียนและผู้ปกครอง อย่างตามใจเด็กอย่างไรเหตุผล ฝึกให้มีความเคารพซึ่งกันและกัน ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นให้ความช่วยเหลือผู้อื่นบ้างตามสมควร นางสาวนันทศิริ ปรีกุล กล่าวว่า “การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนควรใช้โครงการปฏิบัติธรรมและการรักษาศีล 5 แนะนำนักเรียนให้ยึดหลักการรักษาศีล 5 ให้ได้แล้วชีวิตจะมีความสุขไม่มีความผิดพลาด” นอกจากนี้สร้างกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียสละการให้อภัยให้ความรักความสามัคคี

(2) นักเรียนมีพฤติกรรมในการลักทรัพย์ สาเหตุเนื่องมาจากแรงผลักดันของกิเลสคือ ความโลภ ต้นเหตุเกิดจากอยากได้ของเล่นอยากมีเหมือนคนอื่นเขา เกิดจากสถานะทางครอบครัวที่ไม่สามารถจะให้ลูกได้ตามที่ลูกต้องการ การแก้ปัญหาการลักขโมย ทรัพย์สมบัติของใครๆ ก็ห่วยแห่น ขึ้นชื่อว่าลักขโมยแล้วคนเป็นคนที่ไม่ดี นักเรียนจะต้องรู้จักหักห้ามใจตนเอง พอใจในสิ่งที่ตนมีตามสถานะของครอบครัว

(3) นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกถึงการมีเพศสัมพันธ์โดย การให้ความสนใจเพศตรงข้ามรักสวयรักงามชอบแต่งหน้าทาปาก มีความรักในวัยเรียน ซึ่งมีผลเสียหายนต่อนักเรียนเอง เช่น ชอบขาดโรงเรียน ไม่สนใจในการเรียน ชอบเที่ยวสนุกสนานตามเพื่อน จิตใจไม่มีสมาธิไม่สนใจการเรียน ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยเกินตัว ผลเสียขั้นสูงนำไปสู่การตั้งครรภ์ต้องหยุดเรียนกลางคัน เหตุเหล่านี้เกิดจากอยากลองอยากรู้อยากสัมผัส จิตใจว่าวุ่นเป็นช่วงของวัยรุ่น เพื่อแก้ปัญหานี้จะต้องเว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม สำรวมจิตใจตนเองด้วยการฝึกจิตไม่ให้คิดถึงแม้จะเป็นการฝึกยากแต่ก็สามารถพัฒนาได้ เนื่องจากว่ามันเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของวัยรุ่นเท่านั้น จะต้องรู้จักป้องกันให้ดี เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันไปก่อน ช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกัน รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด ดังคำกล่าวที่ว่า “ให้มีสติ มีเหตุผล ไม่ตามใจตัวเอง ให้ถึงเวลาเสียก่อน”

(4) นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกทางวาจา เช่น 1) การพูดโกหก โกหกพ่อแม่เรื่อง การทำบ้านว่าทำแล้วแต่ไม่ได้ทำ โกหกครู เพราะทำงานส่งครูไม่ทัน 2) การพูดส่อเสียด พูดเยาะเย้ยผู้อื่น พูดแทงใจดำทำให้เกิดการทะเลาะกันทำให้ผู้อื่นแตกแยกกัน การนินทาเพื่อนและผู้อื่น

3. การพูดคำหยาบคาย พูดจาไม่ไพเราะการ พูดเสียงดังในห้องเรียน ไม่มีมารยาท ไม่สุภาพในการใช้ถ้อยคำ มีคำว่าไอ้หน้าหน้า กู มึง

4. การพูดเพ้อเจ้อ ใช้วาจาไม่มีเนื้อหาสาระ คิดเองพูดเอง ไม่มีประโยชน์ ไร้สาระ เมื่อทำการวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่าแต่ละข้อก็มีที่มาและสาเหตุที่ต่างกันแต่ทั้งหมดนี้ก็จัดอยู่ในหมวดของการใช้วาจาปัญหาดังกล่าวนี้นั้นมีสาเหตุมาจาก ความเกรียดยศฐาน มีนิสัยชอบแก้ตัว ต้องการให้เพื่อนยอมรับในความสามารถของตนเอง ต้องการเอาชนะ มีความโกรธ ความโลภ ความหลงเป็นเหตุ เพื่อแก้ปัญหานี้จะต้องเว้นจากการพูดเท็จ ควรกล่าวคำสัตย์ที่เป็นจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและคนอื่น พูดแต่สิ่งดีมีประโยชน์ ไม่กล่าวโทษผู้อื่น ไม่พูดส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น รวมถึงละเว้นการพูดยุยงให้ผู้อื่นเกิดความบาดหมางสร้างความแตกแยก ควร พูดจาสุภาพอ่อนโยนอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้ถ้อยคำนุ่มนวลชวนฟัง

5. จากการสรุปพฤติกรรมปัญหาการแสดงออกในการติดสิ่งเสพติด นางอุบล ศรีโนนซี กล่าวว่า “การดื่มสุรา สูบบุหรี่ และยาเสพติด สาเหตุมาจากการอยากทดลองเพื่อนชักชวน” ถ้าจะเรียงระดับปัญหาของโรงเรียนนี้แล้วการสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เบียร์ เหตุเกิดมาจากการอยากลองอยากรู้จากการชักชวนของเพื่อนๆ สภาพสิ่งแวดล้อมจากสิ่งที่มีมากระตุ้นยั่วชวน ผลที่ตามมาก็คือ ทำลายสุขภาพกายสุขภาพจิตใจ

ขาดเรียนบ่อย ไม่อยากเรียนหนังสือ ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท เกิดการขโมยของคนอื่น ไม่เคารพพ่อแม่ และครู ตัวอย่างที่ไม่ดี ปัญหาเหล่านี้จะเพิ่มความรุนแรงตามกำลังของผู้ติดสิ่งเสพติด แนวทางในการแก้ปัญหา ก็คือ เว้นจากการติดสิ่งเสพติดทุกชนิด ให้นักเรียนทุกคนควรตระหนักรู้ว่า สิ่งเสพติดทุกชนิด เป็นพิษต่อร่างกายจิตใจของตนรวมถึงคนเคียงข้างทุกคนเราจะสูญเสียทุกอย่างถ้าเราลงสู่เส้นทางนี้แล้ว ให้ความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการติ่มสุรา

สมาธิภาวนา เป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ และอารมณ์เป็นการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ในด้านความสามารถของจิต เช่นความเข้มแข็ง มั่นคง ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่นความมีปีติอิ่มใจ มีความปราโมทย์ร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่น ผ่องใส ความรู้สึกพอใจ ขอล่าวถึงการพัฒนาทางจิต หรือมโนกรรม 3 ประการคือ

5.1 เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกความอยากได้ของคนอื่น เหตุเกิดจากว่า เราไม่มีของเราดีไม่งาม ของคนอื่นดีกว่าสวยกว่าสะดวกกว่า เห็นคนอื่นมีแล้วตนเองไม่มีก็คิดหาวิธีการคิดจะเอา พูดอีกอย่างหนึ่งกลุ่มคิดอิจฉาริษยาเพื่อน แล้วก็มาโทษตนเองว่าไม่เก่งไม่ดีไม่สวยไม่มียาวเขา เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ส่วนหนึ่งเกิดจากเพื่อนที่ฐานะดีก็อวดโชว์สิ่งที่มีทำให้เพื่อนคนอื่น ๆ เกิดความคิดอิจฉาอยากได้เหมือนกัน อันเนื่องจากความคิดที่มีความโลภความหลงความโกรธจนนำไปสู่การแสดงออกทางกาย เช่น ลักขโมย เบียดเบียนทำลายคนอื่นริษยาถึงขั้นชกต่อยกัน สิ่งของเสียหายเดือดถึงเพื่อนครูอาจารย์และผู้ปกครอง แนวทางในการแก้ไขก็คือ ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา การที่บุคคลฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นผู้ไม่อยากได้ของผู้อื่น ไม่คิดปองร้ายใคร มีความเห็นชอบ ไม่คิดหาผลประโยชน์หรือกอบโกยทรัพย์สินจากผู้อื่นในทางที่ผิด ให้คิดเป็นผู้ให้ทั้งในทรัพย์สิน และการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์รู้จักแบ่งปันรู้จักให้ รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมียินดีในสิ่งที่ตนได้ นักเรียนจะต้องเฝ้าระวังความคิดของตนให้ดี

5.2 พฤติกรรมแสดงออกในการคิดริษยามุ่งร้ายต่อผู้อื่น ไม่หวังดีต่อผู้อื่นกลัวว่าเขาจะดีเด่นกว่าตนในทุกด้านเช่นไม่อยากให้เพื่อนเป็นที่รักของคุณครู ชอบหาเรื่องอวดดี ทำชกต่อยตีคนอื่น ใช้อำนาจข่มขู่ เป็นคนก้าวร้าว ปัญหาเกิดจากมีปมด้อยสภาพทางครอบครัว หมู่เพื่อนและคุณครูบางคน มีนิสัยชอบอิจฉาผู้อื่น มีความรังเกียจ ความไม่พอใจบางสิ่งบางอย่าง หรือทำเพื่อความสนุก เพราะฉะนั้นทางออกที่ดีคือ ไม่คิดมุ่งร้ายเบียดเบียนคนอื่น ทั้งทางกาย ทางกลอุบาย จงประกอบด้วยความเมตตาจิต คิดเห็นหัวอกของผู้อื่นรักษาชีวิตกันและกัน บุคคลที่จะไม่คิดร้ายเบียดเบียนคนอื่นนั้น จะต้องฝึกเป็นคนมีเมตตา เสียสละ มองโลกในแง่ดี ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างสรรค์ในการมีจิตอาสาพัฒนาแนวคิดใหม่ๆ

5.3 นักเรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกทางทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนอื่น ชอบมองคนในแง่ร้าย ไม่ค่อยสนใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ไม่ค่อยจะเชื่อฟังคำของพ่อแม่ ไม่แสดงความเคารพต่อครูอาจารย์ ชอบละเมิดกฎของโรงเรียน ทำอะไรลงไปโดยไม่คิดเห็นผลเสียที่ตามมาเช่น การก่อความรุนแรง การขโมยของคนอื่น การอาฆาตพยาบาท การเบียดเบียน การอิจฉาริษยา ไม่รับผิดชอบหน้าที่การงานที่ตนได้รับมอบหมาย สาเหตุมาจากความเป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัวไม่คบเพื่อน ไม่ตระหนักเรื่องบาปบุญคุณโทษ เพราะฉะนั้นจะต้องตระหนักถึงความเห็นถูกต้องตามทำนองครองธรรม เห็นว่าอะไรควรไม่ควรอย่าหลงผิดคิดว่าบาปเป็นบุญคุณเป็นโทษ เชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เชื่อสิ่งที่เราได้มานั้นเกิดจากผลของการกระทำของเราเอง แม้เราจะทำผิดพลาดไปก็ต้องยอมรับสารภาพความจริง เชื่อว่าทำอย่างนี้แล้วได้ผลอย่างนี้ ครูอาจารย์ให้การจัดอบรมให้เข้าใจและใกล้ชิดพุทธศาสนามากขึ้นมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์ความดีงามของนักเรียนโครงการทำบุญถวายเพลพระสงฆ์ที่วัด โครงการล้างห้องน้ำที่วัด เป็นต้น

5.4 ปัญญาวานา สามารถแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันที่นักเรียนทุกคนสามารถนำมาใช้ในการคิดในการพูดจาและการกระทำกรรมทั้งปวง ใช้ในการอยู่คนเดียวและอยู่ร่วมกับหมู่คณะ ในการแก้ปัญหาของเด็กนักเรียนนั้น เด็กชายธันวา จวนชัยภูมิ ได้กล่าวว่า “ของการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยไตรสิกขา พูดดีๆ มีสติอดทนอดกลั้น ใจเย็น ไม่ขโมยอาจจะเพื่อนเล่นด้วยกันได้ คบหากัน ผู้ใหญ่ควรทราบและให้คำแนะนำ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสุรา และสิ่งเสพติด ทำให้ขาดสติ เกิดอุบัติเหตุ สูญเสียเลิกพูดโกหก ไม่ประชดคนอื่น พูดจาสุภาพ ไม่อยากได้ของของคนอื่น ไม่อิจฉาริษยา มุ่งร้าย คิดไม่ดีต่อผู้อื่น ทุกคนจะมีปมด้อย ใส่ใจความรู้สึกคนอื่น จะทำให้เรามีความสุข คนรอบข้างก็มีความสุข”

การใช้ปัญญาในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนนั้น ต้องฝึกให้นักเรียนคิดเป็นและสังเกตเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วยังมองเห็นผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ว่าถ้าทำแบบนี้แล้วจะได้อะไร อะไรจะเกิดขึ้นมีผลเสียดีอย่างไร มีผลกระทบต่อกันและกันอย่างไร เช่น ปัญหาเสพติด การดื่มสุรา ของมีเงินเมา สู้บุญहींต้นเหตุเกิดจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวหรือทางสังคม อยากลอง อยากรู้ เพื่อลบความเครียด การคบเพื่อนที่ไม่ดี ผลที่ตามมาแก่ชีวิตนักเรียนเองก็คือ ทำให้เสียการเรียน ขาดแรงจูงใจ เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ ควบคุมตัวเองไม่ได้ ทะเลาะกัน หรือเกิดอุบัติเหตุ มีอันตายต่อสุขภาพ เมื่อเราเห็นโทษอันเกิดจากสิ่งเสพติดเหล่านี้แล้วควรจะหาทางหลีกเลี่ยงหรือป้องกันตนเอง ด้วยการเลือกคบเพื่อนดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครูอาจารย์ การให้คำแนะนำจากผู้ปกครองและครู สร้างสรรค์กิจกรรมทางศาสนาและอื่นๆ

ในการพัฒนานักเรียนโดยภาพรวมนั้น นางสาวชลียา ถายะเดช กล่าวว่า “ผู้ใหญ่ควรให้คำแนะนำว่าแนวทางพัฒนาพฤติกรรมทางกาย ความรุนแรง การลักทรัพย์ การมีเพศสัมพันธ์ การดื่มสุราและยาเสพติด พฤติกรรมทางกาย ทางใจ ต้องอาศัยเวลาให้การอบรมถึงผลเสียในหลายๆ ด้านโดยผู้ปกครองควรหัน

หน้าให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนให้ข้อมูลในเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวเด็กที่มีปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ไม่ใช่ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่ฝ่ายเดียว โรงเรียนควรจัดโครงการให้การอบรมให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน เช่นโครงการเข้าค่ายคุณธรรม-จริยธรรม โครงการโรงเรียนดีวิถีพุทธ เป็นต้น และยังมีครูกล่าวต่อไปว่า จัดกิจกรรมปลูกฝังด้านคุณธรรมให้มั่งคั่งความรู้โดยจัดเป็นโครงการค่ายคุณธรรมอย่างน้อยปีละครั้ง หรือพานักเรียนไปทำบุญที่วัดเดือนละครั้งเพื่อขัดเกลานิสาสัยเด็กในวัยนี้ให้ลดระการใช้ความรุนแรงการทะเลาะวิวาทจะน้อยลง ไม่คิดลัทธิพิสัยของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของเรา ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องความรักก่อนวัยอันควร ไม่สนใจและเกี่ยวข้องกับสุรายาเสพติดให้โทษทุกชนิด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียดเพื่อเจ้า ด้วยการมองคนอื่นในแง่ดี ทำตัวให้เป็นมิตรกับทุกๆ คนเอาใจเขามาใส่ใจเรา เนื่องจากการปฏิบัติธรรมหรือการรักษาศีล 5 ทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี”

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัยการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลบ้านนิโลบล เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้ค้นพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเทศบาลบ้านนิโลบล มีพฤติกรรมปัญหาในการแสดงออกทางกาย วาจา และใจในทางที่ไม่ค่อยดี อันเกิดจากสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันความอยากรู้อยากลองอยากเห็นอันเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของวัย แต่ปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นของเด็กนักเรียนนี้ยังเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับธรรมดา ยังไม่ถึงขั้นรุนแรง ปัญหาดังกล่าวนี้อาจใช้เวลาที่จะได้รับการแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ถือว่ายังไม่สายหรือเกินกว่าที่จะได้รับการแก้ไขและพัฒนา ใจว่าที่ผ่านมาจากโรงเรียนและผู้ปกครองไม่ได้อบรมบ่มเพาะหรือสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี พ่อแม่และครูได้พยายามให้การดูแลเป็นอย่างดี และใช้วิธีในการฝึกอบรมหลายรูปแบบและพัฒนาหลายช่องทาง หากแต่ยังมีอีกวิธีการหนึ่งซึ่งสำคัญยิ่งในการแก้ปัญหาชีวิตมนุษย์ได้นั้นก็คือการนำเอาหลักพุทธจริยศาสตร์มาแก้ปัญหาชีวิตหรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า โดยผู้วิจัยได้นำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาแก้ปัญหาของเด็กนักเรียนและสามารถนำนักเรียนไปสู่ความเป็นนักเรียนที่ดีมีคุณภาพมีความเจริญก้าวหน้าของชีวิตโดยใช้หลักรักษาศีล 5 ขอยกตัวอย่างผลของการวิจัยดังนี้

การพัฒนาทางกายจะต้องอาศัยศีลในขัดเกลาด้านร่างกายและวาจาเพราะว่าศีลคือเป็นเครื่องชำระหรือเป็นสิ่งที่จัดระเบียบทางกายและวาจา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า ศีลภาวนาคือให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน ซึ่งต้องพัฒนาทางกายด้วยหลักศีล 5 ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์เบียดเบียนคนอื่น เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการประพฤติดินกาม เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพื่อเจ้า เว้นจากการติดสิ่งเสพติดทุกชนิด สอดคล้องกับแนวคิดของนางอุบล ศรีโนนซี ว่า การพัฒนานักเรียนควรจัดกิจกรรมปลูกฝังด้าน

คุณธรรมให้มอบคุณค่าความรู้โดยจัดเป็นโครงการค่ายคุณธรรมเพื่อขัดเกลานิสาเด็กในวัยนี้ให้ลดการใช้ความรุนแรงการทะเลาะวิวาทจะลดน้อยลง ไม่คิดลัทธิภัยของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของเรา ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องความรักก่อนวัยอันควร เชื่อว่าการปฏิบัติธรรมหรือการรักษาศีล 5 น่าจะเป็นการดีสำหรับเด็กในวัยนี้ และสอดคล้องกับจรัส สีกา และคณะ (Leeka, et al., 2015) ที่ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียนในการจัดการปัญหาเสพติดแนวพุทธของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนมีจากสาเหตุสำคัญมาจาก 1) ครอบครัวแตกแยก 2) การคบเพื่อน 3) สภาพแวดล้อม 4) การขาดความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด

6. ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเพื่อให้สอดคล้องและเป็นคำตอบกับข้อเสนอแนะข้างต้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมเพื่อการพัฒนาโรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในยุคสังคมปัจจุบัน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบโครงการประจำปีของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทำให้ได้แนวทางในพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนที่ได้ผลเป็นที่พึงพอใจ คือสามารถฝึกฝนพัฒนาขัดเกลานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เป็นคนดี มีน้ำใจ เสียสละ มีมารยาทเคารพต่อกฎกติกาของโรงเรียนเชื่อคำสั่งสอนของพ่อแม่และครูช่วยเหลือเอื้ออาทรให้เกียรติต่อเพื่อนๆ ตั้งใจเรียน ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ด้วยการนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาแก้ไข และพัฒนาคุณภาพชีวิตสืบไป พฤติกรรมที่พึงประสงค์นี้ย่อมจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ปกครอง โรงเรียนสังคม และประเทศชาติ สืบต่อไป ซึ่งกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนด้วยไตรสิกขานี้ สามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนที่อื่นได้

References

- Janthapassa, S., Chaisriha, P and Khanaphoom, S. (2019). Effectiveness of Integrated Therapy Activities to Develop the Competencies Autistic People under Army Responsibility. *Dhammathas Academic Journal*, 19(4), 13-24.

- Leeka, J., et al. (2015). *The Model and Process to Create strength of Villages-Monasteries Schools on the Problems-Addictive Drug tacking, According to Buddhism in the Northeastern Region*. Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus.
- P.A. Payuto. (2013). *Thai Educational Philosophy*. Bangkok: Pat and Home Ltd.
- Phrakhru Sumetthammakit Titamedho (Kudsombutti), Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao) and Meethaisong, T. (2020). Sammaditthi to Build up the Peace in Societies. *Dhammathas Academic Journal*, 20(1), 187-196.
- Supab, S. (1993). *Society and Culture*. Bangkok: Thaiwattanapanich.

**การบริหารความเสี่ยงผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1***
**Risk Management of School Administors In Basic Education Institution
under The Office of Khonkaen Primari Educational Service Area 1**

พระพรศักดิ์ ภูทาทาโร, ประจิตร มหาหิง และเจ้าอธิการบุญช่วย โชติวิโส
Phra Phonsak Phathajaro, Prachitr Mahahing and Chao Athikan Boonchuay Jotivamso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phraphonsak.2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 113 คน โดยการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทบทวนและปรับปรุง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร ด้านสารสนเทศ การสื่อสาร การรายงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป้าหมายผลการดำเนินงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2. แนวทางในการพัฒนาการบริหารความเสี่ยง ด้านการทบทวนและปรับปรุง ประสพการณ์การทำงาน ควรจะมีการปฏิบัติในหลักการดังต่อไปนี้เพิ่มขึ้น 1) มีการประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารความ

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

เสี่ยงกับการปฏิบัติงานเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย 2) การส่งเสริม พัฒนาเครื่องมือที่จะใช้การบริหารความเสี่ยงในระดับปฏิบัติการ 3) การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการบริหารความเสี่ยง 4) ความตระหนักรู้ความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเป้าหมายขององค์กร 5) การชี้ประเด็นและปัจจัยความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อผลประกอบการขององค์กร 6) การยกระดับคุณภาพประสิทธิภาพในการบริหารความเสี่ยงต่อเป้าหมายขององค์กร

คำสำคัญ: หลักการบริหารความเสี่ยง

Abstract

The purposes of this research were: to study the risk management conditions of the administrators in basic education institutions classified by samples' position, educational background and work experience; to study the guidelines for the development of risk management in basic education institutions. This study employed a mixed methodology research. For the quantitative research, the samples were 113 participants selected by sampling. The instrument used was a questionnaire with reliability value equal to 0.99. The data was analyzed by using software packages. The statistics used were Mean and Standard Deviation. For qualitative research, the target group included 5 school administrators, selected by purposive sampling. The tools used were interview forms and content analysis was used to find the conclusion.

The research results were as follows:

1. The risk management of the school administrators, in general, showed the mean value at a high level of practice and the lowest mean is the targeted operation results The guidelines for risk management development in basic education institutions.
2. Based on the research results obtained from the aspect of the targeted operation results, the lowest mean of practice, there should be measures to increase the potential for risk management, such as regular working group meetings, determination of goals and common values of success, encouraging everyone to participate in setting goals and the results of operations should have a clear consistent goal, The special measures should be taken in the following principles: 1) risk management techniques are applied to the

assigned mission; 2) promotion, development of tools for implementing risk management at the operational level; 3) developing personnel to have risk management skills; 4) awareness of various risks that may affect the organization's goals; 5) identification of issues and risk factors that will affect the performance of the organization; 6) improving the quality and effectiveness of risk management for the target.

Keywords: Risk Principle Managements

1. บทนำ

การศึกษาคือกระบวนการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะต่างๆ ที่มนุษย์มีอยู่ในตัว เพื่อนำประโยชน์ไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้เป็นปกติสุขใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ต้องประสบ ตามธรรมชาติมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีศักยภาพสูงสุดในบรรดาสสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ในปัจจุบันที่มนุษย์ค้นพบ แต่ศักยภาพก็ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Phanudom, 2006) วิธีการค้นหาและค้นพบก็ด้วยระบบการศึกษาที่มีการพัฒนามาเป็นลำดับองค์ความรู้ทางกระบวนการศึกษาได้มีการสะสม สั่งสมเรื่อยมานับศตวรรษ การบริหารกระบวนการทางการศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งสูตรสำเร็จทางการการบริหารจัดการการศึกษานั้นไม่ได้มีตายตัวด้วยสถานะสถานการณ์ของสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยทางการศึกษาเปลี่ยน องค์ความรู้ที่ใช้ในการบริหารจัดการก็จำเป็นที่จะเปลี่ยนตามเพื่อความสอดคล้องกับบริบทของสังคมโลก ด้วยบริบททางการศึกษามีลักษณะเป็นพลวัต (Tharasrisutti and Towanabutr, 1999) ความแน่นอนในผลสัมฤทธิ์ยังขาดความแน่นอน แม้บางส่วน บางช่วง บางระบบจะยังใช้ได้แต่ก็ใช่ว่าจะตลอดไป

ดังนั้น จึงถือว่าสิ่งที่ระบบการศึกษาของไทยที่จะต้องเผชิญอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้คือ สถานะความเสี่ยงทางการศึกษา (risk of education) ซึ่งเกิดจากความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจุบัน เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนด้วยข้อมูลขนาดใหญ่อย่างรวดเร็ว (Globalized communicating disruption) ซึ่งจะส่งผลกระทบ (impact) กลายเป็นแรงกดดันมหาศาลที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เหมือนกับถูกบังคับให้เกิดการบั่นทอนประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Helptrakul, 2008) การเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ยากแก่การปรับตัวขององค์กร วงการต่างๆ เหล่านั้นไม่คุ้นเคยและยากแก่การรู้เท่าทันผลที่จะกระทบย่อมส่งผลด้านลบกับวงการ การศึกษา หากปัจจัยพื้นฐานที่ไม่ดีพอ ย่อมทำให้เป้าหมายทางการศึกษาเกิดความผิดพลาดไม่สามารถรองรับความสอดคล้องกับความต้องการของเป้าหมายทำให้บั่นทอนประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาจากเอกสารการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา (Documentary Study) ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับคณะครูและผู้บริหารสถานศึกษาด้วยการตั้งคำถามในการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้วยแบบฟอร์มคำถามที่ได้รับรองจากผู้เชี่ยวชาญและสัมภาษณ์แล้วนำมาสรุปสังเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 157 โรงเรียน มีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 157 คน และครู จำนวน 1,678 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,835 คน และกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Ngamzhaluai and Yurachai, 2019 : 209-218) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน และครู จำนวน 96 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 113 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยมีเครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaires) มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งการทำงาน วุฒิการศึกษาและอายุ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 5 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เชื่อมโยงเข้าสู่วัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 5 คน โดยใช้คุณสมบัติของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่า เป็น ผอ.ชำนาญการ 4 ท่าน และครูชำนาญการ 1 ท่าน

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรายด้าน พบว่ามากที่สุดคือ ด้านการทบทวนและปรับปรุงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) นั้นแสดงถึงผู้บริหารสถานศึกษามีการให้ความสำคัญในการเฝ้าระวังมาตรการในการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนมีการทบทวนปรับปรุงวิธีการเพื่อความสอดคล้อง ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ประจำปี 2560 และต่ำสุดคือ ด้านเป้าหมายผลการดำเนินงาน ($\bar{x} = 3.57$) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยแยกด้านกลยุทธ์และวัตถุประสงค์องค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$)

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดการกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร ควรมีการกำหนด นโยบายและแผนการบริหารความเสี่ยงมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ 2) ด้านกลยุทธ์และวัตถุประสงค์โครงการต้องกำหนดเป้าหมายแนวทางการดำเนินงานตามกลยุทธ์ให้ชัดเจน มีการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความตระหนักให้บุคลากรปฏิบัติตามกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา มีการทบทวน ติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์ในการดำเนินการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ 3) ด้านเป้าหมายผลการดำเนินงาน การเงินจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับงบประมาณมีการจัดทำรายละเอียดทางการเงิน มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยง 4) การทบทวนและปรับปรุง คำนึงถึงการปฏิบัติตามกฎหมาย/กฎระเบียบ กำหนดมาตรฐานผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานของข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด และ 5) สารสนเทศ การสื่อสาร และการรายงาน มีการวิเคราะห์และวางแผน

อัตรากำลังไว้อย่างชัดเจน การบริหารงานบุคคลมีความเหมาะสมตามคุณวุฒิและความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนมีการบำรุงขวัญและส่งเสริมกำลังใจบุคลากร

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำผลวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สถานการศึกษาต่างๆ นำผลที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ เช่น ลักษณะของการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นข้อพิสูจน์ว่าผลวิจัยมีความถูกต้องและเที่ยงตรง
2. สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานควรจะได้นำผลวิจัยจากการศึกษาครั้งนี้ไปทบทวนนโยบายการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในการกำหนดกระบวนการในการบริหารความเสี่ยงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบททางสังคมของพื้นที่ในการบริหารความเสี่ยง เพื่อจะได้ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารความเสี่ยงของแต่ละองค์กรให้สอดคล้องตรงจุดหมายและเป้าประสงค์ของสถานศึกษา
3. นำผลวิจัยครั้งนี้ไปปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับนโยบายสถาบันอื่น ซึ่งจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทางการศึกษาอื่นๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งจะสามารถเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของสถาบันทางการศึกษาของไทย
4. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้สถาบันการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาประเภทนี้ โดยอาจจะร่วมมือร่วมใจกันเป็นเครือข่ายที่สำคัญ หรือเป็นเครือข่ายในทางการศึกษา ทำให้การบริหารความเสี่ยงสถานศึกษาแพร่ขยายและเป็นที่นิยมสำหรับผู้สนใจกว้างขวางยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ ความเสี่ยงด้านเป้าหมายและการดำเนินงาน การบริหารความเสี่ยงระดับองค์กรจากหลักการสู่ภาคปฏิบัติ
2. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า ครู และผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1) ด้านการทบทวนและปรับปรุง ผู้บริหารควรมีความมั่นใจว่าการบริหารความเสี่ยงที่องค์กรได้นำมาใช้มีความเหมาะสมกับกลยุทธ์ เป้าหมายขององค์กรมีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า

ต้องเข้ามาบิบทบหทช่วยเหลือในการดำเนินงนอย่งเป็นระบบและโรงเรียนต้องมีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่งๆ ตลอดจนการสร้างเครือข่าย สนับสนุนเพื่อปฏิบัติตมกลยุทธ์โดยไม่ต้องรอรับจากรัฐบาลแต่อย่งเดียว เนื่องจกบงครั้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลจะส่งผลกระทบต่อระบบการบริหาร (Pat Gill West Natick popular, 2015) โรงเรียนในโครงการหรือกิจกรรมสำหรับโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจ้งต้องนำเข้าในแผนการปฏิบัติงานประจำปี เพื่อเสนอขออนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารความเสี่ยงกับภารกิจเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมควรมีการจัดการกำหนดนโยบายป้องกันความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร (Governance and Culture) ซึ่งมีระดับความสำคัญจำเป็นอันดับที่สอง ในการกำกับดูแลและการสร้างวัฒนธรรมความเสี่ยงองค์กรการวิเคราะห์และกำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยง หลังจากดำเนินโครงการ/กิจกรรมเสร็จสิ้นต้องมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาทราบทุกครั้ง 3) ด้านกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ ซึ่งมีระดับความสำคัญจำเป็นอันดับที่สาม มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีวิจัยเชิงปริมาณในพื้นที่อื่นๆ ให้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อจะนำได้ผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลที่จะนำมาพัฒนาและสนองความต้องการแต่ละพื้นที่ เนื่องจากบริบทในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน
2. ควรเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย
3. ควรมีการสำรวจความคิดเห็นและหรือทัศนคติ (Poll) ของผู้บริหารสถานศึกษาอันจะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาอย่งแท้จริง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเพื่อทำการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในครั้งนี้พบว่า ยังมีบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนยังเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงอยู่ เนื่องจากความคุ้นเคยอยู่กับกระบวนการบริหารทางการศึกษาปกติทั่วไป กับระเบียบ คำสั่งแบบเดิมๆ ที่ยึดตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ ด้วยเห็นว่าทำตามแล้วเป็นปลอดภัย ปราศจากความเสี่ยงแล้ว แต่จริงๆ แล้วกฎระเบียบต่งๆ เหล่านั้นก็สามารถเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อเป้าหมายผลการดำเนินการได้เช่นกัน ด้วยความแตกต่างบริบทของแต่ละบุคคล พื้นที่ สังคม วัฒนธรรม วิธีคิดย่อมทำให้ความสามารถต่อการตอบ

สนองภายใต้ กติกาเดียวกันจะเท่ากันเป็นไปได้ยาก เป็นอีกประเด็นที่กระบวนการบริหารความเสี่ยงที่จะนำเข้าสู่กระบวนการบริหารความเสี่ยงได้

References

- Helptrakul, D. (2008). Risk management in basic education institutions. *Dissertation in Education Administration*. Graduate School: Silpakorn University, 2008.
- Ngamzhaluai, J. and Yurachai, S. (2019). Administrative Strategies for Effectiveness Elementary Schools in Khon Kean. *Dhammathas Academic Journal*, 19(4), 209-218.
- Pat Gill West Natick popular. (2015). *for financial management, SMEs*. Bangkok: A. R. Business Press.
- Phanudom, N. (2006). *Good Internal Control Guidelines*. Bangkok: Stock Exchange of Thailand.
- Tharasisutti, P. and Towanabutr, W. (1999). *Principles and Theory of Educational Administration*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.

ความงามจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่
ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*

The Beauty of Uposatha Mural According to Subjective Theory in
Pho Chai Khok Yai Temple, Bua Ban Sub-district, Yang Talat
District, Kalasin Province

พระมหาการันต์ ภูมิปัญญา, สุวิน ทองปိုင်, จักรพรรณ วงศ์พรพจน์¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²

Pramaha Karan Phumipanyo, Suwin Thongpun, Chakkapan Wongpornpavan,

Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tae.101@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ 2) ศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย 3) วิเคราะห์ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุ จำนวน 4 รูป กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน และกลุ่มประชาชน ชาวบ้าน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นภาพเวสสันดรชาดกและพุทธประวัติที่เขียนภายในผนังอุโบสถ ทั้ง 4 ทิศ ได้แก่ ทิศตะวันออก ประกอบด้วย กัณฑ์ทศพร กัณฑ์หิมพานต์ ทิศตะวันตก ประกอบด้วย กัณฑ์นครกัณฑ์ และพุทธประวัติตอนมารผจญ ทิศเหนือ ประกอบด้วย กัณฑ์

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: March 12, 2020; Revised: April 30, 2020; Accepted: June 8, 2020

ฉกษัตริย์ กัณท์มหาราช ทิศใต้ ประกอบด้วย กัณท์ทานกัณท์ กัณท์วนประเวศน์ กัณท์ชูชก กัณท์จุลพล
วาดในยุครัตนโกสินทร์ตอนปลาย วาดด้วยสีฝุ่น โดยช่างญวน

2. ความงามในทฤษฎีจิตวิสัย คือ ความงามที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในการรับรู้ภาพกิจกรรมฝาผนังแล้วทำให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ในการเข้าถึงความงามของวัตถุที่พบเห็นใน 4 ประการ คือ 1) ความน่าทึ่ง 2) ความศรัทธา 3) ความพึงพอใจ และ 4) ความเพลิดเพลิน

3. ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย เมื่อได้ชมจิตรกรรมฝาผนังแล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกซาบซึ้งภายในจิตใจของแต่ละบุคคลใน 4 ประการ คือ 1) ความน่าทึ่ง 2) ความศรัทธา เป็นสภาวะแห่งอารมณ์ความเชื่อ 3) ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกชอบใจ อิ่มอกอิ่มใจ 4) ความเพลิดเพลิน เป็นความรู้สึกสุขใจ และบันเทิงใจ

คำสำคัญ: ความงาม; ทฤษฎีจิตวิสัย; จิตรกรรมฝาผนัง

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the Uposatha mural of Pho Chai Khok Yai Temple, Bua Ban Sub-district, Yang Talat District, Kalasin Province; 2) to study the beauty according to the subjective theory; 3) to analyze the beauty of the Uposatha mural according to the subjective theory. This study was carried out by means of a qualitative research methodology. Its research tools included an in-depth interview used to collect the data from 12 key informants including 4 monks, 4 academics and 4 local philosophers. The gathered data were presented by the descriptive analysis.

The research results are as follows:

1. The Uposatha mural of Pho Chai Khok Yai Temple is a painting of Vessantara Jātaka and the Buddha's biography written within the Uposatha wall in 4 directions: East, Thosaporn and Himmaphan episodes; West, episodes of Nokhon and Māra Confrontation of the Buddha; North, episodes of Chaka Sat, Maharaja; South: episodes of Tankan, Vanapawet, Chuchok, Chulapol, painted drawn in the late Rattanakosin period with powder by Vietnamese artist.

2. The beauty in the subjective theory, caused by emotions, feelings, and experiences of individuals in visual perception of the mural creates emotions, feelings

and perceptions of beauty with the ability of each individual to access the value of the objects seen in four points of view: 1) Sublimity, 2) faith, 3) satisfaction and 4) enjoyment.

3. The mural's beauty according to the subjective theory, after seeing the mural, the sentimental feeling in each person's mind is divided into four types as follows: 1) surprise as an interesting feeling; 2) faith as a state of emotions of beliefs; 3) satisfaction as a feeling of pleasure and fulfillment; 4) pleasure as a feeling of joy.

Keywords: Beauty; Subjective theory; murals

1. บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังของไทย เป็นสิ่งที่สำคัญเปรียบเสมือนเครื่องบันทึกชั้นเยี่ยมที่ใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ เอาไว้ ดังคำกล่าว สมชาติ มณีโชติ (Maneechot, 1986 : 22) ที่ได้กล่าวถึงจิตรกรรมฝาผนังของไทยว่า เป็นตำราอันซื่อสัตย์ที่จารึกไว้ด้วยเรื่องราวอันเป็นจริง เทียบกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี เช่นเดียวกับการจารึกไว้ด้วยตัวอักษรสิ่งที่แฝงบรรจุอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังประมวลรวมไว้ซึ่งจาริตประเพณี ระเบียบแบบแผนที่มีในอดีต ฉะนั้น ภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นงานศิลปกรรมที่มีคุณค่าบ่งบอกความเป็นมาของชาติและชุมชนผ่านการเขียนเป็นรูป จารึกเป็นตัวอักษร (Art and Culture: Mahasarakham Rajabhat University, 2008 : 1) แต่เดิมการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีวัตถุประสงค์เพื่อจะตกแต่งผนังให้สวยงาม แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของภาพจิตรกรรมมีความสัมพันธ์อยู่กับลักษณะของตัวอาคารที่สร้างขึ้นด้วย ในประเทศไทยภาพจิตรกรรมฝาผนัง ส่วนใหญ่เขียนอยู่ภายในโบสถ์วิหาร เป็นการเขียนเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาส่วนใหญ่ เช่น ภาพพุทธประวัติ หรือชาดกต่างๆ และนิทานพื้นบ้านที่เป็นนิยามของแต่ละท้องถิ่นนั้นๆ ในที่นี้จะศึกษาถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดกเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก ที่กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญทานบารมีก่อนจะทรงอุบัติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า ซึ่งภาพจิตรกรรมนี้น่าเป็นห่วงคือเป็นภาพที่มีความเก่าแก่เนิ่นวันเริ่มเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา (Maneechot, 1986 : 22)

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะทฤษฎีจิตวิสัย (Subjective Theory) โดยกลุ่มนี้มีแนวคิดที่ยืนอยู่บนพื้นฐานความรู้สึกของตนเอง เพราะที่ตั้งของความงามอยู่ที่จิตจึงจะเห็นคุณค่าของความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ก็เป็นอีกที่หนึ่งที่มีความเก่าแก่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และมีคุณค่าทางจิตใจของคนในชุมชน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ตัดสินความงามตามทฤษฎีจิตวิสัยในสุนทรียศาสตร์มาตัดสินความงามบนภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมให้คนในชุมชนและบุคคลที่มาพบเห็น ได้รับรู้ถึงความงามของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกต่อความงาม

ภาพนั้นๆ เพราะความงามคือความน่าทึ่ง ความงามคือความศรัทธา ความงามคือความพึงพอใจ และความงามคือความเพลิดเพลิน (Suphakorn, et al., 1995 : 226)

ดังนั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อจะได้หาคำตอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับความงาม หากไม่ทำการศึกษาวินิจฉัยไว้ คนรุ่นหลังจะมองไม่เห็นถึงความงามของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถที่มีความเก่าแก่และยังมีคุณค่าต่อจิตใจ ให้สังคมได้รับรู้สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย
3. เพื่อวิเคราะห์ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุ จำนวน 4 รูป กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 4 คน และกลุ่มประชาชนชาวบ้าน จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน
2. เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีวิธีการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย 4) นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม และ 5) ปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะตามที่ปรึกษา แล้วจัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย แจ้งต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล พร้อมสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล กำหนดวัน เวลา ที่ชัดเจนในการเก็บข้อมูล แล้วทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์

ข้อมูล ด้วยวิธีพรรณนา (Descriptive Analysis) ตามหลักอุปนัยวิธี (Inductive Method) (Thongpun, 2019 : 203-214)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ประเด็นดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า มีการก่อสร้างรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ในช่วงที่ พ.ศ. 2479 ในระหว่างที่ยาคูบู่ลือเป็นเจ้าอาวาส ใช้เวลาการก่อสร้างประมาณ 2 ปี 7 เดือน แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2481 นับถึงปัจจุบัน มีอายุกว่า 80 ปีมาแล้ว อุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เป็นโบสถ์ที่สร้างด้วยอิฐถือปูนแบบ มีเสารับ ปีกนก และมีมุขหน้า มีผังพื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหันด้านหน้าไปทางทิศตะวันออกมีมุขด้านหน้าเชื่อมต่อมายังพื้นที่ตอนในของอาคารผังพื้นของอาคาร จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ปิดล้อมของอาคารที่อยู่ภายใต้หลังคาพระประธาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นทางการสำหรับการประกอบสังฆกรรม และพื้นที่ภายใต้ชายคา ปีกนกที่อยู่ล้อมรอบตัวอาคารประธานกว้างประมาณ 1.50 เมตร ทำหน้าที่รองรับกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการรวมทั้งการใช้สอยตามสภาวะ ด้านล่างของมุขบันทึกลับที่สร้างด้วยศิลาแลง หน้าบันด้านหลังเป็นผนังเรียบตกแต่งด้วยการเขียนสีลายเทวดา และสัตว์ในป่าหิมพานต์ หัวเสาผนังเรียบที่รับหลังคาปีกนกเป็นปูนปั้นคล้ายลายกนก ด้านบนของซุ้มหน้าต่างและซุ้มประตูทางเข้าประดับด้วยปูนปั้นและภาพเขียนสีรูปสัตว์ และเทวดาอย่างง่ายๆ ส่วนบนของผนังภายในอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้ง 4 ด้านที่เขียนเรื่องราวเวสสันดรชาด

1.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดนี้วาดเวสสันดรชาดกและพุทธประวัติ ที่วาดบนฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ทั้ง 4 ทิศ ได้แก่ ทิศตะวันออก มีกัณท์หิมพานต์ กัณท์ทศพร ทิศตะวันตก มีกัณท์นครกัณท์ และพุทธประวัติตอนมารผจญ ทิศเหนือ กัณท์ฉกษัตริย์ กัณท์มหาหาราช ทิศใต้ มีกัณท์ทานกัณท์ กัณท์วนประเวศน์ กัณท์ชูชก กัณท์จุลพล ซึ่งภาพวาดด้วยสีฝุ่น แสดงเอกลักษณ์ของ รูปแต่มีอีสานที่สะท้อนถึงศิลปะที่มีความอ่อนโยนของลักษณะนิสัยของคนอีสานมีการบรรยายภาพด้วยอักษร เพื่อสื่อความหมายให้คนเห็นได้เข้าใจในภาพวาดนำไปสู่การเกิดความศรัทธาและเป็นตัวเสริมให้ผู้ชมภาพเกิดความเข้าใจในภาพ ช่างแต้มจะเลือกสรรเรื่องราวที่ประทับใจนำมาพรรณนาด้วยเส้นสี และองค์ประกอบภาพที่ต่อเนื่องจากภาพหนึ่งเชื่อมต่อกับอีกภาพหนึ่งเพื่อสื่อสารความคิดให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ มองเห็นความงามทางสุนทรียศาสตร์และคุณค่าทางคุณธรรมที่แฝงอยู่ในจิตรกรรม เนื้อหาแต่ละตอนจะจบลงในตัวของมันเอง ลักษณะจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ มีลักษณะเด่นงามสง่าด้วยสีลาอันอ่อนช้อยที่ถ่ายทอดผ่านอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่าง

ลึกซึ้ง และสวยงามทรงคุณค่า

1.3 แรงบันดาลใจในการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ พบว่า จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ เกิดแรงบันดาลใจในการสร้าง ดังนี้ 1) เพื่อการอนุรักษ์ความเป็นศิลปะพื้นบ้านอีสานเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตคนอีสานที่มีความเรียบง่าย 2) เพื่อเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาแต่โบราณที่คนอีสานรุ่นหลังต้องช่วยกันรักษาไว้ให้อยู่คู่กับสังคมของคนอีสาน 3) ภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ ใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะให้กับบุคคลผู้มาชมได้เป็นอย่างดีในเรื่องการบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้ชมเกิดความรู้สึกเลื่อมใสศรัทธาในการให้ทานรักษาศีลตามพระเวสสันดร และ 4) แสดงให้เห็นถึงการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งกาย การละเล่นดนตรีและการฟ้อนรำในยุคนั้น ทำให้ผู้ชมมีความรื่นเริงบันเทิงใจในการชม

2. ความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นความงามออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ความงาม คือ ความน่าทึ่ง แนวคิดความน่าทึ่ง น่าอัศจรรย์ใจ และความรู้สึกลึกลับ น่าสนใจต่อวัตถุในรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ศิลปะในวัตถุนั้นสามารถสื่อออกมาให้เราเห็นในสิ่งต่างๆ ที่สะท้อนออกมาจากวัตถุได้ การจินตนาการในลวดลายต่างๆ จากนามธรรมให้มาเป็นรูปธรรมได้ สื่อและวัตถุถ้าเรามองในมุมลึกๆ ก็จะได้เห็นในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม จินตนาการ ความเป็นอยู่ของผู้ดู สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความเข้าใจศิลปะบนวัตถุนั้นได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นและยังได้เห็นถึงความสวยงาม ความที่ “ความงามหรือความรู้สึกที่เป็นส่วนตัว” น่าทึ่ง น่าสนใจต่อวัตถุแต่ละอย่างที่สื่อออกมาอีกด้วย

2.2 ความงาม คือ ความศรัทธา ได้แก่ “ความเชื่อ ความเลื่อมใส” ไม่มียุติเหตุผลเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ศรัทธาที่มั่นคง หมายถึง ศรัทธาที่มีความรู้กำกับ ไม่หวั่นไหวเอนเอียงไปเพราะความไม่รู้ ความหลงมกมาย จะเห็นได้ว่า ความงามตามทฤษฎีจิตวิสัย ที่กล่าวผ่านไปแล้วนั้น เป็นการกล่าวถึงอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ หรือที่เรียกว่า สุนทรียภาพ (อารมณ์ทางสุนทรียะ) และสุนทรียธาตุ (ประสบการณ์ทางสุนทรียะ) ซึ่งทั้งอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์นี้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่จะสามารถรับรู้ความงามนั้นได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลสามารถรับรู้ความงามผ่านทางอารมณ์และประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะ ก็จะสามารถให้คุณค่าหรือตีค่าความงาม จากเกณฑ์การตัดสินคุณค่าความงามตามหลักทฤษฎีจิตวิสัยได้

2.3 ความงาม คือ ความพึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะมีความคาดหวังกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร ถ้าคาดหวังหรือมีความตั้งใจมากและได้รับการตอบสนองด้วยดีจะมีความพึงพอใจมาก แต่ในทางตรงกันข้ามความผิดหวังหรือไม่พึงพอใจเมื่อไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตั้งใจไว้ว่าจะมีมากหรือน้อย ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อ

ความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่เกิดขึ้น หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง

2.4 ความงาม คือ ความเพลิดเพลิน แนวคิดนี้เชื่อว่าความงามคือความรู้สึกเพลิดเพลินใจ ที่คนเราสามารถรับรู้ค่าความงามได้เพราะจิตของเราคิดและรู้สึกไปเอง เพราะมนุษย์เป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างเป็นคุณสมบัติของจิต แม้กระทั่งคุณค่าความงาม โดยเห็นว่าความงามเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละคน ความรู้สึกว่างามขึ้นอยู่กับอารมณ์ในขณะนั้น และเพราะเหตุนี้จึงถือว่าบุคคลเหล่านั้นที่เป็นแหล่งของคุณค่าทางสุนทรียะหรือแหล่งของความงาม แนวคิดของทฤษฎีจิตวิสัยเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล ดังนั้นมาตรการตัดสินคุณค่าทางความงามจึงไม่ตายตัว เพราะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือรสนิยมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคน ในแต่ละเวลาและสถานที่ นักอรรถนัยนิยมเชื่อว่า แม้ผลการตัดสินของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่ทุกๆ การตัดสินมีน้ำหนักเท่าเทียมกันไม่สามารถตัดสินว่าการตัดสินของใครถูกของใครผิดเพราะการตัดสินของแต่ละคนย่อมถูกสำหรับคนๆ นั้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคลไม่ว่าสุขหรือทุกข์ผู้ตัดสินย่อมรู้ตัวเองดี

3. ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความงามออกเป็น 4 ประเด็นดังนี้

3.1 ความน่าทึ่ง พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรภายในอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ มองในแง่ที่เป็นศิลปะแบบพุทธศิลป์ที่ได้อวดขึ้น เป็นลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน เพราะได้ช่างชาวนวนมาเป็นผู้สร้างอุโบสถและได้อวดภาพจิตรกรรมฝาผนังไว้ด้วย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ดูแล้วลงตัวสวยงามเข้ากับอุโบสถ ยิ่งเมื่อได้สัมผัสในช่วงปัจจุบันนี้ ยิ่งทำให้มองเห็นถึงความงามที่ปรากฏอยู่บนฝาผนังก็ด้วยอาศัยความเก่าแก่ของภาพ ทำให้เกิดความทึ่งว่าช่างในยุคหนึ่งได้ใช้วัสดุอะไรในการวาดภาพลงไปบนฝาผนังทำให้เกิดเป็นเรื่องราว และมีความคงทนของสีที่ติดอยู่ที่ฝาผนังมาเป็นเวลานานความอัศจรรย์ใจที่เกิดจากภาพศิลปะที่มีลักษณะแบบช่างนวน เพราะมีลักษณะตัวละครเด่นมองเห็นแล้วทราบได้ทันทีว่า เป็นตัวละครอะไรที่ปรากฏในเรื่องพระเวสสันดร และมีความประณีตบรรจงมีลวดลายเด่นชัดสัมผัสแรกที่ได้เห็นก็ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ทางสุนทรียะเกิดเป็นความน่าทึ่งในแนวคิดและภูมิปัญญาของจิตรกรผู้สร้างสรรค์ขึ้นภาพวาดสื่อถึงอารมณ์ที่ชัดเจนเรียบง่ายไม่ยุ่งเหยิง สีที่ใช้แลดูเก่าแก่ มีมนต์ขลังน่าอัศจรรย์ มีลักษณะการสื่ออารมณ์ทางสุนทรียะของภาพ เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

3.2 ความศรัทธา พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถนี้ถูกสร้างขึ้นก็ด้วยอาศัยความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ถูกสร้างขึ้นจากแรงศรัทธาของชาวชุมชนบ้านโคกใหญ่ในอดีตผ่านมามากหลายปี และสร้างด้วยคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยยะสำคัญที่สื่อออกมาเป็นความงดงามที่มีองค์ประกอบของภาพจิตรกรรม และองค์ประกอบอย่างอื่นด้วยจึงจะทำให้

ทุกส่วนดูสวยงามตามคติของผู้สร้างนี้ เป็นความศรัทธาในมุมมองของผู้สร้าง ต่อมาก็จะได้อธิบายถึงความศรัทธาที่เกิดจากการได้เห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดร อันปรากฏอยู่ในอุโบสถองค์ประกอบทุกอย่างมีความเข้มแข็งทุกส่วน โดยเฉพาะภาพจิตรกรรมที่สื่อถึงเรื่องราวชาดกได้อย่างครบถ้วน ทั้งการสื่อถึงเหตุการณ์และตัวละครที่ปรากฏตามภาพจิตรกรรม จึงทำให้ผู้ที่มีโอกาสได้เห็นและทำความเข้าใจในนิทานชาดกนี้เกิดความศรัทธาในการที่จะกระทำตามตัวละครบางตัว เช่น พระเวสสันดรที่มีความเด็ดเดี่ยวในการที่จะให้ทานแก่คนที่เข้ามาขอ แม้ว่าจะทำให้ตนเองเดือดร้อนก็ตาม ก็จะทำให้ทานจนกว่าจะสิ้นชีวิตหรือแม้แต่พระนางมัทรีเองที่เป็นพระมเหสีของพระเวสสันดร แม้รู้ว่าตนจะต้องลำบากเป็นอย่างมากก็ยอมติดตามพระเวสสันดรเข้าไปอยู่ในป่าหิมพานต์ และที่เป็นเสน่ห์ของการเล่าเรื่องนิทานชาดกเรื่องพระเวสสันดร ก็คือพรหมณ์ซุกซนที่มีความรักในภรรยาเป็นอย่างมาก แม้จะลำบากแค่ไหนก็ต้องไปขอเอาลูกของพระเวสสันดรมาเป็นคนรับใช้ของตน และเป็นที่น่าสงสารเด็กสองคน คือ กัณหาและชาลี อันเป็นบุตรธิดาของพระเวสสันดรที่ต้องร่วมสร้างบารมีกับพระบิดา นี่ก็เป็นตัวอย่างบางส่วนที่สามารถให้ความหมายตามเนื้อเรื่อง หรือจะให้ความหมายแบบลึกซึ้งก็ได้ ตามแต่ผู้รู้เนื้อเรื่องและหลักธรรมนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้ ที่สื่อให้เกิดความรู้สึกศรัทธาอยากทำตามพระเวสสันดรนี้

3.3 ความพึงพอใจ พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏอยู่ในอุโบสถของวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่นี้ การที่ได้ทัศนภาพแล้วเกิดความพึงพอใจในฝีมือของช่างในสมัยก่อนที่วาดภาพจิตรกรรมนี้ได้สวยงามน่าทึ่งอย่างยิ่ง และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อผู้พบเห็นภาพเหล่านี้จึงทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้งพึงพอใจ ต้องการที่จะเก็บรักษาภาพจิตรกรรมนี้ไว้ให้ลูกหลานได้ดู ได้ศึกษาถึงที่มาของภาพ ความเก่าแก่คงทนของสีที่เติมเต็มมาเป็นภาพจิตรกรรม มีความพึงพอใจที่จะเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ทรงคุณค่าไว้กับชุมชนให้นานที่สุด เพราะมีภาพจิตรกรรมที่เก่าแก่ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความโดดเด่นที่ไม่เหมือนกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของที่อื่น ฉะนั้นแล้วความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้มีคุณค่าทางจิตใจ และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่มาคู่กับอุโบสถ ซึ่งเป็นสิ่งที่หาดูหาชมได้ยากแล้วในสมัยปัจจุบัน เพราะปัจจุบันมีแต่ภาพจิตรกรรมที่เป็นสมัยใหม่ ฉะนั้นจึงเป็นความพึงพอใจของชาวชุมชนของพระสงฆ์สามเณรที่ดูแลรักษาพุทธศาสนสถานในวัด เพื่อรักษางานศิลปะอันเก่าแก่ และทรงคุณค่านี้ไว้ และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่จะเป็สถานที่ไว้ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังต่อไป

3.4 ความเพลิดเพลิน พบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏอยู่ในอุโบสถของวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่นี้ มีความงามในตัวเองคุณค่าความงามเกิดจากจิตใจที่เป็นตัวกำหนด ความสุขใจที่เกิดจากการได้เห็นภาพจิตรกรรมฝาผนังเมื่อแรกเห็นภาพเหล่านี้จึงมีเนื้อเรื่องพระเวสสันดรชาดก เมื่อได้ทัศนภาพจิตรกรรมที่ปรากฏตามฝาผนังพร้อมกับได้รับฟังผู้รู้ หรือแม้แต่บุคคลผู้ที่เคยศึกษาเนื้อหาของชาดกนี้แล้ว ก็เกิดความเข้าใจในเนื้อหา มีความสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ ที่จะตีความหมายขยายความชาดกออกมาเป็นหลักธรรมว่า เหตุการณ์ในภาพใดสื่อว่าพระเวสสันดรให้ทานอะไร เพราะเหตุใดหรือแม้แต่เหตุการณ์

อื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับดาพราหมณ์ชุกที่ทำไม่ถึงมีเมียสาว ตามหาพระเวสสันดรเพื่อขอเอาลูกของพระเวสสันดรไปเป็นคนรับใช้ ดาพราหมณ์ท้องแตกนอนอยู่บนขุมเพิกไม้ และภาพสุดท้ายเป็นภาพที่ชาวเมืองแห่แห่นเชิญพระเวสสันดร นางมัทรี กัณหา ซาลิเข้าเมือง เพราะในภาพจิตรกรรมนั้นได้วาดเป็นเหตุการณ์สั้นๆ พอรู้ว่าเป็นภาพที่สื่อถึงเหตุการณ์ใดในชาดก ยิ่งภาพจิตรกรรมนี้มีส่วนที่ชัดเจนด้วยการตัดขอบเส้นที่เป็นรายละเอียดภาพ มีความกลมกลืน สบายตา ทั้งพื้นผิวของผนังอุโบสถไม่ค่อยเรียบเท่าใด แต่อาศัยภาพจิตรกรรมที่ปรากฏมาตัดกับพื้นผิว และมีการใช้สีที่สบาย อย่างสีน้ำเงินตัดกับสีทอง สีพื้นหลังเป็นสีออกเทาๆ ดูแล้วรู้สึกถึงความตั้งใจของช่างที่ได้สร้างสรรค์งานศิลปะประเภทนี้ไว้ในอุโบสถให้คนที่สนใจได้เข้ามาศึกษาลักษณะของภาพ และความงามของภาพจิตรกรรมที่มีเอกลักษณ์ทำให้เกิดความสนใจเมื่อได้พบเห็น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ 4 ประเด็นดังนี้

1. ความน่าทึ่ง เป็นความรู้สึกน่าสนใจ น่าอัศจรรย์ น่าแปลกใจ เมื่อบุคคลได้ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังแล้วเกิดจินตนาการร่วมอย่างลึกซึ้งนึกถึงเรื่องราวการให้ทานของพระเวสสันดร ที่ทรงให้ทานตั้งแต่ช้างคู่บ้านคู่เมือง ไปจนถึงทานบุตรธิดาและภรรยาให้เป็นทานน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก แม้แต่บุคคลทั่วไปยังไม่สามารถทำได้ เพราะบุตรธิดาและภรณยานับว่าเป็นสิ่งที่รักและหวงแหนประดุจดั่งลูกตา แต่พระองค์ทรงให้ทานโดยไม่มีความลังเล และภาพจิตรกรรมเหล่านั้นล้วนเกิดจากจินตนาการของจิตรกรในสมัยก่อน แต่ความงามจะเกิดขึ้นได้ก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกและประสบการณ์บุคคลนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2012 : 128-129) ได้กล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ไว้ว่า สุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องของการศึกษาความสวย ความงาม ความไพเราะโดยเฉพาะอย่างยิ่งความงามด้านศิลปะ เพื่อหามาตรการสำหรับตัดสินความงาม ความงามเป็นความรู้สึกของจิตใจจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับธรรมชาติและจิตใจของบุคคลและการฝึกอบรมความงามถือได้ว่าเป็นคุณสมบัติในทางศีลธรรม พุทธิปัญญาและรูปสมบัติ และมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้สึก ก่อให้เกิดความปลาบปลื้มยินดีด้วยความสมบูรณ์ของรูป เสียง กลิ่น รส และความคิด ความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหาและรูปแบบ การศึกษาความงามในเชิงปรัชญาจึงเป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม

2. ความศรัทธา เป็นสภาวะแห่งอารมณ์ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลเมื่อได้ชมภาพจิตรกรรม แล้วทำให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใสในตัวพระเวสสันดรในการบำเพ็ญทานบารมี ว่าพระองค์ทรงเกิดมาเพื่อบำเพ็ญทานบารมี เพราะว่าพระองค์ทรงทานช้างคู่บ้านคู่เมือง จึงเป็นเหตุให้ชาวพระนคร

สีฟ้าไม่พอใจทรงเนรเทศให้พระองค์ไปอยู่ที่เขาวงกต แม้ก่อนพระองค์จะไปทรงได้ขอพระบิดาขอบำเพ็ญทานครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งคือให้ทานอย่างละ 700 ซึ่งเรียกว่า สัตตสตกทาน เมื่อเห็นภาพอย่างนั้นแล้วยิ่งเกิดความเลื่อมใสในตัวพระเวสสันดรที่พระองค์ทรงทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนมากกว่าจะหาประโยชน์สุขใส่ตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Phuang MeeNok (1973 : 271-272) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับความงาม สรุปได้ว่า สภาวะความงามทั้งหมดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ จินตนาการ มโนภาพ หรือ อุดมคติของเราเอง แม้เราแยกสภาวะแห่งความงามตามธรรมชาติออกไปจากความงามทางศิลปะ ความงามนั้นก็ได้มีสภาวะเป็นอิสระจากความรู้ของเราเลย แต่สภาวะความงามตามธรรมชาตินั้นย่อมแตกต่างไปจากความงามทางศิลปะ โดยที่ความงามตามธรรมชาติเป็นสภาวะที่มีอยู่ในกระบวนการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมันเอง แต่ความงามทางศิลปะเป็นความงามที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง โดยการประมวลประสบการณ์แห่งอารมณ์ที่เคยได้สัมผัสในชีวิตประจำวันแล้วถ่ายทอดโดยผ่านทางมโนภาพ จินตนาการ และอุดมคติ

3. ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล เมื่อได้ชมภาพจิตรกรรมแล้วเกิดความรู้สึกปลื้มปิติยินดี อิ่มใจ สมปรารถนา ในตัวพระเวสสันดรในบำเพ็ญทาน เกิดความอิ่มใจในการให้ทานภรรยาแก่พระอินทร์แล้วพระอินทร์ทรงมอบคืนให้พระเวสสันดร และในเนื้อหาสาระของพระเวสสันดรชาดก ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะวัด ปาละรัตน์ (Palarat, 2008 : 25) ได้กล่าวถึง การศึกษาสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละบุคคล สิ่งใดที่เราชอบเราพอใจ สิ่งนั้นก็เป็นที่งามและมีคุณค่าแก่เรา สิ่งใดที่เราไม่ชอบ ไม่พอใจ สิ่งนั้นก็ไม่งาม ไม่มีค่ากับเรา ดังนั้น ความงามจึงไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวไม่มีความจริงในตัว ความงามเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์ และโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุภกิจ สุภจิตโต (Phramaha Supakrit Supakijjo, 2014) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์บทเพลงกันตรึมจังหวัดสุรินทร์ในมุมมองทางสุนทรียศาสตร์ พบว่า ทฤษฎีจิตนิยม เห็นว่าความงามคือความรู้สึก ความชื่นชอบ ความศรัทธา และความพึงพอใจของแต่ละบุคคล ดังนั้นคุณค่าของความงามจึงอยู่ที่ความสนใจของบุคคลที่มีต่อวัตถุ โดยไม่คำนึงว่าวัตถุนั้นจะมีคุณสมบัติอย่างไร

4. ความเพลิดเพลิน เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล เมื่อได้ชมภาพกิจกรรมแล้วเกิดความสุขใจ สนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ และสำราญใจ ในการได้เห็นภาพจิตรกรรมบนฝาผนังที่ถ่ายทอดเรื่องราวเวสสันดรชาดก โดยเฉพาะกัณฑ์นครที่มิชชวนแห่งพระเวสสันดรและพระนางมัทรีกลับเมืองในภาพนั้นมีทั้งขบวนรถม้า ช้าง ทหาร มีการละเล่นหัวล้านชนกัน รวมไปถึงเป่าแคน ตีกลองและการฟ้อนรำ เห็นความอ่อนช้อยในภาพที่จิตรกรได้ใช้จินตนาการวาดผสมกับความเป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสานที่มีการละเล่นฟ้อนรำ และการแต่งกาย ซึ่งสอดคล้องกับโสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (Bamrungpak, 2009 : 5-59) ได้กล่าวถึง อุปแต้มไว้ในหนังสืออุปแต้ม แต้มใจเยาวชนคนขอนแก่น สรุปได้ว่า อุปแต้มเป็นจิตรกรรมฝา

ผนังของคนอีสาน เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษของคนอีสานจึงเป็นสิ่งที่ลูกหลานชาวอีสานต้องช่วยกันรักษาไว้ให้อยู่คู่กับสังคมของคนอีสานไปตลอด เพราะรูปปั้นนั้นเป็นสื่อในการสอนธรรมให้กับบุคคลผู้มาชมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องศีลธรรม เรื่องนรก ซึ่งทำให้ผู้ที่ได้ชมภาพมีความรู้สึกกลัวในการทำผิดศีลผิดธรรมเพราะได้เห็นสภาพของนรกที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดลงไปนูนปั้น นอกจากนั้นเกี่ยวกับประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการแต่งกายของผู้หญิงในชุดไปทำบุญ จะทำให้ผู้ชมรูปปั้นมีความเพลิดเพลินในการชม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ พระสงฆ์ควรนำผลการวิจัยความงามภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัย ไปใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะ

1.2 ผลการวิจัยครั้งนี้ ทางวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ควรนำผลงานวิจัยไปพิมพ์เผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับความงาม หลักธรรมจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง

1.3 ผลการวิจัยครั้งนี้ ทางวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ควรนำผลงานวิจัยไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดเป็นแหล่งศึกษา ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถที่มีต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ตัวละครที่ปรากฏในจิตรกรรมเวสสันดรชาดก บนฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัย ความงามจิตรกรรมฝาผนังตามทฤษฎีจิตวิสัยไปใช้เป็นสื่อในการสอนธรรมะผ่านภาพจิตรกรรมให้นักเรียนเรียน เยาวชน และชุมชน

2. จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการพัฒนางานองค์ความรู้จากการวิจัยไปเป็นเอกสารและหนังสือสู่ท้องตลาด เกี่ยวกับความงามตามทฤษฎีจิตวิสัยของภาพจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่

References

Art and Culture: Mahasarakham Rajabhat University. (2008). *The Mural Conservation Project Hoopam in Maha Sarakham Province*. Maha Sarakham: SaraKham Publishing-Sarpa.

- Bamrungpak, S. (2009). *Hooptaem the hearts of Khon Kaen youth*. Khon Kaen: print at a good job, beautiful work.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2012). *Introduction to philosophy*. 4th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Maneechot, S. (1986). *Thai Painting*. Bangkok: O.S. Printing House.
- MeeNok, P. (1973). *Aesthetics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Palarat, L. (2008). *Aesthetics*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Phramaha Supakrit Supakijjo. (2014). An Analysis of Kantrum Songs Surin Province in Aesthetic Perspectives. *Master of Buddhist Thesis Department of Philosophy*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suphakorn, P., et al. (1995). *Basic Philosophy*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Thongpun, S. (2019). The Buddhist Arts in Lanchang: Concept, Development and Art Cultural Values. *Dhammathas Academic Journal*, 19(1), 203-214.

การศึกษาความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษา
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*
The Study of Practicum School Requirement with the Pre-service
Teacher, Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute

จริยา ทะลังวิทย์ และกิตติพนธ์ สิริไวทยางกูร

Jariya Talangwit and Kitiphon Siriwaitayangkoon

คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa Institute, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jariya2563.2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 2) ศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กลุ่มเป้าหมายคือ สถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนของคณะศิลปศึกษา ปีการศึกษา 2561 จำนวน 67 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการของสถานศึกษาที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสถานศึกษามีความต้องการนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีมนุษยสัมพันธ์สูงสุด ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมาคือ ด้านเจตคติต่อตนเองและองค์กร ($\bar{x} = 4.79$) และความต้องการต่ำสุดในด้านความรู้ทางวิชาการ ($\bar{x} = 4.60$)

*ได้รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 12 พฤษภาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: February 26, 2020; Revised: May 12, 2020; Accepted: June 8, 2020

2. คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้ความชำนาญในศาสตร์สาขาวิชาเอกทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติในระดับดี ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างทำได้ดี นักศึกษาเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดีเข้ากับผู้ร่วมงานคนอื่นได้ง่าย มีบุคลิกดีเหมาะสมกับการเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและชุมชนในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความวิริยะ อุตสาหะ

คำสำคัญ: ความต้องการของสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน; นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Abstract

The aims of this research were: 1) To study of practicum school requirement with the pre-service teacher, Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa institute. 2) Studying the behavior of pre-service teacher of the Faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute, 1st semester, academic year 2018, under the office of the Basic Education Commission, consisting of 37 schools and 27 schools under the office of Bangkok, 3 other affiliated schools, a total of 67 schools.

The research results were as follows:

1. The study of practicum school requirement with the pre-service teacher, Faculty of Arts Education, Bunditpatanasilpa institute. In overall, it was at the highest level (4.71). When considering in each aspect, it was found that the teaching practicum school requirement with the pre-service teacher with the highest human relations (4.80) followed by attitude towards oneself and organization (4.79) and minimum requirements for academic knowledge (4.60).

2. Characteristics of pre-service teacher have good knowledge and expertise in majors both in theory and practice. As for learning management, quite well done. Good personality suitable for being a teacher. Responsible cooperate with educational institutions and communities in carrying out their assigned mission with diligence.

Keywords: practicum school requirement; Pre-service teacher

1. บทนำ

การศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับศิลปะและจิตวิทยาการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ การผลิตครูใหม่หรือการเตรียมครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการ รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ สำหรับการศึกษาในระบบ

การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ การจัดการศึกษาในสาขา ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาครูและวิชาเอกที่จะสอน ทั้งในด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ สาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการซึ่งเชื่อมโยงและบูรณาการ เพื่อพัฒนาค้นทั้งในวัยเรียนและนอกรัเรียนให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 62 ง.) ทั้งนี้เนื่องมาจากวิชาชีพครู เป็นอาชีพที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญทางปัญญาของมนุษย์ และได้เป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิชาชีพ ขั้นสูง (Profession) ที่คำนึงถึงการให้บริการแก่สังคมเป็นหลัก อาศัยวิธีการทางปัญญาในการบริการ ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร โดยผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูต้องฝึกอบรม ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอก่อนที่จะประกอบวิชาชีพ (Secretariat Office of the Teachers council of Thailand, 2004)

การปฏิรูปการผลิตครูในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 โดยมีการเปลี่ยนแปลง จากหลักสูตรการผลิตครู 4 ปี เป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงาน ในสถานการณ์จริงมากขึ้น ส่งผลให้สถาบันผลิตครูต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนรายวิชาเกี่ยวกับการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ (Office of the Higher Education Commission, 2004) ตามพระราชบัญญัติ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพควบคุม ต้องผ่านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 52ก.) ทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ ต้องดำเนินการจัดหาสถานศึกษาสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษาได้ ทดลองปฏิบัติหน้าที่ครู และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพจึงถือเป็นส่วน สำคัญของการผลิตครู

คณะศิลปศึกษาเป็นคณะวิชาหนึ่งในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม มีหน้าที่ผลิต บัณฑิตสาขาศึกษาศาสตร์ เพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี และคีตศิลป์ และในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตของคณะศิลปศึกษานั้น ได้กำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 5 ต้องลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้ภาคสนามตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันว่าครูจะต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะยกระดับมาตรฐาน การศึกษาของชาติได้ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติการสอนเป็นเวลา 1 ปี ตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการ ปฏิบัติตน โดยนักศึกษาจะต้องนำความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนผ่าน กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตนเองเลือกและกำหนดอย่างเป็นระบบ ภายใต้การแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิด

ของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศ รวมทั้งจะต้องเรียนรู้การแก้ปัญหาในชั้นเรียน และเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน (Faculty of Arts Education, 2018)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศิลปศึกษาที่ผ่านมานอกจากจะพบปัญหาอุปสรรคในด้านของตัวนักศึกษาแล้ว ยังพบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับความต้องการของสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ซึ่งจากการประชุมสัมมนาครูพี่เลี้ยง สถานศึกษาปฏิบัติสอน พบว่า สถานศึกษาพบปัญหาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาด้านความรู้ทางวิชาการ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านวินัยและเจตคติต่อตนเองและสถานศึกษา ภาควิชาการศึกษา ในฐานะผู้รับผิดชอบรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศิลปศึกษา จึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของคณะศิลปศึกษา รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูซึ่งผลการวิจัยจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือครูพี่เลี้ยง เพื่อศึกษาความต้องการของสถานศึกษาการปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คือโรงเรียนที่เป็นสถานศึกษาในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 67 โรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 37 โรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 27 โรงเรียน โรงเรียนในสังกัดอื่นๆ 3 โรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูพี่เลี้ยง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีรายชื่อปรากฏอยู่ในโรงเรียนเครือข่ายของคณะศิลปศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2555 2) เข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาครูพี่เลี้ยงไม่น้อยกว่า 3 ปีต่อเนื่อง (ระหว่างปีการศึกษา 2559-2561) 3) มีครูพี่เลี้ยงคุณวุฒิตรงตามสาขาที่สอน ซึ่งมีสถานศึกษาที่ตรงตามข้อกำหนด จำนวน 15 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ท ซึ่งจำแนกเป็น 5 ด้าน จำนวน 40 ข้อ ผ่านการพิจารณาความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยคำนวณค่าความเหมาะสม สอดคล้องด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-objective congruence index) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ย 0.88

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวน 7 ข้อผ่านการพิจารณาความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คำนวณค่าความเหมาะสม สอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-objective congruence index) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเฉลี่ย 0.85

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน เพื่อขอความอนุเคราะห์ขออนุญาตเข้าดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปใช้กับสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 67 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนเพื่อขอความอนุเคราะห์ขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ ไปใช้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการหรือครูพี่เลี้ยง สถานศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 โรงเรียน

4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ร้อยละ ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการของสถานศึกษาที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์การแปลผลความต้องการของสถานศึกษา และตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ/ครูพี่เลี้ยง เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ใช้วิเคราะห์โดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าหลัก เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถานศึกษามีความต้องการนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีมนุษยสัมพันธ์ในระดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมาคือ ด้านเจตคติต่อตนเองและสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.79$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.75$) ด้านทักษะวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.63$) และด้านความรู้ทางวิชาการ ($\bar{x} = 4.75$) ตามลำดับ

2. คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้ความชำนาญในศาสตร์สาขาวิชาเอก เป็นอย่างดี ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ แต่นำเนื้อหาที่ค่อนข้างยากมาสอนซึ่งไม่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ควรศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรีที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างทำได้ดี แต่มีข้อบกพร่องในการจัดทำแผนการเรียนรู้ และสื่อการสอนที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน แต่โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี เข้ากับผู้ร่วมงานคนอื่นได้ง่าย มีบุคลิกดีเหมาะสมกับการเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและชุมชนในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความวิริยะ อุตสาหะ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับรณารัตน์ (Buranarat, 1997) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์พี่เลี้ยงที่สัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยงสายการฝึกงาน มีความต้องการที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของนิสิตฝึกสอน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความคิดเห็นตรงกันว่าอาชีพครู เป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อระบบการศึกษาของประเทศ เป็นผู้หล่อหลอมเยาวชนอันเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคต ครูจึงควรเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสูงทั้งต่อผู้เรียน ชุมชน และตนเอง ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ตามพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่ครูอาวุโส ประจำปี 2522 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2523 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตว่า “...ครูที่แท้จริงนั้นต้องเป็นผู้ทำแต่ความดี คือ ต้องหมั่น ขยันและอดสาหัสพากเพียร ต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ต้องหนักแน่นอดทน และอดกลั้น สำรวม ระวังความประพฤติปฏิบัติของตน ให้อยู่ในระเบียบ แบบแผนที่ดีงาม รวมทั้งต้องซื่อสัตย์ รักษาความจริงใจ วางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ ต้องอบรมปัญหาให้เพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้นทั้งในด้านวิชาการ และความรู้ในเหตุผล.....”

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ผู้อำนวยการและครูพี่เลี้ยงเห็นว่านักศึกษาคณะศิลปศึกษา เป็นผู้มีมีความรู้ความ ขำนาญในศาสตร์สาขาวิชาเอกเป็นอย่างดี ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ แต่นำเนื้อหาที่ค่อนข้างยากมาสอน ซึ่งไม่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ควรศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างทำได้ดี แต่มีข้อ บกพร่องในการจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อการสอนที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยส่วนใหญ่ นักศึกษา เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดีเข้ากับผู้ร่วมงานคนอื่นได้ง่าย มีบุคลิกดีเหมาะสมกับการเป็นครูมีความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและชุมชนในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความวิริยะ อดสาหัส ทั้งนี้จะขออภิปรายผลการสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความรู้ความชำนาญในศาสตร์สาขาวิชาเอกเป็น อย่างดี ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ แต่นำเนื้อหาที่ค่อนข้างยากมาสอนซึ่งไม่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับ พื้นฐาน นอกจากนี้ควรศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรีที่ทันสมัยและเกี่ยวข้องกับศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากนักศึกษาของคณะศิลปศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ที่จบการศึกษาเฉพาะทาง ด้านนาฏศิลป์และดนตรี มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามปรัชญาการศึกษา ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (Faculty of Art Education, 2012) คือ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็น สถาบันการศึกษาด้านศิลปะ ที่มุ่งสร้างสรรค์ศาสตร์แห่งศิลป์ ผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางศิลปะ ควบคู่คุณธรรม เพื่อผดุงรักษาและสืบสานศิลปวัฒนธรรม และตรงตามคุณลักษณะเฉพาะของคณะ ศิลปศึกษา (Faculty of Art Education, 2012) ที่มีความมุ่งมั่นในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทางวิชาการ ด้านนาฏศิลป์และดนตรี สร้างสรรค์พัฒนาองค์ความรู้สู่การประยุกต์ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู มีคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกของความเป็นไทย ตระหนักถึง บทบาทหน้าที่ของตนในสังคม กล้าคิด กล้าทำ และเสียสละ เพื่อส่วนร่วม สามารถครองตนด้วยเกียรติ ศักดิ์ศรีของครูอย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก

2.2 การจัดการเรียนรู้ค่อนข้างทำได้ดี แต่มีข้อบกพร่องในการจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อการ สอนที่ไม่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน อาจเป็นเพราะนักศึกษาขาดประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจ

ในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เนื่องจากเป็นภาคเรียนแรกที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของประวีณา เอี่ยมยี่สุน (Aiamyisun, 2015) ได้ทำการศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง โดยมีปัญหาในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเข้าใจหลักสูตรของโรงเรียนที่ฝึกสอน การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเรื่องที่สอน การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถของนักเรียน การตั้งเกณฑ์วัดและประเมินผลตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสอดคล้องกับชาติ ภูมิโกศล และวลัยพร ทองหยอด (Manikoson and Thongyot, 2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธวิธีพัฒนาครูภาษาอังกฤษยุคใหม่สู่ครูมืออาชีพภายใต้บริบทของสถานศึกษา ที่ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่า ความรู้ ทักษะที่นักศึกษาได้รับมาจากมหาวิทยาลัยนั้น ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานของโรงเรียน ทำให้นักศึกษาเกิดความสับสนในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสโรชา คล้ายพันธุ์ (Khaiphan, 2014 63-76) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี พบว่า ด้านการฝึกปฏิบัติการสอน นักศึกษาควรมีการสอนที่หลากหลาย เพิ่มเนื้อหาและวิธีการสอนที่น่าสนใจ ควรรู้จักวิธีการบูรณาการการสอนให้เข้ากับกิจกรรมต่างๆ ได้ทุกกิจกรรม

2.3 นักศึกษาเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดีเข้ากับผู้ร่วมงานคนอื่นได้ง่าย มีบุคลิกดีเหมาะสมกับการเป็นครู มีความรับผิดชอบต่องานที่ให้ความร่วมมือต่อองค์กรและชุมชนในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เนื่องมาจากนักศึกษาของคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เป็นผู้ที่ได้รับการอบรม บ่มเพาะคุณลักษณะให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน (Faculty of Art Education, 2012) คือ ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในงานศิลปกรรม นาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์ นำไปสู่อาชีพทางศิลปกรรม ศิลปิน ครูศิลปะ นักวิชาการศิลปะ และนักบริหารวิชาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ให้ความร่วมมือและบริการสังคมทางด้านวิชาการศิลปะ สาขาต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนของคณะศิลปศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู มีการจัดปฐมนิเทศเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณิภา ศุภริยพงศ์ (Sukriyaphong, 2009) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่านักศึกษามีลักษณะความเป็นครู ค่าเฉลี่ยในระดับมากทุกด้าน ทั้งในด้านเจตคติต่อวิชาชีพครู พฤติกรรมด้านบุคลิกภาพความเป็นครู และพฤติกรรมต่อหน้าที่ความเป็นครู นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณวดี ขำจริง และกัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (Khamching and Ninwan,

2017 : 128-149) วิจัยคุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ จรรยาบรรณ ทักษะ และอัตลักษณ์ กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรมีการจัดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งในด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน
 - 1.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
 - 1.3 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติงานจริงให้มากที่สุด
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาวิจัย เรื่องความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอนที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ทุกแห่ง
 - 2.2 ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้แก่ศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

คุณลักษณะของนักศึกษาที่สอดคล้องตามความต้องการของสถานศึกษาปฏิบัติการสอน คือ ต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ เจตคติต่อตนเองและสถานศึกษา มีบุคลิกและความรับผิดชอบ เชี่ยวชาญด้านทักษะทางวิชาชีพและความรู้ทางวิชาการ

References

- Aiamyisun, P. (2015). *Problems and Guided Development in Professional Experience Training of Teacher Students for Faculty of Arts Education Bunditpatanasilpa Institute*. Bangkok: Bunditpatanasilpa Institute.
- Buranarat, N. (1997). *The Problems and Needs of School Administrators and Cooperating Teachers Related to the Teaching of Student Teachers From Srinakharinwirot University, Southern Campus*. Songkha: Thaksin University.

- Faculty of Arts Education. (2012). *Bachelor of Education Program (Revised Curriculum Academic Year 2012)*. Bangkok: Bunditpatanasilpa Institute.
- Faculty of Arts Education. (2012). *Manual of Internship in Education Manual of Internship in Education*. Bangkok: Bunditpatanasilpa Institute.
- Khamching, P. and Ninwan, K. (2017). A Study of the Characteristic Componants of Teacher College Students in Southern Rajabhut. *Phuket Rajabhat University Academic Journal*, 13(2), 128-149.
- Khlaiphan, S. (2011). Problems and guided development in professional practices of teacher students from Institute of Physical Education Chonburi Campus. *Journal of Educational Administration Burapha University*, 8 (1), 63-76.
- Manikoson, C. and Phonthongyot, W. (2015). *A Strategy to Develop a New Generation English Teachers to Be Professional Teachers within School Context a Strategy to Develop a New Generation English Teachers to Be Professional Teachers within School Context*. Faculty of Education: Chiang Mai Rajabhat University.
- Office of the Higher Education Commission. (2004). *Student selection criteria for scholarships as Basic Education Teacher Project Undergraduate (5 year program) Academic Year 2004*. Office of the Higher Education: Ministry of Education.
- Secretariat Office of the Teachers council of Thailand. (2004). *The strategies for Education reform*. Bangkok: Century Publisher.
- Sukriyapong, W. (2009). Characteristics of Teaching Professional Experience of Higher Education Student of Faculty of Education Khon Kaen University. *Journal of Education Khon Kaen University*, 32(4), 128-138.

การศึกษาเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี*

A Study of Causes and Effects of Kamma in the Story of SāmāvaTī

พระมหากอบกฤต โสภณปญโญ, จรัส ลีกา, จักรพรรณ วงศ์พรพจน์¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²

Phramaha Kobkrit Sopanapanyo, Jaras Leeka, Chakkapan Wongpornpavan, Uthai Kamolsil

and Surapan Suvannasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sopanapanyo@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเรื่องเหตุผลและกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) ศึกษาประวัติของนางสามาวดี 3) วิเคราะห์เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. เหตุผลและกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาททำให้เราเข้าใจการใช้เหตุผล และกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง รวมถึงการวิเคราะห์การอ้างเหตุผลในบริบทต่างๆ ของกรรมที่มีผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลและสังคมปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายข้อถกเถียงในเรื่องกรรมในสังคมปัจจุบัน
2. นางสามาวดีเป็นธิดาเศรษฐีเมืองภัททวดีและได้เป็นบุตรบุญธรรมของโฆสกเศรษฐีอภิเชกสมรสกับพระเจ้าอุเทน นางได้บรรลุโสดาบันและได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศด้านมีเมตตาธรรม
3. การวิเคราะห์เหตุและผลของกรรมเรื่องนางสามาวดี พบว่านางสามาวดีได้ทำกรรมที่เป็นเหตุคือการเผาพระปัจเจกพุทธเจ้าในอดีตจึงได้รับผลกรรมนั้นถูกนางมาคันทียาเผาทั้งเป็น ส่วนนางมาคันทียาเองก็ได้รับผลกรรมที่ตนกระทำเพราะเหตุที่ได้เผานางสามาวดีและบริวาร จึงถูกลงโทษด้วยการถูกเผาพร้อมญาติพี่น้อง และจากเรื่องนี้ทำให้สังคมปัจจุบันมีความตระหนักในเรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมมากขึ้น

คำสำคัญ: เหตุผลกรรม; นางสามาวดี

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 27 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2563

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the concepts of causes and effects of Kamma (action) in Theravada Buddhist philosophy: 2) to analyze causes and effects of Kamma in the story of Sāmāvadī. This study was carried out by means of a documentary research methodology through studying academic documents and related research works. The gathered data were then presented by the descriptive analysis based on the inductive reasoning principle.

The research results are as follows:

1. The concepts of causes and effects of Kamma in Theravada Buddhist philosophy creates awareness of correct application of reasoning and rules including analysis of reasoning in various contexts of Kamma affecting the individual and the present society. It is a guide used in explaining the debate about Kamma in society today.
2. Sāmāvadī was a wealthy daughter of the millionaire Phaddavadī. Then she married with King Uthen. She became Sotāpanna (Stream-Enterer) and was praised by the Lord Buddha as an excellent person with Metta-Dhamma (Loving Kindness).
3. The analysis of the causes and effects of Kamma in the story of Sāmāvadī revealed that Sāmāvadī created Kamma which was the burning of Paccekabuddha (Individually Enlightened One) in the past. Due to this Kamma, she was burned by Māgadiyā and her followers. Due to this Kamma, Māgadiyā and his followers were punished by burning as a karmic result. From this matter, people in the society are aware of Kamma and its effects.

Keywords: Cause Effect Kamma; Sāmāvadī

1. บทนำ

สังคมไทยในครั้งบุรพกาลเป็นสังคมแห่งการแบ่งปันอยู่กันแบบพี่น้อง มีการเคารพผู้อาวุโสและกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ เพราะเชื่อว่าการกระทำนั้นจะส่งผลดีเป็นการตอบแทน โดยมีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต รู้จักบาปบุญคุณโทษ จึงทำให้สังคมไทยในยุคนั้นมีความสุข แต่เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม มีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้นและคนส่วนใหญ่ให้คุณค่าทางด้านวัตถุมากขึ้นกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ จึงทำให้วิถีชีวิตและแนวคิดในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากโดยเฉพาะความเชื่อในเรื่องของกรรม คนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานการ

ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาในเรื่องของกรรม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้นคนทำดีย่อมได้ดี คนทำชั่วย่อมได้ชั่ว” (Tripitaka 15/374)

พุทธศาสนาถือว่าเป็นฐานของความคิดและเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย ที่เอื้อเพื่อการดำเนินชีวิตอันนำไปสู่ความสุขของคนในสังคม โดยพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความมีเหตุมีผล มีระบบความเชื่อความศรัทธา ที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลและประกอบด้วยปัญญา เรียกว่า ศรัทธา 4 ประกอบด้วย 1) กัมมสัทธา คือ ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง และกรรมคือการกระทำไม่ว่างเปล่า 2) วิปากสัทธา คือเชื่อวิบากเชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือกรรมที่ทำแล้วต้องมีผล 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ แสดงธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดีทรงเป็นผู้ที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนหากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง (Phra Dhammapadok (P.A. Payutto), 2000 : 164)

แต่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า จากเดิมที่ยกย่องคนดี คือ คนมีคุณธรรม และเชื่อในกฎแห่งกรรมตามสำนวนที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ในปัจจุบันนี้ได้จางหายไปกับคนไทยรุ่นใหม่สังคมไทยได้เปลี่ยนค่านิยมไปยกย่องวัตถุ คนดี คือ คนที่มีเงินทอง มีอำนาจ และผลตอบแทนของการทำดีได้ดี “ดี” ในความหมายของคนรุ่นใหม่คือได้วัตถุสิ่งของ เงินทอง ชื่อเสียง เกียรติยศ ฯลฯ ที่ผู้ที่ได้รับการยกย่องเป็นผู้ประพฤติดีเสมอเสีย แต่สังคมไม่ได้ให้ความสนใจความประพฤติหรือวิธีการที่ทำให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของเหล่านั้น เพียงแต่ขอให้ได้มาเป็นพอ จึงเกิดสำนวนในสังคมใหม่ว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของความเชื่อเรื่องกรรมในสังคมไทยได้ลดน้อยลง สังคมเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงและไม่เชื่อกฎแห่งกรรมว่ามีจริงความเชื่อเหล่านี้ได้มีผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก

นางสาววดีเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างในวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม โดยในวรรณกรรมเรื่องนางสาววดีนี้มีตัวอย่างหลายตอนที่ควรนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องของกรรมและการให้ผลของกรรมตามความสมเหตุสมผลของการกระทำนั้น อาทิเช่นกรรมที่ถูกใส่ร้าย และกรรมที่โดนไฟเผาทั้งเป็น เป็นต้น เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างและนำไปสู่การตอบโจทยปัญหาของสังคมในปัจจุบันนี้ได้อย่างสมเหตุสมผล

ดังนั้น ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสาววดี ที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมบทละครที่ 2 มาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเสนอแนวทางการอธิบายเรื่องของความสมเหตุสมผลของกรรมและตอบโจทยปัญหาของสังคมในยุคปัจจุบันนี้ เพื่อให้คนในปัจจุบันนี้คลายความสงสัยและมีความตระหนักในเรื่องของการทำกรรมมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติให้ทำแต่กรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเหตุผลและกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาประวัติของนางสามาวดี
3. เพื่อวิเคราะห์เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) (Thongpun, 2019 : 203-214) ที่มุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี โดยกำหนดวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยมีวิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และอรรถกถาธรรมบทภาค 2 2) รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร งานวิจัย งาน สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 1) แยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด 2) การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี จากแหล่งข้อมูล 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) อรรถกถาธรรมบทภาค 2 และ 3) เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเกี่ยวกับเหตุและผลของกรรม แล้วเห็นว่ามีข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกัน 3) วิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ 4) เปรียบเทียบข้อมูลลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน 5) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี 6) การสรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสรุปผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ตั้งไว้นั้นตามลำดับ และหาความสอดคล้องกับเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอผลสรุปการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลจากการศึกษาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ข้อมูล จึงทำให้ได้ผลสรุปจากการวิจัย ดังนี้

1. การใช้เหตุผลและกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า การใช้เหตุผลเป็นการตระหนักถึงความ

ถูกต้องและชัดเจนอย่างน้อยที่สุดเมื่อเรียนรู้การใช้เหตุผลแล้ว สามารถทำให้เราเข้าใจกฎเกณฑ์ รูปแบบ และวิธีการใช้เหตุผลแบบต่างๆ ได้ดีขึ้น และสามารถวิเคราะห์การอ้างเหตุผลในบริบทต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ได้อย่างเป็นระบบและในการใช้เหตุผลเพื่อการวิเคราะห์นั้น ต้องไม่ใช่เป็นไปเพื่อการจับผิดหรือการโต้เถียงเพื่อให้เกิดความขัดแย้งกับคนอื่น แต่เป็นการประเมินให้เห็นคุณค่าของการใช้เหตุผลในทุกๆ ด้านเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พุทธปรัชญาเถรวาทได้ให้ทัศนะเรื่องกรรมไว้ในศรัทธา 4 ประการ สรุปได้ดังนี้ 1) กัมมศรัทธา เชื่อว่ากรรมมีจริง 2) วิปากศรัทธา เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง 3) กัมมัสสกตาศรัทธา เชื่อว่าทุกคนมีกรรม เป็นของตนจริง 4) ตถาคตโพธิศรัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้ากัมมแห่งกรรม คือ กฎธรรมชาติ เกี่ยวกับกรรม เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และยังให้ทัศนะเกี่ยวกับกฎธรรมชาติที่เป็นกฎแห่งเหตุและผลอันสืบเนื่องกับกรรมไว้ในนิยาม 5 (กำหนดอันแน่นอน) คือ 1) อุตุนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับ อุณหภูมิหรือฤดูกาล 2) พืชนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพันธุ์กรรม 3) จิตนิยาม คือ กฎธรรมชาติ เกี่ยวกับเรื่องจิต 4) กรรมนิยาม คือ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ 5) ธรรมนิยาม คือ กฎเกณฑ์ ตามธรรมชาติมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป และพุทธปรัชญาเถรวาทได้แบ่งกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กุศลกรรม และอกุศลกรรม กุศลกรรมหรืออกุศลกรรมนี้เกิดจากเจตนาดังข้อความในนิพเพธิกสูตรว่าภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยเหตุนี้ เราจึงกล่าวว่าเจตนาเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา และใจ

2. ประวัติความเป็นมาของนางสามาวดี พบว่า นางสามาวดี เป็นธิดาของภัททวดีเศรษฐีเมือง ภัททวดี เดิมชื่อว่า สามาและบิดาของนางเป็นสหายที่ไม่เคยเห็นหน้ากันกับโฆสกเศรษฐีแห่งเมืองโกสัมพี ต่อมาเกิดอหิวาตกโรคระบาดในเมืองภัททวดี เศรษฐีจึงพาภรรยาและลูกสาวอพยพหนีโรคภัยไปยังเมือง โกสัมพี เพื่อขอพักอาศัยกับโฆสกเศรษฐีผู้เป็นสหาย แต่บังเอิญโชคร้ายประสบเคราะห์กรรมได้เสียชีวิตใน ศาลาใกล้โรงทานของโฆสกเศรษฐี เหลือเพียงนางสามาผู้เป็นบุตรสาวเพียงคนเดียว ต่อมาโฆสกเศรษฐี ได้พบนางสามาทราบเรื่องราวทั้งหมดของนางเกิดความรักสงสารจึงรับนางไว้เลี้ยงดูดุจลูกสาวแท้ๆ ของตน และยกนางไว้ในฐานะธิดาคณโต โดยปกติที่บ้านของโฆสกเศรษฐีแจกทานเป็นประจำ เมื่อเวลาแจกทานจะมีเสียงแข่งแซ่จากการยื้อแย่งของผู้มาขอรับแจกทาน ท่านเศรษฐีก็ฟังทุกวันจนเคยชิน แต่เมื่อนางสามา เข้ามาอยู่ในบ้านของท่านเศรษฐีแล้ว เห็นความไม่มีเรียบร้อยดังกล่าว จึงคิดหาทางแก้ไข นางจึงให้คนทำ รื้อมีประตูทางเข้าและทางออกให้ทุกคนเรียงแถวเข้ารับแจกทาน ทุกอย่างเรียบร้อยไม่มีเสียงแข่งแซ่เหมือนแต่ก่อน เพราะทำรั้วนั้น นางจึงได้ชื่อว่า สามาวดี ต่อมาจึงได้อภิเษกสมรสกับพระเจ้าอุเทนพระเจ้าอุเทน จึงทรงตั้งไว้ในตำแหน่งแห่งอัคมรเหสีและมีเหตุการณ์ที่สำคัญในเรื่องนางสามาวดี สรุปได้ดังนี้

2.1 นางมาคันทียาผูกอาฆาตพระศาสดา พบว่ามีมูลเหตุมาจากพราหมณ์ผู้เป็นบิดาของนาง มาคันทียาอยากได้พระพุทธเจ้ามาเป็นสามีของลูกสาวตนเอง แต่พระพุทธองค์ได้แสดงธรรมโปรด จนกระทั่งพราหมณ์และภรรยาได้บรรลุนาคามิผล และทูลขอบรรพชา ต่อมาก็ได้บรรลุปะเป็นพระอรหันต์

ฝ่ายนางมาคันธียาได้อินพระดำรัสของพระพุทธเจ้าโดยตลอด รู้สึกโกรธเคียดแค้นในใจที่พระพุทธองค์ตรัสถึงร่างกายของนางเต็มไปด้วยมูลและก리스 ไม่ปรารถนาจะสัมผัสถูกต้องแม้ด้วยปลายเท้า

2.2 นางสาวดีถูกใส่ความด้วยเรื่องไก่ พบว่านางมาคันธียาได้ว่าจ้างทาสและกรรมกรตามค่าพระพุทธเจ้า แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรต่อพระพุทธเจ้าได้ ก็ยังมีความโกรธแค้นมากขึ้น จึงคิดอุบายใส่ความแก่นางสาวดีและบริวารผู้มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า โดยส่งข่าวไปบอกแก่อาขอให้ส่งไก่เป็นที่ยังมีชีวิตมาให้ 8 ตัว และไก่ตายอีก 8 ตัว และส่งไก่ที่ยังมีชีวิตไปให้นางสาวดีเพื่อปรุงอาหารถวายพระเจ้าอุเทน แต่นางสาวดีไม่ทำเพราะเป็นปาณาติบาต ต่อมานางมาคันธียาได้ส่งไก่ที่ตายแล้วไปให้นางสาวดีเพื่อปรุงอาหารไปถวายพระพุทธเจ้านางสาวดีจึงปรุงอาหารไปถวายพระพุทธเจ้า ทำให้นางมาคันธียาได้ช่องไปพูลต่อพระเจ้าอุเทนเพื่อลวงโทษนางสาวดีแต่ก็ไม่เป็นผล

2.3 ถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องงู พบว่า ปกติพระเจ้าอุเทนจะเสด็จไปประทับที่ปราสาทของพระมเหสีทั้ง 3 ตามวาระแห่งละ 7 วัน ครั้นอีก 2-3 วัน จะถึงวาระเสด็จไปประทับที่ปราสาทของนางสาวดี นางมาคันธียาได้วางแผนส่งข่าวไปถึงอาให้ส่งงูพิษที่ถอนเขี้ยวออกแล้วมาให้นางเมื่อได้มาแล้ว จึงใส่เข้าไปในช่องพิณ ซึ่งพระเจ้าอุเทนทรงเล่นและนำติดพระองค์เป็นประจำแล้วนำช่อดอกไม้ปิดช่องพิณไว้ ก่อนที่พระเจ้าอุเทนจะเสด็จไปยังปราสาทของนางสาวดีนั้น นางมาคันธียาได้ทำที่เป็นกราบพูลทักทวนไม่ให้พระราชาเสด็จไปแต่พระราชาไม่เชื่อคำทักทวน นางมาคันธียาจึงขอติดตามไปด้วยขณะที่นางสาวดีและหญิงบริวารปรนนิบัติพระเจ้าอุเทนอยู่ และทรงวางพิณไวบนพระแท่นบรรทมนั้นนางมาคันธียาก็ทำที่เดินมาใกล้ๆ บริเวณนั้น แล้วดึงช่อดอกไม้ที่ปิดช่องพิณออก งูที่อดอาหารมาหลายวันได้เลื้อยออกมาพันพิษแผ่พังพาน พระราชาทอดพระเนตรเห็นงูก็ทรงกลัวต่อความตาย จึงดำตวาดนางสาวดีที่คิดปลงพระชนม์ และตำหนิพระองค์เองที่ไม่เชื่อคำทักทวนของนางมาคันธียา ด้วยความกริ้วโกรธจึงตัดสินประหารชีวิตนางสาวดีและหญิงบริวารด้วยพระองค์เอง

2.4 นางสาวดีถูกเผาทั้งเป็นพร้อมหญิงสหายพบว่าขณะที่พระเจ้าอุเทนเสด็จประพาสราชอุทยาน นางมาคันธียาสั่งคนใช้ให้เอาผ้าชุบน้ำมันแล้วนำไปพันที่เสาทุกต้น ในปราสาทของนางสาวดีโดยพุดเกลี้ยกล่อมให้นางสาวดีและบริวารเข้าไปรวมอยู่ในห้องเดียวกันแล้วจึงลั่นกลอนข้างนอกแล้วจุดไฟเผาพร้อมทั้งปราสาทเปลวเพลิงได้ลุกโชนขึ้นที่พระตำหนักอย่างรวดเร็ว เหมือนไฟที่ต้องใช้น้ำมันอย่างรุนแรงจนยากแก่การดับได้ พระเจ้าอุเทนทรงเสียพระทัยมาก จึงทรงหาอุบายที่จะสืบหาความจริง และได้ทราบความเป็นจริงทั้งหมด จึงทรงสั่งลงโทษประหารชีวิตนางมาคันธียาร่วมกับเหล่าญาติ

2.5 ขดใช้กรรมเก่าของนางสาวดี พบว่าในอดีตกาลเมื่อพระเจ้าพรหมทัตครองราชย์สมบัติในกรุงพาราณสี ได้ถวายภัตตาหารแก่พระปัจเจกพุทธเจ้า 8 องค์เป็นประจำ และนางสาวดีกับหญิงสหาย 500 คน ก็เกิดอยู่ในพระราชานิเวศน์นั้นได้ช่วยทำกิจบำรุงเลี้ยงพระปัจเจกพุทธะทั้ง 8 นั้นด้วย ต่อมาพระปัจเจกพุทธะองค์หนึ่งได้ปลีกตัวไปเข้าฌานสมาบัติในดงญาริมแม่น้ำส่วนพระราชาได้พาหญิง

เหล่านั้นไปเล่นน้ำกันทั้งวันพวกผู้หญิงพออาบน้ำนานๆ ก็หนาว จึงพากันขึ้นมาก่อไฟที่กองหญ้าผิง พอไฟไหม้กองหญ้าหมดก็เห็นพระปัจเจกพุทธะถูกไฟไหม้ ต่างพากันตกใจ เพราะเป็นพระปัจเจกพุทธะของพระราชชา ด้วยเกรงว่าจะถูกลงโทษ จึงช่วยกันเพื่อจะทำลายหลักฐานด้วยการช่วยกันหาฟืนมาสูมจนท่วมองค์พระปัจเจกพุทธะจนแน่ใจว่าหมดฟืนนี้พระปัจเจกพุทธะก็คงจะถูกเผาไม่เหลือซาก แล้วพากันกลับไปพระราชานิเวศน์ ด้วยกรรมนี้ หญิงเหล่านั้นเมื่อตายแล้วถูกไหม้ในนรกหลายพันปี ฟันจากนรกแล้วถูกเผาอย่างนี้อีก 100 ชาติ นี่เป็นผลกรรมของนางสามาวดีและบริวาร

3. เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดีพบว่าเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดีผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นดังนี้

3.1 วิเคราะห์ตอนนางมาคันธียาผูกอาฆาตและการจ้างนักเลงไปด่าพระพุทเจ้า พบว่านางมาคันธียา ได้รับความเดือดร้อนในโลกนี้และโลกหน้าเพราะเกิดจาก อวิชชาไม่เข้าใจในพระดำรัสของพระพุทเจ้าที่ตรัสกับบิดามารดาที่ว่า ร่างกายของนางเต็มไปด้วยมุตรและกิริสไม่ปรารถนาจะสัมผัสถูกต้องแม้ด้วยปลายเท้าจึงเกิดความเคียดแค้นต่อพระพุทเจ้าและได้จ้างวานให้คนไปด่าพระพุทเจ้า จึงเป็นสาเหตุให้นางได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของนางเพราะการประพฤติกุศลที่คิดร้ายต่อผู้อื่นทั้งในโลกนี้ด้วยการถูกประหารชีวิตพร้อมบริวารและเมื่อตายแล้วยังไปเกิดในอบายภูมิ

3.2 วิเคราะห์ตอนนางสามาวดีถูกใส่ความ และถูกเผาทั้งเป็นพร้อมกับหญิงบริวาร พบว่านางสามาวดีถูกใส่ความและถูกเผาทั้งเป็นพร้อมกับเหล่าหญิงบริวารเพราะผลกรรมที่เผาพระปัจเจกพุทธเจ้า 8 องค์ และขณะไฟกำลังไหม้อยู่ที่นางสามาวดีได้ตั้งสติและให้อาวาธแก่หญิงบริวารให้แผ่เมตตาต่อคนผู้คิดประทุษร้าย และเจริญเวทนาปริคคหัมมัญฐาน บางคนได้บรรลุสกทาคามี บางคนได้บรรลุอนาคามี ทำกาลแล้ว บ้างไปเกิดในสวรรค์และบ้างไปเกิดในพรหมโลกด้วยอาณิสสแห่งการเจริญกรรมฐานนี้เมื่อวิเคราะห์ตามกรรม 12 พบว่านางสามาวดีได้รับผลกรรมนั้นทั้งหมดทั้งที่เป็นอกุศลในอดีตและกรรมที่เป็นกุศลในปัจจุบัน ซึ่งกรรมทั้ง 12 นั้นได้ให้ผลครบทั้งหมด ทั้งกรรมที่ให้ผลตามกาลให้ผลตามกำลัง และให้ผลตามหน้าที่ เช่น

3.2.1 กรรมให้ผลตามกาล คือทิวฏฐธรรมเวทนิยกรรมเป็นกรรมที่จะให้ผลในชาตินี้ ทำให้พระนางได้บรรลุโสดาบัน และด้วยผลแห่งกุศลกรรมนี้ทำให้นางมีสุดติเป็นเบื้องหน้าอันเป็นการทำหน้าที่ของอุปัชชเวทนิยกรรมเป็นกรรมซึ่งให้ผลในชาติหน้า กรรมที่ทำให้เกิดในภพภูมิที่ดี และด้วยผลแห่งกรรมดีนี้จะส่งผลที่เป็นกุศลต่อไปให้เป็นหน้าที่ของอุปปราปเวทนิยกรรม เป็นกรรมที่จะให้ผลในชาติต่อไป ซึ่งแน่นอนว่านางเป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน เมื่อทำกาลแล้วไม่เกิน 7 ชาตีก็นำมาบรรลผลที่เสียให้แจ้ง เข้าสู่นิพพานในที่สุดและในที่สุดแล้วก็จะกลายเป็นอโหสิกรรมไป

3.2.2 กรรมให้ผลตามกำลัง คือ จากการที่นางสามาวดีได้ทำกรรมในอดีตนั้นทำให้นางต้องรับทุกขในนรกเวจีเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นกรรมที่มีกำลังหนักทำให้นางเมื่อใกล้จะสิ้นชีวิตใน

อัตภาพนั้นอาสนกรรมก็ส่งผลให้นางต้องได้รับกรรมอย่างหนัก ต่อมาเมื่อมาเกิดในอัตภาพแห่งมนุษย์ จึงถูกเผาทั้งเป็นตั้งร้อยอัตภาพเพราะเศษกรรมที่เหลือนั้น เรียกกรรมนี้ว่าพหุกรรมเป็นกรรมที่มีกำลัง ร่องลงมาจากกรรม

3.2.3 กรรมให้ผลตามหน้าที่ คือ ในเนื้อเรื่องนี้นั้นจะเห็นว่า ชนกรรมให้ผลอันดับแรกคือให้นางสามาวดีเกิดในนรกอเวจี เมื่อละอัตภาพจากนรกแล้วก็มาเกิดเป็นมนุษย์ในอัตภาพนี้ อุปัมภกกรรมก็ทำหน้าที่ให้นางทั้งสุขและทุกข์ เพราะเศษแห่งกรรมที่เหลือนั้น ในระหว่างดำเนินชีวิตอยู่นั้นจะเห็นได้ว่าอุปปีฬกรรมก็ทำหน้าที่บีบคั้นให้กรรมส่งผลต่อนาง และในบางตอนจะมีอุปฆาตกรรม ซึ่งเป็นตัวเข้าไปตัดรอนกรรมบางตัว เช่น ตอนที่พระเจ้าอุเทนยิงธนูหมายปลงประหารชีวิตนาง แต่ลูกศรนั้นกลับย้อนหาพระเจ้าอุเทนเองเพราะอาณภาพแห่งเมตตาของนางสามาวดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปฆาตกรรมซึ่งเข้าไปขัดขวางไม่ให้อุปัมภกกรรม หรืออุปปีฬกรรมนั้นให้ผลดังนั้น จะเห็นได้ว่าการที่นางได้รับกรรมนี้สมควรแล้วต่อกรรมที่นางได้กระทำไว้ ตามมติทางพุทธปรัชญาเพราะบุคคลทำกรรมเช่นใดไว้ ย่อมได้รับผลเช่นนั้น แม้เวลาจะผ่านไปเนิ่นนานเพียงใด ตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ มีการทำกรรมอยู่ กรรมนี้นั้นก็ย่อมจะตามให้ผลอยู่ร่ำไป หมุนเวียนกันไปไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความสมเหตุสมผลในการให้เหตุผลดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่นางสามาวดีนี้ได้รับผลกรรมที่ทำนั้น เป็นเหตุผลสมควรแล้ว เพราะกรรมที่เป็นทั้งอกุศลและกุศลนี้ นางได้กระทำด้วยตนเอง และการได้รับผลแห่งการกระทำนั้น เป็นสิ่งสมควรแล้ว และแน่นอนว่ามีความสมเหตุสมผล

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่องเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสามาวดี เป็นการวิจัยเชิงเอกสารได้พบเห็นประเด็นที่น่าสนใจ จึงได้นำประเด็นเหล่านั้นมาอภิปรายผลดังนี้

1. การใช้เหตุผล เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ และในยุคปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านวัตถุนิยมไปเป็นเหตุให้มีความถดถอยด้านจิตใจไม่มีความโอปอ้อมอารี เห็นแก่ตัวตลอดถึงเป็นผู้มีความเห็นผิด และมีความเชื่อผิดๆ ในเรื่องของการกระทำ โดยเฉพาะในสังคมยุคใหม่นี้บางคนเห็นคนเลวทำกรรมที่เลวทรมานกลับได้ดี และคนดีทำกรรมดีกลับได้ผลที่ตรงกันข้าม ซึ่งเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันเรื่อยมาสอดคล้องกับพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (Phra Metheet hamphapon (Prayoon Thammacittato), 1996) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด สรุปได้ว่า กิเลสเป็นเหตุให้ทำกรรมไม่ดีคือ อกุศลกรรม ส่วนคุณธรรมเป็นเหตุให้ทำกรรมดีคือ กุศลกรรม และซึ่งสอดคล้องกับวสิน อินทสระ (Inthasara, 2002 : 49) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสรวรรคนรก บุญ บาป สรุปได้ว่า คนเรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยหากทำกรรมใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตามย่อมต้องรับผลของกรรมนั้น

2. เรื่องนางสาวมาตีนี้เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่มีประเด็นน่าสนใจหลายตอนจะเห็นว่าผลและกรรมของนางสาวมาตีมีความเหมาะสมและสมเหตุสมผลตามกรรมที่นางได้รับเพราะว่ากรรมที่นางได้ทำย่อมส่งผลให้นางได้รับในสิ่งที่นางทำนั้นเป็นความสมควรแก่เหตุและปัจจัยแล้วซึ่งสอดคล้องกับอุรา ชื่นภักดี (Chuenphakdee, 1986) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์และกฎแห่งกรรมในพระคัมภีร์พุทธศาสนิกายเถรวาทและมหายาน: ศึกษาเฉพาะกรณีพุทธศาสนิกชนในชุมชนกรุงเทพมหานคร พบว่า มนุษย์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม และกฎแห่งกรรมนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน การจะออกจากวงจรแห่งกรรม นั้นจะต้องมีความเข้าใจในระบบของกรรม และพยายามตัดวงจรของกรรมโดยพยายามเดินตามทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เพื่อลู่ถึงการสิ้นกรรมโดยสิ้นเชิง แต่มีข้อเปรียบเทียบการตีความในเรื่องของกรรม ระหว่างคัมภีร์เถรวาทและคัมภีร์มหายานที่แตกต่างกัน คือ กรรมฝ่ายเถรวาทจะเน้นคำสอนครอบคลุมกรรมที่มีอิทธิพลให้ทั้ง 3 กาล โดยเฉพาะกรรมในปัจจุบันเป็นพิเศษ ส่วนมหายานจะให้ความสำคัญต่ออดีตกรรมว่าเป็นเหตุของความเป็นอย่างในปัจจุบันด้วย

3. พุทธปรัชญาเถรวาทได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกรรมดีและกรรมชั่วที่บุคคลได้รับเหมือนในเรื่องนางสาวมาตีเพราะกรรมดีที่นางได้ทำไว้เป็นเหตุให้นางสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน และส่งผลให้ไปเกิดในสุคติภูมิ และเหตุของกรรมชั่วในอดีตส่งผลให้นางต้องถูกเผาทั้งเป็น ซึ่งสอดคล้องกับพระมหานงค์ อับไพ (Phramaha Nong Abpai, 2003) ได้วิจัยเรื่อง คำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของคุณแม่สิริ กรินชัย พบว่า หลักกรรมมีความเกี่ยวข้องกับการเวียนว่ายตายเกิดหรือที่เรียกว่า “สังสารวัฏ” ไม่มีใครรู้ว่าเราเกิดและตายมาแล้วกี่ภพกี่ชาติ เราไม่อาจรู้ได้ด้วยความคิดเอาเอง เมื่อเกิดมาจึงต้องประสบกับความทุกข์ยากลำบากในการดำเนินชีวิต อันเป็นการเพิ่มทุกข์ในสังสารวัฏอีก ผู้เห็นภัยในวัฏสงสาร จึงได้พยายามเพื่อพ้นจากความทุกข์คือการไม่เกิดอีก พ้นจากกฎแห่งกรรมไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก มนุษย์จึงควรศึกษาเรื่องกรรมและดำเนินชีวิตให้ ถูกต้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงจะสามารถนำตนให้พ้นจากวัฏสงสารได้

6. ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่อง เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสาวมาตี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเหตุผลและกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของนางสาวมาตี 3) เพื่อวิเคราะห์เหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสาวมาตี ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับเหตุและผลของกรรมในเรื่องนางสาวมาตีนี้ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

- 1) การนำแนวคิดเรื่องของผลกรรมของนางสาวมาตีมาเป็นอุทาหรณ์ในการสร้างคุณงามความดีไม่ให้

ประมาทในชีวิต 2) การนำแนวคิดของกรรมของนางสามาวดีเป็นเครื่องเตือนสติเป็นอยู่อย่างปราศจากอาฆาตพยาบาทกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการให้ผลของกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทกับการใช้เหตุผลในปรัชญาตะวันตก และ 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อผลของกรรมในสังคมไทยปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เข้าใจในเรื่องของกรรมโดยการใช้หลักเหตุผลเป็นตัวแปรสำคัญในการตระหนักถึงความมีอยู่ของกรรมและการให้ผลของกรรม
2. จากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องของกรรม แม้ว่าเรื่องกรรมจะเป็นอจินไตย แต่ก็สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล อันเป็นผลที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า
3. จากการวิจัยนี้ ทำให้เกิดมุมมองการใช้ชีวิตที่ตระหนักถึงเรื่องของกรรม และผลจากการกระทำ

References

- Chuenphakdee, U. (1986). Comparative Study of Humans and the Law of Karma in Buddhist Scriptures Theravada and Mahayana. *Master of Arts Thesis, Religion Comparison*. Graduate School: Mahidol University.
- Inthasara, W. (2002). *Heaven of Boon Sin in Buddhism*. Bangkok: Sand grain.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka: Version*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Phra Dhammapidok (P.A. Payutto). (2000). *Buddhist Dictionary of Buddhist Code*. 9th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Metheethammaphon (Prayoon Dhammacitto). (2002). *Karma and circulation*. 1th. Bangkok: Dhammasapha Publishing.
- Phramaha Nong Abpai. (2003). Teachings of the law of karma and the practice of meditation of Mrs. Siri karinchai. *Master of Arts, Thesis in Buddhist Studies*. Graduate School: Thammasat University.
- Thongpun, S. (2019). The Buddhist Arts in Lanchang: Concept, Development and Art Cultural Values. *Dhammathas Academic Journal*, 19(1), 203-214.

เสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุ*

Freedom in the Views of Jean Jacques Rousseau and Buddhadasa Bhikkhu

พระมหานิกอร์ ปโมทิตโต, จักรพรรณ วงศ์พรพวัน, พระครูภาวนาโพธิคุณ¹, อุทัย กมลศิลป์ และสุรพันธ์ สุวรรณศรี²

Phramaha Nikorn Pamothito, Chakkapan Wongpornpavan, Phrakru Bhavanaphodhikun,

Uthai Kamolsil and Surapan Suvannasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakaut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Phramahanikornsittiprapa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ 3) เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ธรรมชาติแรกเริ่มของมนุษย์มีเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิด มนุษย์จึงมีสิทธิที่จะกระทำการใดๆ ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรค เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน และการนับถือศาสนา เมื่อมนุษย์มีการเข้าร่วมเป็นสังคมเดียวกัน เพื่อป้องกันการถูกกดขี่จากชนชั้นปกครอง ที่จะขัดขวางต่อกระบวนการเสรีภาพของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้มนุษย์เข้าถึงอุดมคติแห่งเสรีภาพ ความเสมอภาคกันอย่างแท้จริง

2. ธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์นั้นมิได้จิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ตัณหา อันเป็นความทะยานอยาก ซึ่งไม่ใช่สิ่งสำคัญกับการดำเนินชีวิต สภาพจิตใจของมนุษย์มีอิสรภาพจากพันธนาการทั้งปวง เมื่อสังคมมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว มีความยึดมั่นครอบครองในอำนาจของตนด้วยความเห็นผิด การจะเข้าถึงความเป็นอิสรภาพอย่างแท้จริงได้นั้นจะต้องอาศัยศีลธรรมเพื่อให้สังคมมนุษย์มีธรรมภายในจิตใจ

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2563

Received: March 12, 2020; Revised: June 15, 2020; Accepted: June 17, 2020

3. เสรีภาพของมอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุมีความเหมือนกันในเรื่องของสันติภาพ เพราะต่างก็มีความต้องการให้สังคมมีความสุข ส่วนความต่างกันนั้น รูสโซจะให้ความสำคัญทางกายภาพที่ถูกครอบงำด้วยความเป็นทาส เช่น การถูกเอาเปรียบจากกฎเกณฑ์ทางการเมือง ในขณะที่พุทธทาสภิกขุมองว่า การเข้าถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เป็นสภาวะของความว่างจากการครอบงำจากสิ่งทั้งปวง มนุษย์จะต้องสละความเห็นแก่ตัวเพื่อสังคมส่วนรวม นั่นคือความมีอิสรภาพภายในจิตใจที่ปราศจากตัวตน

คำสำคัญ: เสรีภาพ; การเมือง

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the concepts of freedom in the views of Jean Jacques Rousseau; 2) to study the concepts of freedom in the views of Buddhadasa Bhikkhu; 3) to compare the concepts of Jean Jacques Rousseau and Buddhadasa Bhikkhu.

The results were as follows:

1. The original nature of human beings had innocent freedom. Humans have the right to take any action as he/she wishes without obstacles, such as freedom of speech, writing and religion, etc. When humans are joined into the same society. There must be a law with intention to control and to prevent oppression from the ruling class that obstruct the process of people's freedom. This is to allow humans to access the ideal of freedom of society that is truly equal.

2. The true nature of a human being is a pure heart without lust, which is desire, which is not important in life. The state of human mind and free nature from all bondage. When human society is selfish and possesses power with the selfish, in order to be able to achieve true freedom, morality must be relied upon in order for human society to have Dhamma within the mind. this allows them to reach freedom and escape from all possessions.

3. The freedom in the views of Jean Jacques Rousseau and Buddhadasa Bhikkhu are the same in terms of peace. The difference is that Jean Jacques Rousseau gives importance to the physical possessions that are dominated by slavery, such as being exploited by as political rules, etc. While the Buddhadasa Bhikkhu views that to access to rules of nature is a state of being free from the dominance of all things. Humans must sacrifice selfishness for the society. That is freedom within the mind without self.

Keywords: Freedom; Politics

1. บทนำ

ปรากฏการณ์ของกระแสสังคมที่มีการเรียกร้องถึงเสรีภาพในส่วนของปัจเจกชนและทางการเมือง การปกครองมีมากยิ่งขึ้นทั่วโลก เนื่องจากปัญหาทางการเมืองการปกครอง และยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นระบบใหญ่ เพราะมนุษย์มีความเชื่อมโยงถึงกันจากสังคมเล็กไปสู่สังคมใหญ่ จึงเกิดกระแสเรียกร้องความมีเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพเกิดขึ้น เสรีภาพทางสังคมเป็นเรื่องที่มนุษย์เราสมมติขึ้นใช้ร่วมกัน เสรีภาพจะดีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรารวมกันอยู่ แต่ทุกคนได้ร่วมกันตั้งกฎระเบียบขึ้น ในการอยู่ร่วมกันทุกคนจะต้องเคารพในเสรีภาพของกันและกัน (Phromtha, 1996)

ฌอง ฌากส์ รูสโซ ได้กล่าวถึงสภาวะของมนุษย์ว่า “มนุษย์เกิดมาเสรี แต่ทุกหนทุกแห่งเขาอยู่ในเครื่องพันธนาการ” (Rousseau, 1974) มนุษย์มีคุณสมบัติอยู่เพียงไม่กี่อย่าง ได้แก่ มนุษย์มีเสรีภาพ มนุษย์มีความเสมอภาคกัน แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกัน คุณสมบัติหรือความนึกคิดของมนุษย์ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง มนุษย์เริ่มห่างเหินจากตัวเอง และเริ่มมีความโหดร้ายกับบุคคลอื่น ตลอดจนความไม่เท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ก็เริ่มปรากฏให้เห็น (Suphaphol, 2014)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่าข้อแรกต้องย้อนไปถึงพื้นฐานของธรรมชาติก่อนเลยว่า ที่จริงเราก็มีอิสรภาพ เสรีภาพตามธรรมชาติ (Buddhadasa Bhikkhu, 2016) มนุษย์เกิดมาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มนุษย์จึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เพื่อให้บรรลุถึงพระนิพพาน ถ้าสังคมไม่มีหลักศีลธรรมก็จะกลายเป็นเรื่องทำลายโลกทั้งสิ้น การมีความรักในผู้อื่นคือจิตที่พัฒนาถึงที่สุด เป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัว จะช่วยให้สังคมน่าอยู่และเกิดความสงบสุขได้ ซึ่งที่ผ่านมามีผู้คนจำนวนมากในสังคมได้นำไปปฏิบัติและเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตน (Choikhitphan, 2015)

ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ กับ พุทธทาสภิกขุ ด้านสังคม การเมืองการปกครอง และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของมนุษย์ ในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม จึงจะได้ทำการวิจัยถึงความหมาย อุปสรรค วิธีการเข้าถึง และอุดมคติของเสรีภาพว่าเป็นอย่างไร ความเหมือนและความต่างแห่งเสรีภาพของสังคมจะทำได้อย่างไร ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยแนวคิดของท่านทั้งสองให้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการขยายความรู้ทางวิชาการและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาและสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ กับ พุทธทาสภิกขุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ

เอกสารในการวิจัยผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับแปลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย งานเขียนของมอง ฌากส์ รุสโซ จินดา จินตนาเสรี แปลโดย วิภาดา กิตติโกวิท และศุภชัย ศุภผล แปล และงานเขียนของพุทธทาสภิกขุ โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องเสรีภาพ และ 2) เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องเสรีภาพ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การเปรียบเทียบข้อมูล นำข้อมูลที่ทำกรรวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ นำข้อมูลมาจัดกลุ่ม จัดหมวดหมู่ แปรความ ตีความแล้ว จึงนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนกันและความต่างกันของแนวคิดเรื่องเสรีภาพระหว่าง มอง ฌากส์ รุสโซ กับพุทธทาสภิกขุ

วิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดกลุ่ม จัดหมวดหมู่ แล้วแปรความ ตีความ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัย รวมทั้งเสนอแนะเนื้อหาเพิ่มเติมบางประเด็นที่ได้จากการศึกษา เพื่อประโยชน์ในด้านวิชาการต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ กับพุทธทาสภิกขุ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐานจนได้ผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเสรีภาพตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ จากการศึกษานวนคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารวิชาการ พบว่า

1.1 ความหมายของเสรีภาพตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการวิจัยไว้ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ประวัติและผลงานของมอง ฌากส์ รุสโซ เกิดและมีชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 18 ค.ศ.1778 เกิดในเมืองเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เป็นนักปรัชญา นักเขียน นักทฤษฎีการเมือง และนักประพันธ์เพลงที่ฝึกหัดด้วยตนเองแห่งยุคเรื่องปัญญา 2) ความหมายของเสรีภาพรุสโซ ได้ให้ความสนใจในการต่อต้านการจำกัดเสรีภาพของประชาชน ที่มีอยู่สังคมฝรั่งเศสในขณะนั้น ซึ่งรุสโซได้ให้ความหมายของเสรีภาพไว้ ดังนี้ 1) เสรีภาพโดยกำเนิด รุสโซ ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์เกิดมาเสรีแต่ทุกหนทุกแห่งเขาอยู่ในเครื่องพันธนาการ เขาเชื่อว่ามนุษย์มีเสรีภาพมาแต่กำเนิด 2) เสรีภาพทางสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันของสมาชิกในสังคม 3) เสรีภาพทางกฎหมาย เป็นกฎหมายที่ได้จากเจตจำนงของประชาชน จึงเป็นเสรีภาพของประชาชนเรื่องกฎระเบียบ

1.2 อุปสรรคของเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ ได้ให้ความหมายคำว่า อุปสรรคว่าเป็นเครื่องขัดข้อง ขัดขวาง กีดขวาง ในกรณีนี้ก็เช่นกันย่อมหมายถึงเครื่องขัดข้องเป็นอุปสรรคของเสรีภาพที่จะเกิดในสังคมได้ตามทัศนะของรูสโซ สรุปได้ดังนี้ 1) การเป็นทาส คือ การยอมตนอยู่ภายใต้อาณัติของผู้มีอำนาจ รูสโซกล่าวว่า “ข้าพเจ้ายอมรับว่าอำนาจทั้งปวงย่อมมาจากพระเป็นเจ้าเบื้องบน แต่การเป็นทาสไม่ใช่พระประสงค์ของพระเป็นเจ้า 2) กฎหมายที่ไร้ศีลธรรม ถ้ากฎหมายที่ออกมาควบคุมไม่ได้เป็นไปตามเจตจำนงเสรีของประชาชนในสังคมแล้ว กฎหมายเหล่านั้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่ใช้ทำร้ายเอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นปกครองอย่างแนบเนียน 3) รูปแบบการปกครอง รูปแบบที่นำมาใช้ปกครองจะเป็นอุปสรรคใหญ่ของสังคม ถ้ารูปแบบการปกครองนั้นไม่เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน ประชาชนจะถูกกดขี่จากชนชั้นปกครองที่ใช้อำนาจบังคับด้วยกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

1.3 วิธีการสู่เสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวิธีการ ว่าเป็นกระบวนการทำงานอย่างมีระบบระเบียบที่ชัดเจนเป็นไปตามขั้นตอน วิธีการสำคัญที่จะนำพาประชาชนไปสู่เสรีภาพไว้ ดังนี้ 1) สัญญาประชาคมสู่เสรีภาพ ก่อนหน้านั้นมนุษย์ทั้งหลายอยู่ด้วยความโดดเดี่ยวไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน ต่อมาจึงรวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม การทำสัญญาร่วมกันจึงเกิดขึ้น เป็นการสละภาวะตามธรรมชาติ มาถือเอาเสรีภาพที่จะเกิดขึ้นในสภาพของสังคมแทน 2) เจตจำนงสู่เสรีภาพ รูสโซกล่าวว่า การที่สังคมจะมีเสรีภาพ การอยู่ร่วมกันแบบสังคมธรรมดา ต้องมีกฎ กติกาหรือกฎหมายที่ต้องออกโดยเจตจำนงของประชาชนในสังคมเท่านั้น ที่จะร่างกฎหมายมาใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกที่มีพฤติกรรมเป็นอันตรายต่อผู้อื่น 3) เสมอภาคสู่เสรีภาพ ความเสมอภาคนี้เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของเสรีภาพทางสังคม เพราะถ้ามนุษย์ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้อื่นแล้ว สังคมย่อมมีแต่ความเลื่อมล้ำ เสรีภาพย่อมไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย

1.4 อุดมคติของเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ ได้กล่าวถึงอุดมคติของเสรีภาพว่า มีในระดับของบุคคลและสังคม เป็นแนวความคิดที่สำคัญเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนให้มนุษย์ใช้ดำเนินชีวิตและการปกครองสังคม โดยสรุปมีดังนี้ 1) เสรีภาพแห่งภาวะธรรมชาติและศีลธรรม รูสโซกล่าวว่า “มนุษย์เกิดมาเสรี แต่เขาถูกพันธนาการอยู่ทั่วทุกแห่ง” การกลับไปสู่ธรรมชาติเป็นอิสระอย่างที่สุด 2) เสรีภาพแห่งสังคม ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับประเทศเล็ก จึงง่ายที่จะปกครองบริหารประเทศโดยประชาชนเป็นผู้ที่ช่วยกันดูแลผลประโยชน์ของประเทศร่วมกัน มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน 3) เสรีภาพแห่งสันติภาพ ความสงบสุขเป็นสังคมในอุดมคติที่มนุษย์ชาติมุ่งหวังที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สังคมที่อุดมไปด้วยความมีสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ อันจะนำไปสู่สังคมนิยมสันติภาพอย่างแท้จริง

2. แนวคิดเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ความหมายของเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการวิจัยไว้ 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ประวัติและผลงานของพุทธทาสภิกขุ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 27 พฤษภาคม 2449 จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดตั้งสถานปฏิบัติธรรม สวนโมกขพลารามและสวนโมกขนาถาสนา ออกหนังสือพิมพ์พุทธศาสนาซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ทางพระพุทธศาสนาฉบับแรกของไทย หนังสือชุดธรรมโฆษณ์ นอกจากนี้ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ ล้วนศึกษางานของท่านเมื่อปี พ.ศ. 2508 หนังสือเรื่องแก่นพุทธศาสนาได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโก ปีพ.ศ. 2548 องค์การยูเนสโกมีมติประกาศยกย่องให้ “พุทธทาสภิกขุ” เป็นบุคคลสำคัญของโลก เป็นชาวไทยคนที่ 18 ที่ได้รับการยกย่อง 2) ความหมายของเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ความเป็นอิสระจากสิ่งครอบงำ โดยแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) เสรีภาพทางโลก เป็นเสรีภาพของบุคคลและสังคมการปกครองที่ต้องอาศัยหลักของศีลธรรมในการดำเนินชีวิต 2) เสรีภาพทางธรรม อันเป็นเสรีภาพภายในที่รู้ถึงอริยสัจธรรมสูงสุด คือนิพพาน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) เสรีภาพโดยกำเนิด หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์มีจิตใฝ่ปราศจากตัณหาอันเป็นความทะยานอยาก สภาพจิตใจเริ่มแรกจึงมีธรรมชาติที่สว่าง สะอาด สงบ มีความเป็นอิสระภาพจากพันธนาการทั้งปวง 2) เสรีภาพทางสังคม หมายถึง การมีความอิสระที่จะกระทำการใดๆ ภายใต้กรอบของกฎหมาย สังคมที่มีเสรีภาพต้องเป็นสังคมที่ทุกคนเท่าเทียมกัน ใช้หลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิต 3) เสรีภาพที่ไร้ตัวตน เป็นความหมายสูงสุด ที่ท่านพยายามอธิบายแก่มหาชนที่สนใจในหลักคำสอนของพุทธศาสนา เพราะคำว่าอิสระภาพหรือเสรีภาพในทางธรรม คือการทำตนให้ปราศจากกิเลสมูลทั้งสาม คือ โลภะ โทสะ และโมหะ

2.2 อุปสรรคของเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ พุทธทาสภิกขุได้ให้ทัศนะไว้ว่าอุปสรรคที่เป็นปัญหาของเสรีภาพ แบ่งเป็น 2 ประเด็น 1) อุปสรรคทางโลก คืออุปสรรคที่เป็นปัญหาทางด้านการปกครอง และด้านสังคม 2) อุปสรรคทางธรรม คือการเน้นไปที่ตัวบุคคลอันเกิดจากภาวะที่ถูกบีบคั้นจากกิเลส 1) ความเห็นแก่ตัว เป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเท่านั้น 2) ความยึดมั่นถือมั่น ยึดติดในอำนาจลาภสักการะต่างๆ 3) ความเห็นผิด ไม่รู้ถูกผิด ไม่เป็นไปตามสัจจธรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ของมนุษย์และสังคม

2.3 วิธีการสู่เสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ พุทธทาสภิกขุได้สรุปถึงวิธีการสู่เสรีภาพไว้ 3 วิธี ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมคือ 1) ธัมมิกสังคมสู่เสรีภาพ สังคมส่วนมากนิยมความถูกต้อง 2) ศีลธรรมสู่เสรีภาพ ปัจเจกชนมีศีลธรรมเป็นพื้นฐานชีวิต 3) อริยมรรคสู่เสรีภาพ กระบวนหรือวิธีการที่ถูกต้องเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิต

2.4 อุดมคติของเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ก็คือการดับทุกข์จากกิเลส ตัณหา อุปาทานเครื่องร้อยรัดพันธนาการจิตใจต่างๆ และพัฒนาตนให้เข้าถึงอุดมคติแห่งเสรีภาพ อันเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา มี 3 ประการ คือ 1) เสรีภาพแห่งสันติภาพ ความสงบสุขของมนุษย์

และสังคม 2) เสรีภาพแห่งอิทัปปัจจยตา การเข้าถึงกระบวนการของธรรมชาติ 3) เสรีภาพแห่งความว่าง เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปด้วยความว่างแห่งตัวตน ความยึดมั่นถือมั่นก็ไม่มี ซึ่งตรงกับความหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนา

3. การเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุ ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุ มีความเหมือนและความต่างกัน ดังนี้

ความเหมือนกันระหว่างรูสโซ กับพุทธทาสภิกขุต่างก็เห็นตรงกันว่ามนุษย์มีเสรีภาพมาแต่กำเนิด ท่านทั้งสองเห็นว่าเสรีภาพนั้น เป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ที่สุดในเมื่อมนุษย์มีวิวัฒนาการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ไปเรื่อยๆ เสรีภาพนั้นก็ควรจะต้องได้รับการพัฒนาทำให้มนุษย์มีเสรีภาพ จึงจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ความต่างกันระหว่างรูสโซกับพุทธทาสภิกขุ นั้น สำหรับรูสโซเป็นแนวคิดเชิงประจักษ์ที่เห็นเป็นรูปธรรมดังที่เห็นเหตุการณ์ทางสังคม เริ่มจากเสรีภาพโดยกำเนิดและเข้าสู่กระบวนการเพื่อรักษาและพัฒนาเรื่องเสรีภาพอันได้แก่การทำสัญญาประชาคม ถึงแม้ว่าท่านทั้งสองจะมีแนวคิดเรื่องเสรีภาพก็จริง แต่โดยหลักการและวิธีการไปสู่เสรีภาพนั้นต่างกัน ซึ่งรูสโซอาศัยสังคมหรือมนุษย์ด้วยกันสร้างเสรีภาพ ยอมรับกฎเกณฑ์ที่ตกลงร่วมกันเป็นเครื่องมือในการสร้างเสรีภาพ ส่วนพุทธทาสภิกขุนั้นเป็นการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนาอ้างเหตุอ้างผลที่มีอยู่ในพุทธศาสนาเป็นการกำจัดสิ่งที่อยู่ภายในตัวเอง (กิเลส) ออกไปจากตัวเราเป็นการน้อมเอาสิ่งภายในมาพิจารณา โดยมีอุดมคติของเสรีภาพอันสูงสุดก็คือการดับทุกข์จากกิเลส ตัณหา อุปาทานเครื่องร้อยรัดพันธนาการจิตใจ และพัฒนาตนให้เข้าถึงพระนิพพาน สลัญญตา อิทัปปัจจยตา ซึ่งถือว่าเป็นอุดมคติอันสูงสุดของพุทธศาสนา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง เสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซกับพุทธทาสภิกขุซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร จึงได้นำประเด็นเหล่านั้นมาอภิปรายผล ดังนี้

1. เสรีภาพเป็นเป้าหมายที่มนุษย์มุ่งหวังที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยกำหนดเป็นเป้าหมายของชีวิตและสังคม เพราะมนุษย์มีเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งสอดคล้องกับวสิน อินทสระ (Inthasara, 2001) กล่าวไว้ในหนังสือ จริยศาสตร์ สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพเป็นของตนในขอบเขตแห่งกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม ใครจะมาจำกัดเสรีภาพของเราไม่ได้ เช่น เสรีภาพในร่างกาย ในความคิดเห็น ในการแสดงออกที่ไม่ผิดกฎหมาย แต่มีข้อแม้ว่าเสรีภาพต้องอยู่ในขอบเขต คือต้องใช้เสรีภาพในทางดีเท่านั้น เสรีภาพที่เกินขอบเขตมีแต่จะนำภัยมาสู่ตนและคนอื่น เพราะมนุษย์ผู้ใช้เสรีภาพนั้นจะต้องมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

2. เสรีภาพในพุทธศาสนาคือการตั้งศักยภาพของหลักสันติภาพ เสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ ออกมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายของเสรีภาพขั้นต้นที่สุดคือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จนกระทั่งถึงขั้นสูงสุดคือ พระนิพพาน ซึ่งถือว่าเป็นเสรีภาพที่ดีที่สุด เพราะเป็นการหลุดพ้นจากการครอบงำของกิเลส ซึ่งสอดคล้องกับงานของพระพรหมคุณาภรณ์ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2005) กล่าวไว้ในหนังสือ รัฐศาสตร์และจริยธรรม ถ้าเราไม่มีเป้าหมาย แนวคิด มีแต่ความประมาท เสรีภาพก็จะกลายเป็นเสรีภาพที่ไม่ตอบสนองจุดหมายของประชาธิปไตย แต่จะเป็นเสรีภาพที่ทำลายประชาธิปไตยเสียเอง เพราะฉะนั้นในการใช้เสรีภาพ คนจึงไม่รู้ตัวเลยว่าตนเองนั้นกำลังใช้เสรีภาพเพื่อสนองราคะ โลภะ โทสะ ตัณหา มานะ ที่เป็นเรื่องของความเห็นแก่ตัวเท่านั้น

3. การเปรียบเทียบเสรีภาพของรุสโซกับพุทธทาสภิกขุทำให้เห็นจุดมุ่งหมายของเสรีภาพที่แตกต่างกัน รุสโซได้กล่าวถึงเสรีภาพในด้านต่างๆ เช่นด้านความคิด ด้านการมีสิทธิในสังคม ที่ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ปกครองที่ออกกฎหมายมาลิดรอนสิทธิของประชาชน ส่วนพุทธทาสภิกขุ ได้แบ่งเสรีภาพออกเป็น 2 ระดับ คือระดับต่ำ ได้แก่ ความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม และระดับสูงคือ การทำจิตใจให้ปราศจากอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ โดยมีเป้าหมายสูงสุดของเสรีภาพคือพระนิพพาน ซึ่งสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน (Royal Institute, 1997) ได้ให้ความหมายของเสรีภาพไว้ว่า เสรีภาพหมายถึง อิสระความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งมีหลายนัย เช่น เสรีภาพในการพูดในการเขียนในการนับถือศาสนาในลัทธิการเมือง ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า เมื่อจิตหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาเข้าสู่ภาวะนิพพาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปประยุกต์ใช้

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ กับพุทธทาสภิกขุนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1.1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการนำเอาแนวคิดเรื่องเสรีภาพนี้มาปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

1.2 ควรมีการส่งเสริมการนำแนวคิดเรื่องเสรีภาพไปปรับใช้ในรูปแบบการปกครองในทุกๆ ระดับ เพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันอันเกิดจากระบบ และกฎเกณฑ์ของรูปแบบการปกครอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้มีบางประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องเสรีภาพที่ผู้วิจัยไม่ได้ทำการวิจัยลงลึกให้ชัดเจน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจะได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 การแก้ปัญหาสิทธิมนุษยชนของสังคมไทยตามทัศนะของมอง ฌากส์ รุสโซ

2.2 การแก้ปัญหาสิทธิมนุษยชนของสังคมไทยตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เข้าใจถึงแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของฌอง ฌากส์ รูสโซ ว่ามีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก หากทำตามได้สังคมจะมีแต่ความสงบ
2. จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้เข้าใจแนวคิดเรื่องเสรีภาพตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาจิตใจของบุคคล เพื่อสังคมที่ดีและมีความสงบจากภายในเป็นสำคัญ อันเป็นอิสรภาพหรือเสรีภาพในทางธรรม
3. จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำองค์ความรู้ จากงานวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้เรื่องเสรีภาพแก่สังคม เพื่อการพัฒนาสังคมให้ถึงซึ่งเสรีภาพทั้งสองส่วน คือ เสรีภาพทางโลกกับเสรีภาพทางธรรม

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (2016). *Art of life*. Bangkok: Dharmapa and Banluetham Institute Publishers.
- Choikhitphan, T. (2015). The role of Phra Dharmakosajarn (Phutthasat Phikkhu) on the promotion of peace and peace in Thai society. *Master of Arts Degree*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Inthasara, W. (2001). *Ethics*. Bangkok: Bannakit Publishers.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2005). *Ethics and ethics of Buddhist politicians*. Bangkok: Buddhaddhamma Foundation.
- Phromtha, S. (1996). *Social and Political Philosophy*. 2nd edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Rousseau, J.J. (1974). *Community contract*. Jinda Chintanaseri Translate. Bangkok: Bophit Publishing.
- Royal Institute. (1997). *English-Thai Philosophical Dictionary*. 2nd edition. Bangkok: Royal Institute.
- Suphaphol, S. (2014). *Comparative Study of Levels of Explanation in Community Contracting Theory of John Locke and Jean Jacques Russo*. Bangkok: Chulalongkorn University.

**ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น***
**Transformational Leadership in Thailand 4.0 According to the
Power of the Baht 4 Principle of the Private School Administrators
under the Khon Kaen Provincial Education Office**

ภัทราวาลย์ ดอกบัว และสุนทร สายคำ

Phattharawan Dokbua and Sunthon Saikham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: yingbankdee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้บริหาร 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้บริหาร 3) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน จำนวน 345 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมาสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำแนกตาม

*ได้รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 29 พฤษภาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

ประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. แนวทางพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

- 1) ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์
- 2) ควรมีการมอบหมายงานให้ดูที่ความสำเร็จของงานมากกว่าปริมาณของงานและให้ความดีความชอบโดยยึดหลักความโปร่งใส
- 3) ควรกระตุ้นให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจังเพื่อเป็นวิธีการที่จะหาทางแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ควรส่งเสริมให้ผู้ที่ยังคับบัญชาเข้ารับการศึกษอบรมพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; ยุคไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The aims of this research paper were: 1) to study the transformational leadership in the Thailand 4.0 era of the executives; 2) to compare transformational leadership in Thailand 4.0 era of the administrators; 3) to propose the development guidelines transformational leadership in Thailand 4.0 era of the administrators based on the four Iddhipada principles (Iddhipada; path of accomplishment). The sample consisted of 345 administrators and teachers in simple random sampling. The target groups are 10 administrators and teachers, the results of quantitative data analysis were taken to synthesize the qualitative data to obtain

The research results were as follows:

1. The transformational leadership in Thailand 4.0 according to the four Iddhipada principles of the private school administrators in overall was at the high level of practice. When classified in each aspect, it was found that the aspect which has the highest practice is the integration of the four Iddhipada principles, while the lower level of practice is leadership behaviors according to the four Iddhipada principles (a high level).

2. The comparison of transformational leadership in Thailand 4.0 according to the four Iddhipada principles of the private school administrators, classified by position found that in overall and all aspects, the samples' principles are statistically significant at the level of .05; divided by the samples' educational level, the differences with statistical significance at the level of .05; Classified by work experience, it was found that in overall and in each aspect, there was no statistically significant difference of practice

at the level of .05.

3. The guidelines for the development of transformational leadership in the Thailand 4.0 according to the four Iddhipada principles of the private school administrators are as follows: 1) The administrators should give everyone the opportunity to participate in the determination of visions. 2) Administrators should have assignments by looking at the success of the work rather than the amount of work and give merit based on transparency or according to the quality of each person's work. 3) Administrators should encourage teachers to do serious classroom research as a way to find solutions of problems from data analysis. 4) Administrators should encourage those under the command to receive education and training.

Keywords: Transformational leadership; Thailand 4.0

1. บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่กล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ทุกๆ องค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับสังคม ระดับองค์กร ระดับกลุ่มและระดับบุคคล ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีและอื่นๆ และผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ หากมองในระดับองค์การทุกองค์การทั้งในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน และในทุกระดับ ทุกกลุ่มขององค์การมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์ตนเองหรืออาจจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งชั้นของตน ทั้งในจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคปัญหาต่างๆ ขององค์การเพื่อให้เห็นความสำคัญ และความเร่งด่วนในการที่จะต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง และเพื่อให้ตระหนักอย่างแท้จริงว่าหากเราไม่เปลี่ยนแปลงตนเอง ขณะที่สภาวะแวดล้อม และปัจจัยต่างๆ รอบตัวเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโลกในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงแข่งขันกันสูงในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจึงต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเองไม่เพียงแต่ผู้บริหารเท่านั้นที่ต้องเปลี่ยนแปลง แต่หมายรวมถึงบุคลากรในองค์กรที่ต้องมีการเตรียมพร้อมและพัฒนาศักยภาพให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้จะต้องมีกระบวนการพัฒนาค้นในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร

ดังนั้น การพัฒนาประเทศไทยในทุกด้านดังกล่าว ท่ามกลางแนวโน้มโลกที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและประเทศต่างๆ กำลังเร่งพัฒนานวัตกรรมและนำมาใช้ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มผลิตภาพการผลิตเพื่อเป็นอาวุธสำคัญในการต่อสู้ในสนามแข่งขันของโลกและการใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่จะต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางยุทธศาสตร์ในทุกๆ ด้าน จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่จะต้องปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงนำเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพัฒนาคนในองค์กรให้ไปเป้าหมายที่สำเร็จ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้บริหาร
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของผู้บริหาร
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิ

บาท 4 ของผู้บริหาร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร จำนวน 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้นำ 2) ด้านพฤติกรรมผู้นำ 3) ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ และ 4) ด้านการบูรณาการ

ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 56 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 112 คน ครูผู้สอน จำนวน 3,257 คน รวมทั้งสิ้น 3,369 คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 345 คน แยกเป็น ผู้บริหาร จำนวน 72 คน ครูผู้สอน จำนวน 237 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Phramaha Witthawat Wiwatthanameti (Chantem), 2019 : 93-102) และทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล) ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 5 ครูผู้สอน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน กำหนดเกณฑ์โดยการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาแล้วเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 10 คน แยกเป็น

ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน และครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน จำนวน 5 คน จากสถานศึกษา หลังจาก
นั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดกลุ่มข้อมูล ตามประเด็นรายด้านของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน
ทั้งสิ้น 345 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 86.4
และ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถาม
ส่วนใหญ่เป็นระดับปริญญาตรี จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 79.4 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 71 คน
คิดเป็นร้อยละ 20.6 ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานระยะ
เวลา 5 ขึ้นไป จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 รองลงมา มีประสบการณ์การทำงานระยะเวลา 6-10
จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 และลำดับสุดท้ายมีประสบการณ์การทำงานระยะ 11 ปีขึ้นไป จำนวน
97 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4

2. ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของ
ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น พบว่า

2.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร
พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.14) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน
พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบูรณาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ
มากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.23) รองลงมา คือ ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ ตามหลักอิทธิบาท 4
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.26) และด้านพฤติกรรมผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.23) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ
ด้านคุณลักษณะผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.26)

2.2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ด้าน
คุณลักษณะผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$, S.D.
= 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ มีคุณธรรม จริยธรรม และตัดสินใจอย่าง
เป็นธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ เป็นผู้ที่มีความสามารถและ
ทักษะความรู้ความเข้าใจในการบริหาร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.55) และมีนิสัย
มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่กำหนดไว้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.60)
ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ มีความรักและตั้งใจในการทำงาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.71)

2.3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ มีความสามารถด้วยความพากเพียรอย่างสูง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.56) รองลงมาคือ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.57) และมีความกระตือรือร้นต่อภารกิจที่ต้องทำด้วยความกล้าหาญ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยสุดคือ มีพฤติกรรมการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานอุทิศตนทำงานเพื่อความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.64)

2.4 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความใฝ่รู้ ได้อย่างมีความสุข มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ แก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในองค์กร โดยใช้ปัญญาและความมุ่งมั่น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.59) และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน ทำงานได้เต็มศักยภาพตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทุ่มเทใจ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยสุดคือ วิเคราะห์การบริหารงานด้วยความเอาใจใส่อย่างเหมาะสม มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.64)

2.5 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ด้านการบูรณาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ร่วมกันคิดและประสานการทำงานร่วมกัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีให้ทันในภาวะการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการใชปัญญา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.49) และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีในบูรณาการในการเรียนการสอนในยุคการเปลี่ยนแปลงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยสุดคือ แสวงหาความรู้ ความเข้าใจ จากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวอย่างสมเหตุและผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.57)

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร จำแนกตาม ตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท

4 จำแนกตามระดับการศึกษา ของผู้บริหาร พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมผู้นำ ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีการปฏิบัติมากที่สุด และด้านการการบูรณาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า ในระดับปริญญาตรี มีการปฏิบัติมากที่สุด ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนด้าน คุณลักษณะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

4.1 ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับตำแหน่ง มีมนุษยสัมพันธ์เป็นกัลยาณมิตรที่ดี ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมงานได้ ควรยึดหลักธรรมด้านฉันทะ เนื่องจากภาวะการเปลี่ยนแปลงจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้งเราจะต้องมีใจรักและศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ และควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานต่างๆเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จ

4.2 ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ควรมีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนหรือเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี ควรมีความทุ่มเทและพยายามสูงต่อการปฏิบัติ ควรส่งเสริมปลูกฝังบุคลากรยึดหลักธรรมด้านวิริยะเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเตือนใจให้มีความอุสาหะเพื่อต่อสู้กับอุปสรรคเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และควรมีพฤติกรรมที่ดีทั้งภายนอกและภายใน

4.3 ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ตามหลักอิทธิบาท 4 ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ ควรยึดหลักธรรมด้านจิตตะ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติตน ควรเป็นผู้รอบรู้ทันเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นปัจจุบัน และควรมีพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มองไวเพื่อทันต่อสถานการณ์และการรับรู้

4.4 ด้านการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 ควรจะตื่นตัวและรู้จักใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ควรส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน และควรทันต่อเหตุการณ์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อนำมาใช้ในยุคปัจจุบัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ด้านการบูรณาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ

ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ร่วมกันคิดและประสานการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีให้ทันในภาวะการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการใช้ปัญญา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานใช้เทคโนโลยีในบูรณาการในการเรียนการสอน ในยุคการเปลี่ยนแปลงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ แสวงหาความรู้ ความเข้าใจจากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวอย่างสมเหตุและผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมรัตน์ สวีสุด (Sueysud, 2008) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศูนย์อำนวยการเครือข่ายภูพานทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์อำนวยการเครือข่ายภูพานทอง มีการรับรู้ตามสภาพที่เป็นจริงว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำทั้งด้านมุ่งงาน และมุ่งสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคาดหวังว่าผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมที่ แสดงออกทั้งในด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์อำนวยการเครือข่ายภูพานทอง จากสภาพที่เป็นจริง และสภาพความคาดหวังของครูที่แสดงออกในด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์พบว่า สภาพความคาดหวังเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์อำนวยการเครือข่าย ภูพานทอง มีสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายต่างๆ ร่วมกันจะได้เกิดความเอาใจใส่ความสำคัญที่มีในองค์กรมากขึ้น
2. ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้ดูที่ความสำเร็จของงานมากกว่าปริมาณของงานและให้ความสำคัญความชอบโดยยึดหลักความโปร่งใสตามคุณภาพงานของแต่ละบุคคล
3. การบริหารงานควรเอาใจใส่อย่างเหมาะสมเป็นข้อที่มีระดับพฤติกรรมน้อยที่สุด ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน
4. ควรส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ารับการศึกษอบรม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามความถนัดและความสามารถ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รู้ถึงสภาพการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านพฤติกรรมผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบริหารเชิงสถานการณ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 และด้านการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้หลักธรรม

อิทธิบาท 4 มาร่วมบูรณาการ ผู้วิจัยประมวลประเด็นที่ทำการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังตารางดังนี้

References

- Phramaha Witthawat Wiwatthanameti (Chantem). (2019). Administration According to the Four Iddhipada in the Basic Educational Institutes under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2. *Dhammathas Academic Journal*, 19(3), 93-102.
- Sueysud, S. (2008). *Leadership of School Administrators In the Phu Phan Thong Network Director's Center under the Office of Sakon Nakhon Primary Education, Area 1*. Bangkok: North Bangkok University.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น*

The Educational Institution Administrations According to the Four
Iddhipada Dhammas in Private Vocational Education Institutions
under Khonkaen Vocational Education Office

อัฒพ์พงษ์ ศรีทะวงศ์, จุฬารัตนพรณ์ ณะแพทย¹ และสำเริง ยุธชัย²

Autthaphong Sritawong, Chulapunporn Thanaphaet and Samrej Yurachai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Autthaphong.mon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.948 และแบบสัมภาษณ์แบบมี โครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ข้อมูล (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้าน ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้าน การบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และด้านการบริหารงานบริหาร

*ได้รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 4 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: February 28, 2020; Revised: March 4, 2020; Accepted: June 8, 2020

ทรัพยากร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานแผนงานและงบประมาณ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า มีความเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร ด้านการบริหารงานแผนงานและความร่วมมือ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ควรกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการให้ชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อให้ครูผู้สอนได้มีปฏิบัติที่ถูกต้อง ควรจัดการอัตรากำลังของครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเหมาะสมกับวัยและความชอบของผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; หลักอิทธิบาท 4

Abstract

The aims of this research were: to study and compare the administration of educational institutions according to the four Iddhipada principles (Iddhipada, paths of accomplishment) in private vocational education institutions, classified by the samples' education level and work experience; to propose a guideline for the administration of educational institutions according to the four Iddhipada principles in private vocational education institutions. This study was carried out by using mixed research methods. The sample consisted of 123 school administrators and teachers. The instruments were a questionnaire the structured interview form. Data analysis was performed by means of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and t-test (one way ANOVA).

The research results were as follows:

1. In the educational institution administration according to the four Iddhipada principles, in general, the practice was in a high level. When classified in each aspect

found that the aspect that has the most practice was the academic administration, followed by the administration of student affairs development, resource management administration rated in a high level of practice, while the lowest practice aspect was the work plan and budget administration statistically rated at a high level of practice.

2. A comparison of educational institution management according to the four Iddhipada principles in private vocational education institutions, classified by position, found that overall and all aspects there are opinions towards the administration of educational institutions according to the four Iddhipada principles differently with statistical significance level of .05. Divided by educational level, it is found that the overall opinions are significantly different at the statistical level of .05. Considering in each aspect found that academic administration, resource management and administration, work plan and cooperation were viewed with the statistical significant difference level of .05. Regarding the administration of student affairs development, there was no different. Classified according to work experience, it found that overall and in all aspects there were no statistical differences.

3. The guidelines for school administration according to the four Iddhipada principles as follows: 1) the academic administration policy should be clearly defined in the same way so that teachers have correct practices to benefit the learners; 2) the school administrators should manage the manpower of teachers and educational personnel to be appropriate to the educational institution's context in learning and teaching; 3) there should be cooperation with communities and locals in mobilizing resources for education and providing professional services to the community; 4) there should be projects and activities to develop learners that are appropriate to their age and preference and organizing activities to instill morality and ethics to students and organizing activities to enhance the capacity of learners.

Keywords: The administration of educational institutions; The four Iddhipada principles

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ ให้เป็นคนดีมีสุขภาวะที่ดี มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนร่วม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมีสถาบันสังคมที่เข้มแข็ง ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีความคุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศและมีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the Education Council, 2017) ซึ่งเกี่ยวกับบริบทการจัดการศึกษา โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้จ่ายงบประมาณรวมทั้งการพัฒนาการศึกษากับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับแนวนโยบายของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งการบริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรมเป็นเครื่องมือ (Phramaha Witthawat Wiwatthanameti (Chantem), 2019 : 93-102)

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 (Office of the Vocational Education Commission, 2008) กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาใน มาตรา 4 ที่กำหนดไว้ว่า “การอาชีวศึกษา” หมายความว่า กระบวนการศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยี มาตรา 6 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทาง ทฤษฎี อันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ (Suraphan, 2007) สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ ในฐานะสังคมโลก และสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาจิตใจคนให้อยู่ในความดีงามและยังประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง และสังคม โดยการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักอิทธิบาท 4 เพื่อให้งานศึกษาวิจัยเกิดประโยชน์แก่การบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น คือ นำข้อมูลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาการบริหาร เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นให้ดียิ่งขึ้น จึงสนใจที่จะศึกษาว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จะเป็นการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเอกชนให้มีคุณภาพประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) (Koenchai, 2016 : 295-313) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และกับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มาเป็นแนวทางในการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร 2) ด้านการบริหารงานแผนงานและความร่วมมือ 4) ด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา และกำหนดขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายจำแนกเป็นประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 54 คน และครูผู้สอน จำนวน 126 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 180 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนใน จำนวน 123 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (Srisaad, 2011) และกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน และครูผู้สอนจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยการนำแบบสอบถาม ฉบับที่ถูกต้องสมบูรณ์นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยการประเมินผลวัดผล เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งประเมินคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Index Of Congruence (IOC) มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.0 จากนั้นได้นำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดอุดรธานี และจากการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

4. สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.39) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.45) และด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารงานแผนงานและงบประมาณ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.52)

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีความเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร ด้านการบริหารงานแผนงานและความร่วมมือ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา ไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติ

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ควรกำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการให้ชัดเจนเป็นแนวทางเดียวกันเพื่อให้ครูผู้สอนได้มีปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อเป็นผลดีแก่ผู้เรียน 2) ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการอัตรากำลังของครู

ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารงานงานแผนงานและความร่วมมือ คือ ควรประสานความร่วมมือกับชุมชนและท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชน 4) ด้านการบริหารงานพัฒนาการเรียนนักเรียนนักศึกษา คือ ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความเหมาะสมกับวัยและความชอบของผู้เรียน และจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียน ร่วมไปถึงจัดกิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพของผู้เรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สถานศึกษามีการปฏิบัติงานมากที่สุดในด้านการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะมีการบริหารงานวิชาการด้วยความเป็นธรรมตามระเบียบของทางราชการเพื่อปลูกฝังในนักเรียนเคารพกฎระเบียบและกฎหมายอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเกิดความชอบในจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในก้าวไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและนำไปสู่ความเป็นขั้นนำในด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีปฏิบัติงานด้านการบริหารงานพัฒนาการเรียนนักเรียนนักศึกษา โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประจำปี ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและชุมชน มีการประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมให้บริการแก่สังคม และสืบสาน อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพิชญ์ ลิขิตายน (Likittayon, 2017) ได้ศึกษาวิจัยการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดสระบุรีให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า มีการใช้หลักการบริหารจัดการ ทุกด้าน มีผลต่อ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพขององค์กร สอดคล้องกับการวิจัยของบุญมี บุญเอี่ยม (Bun-iam, 2001) ได้ทำการศึกษาการนำอริยบท 4 ไปใช้ในการทำงาน ศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด พบว่า การนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยแรงจูงใจภายนอกการนำอริยบท 4 ไปใช้ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยบท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น 1) จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานสูงกว่าครูผู้สอน โดยเฉพาะด้านการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันมากที่สุดและด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากรรองลงมา ทั้งนี้เพราะมีส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเกิดความชอบในจัดกระบวนการเรียนรู้

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้วิธีที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน มีการเสนอแนะและแต่งตั้งบุคลากรของสถานศึกษาในการปฏิบัติงานต่างๆ ให้เหมาะสมกับงาน ความถนัด และความสามารถของบุคคล วิเคราะห์ วางแผน และบริหารจัดการอัตรากำลังคนตามภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระครูธรรมธร (Phrakhru Thammathorn, 2015) ได้วิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้อธิบาท 4 เพื่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานองค์กร พบว่า อธิบาท 4 จึงเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยเอื้อประโยชน์ในการทำงาน อันจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหและอุปสรรคในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งองค์กรและประชาชนที่เข้ามาไปรับบริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมคิด โครธา (Phramaha Somkit Krotha, 2004) ทำการวิจัยการใช้อธิบาท 4 ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า พระนิสิตสถานภาพแตกต่างกันมีการใช้หลักอธิบาท 4 แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

3. แนวทางในการบริหารสถานศึกษาตามหลักอธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

- 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ คือ ควรจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นและชุมชน
- 2) ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร คือ ควรสนับสนุน แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และความสามารถของบุคคล เพื่อให้งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
- 4) ด้านการบริหารงานแผนงานและความร่วมมือ คือ ควรกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการของสถานศึกษาทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีการกำหนดแผนการใช้งบประมาณประจำปี
- 3) ด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา คือ ควรดำเนินงาน ประสานงาน ป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา และดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of the Basic Education Commission, 2018) ทำการศึกษา การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกินอยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในทางคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนาและเน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามหลักธรรมอธิบาท 4 ประการคือ 1) ฉันทะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี 2) วิริยะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี 3) จิตตะ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี 4) วิมังสา หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

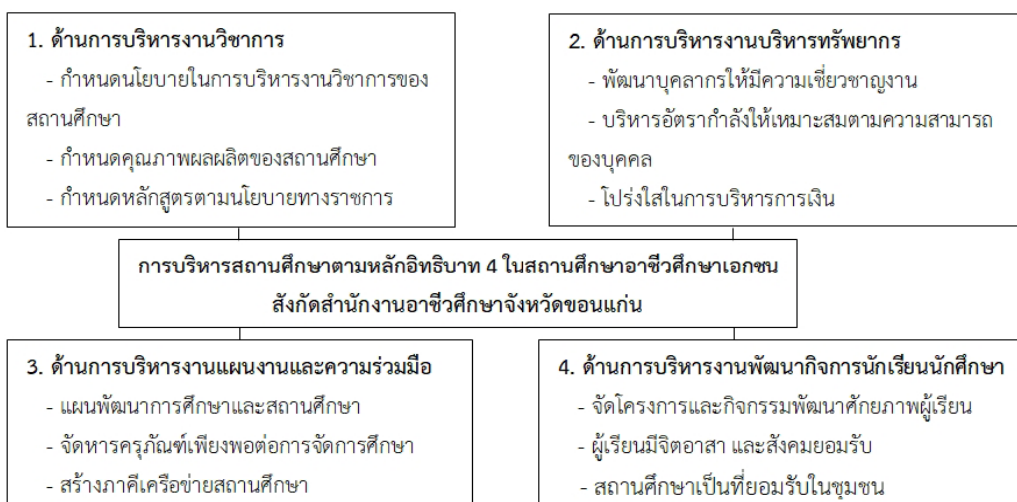
- 1.1 ควรพิจารณาจัดหาแหล่งเรียนรู้ และสารสนเทศที่ทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน
- 1.2 ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะพื้นฐาน
- 1.3 ควรพัฒนาตรวจสอบระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการจัดทำ จัดหาพัสดุครุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง
- 1.4 ดำเนินการจัดกิจกรรมและการให้บริการที่ตอบสนองชุมชนและสังคมตามนโยบายของการจัดการศึกษาระบบอาชีวศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
- 2.2 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รู้ถึงสภาพการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบริหารทรัพยากร ด้านการบริหารงานแผนงานและความร่วมมือ และด้านการบริหารงานพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา โดยการใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 มาร่วมด้วย ผู้วิจัยประมวลประเด็นที่ทำการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ที่ได้ในการวิจัยครั้งเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังแผนภาพ ดังนี้

References

- Bun-iam, B. (2001). Study the four Iddhipada principles influence to the operation of the Phuket Aviation Control Center, Aeronautical Radio of Thailand. Limited the Secretariat of the Council of Education Plans Ministry of Education. *Master of Education thesis*. Graduate School: Thaksin University.
- Koenchai, N. (2016). Mixed Research Methodology: The Third Research Methodology. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 295-313.
- Likittayon, W. (2017). School Management under the Office of the Vocational Education Commission in Saraburi to be a high-ranking organization. Journal of Research and Development Valai Alongkorn under the royal patronage Year 12 issue 1. *Department of Public Administration*. Graduate School: Thepsatri Rajabhat University.
- Office of the Basic Education Commission. (2018). *Handbook of Seminar on Innovation Development for the Royal Buddhist School, Generation 2*. Bangkok: Printing organization for the delivery of goods and parcels.
- Office of the Education Council. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Printing organization for the delivery of goods and parcels.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok: Publisher of the Cabinet and the Government Gazette.
- Office of the Vocational Education Commission. (2008). *Vocational Education Act of the Vocational Education Commission 2008*. Bangkok: Printing organization for the delivery of goods and parcels.
- Phrakhu Thammathorn. (2015). Applying Baht 4 the four Iddhipada principles Influence for Organizational Efficiency. *Buddhachak Journal*, 69(2).
- Phramaha Somkit Krotha. (2004). The Use of the four Iddhipada principles in Learning by Mahajulalongkornrajavidyalaya University Students. *Master of Education Thesis*. Graduate School: Srinakharinwirot University.
- Phramaha Witthawat Wiwatthanameti (Chantem). (2019). Administration According to the Four Iddhipada in the Basic Educational Institutes under the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 2. *Dhammathas Academic Journal*, 19(3), 93-102.

Srisaad, B. (2011). *Introduction to Research*. 9th Printed. Bangkok: Suweriyasarn.

Surapan, P. (2007). Basic School Management that affects the standard of administration and management of the school. *Master of Education Thesis Educational Administration Program*. Graduate School: Silpakorn University.

ประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ
อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร*
The Effectiveness of the Provision of Services of Bankao Subdistrict
Administration Organization, Muang District, Samut Sakhon Province

ปริญา ภิญญิง และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์
Parinya Pinyoying and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: newleeyoonsong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ 2) เปรียบเทียบประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการให้บริการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ระดับประสิทธิผลการให้บริการประชาชนในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนด้านช่องทางการให้บริการประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

2.1 ผู้มาใช้บริการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้มาใช้บริการเพศหญิง

*ได้รับบทความ: 7 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการมากกว่าเพศชาย

2.2 ผู้มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการในภาพรวม ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าแตกต่างกัน

2.3 ผู้มาใช้บริการที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การให้บริการ; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The aims of this research were to: 1) study the effectiveness of the provision of service of Bankao Subdistrict Administration Organization 2) compare services effectiveness, classified by personal factors. The sample consisted of 400 people who used the service. The tool which was used to collect the data is a questionnaire about the people's satisfaction towards the service of Bankao Subdistrict Administration Organization. Analytics programs which were used are standard deviation (S.D.), mean, T-test and F-test.

The results were as follows:

1. The result reveals that in overall, The Effectiveness of The Provision of Services of Bankao Subdistrict Administration Organization is in the high level. It is revealed that in categories: the effectiveness level in citizen service staff is in the high level; the effectiveness level in citizen service processes is in the high level; the effectiveness level in service facilities is in the high level and the effectiveness level in citizen service channels is in a medium level.

2. The following were the results of comparing services effectiveness, classified by personal factors:

2.1 The poinions of people with different genders about services effectivenessoverall were not different, Housever, having considered each aspect, it was found that women had better point of view toward services effectiveness in the aspect of facilities than men.

2.2 People with different age had no different point of view toward services effectiveness in the aspects of officials; while in the aspect of facilities.

2.3 The opinions of people with different educational levels, career, incomes about the effectiveness of services given by the organization were not different.

Keywords: Effectiveness; service provided; sub-district administration organization

1. บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยจัดระเบียบการปกครองการบริหารราชการแผ่นดินตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้แบ่งการบริหารราชการแผ่นดิน ออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่า กระทรวง ทบวงซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด (Sangranoo and Fakabon, 2019 : 165-174)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานปกครองท้องถิ่น ที่เป็นผลมาจากแนวคิดในการกระจายอำนาจ ซึ่งรัฐบาลได้มอบอำนาจหน้าที่ในการปกครองและจัดบริการสาธารณะโดยดำเนินงานด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการจัดตั้งขึ้นในฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไปจนถึงการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 โดยมีสภาองค์การตำบลทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแล การบริหารของกรรมการและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารงาน มีปลัด และรองปลัดเป็นหัวหน้างานบริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็นหน่วยงานต่างๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งรับผิดชอบอยู่ โดยมีพนักงานประจำที่เป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทำงานประจำวัน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยังได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่โดยตรงในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขของประชาชนไปจนถึงการพัฒนาและบำรุงรักษาเขตพื้นที่ซึ่งตนรับผิดชอบอยู่ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมไปจนถึง

ทรัพยากรธรรมชาติและอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจการปกครองและบริหารไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ ทั้งในส่วนของโครงสร้าง บทบาท ภารกิจ อำนาจหน้าที่ รายได้และภาษีอากร และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น โดยทำการถ่ายโอนภารกิจอำนาจหน้าที่หลายประการที่รัฐดำเนินการอยู่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่นั้นๆ ดำเนินการและจัดสรรรายได้ให้เหมาะสมกับกิจการ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร โดยผลของการสำรวจนี้ จะทำให้ทราบถึงความคิดเห็นทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบและดูแลในการให้บริการแก่ประชาชนว่าการให้บริการนั้นสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่ได้หรือไม่ ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดตามนโยบายส่วนกลางจากรัฐบาล ซึ่งถูกส่งต่อมายังองค์กรส่วนท้องถิ่นเพื่อทำการปฏิบัติโดยตรงต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำนวน 7 หมู่บ้าน จำนวน 8,472 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มาใช้บริการจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำนวน 400 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (Loetwathong and Chansirisira, 2019 : 89-100)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตอนที่ 2 แบบสอบถามประสิทธิผลการให้บริการประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการด้านช่องทางการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ถามเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจ แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ระดับความพึงพอใจมาก ระดับความพึงพอใจปานกลาง ระดับความพึงพอใจน้อย ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด และตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด

(Open ended) เพื่อให้ประชาชนผู้มาใช้บริการตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของประชาชนผู้มาใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 30 ชุดไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 จึงนำแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 63.2 อายุประชาชนส่วนใหญ่มีอายุ 18-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.5 การศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.3 อาชีพประจำส่วนใหญ่อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 35.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.0 ประเภทของงานบริการที่รับบริการ ส่วนใหญ่ใช้บริการงานชำระภาษี คิดเป็นร้อยละ 29.8 ช่องทางในการรับบริการ ส่วนใหญ่รับบริการโดยใช้ช่องทางของทางสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ คิดเป็นร้อยละ 79.9

2. ค่าเฉลี่ยและระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่ระดับประสิทธิผลการให้บริการประชาชนในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 3.77 ด้านขั้นตอนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 3.70 และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 3.68 ส่วนด้านช่องทางการให้บริการประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.01

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังนี้

3.1 ผู้มาใช้บริการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกผู้มาใช้บริการเพศหญิง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ มากกว่า เพศชาย

3.2 ผู้มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในภาพรวม ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าแตกต่างกัน

3.3 ผู้มาใช้บริการที่มีระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ สามารถอภิปรายผลแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า ระดับประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ อาจเนื่องมาจากประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและด้านขั้นตอนการให้บริการได้คะแนนอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ที่ทำการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะที่คะแนนอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตาไก่ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจมากที่สุด ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และงานวิจัยของกิตติธัช อิมวัฒนกุล (Imwattanakul, 2010) พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านถนน ด้านไฟฟ้าแสงสว่าง และด้านประปา เช่นเดียวกับธนาทิพย์ สุมาลัย (Sumalai, 2006) เรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้มารับบริการต่อการให้บริการงานทะเบียนราษฎร เทศบาลตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับไพรัช วัลย์ ชลาลัย (Chalalai, 2007) ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด

2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 ผู้มารับบริการที่มีเพศต่างกัน มีระดับประสิทธิผลให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าในด้านการอำนวยความสะดวก ผู้มารับบริการเพศหญิง มีระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ มากกว่าเพศชาย ซึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ได้มารับบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ มากกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งเพศหญิง และเพศชาย

2.2 ผู้มารับบริการที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสและรายได้ มีระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะได้มุ่งเน้นในการให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน มีความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการสร้างทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนการให้บริการที่มีความถูกต้อง ซื่อสัตย์ สามารถตรวจสอบได้และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับชนดา วีระพรรณ (Verapun, 2012) กล่าวว่า การสร้างประสิทธิผลความพึงพอใจการให้บริการแก่ประชาชน มีหลักการและแนวทาง คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคติที่ว่าทุกคนเท่าเทียมกัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนจะได้รับการปฏิบัติที่ดี อย่างเท่าเทียมกันในแง่ของกฎหมาย ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการประชาชน จะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกัน เช่นเดียวกับ Katz, Daniel and Kahn, Robert ได้กล่าวถึงหลักการให้บริการไว้ว่า การปฏิบัติโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หมายความว่า พนักงานจะต้องปฏิบัติต่อลูกค้าด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ถือเขา ถือเรา เช่นการให้บริการตามลำดับก่อน-หลังใครมาก่อนได้รับการก่อน เป็นต้น จตุรงค์ พานิชานุรักษ์ (Panitchanurak, 2013) ได้กล่าวไว้ว่า ข้าราชการจะต้องถือว่าการให้บริการเป็น ภาระหน้าที่ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องพยายามจัดบริการให้ครอบคลุม ผู้ที่อยู่ในข่ายที่ควรจะได้รับบริการทุกคน ข้าราชการจะต้องมองผู้มารับบริการว่ามีฐานะและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับตนมีสิทธิที่จะได้รับรู้ ให้ความเห็นหรือโต้แย้งด้วยเหตุผลได้อย่างเต็มที่ จตุรงค์ พานิชานุรักษ์ ยังได้กล่าวถึง ความเสมอภาคในการให้บริการแบบครบวงจรจะต้องถือว่าข้าราชการมีหน้าที่จะต้องให้บริการประชาชนโดยเสมอภาค ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข เช่น การให้บริการจะต้องเป็นไปภายใต้ระเบียบแบบแผนเดียวกัน และได้รับผลที่สมบูรณ์ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน ไม่ว่าผู้รับบริการจะเป็นใครก็ตาม ทั้งนี้เพราะประชาชนบางส่วนของประเทศ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการที่จะติดต่อขอรับบริการจากรัฐซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเจนจิรา ปักษา (Paksa, 2009) ความพึงพอใจในการอำนวยความสะดวกและการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้สถานภาพสมรส เป็นปัจจัยที่ไม่มีความ

สัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้รับบริการ

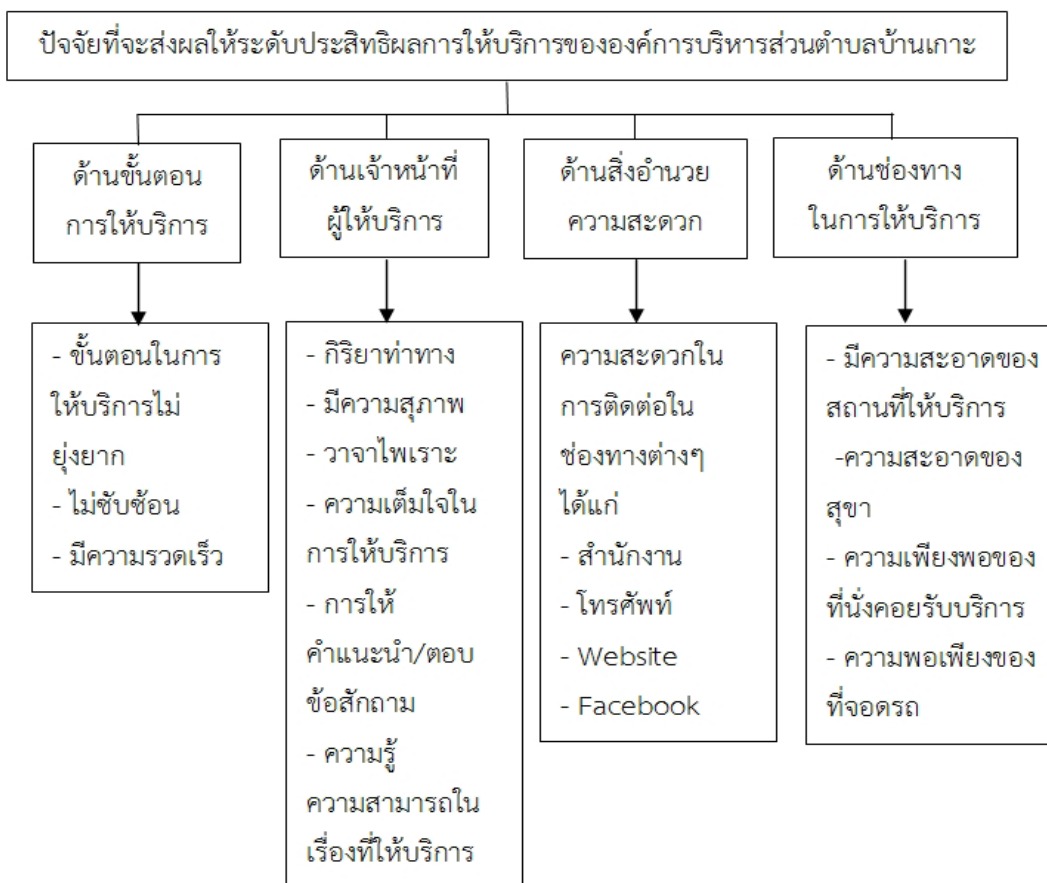
6. ข้อเสนอแนะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ควรกำหนดนโยบายและคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการให้บริการแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในด้านต่างๆ อย่างพึงพอใจ
2. ด้านเจ้าหน้าที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกประชาชนที่เข้ามาใช้บริการอย่างสุภาพ โดยการพูดคุยอย่างสุภาพ ทักทาย และยิ้มแย้มแจ่มใสกับประชาชนที่มาใช้บริการ ให้ความเสมอภาคในการให้บริการ ให้คำปรึกษา คำแนะนำให้มากขึ้นเพราะบางอย่างยังไม่เข้าใจ ต้องเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ ในกรณีที่มีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก
3. การบริการงาน เกี่ยวกับขั้นตอนต่างๆ ของการบริการควรจัดทำแผนผังแสดงขั้นตอนของงาน การกิจต่างๆ ติดผนังที่ชัดเจนและหรือมีเอกสารแนะนำขั้นตอนในการให้บริการ มีการจัดบัตรคิวเพื่อความ สะดวก และปรับปรุงคุณภาพของการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ อบต.จัดขึ้นให้ทั่วถึงทุกวัน ควรเพิ่มช่องทางการให้บริการโดยเฉพาะการรับโทรศัพท์สายด่วนแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย
4. ด้านสถานที่ ควรขยายสำนักงาน อบต. ให้ใหญ่ขึ้นให้เพียงพอต่อผู้ที่มาใช้บริการแยกการ ให้บริการแต่ละประเภทให้ชัดเจน ป้ายบอกทางควรเพิ่มขนาดตัวหนังสือให้ใหญ่ขึ้น และติดไว้ให้สูงๆ มองเห็นได้ชัดเจน ความเพียงพอของที่นั่งคอยรับบริการ เน้นการรักษาความสะอาดของห้องน้ำเพื่อให้ ถูกสุขลักษณะและควรเพิ่มที่จอดรถให้มีความเพียงพอต่อประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ที่ส่งผลต่อระดับประสิทธิผลการให้บริการของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้ระดับประสิทธิผลการให้บริการขององค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ มีระดับที่มากขึ้น ดังนี้

1. ด้านขั้นตอนการให้บริการ ต้องมีขั้นตอนในการให้บริการไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน มีความรวดเร็ว
2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ต้องมีกิริยาท่าทาง มีความสุภาพ วาจาไพเราะ ความเต็มใจในการ ให้บริการ การให้คำแนะนำ/ตอบข้อซักถาม และความรู้ความสามารถในเรื่องที่ให้บริการ
3. ด้านช่องทางในการให้บริการ ต้องมีความสะดวกในการติดต่อในช่องทางต่างๆ ได้แก่ สำนักงาน โทรศัพท์ Website และ Facebook
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องมีความสะอาดของสถานที่ให้บริการ ความสะอาดของสุขา ความเพียงพอของที่นั่งคอยรับบริการรวมถึงที่จอดรถ

References

- Chalalai, P. (2007). People' Satisfaction towards the Service of Bangprong Subdistrict Municipality, Klong Yai District, Trad, Independent Study. *Master of Public Administration*. Graduate School: Burapa University.
- Imwattanakul, K. (2009). People Satisfaction to Infrastructure Service of Sub-District Administrative Organizations in Non Thai, Nakhon ratchasima. *Independent Study, Master Degree*. Graduate School: Suranaree University of Technology.
- Loetwathong, R. and Chansirisira, P. (2019). A Study of Needs to Develop Academic Risk Management in Secondary Schools, under the Provincial Administrative Organization by Applying SIPOC MODEL Concept. *Dhammathas Academic Journal*, 19(1), 89-100.

- Paksa, J. (2009). Communal Residents Satisfaction towards Local Administration Organizations Public Services and Facilities: A Case Study of Sub-District Administration Organizations in Muang District, Phayao Province. *Master of Business Administration, General Management*. Graduate School: Chiang Rai Rajabhat University.
- Panitchanurak, J. (2013). Public Needs and Measures in Public Service Management of Khlong Narai Sub-district Administration Organization Chanthaburi Province. *Independent Study*. Graduate School: Rambhai Barni Rajabhat University.
- Sangranoo, S. and Fakabon, R. (2019). The Effectiveness of the Municipality after Granting Status from Sub-district Administrative Organizations in Thawatchaburi District, Roi Et Province. *Dhammathas Academic Journal*, 19(2), 165-174.
- Sumalai, T. (2006). People's Satisfaction Toward Registration Services At Bangnokkhwaek Subdistrict Municipality, Samut Songkhram Province. *Master of Arts Thesis*. Graduate School: Kasetsart University.
- Verapun, C. (2012). The People's Satisfaction with the Service System of Ban Kao Subdistrict Administrative Organization, Panthong District, Chonburi Province. *Independent Study, Master of Public Administration*. Graduate School: Burapa University.

**การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น***
**Schools Administration' Academic Administrator Thailand 4.0
at Phrapariyattidhamma Schools on General Education
Department in Khon Kaen Province**

พระมหาอรรถชัย ญาณธโร, จุฬารัตนพรณ์ ธนะแพทย์ และประจิตร มหาหิง
Phramaha Atthachai Yanataro, Chulapunporn Thanaphaet and Prachitr Mahahing
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: atthachai116@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 188 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิธีวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล ด้านการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ด้านการสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

*ได้รับบทความ: 4 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 7 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: March 4, 2020; Revised: April 7, 2020; Accepted: June 8, 2020

2. ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ จำแนกตามระดับการศึกษาและจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนา คือ ควรมีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ทันสมัย พัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับปัจจุบันง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล ควรพัฒนาระบบออนไลน์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีการควบคุมกำกับดูแล ปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระควรปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติ ควรมีการสร้างสื่อนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางเทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The purpose of this research were: to study and compare the academic administration in the Thailand 4.0 era for the administrators of the Phrapariyatti-dhamma schools, general education department, Khon Kaen province, and to provide the guidance of academic administration in the Thailand 4.0 era for the schools. The sample group 188, acquired by purposive sampling. The research methodology was the mixed research. The tools used for collecting data were questionnaire with its reliability value equal to .94 and interview forms. In data analysis, the following statistics: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation t-test One-way Analysis of Variance were used to gain the findings.

The research results were as follows:

1. The administrators and teachers had opinions in overall picture at a high level. The descending order was seen as follows: registration and evaluation-assessment, management of learning groups and learner development activities, the promotion of educational quality, the development of libraries and learning resources, curriculum development and learning process, network construction, curriculum development and teaching and learning management, and the aspect of promotion and development of innovative media and educational technology.

2. The comparison classified by their position, Classified by educational level and Classified according to work experience, in overall, it was found that the practices

were not significantly different. This did not conform to the set hypothesis.

3. The guidelines for the development are that the administrators should use the technology media in developing the modern school curriculum, developing information systems to be in line with the current, easy to find and they should develop an online system that allows learners to easily access information, but with control and oversight, continuously updating courses. In the operation of the learning group, it should comply with the action plan. There should be creation of innovative media that is in line with the needs of the learners. There should be tangible development of teaching and learning using the process of technology.

Keywords: Academic administration; Thai land 4.0

1. บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตของเราทุกคน และเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาองค์ความรู้ เพื่อมาใช้ในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตของเราทุกคน เราปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อสังคมโลกในปัจจุบัน ต่างคนต่างแสวงหาหลักสูตร สถาบัน หรือสถานที่สำคัญ เกือบเกี่ยวความรู้ต่างๆ อย่างจริงจัง และเป็นที่คาดหวังว่าจะค้นพบตัวตนได้จากการศึกษา ในสาขาหรือหลักสูตรนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ระบบโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ ได้เข้ามาอิทธิพลต่อหลายๆ ประการในสังคม ไม่เว้นแต่ระบบการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดความทันสมัยในองค์ความรู้ และสอดคล้องต่อผู้ศึกษาและยังมีส่วนช่วยดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อเกิดประโยชน์ ประเทศไทยทุกวันนี้ผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น เช่น ระบบการสมัครออนไลน์ การสมัครผ่านไปรษณีย์ และอื่นๆ อีกหลายวิธีที่จะเข้าถึงระบบการศึกษา สถาบันการศึกษามีการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นอย่างมาก มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ศึกษา เช่น ระบบลงทะเบียนออนไลน์ ระบบการแจ้งผลการเรียนออนไลน์ การพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงหลักสูตรก็เป็นอีกประการสำคัญที่จะเป็นที่ดึงดูดผู้สนใจศึกษาให้เข้ามาศึกษาแล้ว ยังมีการพัฒนาบุคลากรในหลากหลายวิชาชีพ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของสังคม รวมถึงเพื่อใช้สำหรับงานที่ผู้ศึกษาคาดหวังในการประกอบอาชีพในอนาคต (Phitthanakkun, 2014)

การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 เริ่มด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากครูสอนเป็นพี่เลี้ยง ครูฝึก (Coach) การเรียนแบบบูรณาการสหวิชาการ เชื่อมโยงความรู้กับจินตนาการ เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ เช่น การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่ดี ซึ่งการจัดการศึกษาต้องสร้างความพอใจให้ผู้เรียนและทำ

สู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียน ปัจจุบันการศึกษาอยู่ในยุค 4.0 โดยผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2549 กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม โดยมีกองพุทธศาสนศึกษาเป็นหน่วยงานย่อยในการประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมดูแลจัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยที่มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2548 ได้ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่พระภิกษุและสามเณร (Ounsap, 2009)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาให้โรงเรียนมีความก้าวหน้าทันสมัยในยุคปัจจุบัน เพราะการศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรมยังมีความล้าหลังยังไม่ทันสมัยต่อโลกยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ให้มีความก้าวหน้าต่อสังคมในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิจัยวิธีการแบบผสม (Mixed Methodology Research) (Koenchai, 2016 : 295-313) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 1.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 รูป/คน แยกเป็นผู้บริหารโรงเรียน 6 รูป/คน และครูผู้สอน 6 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview)
 - 1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview)
 - 1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การนำมาวิเคราะห์ข้อมูลบูรณาการกับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป
2. การออกแบบวิจัยเชิงปริมาณ
 - 2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 374 รูป/คน
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 188 รูป/คน
 - 2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire)
 - 2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด พร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ถูกต้อง เพื่อให้แบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยโดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 188 ชุด
 - 2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์หาค่าสถิติต่างๆ

4. สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด คือด้านการจัดทำทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.25 รองลงมา คือ ด้านการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.22 และด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.21 ด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.20 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.19 ด้านการสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตร

และการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.13 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติระดับน้อยสุด คือด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4.11 ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ทันสมัย มีการพัฒนาระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ตลอดจนถึงการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการจัดทำทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล ผู้บริหารต้องมีการส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างจริงจัง กำหนดขอบข่ายงานทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล การเรียนที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานสากลสามารถเข้าถึงและตรวจสอบผลการประเมินได้ ด้านการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารควรมีการควบคุมกำกับดูแล ปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัติงานของกลุ่มสาระ ควรปฏิบัติให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ ด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา ควรมีการจัดอบรมงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างจริงจัง และควรจัดอบรมสัมมนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ควรมีโสตทัศนอุปกรณ์ที่พร้อมและทันสมัย จัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนางานวิชาการที่ทันสมัย เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต้องเพียงพอต่อความต้องการ มีการอบรมสร้างสื่อนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ แหล่งข้อมูลควรมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่เสมอสามารถค้นคว้าข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้และหลากหลาย ควรมีวัสดุ ครุภัณฑ์ที่เพียงพอต่อสมาชิกและบุคคลภายนอกสามารถเข้ามาใช้บริการได้ ด้านการสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางเทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรม ควรจัดทำและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระงานอาชีพอย่างเป็นทางการ ส่งเสริมให้มีการรับผิดชอบร่วมกันในระหว่างกลุ่มเครือข่าย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้ผลการอภิปรายดังต่อไปนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ วิทยานิพนธ์ของอภิชัย คັນเคย ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา

แห่งชาติ กลุ่มที่ 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ส่วนด้านการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ด้านการจัดทำทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพงศวัช ถาวรธนชัย (Thawornthanachai, 2014) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารด้านวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 อำเภอดงโข่ง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 13-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 30.4 วุฒิการศึกษานักธรรมชั้นตรี คิดเป็นร้อยละ 41.3 และสถานที่ศึกษาโรงเรียนวัดเจติยงามปริยัติวิทยา คิดเป็นร้อยละ 35.7 2) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารด้านวิชาการของพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5 อำเภอดงโข่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตรด้านการวัดและประเมินผล ด้านกิจกรรมการสอน ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน 3) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนมีความเห็นต่างกันด้านการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรม ด้านการวัดและประเมินผลผลรวมทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ปัญหาการบริหารด้านวิชาการขาดการวางแผนจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียน ครูบางท่านไม่ค่อยชำนาญในรายวิชาที่สอน ขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ขาดการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และขาดการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องแนวทางบริหารด้านวิชาการวางแผน และจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับผู้เรียนสรรหาบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถในการสอนจัดหางบประมาณซื้ออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มทักษะแก่ผู้เรียนควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธีอย่างต่อเนื่อง ด้านการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับบิศรียา พยัคฆวรรณ (Phayakkhawan, 2013) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมมีความเห็นในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนมากมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการ

ศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพภายในด้านการประสานงานการพัฒนาด้านวิชาการ 2) แนวทางและข้อเสนอแนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตร สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและหน่วยการเรียนรู้ กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลให้มีความชัดเจน ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ให้การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดระบบการ นิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาจัดการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายใน สถานศึกษาอย่างเป็นระบบกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาตามมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการอบรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการ พัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้ได้มาตรฐานและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน วิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับพระสมร เพ็งตึก (Phra Samorn Phesangtuek, 2009) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตดุสิต สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้ ครูให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ หลักสูตร และการใช้หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบต่อเนื่องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ครูให้ความสำคัญต่อการจัดครูเข้าสอนแทนครูที่ไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ อย่างเป็นระบบและมี ประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหาร ครูและนักเรียนให้ความสำคัญต่อการผลิตอุปกรณ์และสื่อการเรียนการ สอนได้เองสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด และให้ความสำคัญต่อการประเมินผลการ ดำเนินงานห้องสมุด เมื่อสิ้นภาคเรียน และสิ้นปีการศึกษาอย่างมีระบบมากที่สุด ทั้งเห็นว่าควรจัดให้มีการ อบรม อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

ด้านการส่งเสริมพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับพิเชษฐ์ ดวงพัตรา (Dongpattha, 2001) ได้วิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษา สภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 165 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยรับแบบสอบถามที่สมบูรณ์

คืนมา 4 ฉบับวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการจัดการควบคุมติดตามและพัฒนาการงาน ด้านการส่งเสริมพัฒนา สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีการเก็บและศึกษา สื่อโดยให้ครูผู้สอนเก็บเอง ด้านห้องสมุดมีประเมินผลการให้ห้องสมุดและด้านการวัดผลประเมินผลโดย ตรวจสอบผลการเรียนในแต่ละด้านภาคเรียน ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการพบว่าเป็น บุคลากรของ โรงเรียนเข้าใจกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการไม่ตรงกันครูบางคนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตรโรงเรียนขาดการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอ ขาดสถานที่ที่เหมาะสมในการจัด กิจกรรม ขาดงบประมาณในการจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและหนังสือตำรา และขาดเครื่องมือวัดผล และประเมินผลที่ได้มาตรฐาน

ด้านการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน วิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับทิพวัลย์ ตาปนานนท์ (Tapanon, 2004) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานด้านวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า ปัญหา ที่พบคือ ด้านปรัชญาและจุดประสงค์โรงเรียน ได้แก่ ขาดการติดตามประเมินผล การดำเนินงานงานเผยแพร่ปรัชญาและจุดประสงค์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรยังไม่ดีพอในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สถานที่และห้องปฏิบัติการทางวิชาการมีวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอด้านการนิเทศและพัฒนาครู ได้แก่ ครูขาดการติดตามประเมินผล ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ปริมาณสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอกับความต้องการ ด้านห้องสมุด ได้แก่ ปริมาณหนังสือไม่เพียงพอ ด้านแนะแนว ได้แก่ ครูอาจารย์ในโรงเรียน ไม่นิยมใช้บริการและด้านการวัดผลประเมินผล ได้แก่ ไม่ได้นำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงวิชาการ

ด้านการสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับสมรักษ์ แสนคำภู (Saenkhampu, 1997) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ สุขภาพองค์กร เพื่อดูว่าระดับการมีส่วนร่วมของแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศของ โรงเรียนหรือไม่ และเพื่อวัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการตัดสินใจสั่งการของโรงเรียนกับมิติ สุขภาพขององค์กร พบว่า โรงเรียนที่มีโครงสร้างการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมมีบรรยากาศขององค์กรดีกว่า โรงเรียนที่ไม่มีบรรยากาศการบริหารแบบมีส่วนร่วม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1.1 ควรมีการวิจัยแนวทางการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับการศึกษาปัจจุบัน
 - 1.2 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยเพื่อหาแนวทางการบริหารงานวิชาการให้ทันสมัยยิ่งขึ้น
 - 1.3 ผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารงานในฝ่ายต่างๆ ที่นอกเหนือจากฝ่ายงานวิชาการด้วย เพื่อให้ครบถ้วนไป
 - 1.4 การจัดทำแผนการปฏิบัติงานวิชาการควรมีคณะกรรมการรับผิดชอบในการจัดทำ
 - 1.5 ผู้บริหารควรมีการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ การส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถนำพาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลตลอดจนถึงการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการวัดผล-ประเมินผลที่ได้มาตรฐาน มีหลักสูตร สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งเสริมการใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถสร้างนำพาการบริหารงานวิชาการเข้าสู่ยุคต่อไป

References

- Dongpattha, P. (2001). Academic Administration of School Administrators for Expanding Educational Opportunities. *Master of Education*. Graduate School: Kasetsart University.
- Familiar, A. (2014). A study of academic administration of Phra Pariyadhamma School General Education Department, under the Office of National Buddhism, Group 1. *Master of Education Program Educational Administration Program*. Graduate School: Bansomdejchaopraya Rajabhat University.

- Koenchai, N. (2016). Mixed Research Methodology: The Third Research Methodology. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 295-313.
- Ounsap, W. (2009). *Division of Buddhism Studies National Buddhism Office Manual for operation, permission to establish and expand class Buddhist Scripture School, General Education Division*. Bangkok: National Buddhism Office.
- Phayakkhawan, I. (2013). Academic Administration of the Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department in Khon Kaen Municipality. *Master Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Samorn Phesangtuek. (2009). The effectiveness of academic administration in secondary schools, Dusit district Office of Bangkok Educational Service Area 1. *Thesis on Buddhist Studies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phitthanakkul, E. (2014). *Education in the modern world*. 1st edition. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Saenkampu, S. (1997). A Study of Community Roles in Educational Management in Secondary Schools. Khon Kaen Province. *Master of Education Thesis*. Graduate School: Khon Kaen University.
- Tapananon, T. (2004). A Study of Academic Operations in Secondary Schools Under Chulalongkorn University. *Master Degree Thesis*. Graduate School: Chulalongkorn University.
- Thawornthanachai, P. (2014). Academic Administration of the Phrapariyattidhamma School Division of General Education, Group5, Fang District, Chiang Mai Province. *Master Thesis, Educational Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ
การบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย***
**Factors that Contribute to the Success of the Organization
Development in Accordance with the Quality of Government with
Community Development Department, Ministry of Interior**

ฐิติมา สุทธิवास และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Thitima Suttiwas and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: thitima@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กร ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 202 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบบชั้นภูมิ โดยเลือกสุ่มจากประชากรในแต่ละชั้น และทำการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ และสถิติเชิงอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง และระยะเวลาการทำงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่น ไม่แตกต่างกัน

*ได้รับบทความ: 7 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 17 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทักษะของบุคลากร รวมทั้งค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์กร; การบริหารจัดการภาครัฐ; กรมการพัฒนาชุมชน

Abstract

The purpose of this research was to: 1) study the personal factors that influence the success of organizational development. According to the quality criteria for public administration of the Department of Community Development and 2) studying factors affecting the success of organization development in accordance with the criteria for the quality of public administration of the Department of Community Development. Ministry of Interior This research is quantitative research. Survey research methods The sample population used in the research was personnel from the Department of Community Development, 202 people using random sampling method. By selecting randomly from population in each class and sampling proportionately The instrument used in this research was a questionnaire with confidence equal to .97. The statistics used in this research were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, comparison of pairs by of Scheffe Test and inferential statistics with the program Package.

The results were as follows:

1. Individual factors that influence the success of organizational development. According to the quality criteria for public administration of the Department of Community Development Ministry of Interior, namely gender, age, position and duration of work are significantly different at the 0.05 level. Other factors no different.

2. Factors affecting the success of organization development in accordance with the quality criteria of public administration of the Department of Community Development Ministry of Interior include Factors of work system readiness, leadership, participation of personnel Skills of personnel Including common values and organizational culture are significantly different at the level of 0.05, while other factors are not different.

Keywords: Organizational development; Public Sector Management Quality Award; Community Development Department

1. บทนำ

รัฐบาลได้มุ่งเน้นพัฒนาระบบราชการเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงการทำงาน ยกระดับการบริหารจัดการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารราชการ ต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยการดำเนินการของส่วนราชการตามเป้าหมาย ดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการวางกรอบ แนวทางการดำเนินงานทั่วไปให้ส่วนราชการปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืน สามารถยกระดับมาตรฐานการทำงานรองรับการพัฒนาองค์กร และเป็นกรอบการประเมินตนเอง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบราชการ เริ่มดำเนินการตามระบบการรับรองการปฏิบัติราชการในปี พ.ศ. 2549 และได้เป็นแนวทางให้ประเทศไทยนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศผ่านระบบการประเมินให้รางวัลคุณภาพที่เรียกว่า รางวัลคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐที่มอบให้แก่หน่วยงานที่สามารถพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กรไป สู่องค์กรที่เป็นเลิศเทียบเท่ามาตรฐานสากล (Department of Community Development Administrative System Development Group, 2019)

ทั้งนี้ องค์กรที่มีการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ จะมีภาพลักษณ์ที่ดี ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เนื่องจากสามารถส่งมอบคุณค่าที่ดีขึ้นทั้งผลผลิตและบริการ โดยมีวิสัยทัศน์ของการพัฒนาระบบราชการ คือ ระบบราชการไทยมุ่งเน้นการพัฒนา การทำงาน เพื่อประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง ทันสมัย บูรณาการและเพิ่มประสิทธิภาพงานของภาครัฐประสานการทำงานกับทุกภาคส่วน สร้างความโปร่งใสต่อต้านการทุจริตและประพฤติชอบเป็นที่น่าเชื่อมั่นและศรัทธาประชาชน การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบราชการไทย ที่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐ มีการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้นำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ (Office of the Civil Service Commission, 2013)

จากหลักการและเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่ผ่านมา มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างในการดำเนินงาน โดยปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น มีอิทธิพลต่อ

การนำไปปฏิบัติอย่างไร การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กร ตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในหน่วยงานส่วนกลาง จำนวน 409 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (Pipitkun, Kunpalin and Boonmee, 2019: 189-198) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 202 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเลือกสุ่มจากประชากรในแต่ละชั้นภูมิในหน่วยงานต่างๆ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีประเด็นการสอบถามประกอบด้วยแนวทางการบริหารตามกรอบแนวคิดของแมคคินซี ประกอบด้วย 7s ดังนี้ ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ความชัดเจนของโครงสร้างองค์กร ความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทักษะของบุคลากร และค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กร และตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารเพื่อความเป็นเลิศขององค์การการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ แนวคิดทางการบริหารของ

แมคคินซี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นนิยามตัวแปร และดัชนีชี้วัด

2. สร้างแบบสอบถามและข้อคำถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่กำหนดตามดัชนีชี้วัด โดยภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยกำหนดแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรกรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 30 คน แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเที่ยง ด้วยวิธีการหาค่าสูตรค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค เท่ากับ 0.97

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงค่าความถี่ และหาร้อยละ ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ใช้ค่าทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลต่างๆ ด้วยการอิงเกณฑ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้น

3. สถิติอนุमानหรือสถิติอ้างอิง เป็นการนำวิธีทางสถิติมาใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test เป็นการทดสอบสมมติฐานของข้อมูลชุดเดียว และ F-test เป็นการทดสอบสมมติฐานของข้อมูล 2 ชุดขึ้นไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐ ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความพร้อมของระบบงาน ($\bar{x} = 3.91$) อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ ($\bar{x} = 3.73$) ความชัดเจนของโครงสร้างเท่ากับการมีส่วนร่วมของบุคลากร ($\bar{x} = 3.69$) ภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.66$) ค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กร ($\bar{x} = 3.64$) และทักษะของบุคลากร ($\bar{x} = 3.56$)

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม

พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยอื่นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านเพศ พบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านค่านิยมร่วมและและวัฒนธรรมองค์กร แตกต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ด้านอายุ พบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ด้านค่านิยมร่วมและและวัฒนธรรมองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ด้านสถานภาพ พบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) ด้านตำแหน่ง พบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพร้อมของระบบงาน ด้านภาวะผู้นำ ด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากร และด้านค่านิยมร่วมและและวัฒนธรรมองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 6) ด้านระยะเวลาการทำงานพบว่า ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะของบุคลากร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การทดสอบสมมติฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัย หมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กร ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิจัยเชิงปริมาณสนับสนุนสมมติฐานการวิจัย หมายความว่า ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เพศที่ต่างกันส่งผลต่อค่านิยมร่วมและและวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาภรณ์ จงเจริญ (Chongcharoen, 2012) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารเพื่อความเป็นเลิศขององค์กรตามแนวคิดของแมคคินซี กรณศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารองค์กรเพื่อความเป็นเลิศ 7 องค์ประกอบ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ ด้านค่านิยมร่วม ทำให้ผลการดำเนินงานการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. จากผลการวิจัยพบว่า อายุที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อความชัดเจนโครงสร้างองค์กรที่ต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาภรณ์ จงเจริญ (Chongcharoen, 2012) ศึกษาเรื่อง การบริหารเพื่อความเป็นเลิศขององค์กรตามแนวคิดของแมคคินซี กรณศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 มีจุดแข็งด้านโครงสร้างการบริหารงานที่เป็นเอกภาพ ซึ่งทำให้ผลการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาภรณ์ จงเจริญ (Chongcharoen, 2012) ศึกษาเรื่อง การบริหารเพื่อความเป็นเลิศขององค์กรตามแนวคิดของแมคคินซี กรณศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า การบริหารองค์กรเพื่อความเป็นเลิศ 7 องค์ประกอบ โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง ด้านระบบ ด้านบุคคล ด้านทักษะ ด้านค่านิยมร่วม ทำให้ผลการดำเนินงานการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. จากผลการวิจัยพบว่า ตำแหน่งที่ต่างกันส่งผลต่อความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และค่านิยมร่วมและและวัฒนธรรมองค์กร ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวเรศ นุตเดชานันท์ (Nutdechanan, 2016) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์การบริหารจัดการภาครัฐของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา มีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ คือ ความชัดเจนของโครงสร้างองค์กร

ความพร้อมของระบบงาน การมีส่วนร่วมของบุคลากร และค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กรทำให้ผลการดำเนินงานการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. จากผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาการทำงานแตกต่างกันส่งผลต่อทักษะของบุคลากรที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องการงานวิจัยของพรพรรณ พงษ์สามารถ (Phongsamart, 2009) เรื่อง แนวทางการพัฒนาองค์การตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐกรณีศึกษา: กรมการค้าภายในปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทุกส่วนราชการจะต้องให้ความสำคัญและหาหนทางแก้ไข ได้แก่ ด้านบุคลากรหากบุคลากรเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์การไม่ให้ความสำคัญ ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ย่อมไม่เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาองค์การให้ได้ตามเกณฑ์คุณภาพ ทำให้ผลการดำเนินงานการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลของกรอบแนวคิดทางการบริหารที่มีต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์การตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทักษะของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุด ดังนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องควรดำเนินการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการพัฒนาองค์การตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับให้องค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

1.2 ผลการศึกษาข้อมูลของกรอบแนวคิดทางการบริหารที่มีต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์การตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความพร้อมของระบบงานมีค่าเฉลี่ยรวมสูงสุด ดังนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมุ่งเน้นในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการทำงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์การให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติหน้าที่ส่วนกลางเท่านั้น ดังนั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษา หรือเปรียบเทียบกับองค์กรในส่วนภูมิภาค เพื่อพิจารณาตัวแปรต่างๆ ที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์การให้ครอบคลุมในทุกมิติ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์การตาม เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของราชการส่วนภูมิภาค

2.2 ควรมีการวิจัยที่มีการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์การตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถใช้อ้างอิงต่อไป

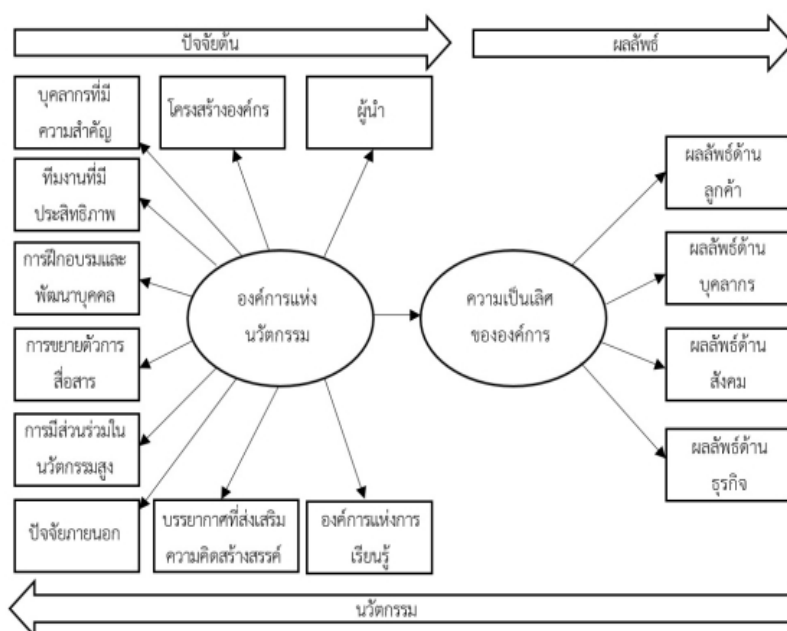

ได้กว้างยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพของกรมการพัฒนาชุมชนตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่อง ธรรมชาติในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐโดยมีการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง และหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น เพื่อจะได้ทราบหลักธรรมชาติในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐทั้ง 2 ระดับว่ามีหลักธรรมชาติบริหารงานที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร อันจะเป็นผลต่อการวางแผนและกรอบแนวคิดในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐด้วยการใช้หลักธรรมชาติในการบริหารงานต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ ในด้านองค์การจัดองค์การแห่งนวัตกรรมซึ่งความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศขององค์กร กลยุทธ์บุคลากรความร่วมมือและทรัพยากรและกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการทำให้นวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนให้เกิดความเป็นเลิศขององค์กร รวมไปถึงการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กรต่างๆ สามารถใช้ในการวัดและประเมินผลลัพธ์ความเป็นเลิศขององค์กรในแง่ของคุณภาพนวัตกรรม ด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่ความเป็นเลิศขององค์กร ดังในภาพที่ 1

References

- Chongcharoen, Y. (2012). Administration for Corporate Excellence in accordance with McKinsey's concept: a case study of Phetchaburi Phetchaburi Educational Service Area Office 2. *Master of Education*. Graduate School: Phetchaburi Rajabhat University.
- Department of Community Development Administrative System Development Group. (2019). *Report on organizational development, category 2, strategic planning and communication for implementation*. Bangkok: Department of Community Development.
- Nutdechanan, Y. (2016). *Factors Affecting the Success of Organization Development in accordance with Quality Criteria Public administration of the Department of Mental Health Ministry of Public Health*. Bangkok: Ministry of Public Health.
- Office of the Public Sector Development Commission. (2013). *Strategic plan for the development of the Thai bureaucratic system, 2013-2018. 360-degree bureaucratic system development, newsletter from the Office of the Bureaucratic Development Board*. Bangkok: Office of the Public Sector Development Commission.
- Phongsamart, P. (2009). Guidelines for Organization Development in accordance with Government Management Quality Criteria. Case Study: Department of Internal Trade. *Department of Political Science*. Graduate School: Thammasat University.
- Pipitkun, K., Kunpalin, P. and Boonmee, K. (2019). New Public Management to Administrative Effectiveness in Local Administrative Organizations Roi-Et Province. *Dhammathas Academic Journal*, 19(4), 189-198.

การศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*

A study of the training results of Buddhabuttra Thammathida
Camp of Primary School Students in Phiphat Ratbamrung School,
Kamalasai Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province

พระวรพันธุ์ วรปญโญ (กระจ่ายศรี), พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ, พระมหามิตร จิตปญโญ¹
และเกียรติศักดิ์ บังเพลิง²

Phra Worapant Varapañño (Khajaisri), Phramaha Daosayam Vajirapañño,
Phramaha Mit Thitapanyo and Kiatisuk Bangploeng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kampeerapaneepmak@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมในการฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา 3) ศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมและปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและพบเห็นโดยทั่วไปในโรงเรียน มาจากสาเหตุของความเจริญทางเทคโนโลยีส่งผลต่อค่านิยม

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 29 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2563

Received: February 27, 2020; Revised: April 29, 2020; Accepted: June 17, 2020

ของนักเรียนโดยตรง เป็นปัจจัยส่วนบุคคลคือความต้องการตามธรรมชาติของวัยรุ่นมีความคิดเป็นของตนเองมากขึ้นจนบางครั้งมีลักษณะที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย และเป็นช่วงอายุรุ่นเดียวกันจึงมีการปรึกษากันเกิดความอยากรู้อยากเห็น

2. หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา เป็นกิจกรรมฐานปลูกฝังหลักธรรมทั้ง 6 ฐาน กิจกรรมมีผลทำให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้นนักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นเป็นที่น่าพอใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความขยัน ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีและความห่างไกลอบายมุข นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3. การเข้าฝึกอบรมโครงการค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ของนักเรียนโรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ หลังจากทำให้นักเรียนได้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมและปัจจัยที่ส่งผลทำให้นักเรียนเปลี่ยนไป นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาเป็นค่ายฝึกอบรมและพัฒนาเด็กนักเรียน และนักศึกษาเป็นหน่วยพื้นฐานที่ช่วยในการเชื่อมประสาน พลังบวร บ้าน วัด โรงเรียน ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นไปในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: ผลการเข้าฝึกอบรม; ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the problems of 4-6 primary school students at Phiphat Ratbamrung School, Kamalasai Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province; 2) to study the application of the dhamma principles used in Buddhabuttra Thammathida Camp; 3) to study the results of training of Buddhabuttra Thammathida Camp of 4-6 primary school students at Phiphat Ratbamrung School, Kamalasai Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province This study was carried out by means of a qualitative research methodology focusing on documentary study and interviews.

The results were as follows:

1. That problems about social behavior and factors that cause students to have risk behaviors are a problem that is commonly seen in schools due to the causes of technological progress directly affecting the values of students. It is a personal factor that is a natural desire of adolescents with their own ideas that sometimes appear to be contrary to Thai cultural traditions, caused by their age and curiosity.

2. Buddhism principles used in Buddhabuttra Thammathida Camp are inserted in the activity to cultivate them in six stations of activities. The activity results in a better understanding of the dhamma principles of students and satisfactory better behavior in terms of their diligence, patience, economy, honesty, gratitude and prevention of all vices. The students use it appropriately in daily life.

3. After the students' participation in the Buddhabuttra Thammathida Camp, students' problems related to social behavior and factors have changed. Students have better behavior. Buddhabuttra Thammathida Camp is a training and development camp for students, which is a basic unit that helps to connect and strengthen 'Bo-won' (houses, temples, schools) in the future.

Keywords: Training Results; Buddhabuttra Thammathida Camp

1. บทนำ

ในปัจจุบันสภาพสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดในเกือบทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยสำคัญที่มาจากอิทธิพลความก้าวหน้าของทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ มีรูปแบบการสื่อสารแบบโลกออนไลน์ไร้พรมแดนมีการใช้ระบบดิจิทัลมากขึ้นจนกลายเป็นการขยายอาณาเขตของค่านิยม ซึ่งเป็นเรื่องวัตถุ (โทรศัพท์มือถือ) และส่งผลโดยตรงต่อเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ การแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้น การส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำให้เด็กและเยาวชนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์นี้ ตลอดจนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพที่ดี มีคุณลักษณะที่ดีสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตอีกด้วย (Phra Ratchaworamanee (Prayuth Payutto), 1987 : 76-77)

การประสานความสัมพันธ์กิจกรรมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อช่วยพัฒนาคน ในลักษณะการมีส่วนร่วม ริเริ่ม สร้างสรรค์ ประสานงาน ช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเยาวชนอย่างบูรณาการ นับว่าเป็นหัวใจสำคัญ ของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเยาวชนในทุกๆ ด้าน เยาวชนควรมีโอกาสได้รับการฝึกอบรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัย เพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนา ทางด้านจิตใจให้มีความประพฤติที่ดีงามโดยยึดบทพุทธคุณที่ว่า “วิชา จรณ สมปนโน ความรู้ คู่คุณธรรม” เพื่อสร้างคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขสู่สังคมโรงเรียนถือเป็นสถานที่สำหรับถ่ายทอดวิชาความรู้ แก่เยาวชนในชุมชนการศึกษามีความสำคัญในการ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังที่สำคัญของชาติ การที่สร้างหรือพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพต้องเริ่มที่การศึกษา การศึกษาจึงเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการศึกษามีคุณภาพประสิทธิภาพเป็นบุคลากรที่เป็นที่ต้องการของทั้งภาครัฐและเอกชน อันเป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาติ (Worawan, 1999 : 2)

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน เป็นสังคมที่นิยมความเจริญด้านวัตถุและเทคโนโลยีอันทันสมัยอันเป็นผลให้ค่านิยมของคนมุ่งไปที่วัตถุมากกว่าจิตใจ การดำเนินชีวิตจึงเป็นไปด้วยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เพราะต่างคนต่างมุ่งคิดที่จะเอาตัวรอด โดยจะดำเนินชีวิตไปตามบทบาทหน้าที่ที่ตนได้รับ ซึ่งบางครั้งอาจเป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็น และเหตุที่เป็นเช่นนี้นั้นก็เพราะมีผลมาจากการขาดการพัฒนาความมั่นคงทางจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาทางคุณธรรมขึ้นมามากจนน่าใจหาย (Chusakun, 1988 : 6)

การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเป็นใหญ่ คิดกอบโกยผลตอบแทนให้ได้มากมายเกินสมควร มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และความเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรมจริยธรรม ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวมาแล้วนี้ นับได้ว่าเป็นมหันตภัยอันยิ่งใหญ่หลวงต่อความเจริญรุ่งเรือง ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีงามของคนไทย (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1995 : 3) สภาพของคนที่เร่ร่อน แข่งขัน แย่งชิง เอาไรต์เอาเปรียบ แสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนองความต้องการของตนตามกระแสโลกาภิวัตน์ ยุคข่าวสารข้อมูล ซึ่งทำให้คนเปรียบเสมือน เครื่องจักร มีแต่สมองกล แต่ปราศจากจิตใจ เข้ามาแทนที่นานวันผู้คนเริ่มอ่อนล้า โรยแรง ขาดความสุข สิ่งที่มาคือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมไทย เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหา อาชญากรรม ปัญหาจิปาถะ ข่มขืน ฆ่า ทำอนาจาร ปัญหาโสเภณี ปัญหาอุบัติเหตุที่เนื่องมาจากความประมาทจากการเสพติดที่เป็นพิษต่อร่างกาย เช่น สุรา ยาบ้า ยาไอ้ ฯลฯ และปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (Suksamran, 1987 : 48) เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาทางป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และวัยรุ่น แต่สิ่งที่สามารถป้องกันและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี คือการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมกับวัยรุ่น โดยการนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา สภาพปัญหาสำคัญของนักเรียนโรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง ที่มาจากอิทธิพลของความก้าวหน้าของทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ

จากเหตุผล และความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทยอย่างแนบแน่น การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมทางสังคมให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเสริมสร้างศักยภาพของเด็ก และเยาวชนให้เป็นคนดี ต่อตนเองและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องร่วมมือกันหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะพลัง “บวร” เป็นความร่วมมือของ 3 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ในการหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน จึงได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมขึ้น โดยนำค่าย

พุทธบุตรธรรมธิดา” มาใช้ทำการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนโรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง การอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา จึงเป็นเครื่องมือในการที่จะทำให้ผู้ที่เข้าอบรม ได้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงผลการเข้าฝึกอบรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษาในค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาไปแล้ว 6 เดือน โดยศึกษาในปี พ.ศ. 2562 เฉพาะกลุ่มนักเรียนซึ่งกำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง หลังจากเข้ารับการอบรมไปแล้วมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม 6 ประการ และได้นำหลักหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่ เพื่อช่วยลดการบริโภคสื่อทางอินเทอร์เน็ต ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาการติดยาเสพติด และความอดทนต่อสิ่งยั่วยั่วทั้งหลาย ที่กระทบต่อการดำเนินชีวิต ของนักเรียน จึงสมควรที่จะต้องมีการติดตามผลของการดำเนินการอบรม เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาการใช้หลักพุทธธรรมในการฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา
3. เพื่อศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบวิธีการวิจัยหรือรูปแบบวิจัยไว้ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารในการจัดอบรม 2) ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา เอกสาร วารสารวิชาการ บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย จากโรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำการวิจัยภาคสนาม การสัมภาษณ์กลุ่ม

เป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักของโรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักของ โรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observations) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและพบเห็นโดยทั่วไปในโรงเรียนมาจากสาเหตุของความเจริญทางเทคโนโลยี (โทรศัพท์มือถือ) ส่งผลต่อค่านิยมของนักเรียนโดยตรง มีปัจจัยส่วนบุคคล คือความต้องการตามธรรมชาติ วัยรุ่นมีความคิดเป็นของตนเองมากขึ้นจนบางครั้งมีลักษณะที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย ซึ่งในปัจจุบันต้องยอมรับว่า โทรศัพท์มือถือมีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันเด็กสมัยปัจจุบัน เด็กมักมีการลอกเลียนแบบกันอย่างง่าย ๆ เช่น การไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียน นักเรียนไม่มีความอดทนไม่มีความยับยั้งชั่งใจต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยติดในค่านิยมสมัยใหม่ ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง การแสดงความคิดเห็นต่อผู้มีพระคุณมีน้อยลง และสุดท้ายเริ่มมีการอยากลองอยากรู้จึงหันเข้าหาอบายมุข

2. การใช้หลักพุทธธรรมในการฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมทั้ง 6 ฐาน ส่งผลทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้นเมื่อได้ปฏิบัติตามหลักธรรมแล้วยังสามารถต่อยอดไปสู่คุณธรรมอื่นๆได้ไม่ว่าจะเป็นความขยัน ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูทวดทิดและความห่างไกลอบายมุข ซึ่งหลักธรรมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น นักเรียนยังนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีแบบแผนและยังเป็นพฤติกรรมที่คุณครู โรงเรียน ร่วมไปถึงพ่อแม่มีความต้องการที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมของสังคมทั้ง 6 ด้าน

3. ผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้วิจัยพบว่า หลังจากให้นักเรียนได้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาแล้ว ได้ผลคือ การใช้โทรศัพท์มือถือที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของนักเรียนโดยตรง นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาได้เป็นที่น่าพอใจ คือมีการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเวลาดีขึ้น เนื่องมาจากการอบรมทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมรู้เท่าทันความเจริญทางเทคโนโลยีมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งกิจกรรม

และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่สุดและได้ผลเป็นที่น่าพอใจต้องมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา จะเป็นค่ายพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก รวมไปถึงโรงเรียน (คุณครู) ครอบครัว (พ่อแม่ผู้ปกครอง) มีความต้องการที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมของสังคมทั้ง 6 ด้าน และเมื่อการอบรมสิ้นสุดลงแล้วควรมีการติดตามประเมินผลของการอบรมทุกครั้งเสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพืฒน์ราษฎร์บำรุง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและพบเห็นโดยทั่วไปในโรงเรียนมาจากสาเหตุของความเจริญทางเทคโนโลยี (โทรศัพท์มือถือ) ส่งผลต่อค่านิยมของนักเรียนโดยตรง มีปัจจัยส่วนบุคคล คือความต้องการตามธรรมชาติ วัยรุ่นมีความคิดเป็นของตนเองมากขึ้นจนบางครั้งมีลักษณะที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย ซึ่งในปัจจุบันต้องยอมรับว่าโทรศัพท์มือถือมีความจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันเด็กสมัยปัจจุบัน เด็กมักมีการลอกเลียนแบบกันอย่างง่าย เช่น การไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียน นักเรียนไม่มีความอดทนไม่มีความยับยั้งชั่งใจต่อสิ่งเร้าต่างๆ มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยติดในค่านิยมสมัยใหม่ ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง การแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อผู้มีพระคุณมีน้อยลง และสุดท้ายเริ่มมีการอยากลองอยากรู้จึงหันเข้าหาอบายมุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา เพชรสิงห์ (Petchsing, 1997 : 37) ได้ทำการวิจัยเรื่อง อบายมุขที่มีความสัมพันธ์กับการหนีโรงเรียนของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นโดยเฉพาะนักเรียนในขณะนี้ มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดปัญหาในแง่พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎระเบียบหรือขัดต่อข้อบังคับต่างๆ ในสังคม อีกทั้งยังมีลักษณะที่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของสังคมไทย นอกจากนี้แล้วยังเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นอบายมุขหลายๆ อย่าง เช่น การที่เด็กวัยรุ่นใช้เวลาว่างไปเที่ยวเตร่กันในสถานเริงรมย์ต่างๆ กับเพื่อนหรือไม่ก็ใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นที่นัดพบปะสังสรรค์กันทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ตอบสนองต่อธรรมชาติความต้องการ หรือความสนใจของเด็กในวัยเด็กเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการดื่มสุรา การสูบบุหรี่ การเล่นเกมพนัน การใช้ยาเสพติด

2. การใช้หลักพุทธธรรมในการฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมทั้ง 6 ฐาน ส่งผลทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในหลักธรรมมากขึ้นเมื่อได้ปฏิบัติตามหลักธรรมแล้วยังสามารถต่อยอดไปสู่คุณธรรมอื่นๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นความซน ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู กตเวทิต และความห่วงใยรอบอบายมุข ซึ่งหลักธรรมทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น นักเรียนยังนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีแบบแผนและยังเป็นพฤติกรรมที่คุณครู โรงเรียน รวมไปถึงพ่อแม่มีความต้องการที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมของสังคมทั้ง 6 ด้าน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงาน

วิจัยของ พระมหาสมบุนธุ์ ฐิติเมธี (พันเคลือ) (Phramaha Sombun Thitimethi (Phan Khlu), 2017 : 1) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศึกษาความรู้ ทศนคติ และความคาดหวังในการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า 1) นักเรียนที่เข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมมีความรู้ ในความหมายตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง 2) นักเรียนที่เข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมมีความเข้าใจ ในความหมายตามหลักคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง 3) นักเรียนที่เข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมมีทัศนคติ ในการปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนาอย่างถูกต้อง

3. ผลการเข้าฝึกอบรมค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 โรงเรียนพิพัฒนราษฎร์บำรุง ตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า หลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมฝึกอบรมโครงการค่ายพุทธบุตรธรรมธิดาแล้วได้ผลคือ การใช้โทรศัพท์มือถือที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของนักเรียนโดยตรง นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาได้เป็นที่น่าสนใจ คือมีการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเวลาดีขึ้น เนื่องมาจากการอบรมทำให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมรู้เท่าทันความเจริญทางเทคโนโลยีมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ซึ่งกิจกรรมและระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนที่สุดและได้ผลเป็นที่น่าพอใจต้องมีการอบรมอย่างต่อเนื่อง ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา จะเป็นค่ายพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนที่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมาก รวมไปถึงโรงเรียน (คุณครู) ครอบครัว (พ่อแม่ ผู้ปกครอง) มีความต้องการที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมของสังคมทั้ง 6 ด้าน และเมื่อการอบรมสิ้นสุดลงแล้วควรมีการติดตามประเมินผลของการอบรมทุกครั้งเสมอ ซึ่งมีสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชู ทองแมน (Thongmaen, 2002 : 59) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะคนดีในทัศนะของผู้สูงอายุไทย: กรณีศึกษาสังคมในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่าคุณลักษณะคนดีในทัศนะของผู้สูงอายุไทยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ที่มีความสำคัญสูงสุด 5 คุณลักษณะและคุณลักษณะแรกสุด คือ ความซื่อสัตย์ ร่องลงมาคือ ความมีเมตตา กรุณา ความสุภาพอ่อนโยน มีความยุติธรรมและมีความรับผิดชอบ เมื่อเปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะคนดีของผู้สูงอายุเพศชายและเพศหญิง พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นคุณลักษณะความมีมนุษยสัมพันธ์ดี การศึกษาสูง ความเมตตา กรุณา ความยุติธรรมและความกตัญญูต่อบุคคลที่ซึ่งแตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ควรมีนโยบายในการร่วมกันช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ค่ายพุทธบุตรธรรมธิดา อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งเรื่องงบประมาณ และการ

ประชาสัมพันธ์

1.2 มหาเถรสมาคม ควรมีนโยบายจัดทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อจำกัดที่ทำให้พระสงฆ์ส่วนมากไม่มีบทบาทในการพัฒนา ด้วยการช่วยเหลือส่งเสริมกิจกรรมการอบรมแก่พระสงฆ์ เพื่อเป็นการพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม

1.3 โรงเรียนควรมีนโยบายและแผนงานการจัดอบรม ค่ายพุทธบุตรธรรมธาดาให้เป็นประจำทุกภาคการศึกษาและครอบคลุมทุกระดับชั้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ในการจัดทำค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม ค่ายพุทธบุตรธรรมธาดา ในเชิงวิชาการควรมีการจัดทำเป็นหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มในการเผยแพร่ที่ชัดเจน

2.2 เอกสารในเชิงวิชาการเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ค่ายพุทธบุตรธรรมธาดา ควรมีการตีพิมพ์เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต เช่น อี-บุ๊ก เป็นต้น

2.3 การประสานให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลการอบรมคุณธรรมจริยธรรมค่ายพุทธบุตรธรรมธาดาของศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้กับนักเรียนกลุ่มอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย

3.2 ควรทำวิจัยในเนื้อหาอื่นๆ นอกเหนือจากที่ได้ศึกษานี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาและพัฒนาก่อสร้างเครือข่ายในการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ พร้อมกับการประเมินการสร้างความเครือข่าย เพื่อเป็นการส่งบทบาทของพระสงฆ์ในด้านอื่นด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. นักเรียนเข้าฝึกฐานการปลูกฝังความขยัน ผลที่ได้ นักเรียนเข้าใจความขยัน รู้รับผิดชอบหน้าที่ดีมากขึ้น ขยันมาโรงเรียนดีขึ้น ช่วยเพื่อนทำความสะอาดห้องเรียนบริเวณโรงเรียน

2. นักเรียนเข้าฝึกฐานการปลูกฝังด้านความอดทน ผลที่ได้มีสมาธิในการเรียน รู้จักอดทนในการรอ

3. นักเรียน เข้าฝึกฐานการปลูกฝังความประหยัด ผลที่ได้รู้การวางแผนการใช้จ่าย รู้จักการออม อดออมใช้เครื่องใช้ต่างๆ ไม่ฟุ่มเฟือย

4. นักเรียน เข้าฝึกฐานการปลูกฝังความซื่อสัตย์ ผลที่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบมากขึ้นนักเรียนโกหกน้อยลง เคารพคุณครู มาโรงเรียนตรงเวลา

5. นักเรียน เข้าฝึกฐานการปลูกฝังความกตัญญูกตเวที ผลที่ได้ เชื่อฟังคำสั่งสอนของคุณครูและ

พ่อแม่ เป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่

6. นักเรียนเข้าฝึกฐานการปลูกฝังทางไกลอบายมุข ผลที่ได้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องอบายมุขมากขึ้น

References

- Chusakun, B. (1988). *Main goals and strategies for modern education administration*. Bangkok: Kurusapa Publishing House Ladprao.
- Petchsingh, P. (1997). The Accidental Relationship with the School Escape of Young Students in the Area of Bangkok. *Master of Science Program in Social Sciences*. Graduate school: Mahidol University.
- Phra Dhammapidok (P.A. Piyayutto). (1995). *Ethical Development*. Bangkok: Sahathamik Company Limited.
- Phramaha Sombun Thitimethi (Phanlue). (2007). Study knowledge, attitude and expectations of organizing the morale and ethics costing activities of upper secondary school students under the Bangkok Educational Service Area Office 3. *Master of Arts Buddhist Studies*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Ratchaworamanee (Prayuth Payutto). (1987). *Thai Ethical Development Approach*. Bangkok: Departmen to Academic Affairs.
- Suksamran, S. (1987). *Buddhism Development: A Case Study of Developer Monks*. Bangkok: Pimsuay Printing Company Limited.
- Thongmae, B. (2002). Good Characteristics in the Perspective of Thai Elderly: A Case Study of Society in Khon Kaen Municipality. *Master of Science in Science*. Graduate school : Khon Kaen University.
- Worawan, K. (1999). *Concept and Theory of Moral and Ethical Development Focusing on Discipline and Democracy*. Bangkok: Lecture Report, Department of Education, Ministry of Education.

การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน
อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู*
Knowledge Management Based on the Sufficiency Economy
Philosophy to the Community at Sribunrueang District
in Nongbualamphu

อุกฤษฏ์ ดอนบรเทา และสุนทร สายคำ

Ukrit Donbuntao and Sunthon Saikham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jdonbuntao2521@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และเพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตามทะเบียนบ้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 391 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความพอประมาณ

*ได้รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2563; แก้ไขบทความ: 10 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2563

Received: February 27, 2020; Revised: March 10, 2020; Accepted: June 8, 2020

2. การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน มีดังนี้ 1) ด้านความพอประมาณ ควรมีข้อมูลรายรับรายจ่ายภายในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ทุกเดือน 2) ด้านความมีเหตุผล ควรมีข้อมูลทรัพยากรของกินของใช้ชุมชนอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน 4) ด้านความรู้ ควรมีข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านในแขนงต่างๆ ในท้องถิ่น มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาชีพสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ 5) ด้านคุณธรรม ควรมีข้อมูลบุคคลต้นแบบของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ พัฒนาเยาวชนให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่ห่วงแหนความ เป็นท้องถิ่น

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; ชุมชน

Abstract

The aims of this research were: to study the condition of knowledge management according to the philosophy of sufficiency economy to the community Sribunrueang district Nongbualamphu province; to compare the opinions of people in knowledge management according to the philosophy of sufficiency economy to the community Classified by educational level, sex and average monthly income; to propose ways to promote knowledge management according to the philosophy of the sufficiency economy to Using a mixed research model The sample consisted of 391 people in the sufficiency economy registration. Sampling was stratified. The research instruments were interview forms. Have confidence value 0.98. The statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation. t-test, One-way ANOVA test.

The results of the research were as follows:

1. The knowledge management according to the philosophy of sufficiency economy to the community found that the aspect with the highest average value is the moral aspect, followed by the self-immunity. And knowledge The aspect that has the lowest mean is the moderate level.

2. Comparison of knowledge management according to the philosophy of sufficiency economy to the community Classified by education, sex, practice were not

significantly different. Division by average monthly income, the overall practice was significantly different at the level of .05.

3. The guidelines for promoting knowledge management in accordance with the philosophy of the sufficiency economy to the community are as follows: 1) Modesty Should have income data for family expenses with honesty every month 2) Reasonableness There should be information on resources, food, food and community use systematically. 3) Good immunity. Should have information about the community economy Community enterprises 4) in knowledge should have information about local scholars in various fields in the local area, knowledge is continuously transferred to the community, and 5) in virtue, there should be systematic information of local people. Develop youth to be a new generation that is concerned about localization.

Keywords: knowledge management; sufficiency economy philosophy; community

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 (Royal speech, 1974) ที่ได้ทรงวางรากฐานของประเทศชาติ คือ มุ่งสร้างรากฐานอันมั่นคงแข็งแรงของประชาชนไทยคือด้านเศรษฐกิจ สังคมภายใต้แนวคิดหลักการทางพระพุทธศาสนาโดยผ่านการให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและเป็นสังคมที่มีความสุขสงบ ร่มเย็น ดังพระบรมราโชวาทตอนหนึ่งว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด (พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง (Department of Community Development, 2005) ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มี

การแข่งขันสูง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงนำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านช่องทางสื่อต่างๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน บนเงื่อนไข ความรู้ และ คุณธรรม และนำไปสู่แผนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นระบบในรูปของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the National Economic and Social Development Board, ได้นำมาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-11 โดยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน

การจัดการความรู้ (Criticism Panich, 2005) เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หรือหน่วยงานย่อยขององค์กรเพื่อสร้าง และใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป้าหมาย คือ การพัฒนางาน และพัฒนาคน โดยมีความรู้เป็นเครื่องมือ มีกระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือ และการจัดการความรู้เป็นระบบการจัดการสินทรัพย์ความรู้ขององค์กรทั้งที่เป็นความรู้โดยนัย และความรู้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน ระบบการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจำแนกความรู้ การตรวจสอบความรู้ การจัดเก็บความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบแล้ว การเตรียมการกรองความรู้ การเตรียมการเข้าถึงความรู้ให้กับผู้ใช้ ทั้งนี้โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ ทำให้ความรู้ถูกใช้ ถูกปรับเปลี่ยนและถูกยกระดับขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตามทะเบียนบ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 391 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละกลุ่มโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับ เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และด้วยการทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent sample) ใช้ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe' method) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และประชาชน จำนวน 12 คน ได้มาโดยการ เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและหาข้อสรุป

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ ด้านความพอประมาณ

2. การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน จำแนก ตามระดับการศึกษา เพศ โดยภาพรวม มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนจำแนก ตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวม มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีดังนี้ 1) ด้านความพอประมาณ ควรมีข้อมูลรายรับรายจ่ายภายใน ครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ทุกเดือน 2) ด้านความมีเหตุผล ควรมีข้อมูลทรัพยากรของกินของใช้ชุมชน อย่างเป็นระบบ จัดให้มีการศึกษาดูงาน และควรจัดเวทีพบปะของชุมชนในการรับรู้ข้อมูลต่างๆ 3) ด้าน การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน มีการจัดการแผนชีวิตของ แต่ละครอบครัวอย่างเป็นระบบ และควรมีระบบการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชน และแก้ไขด้วยการ มีส่วนร่วมของชุมชน 4) ด้านความรู้ ควรมีข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านในแขนงต่างๆ ในท้องถิ่น มีการถ่ายทอด

องค์ความรู้ด้านอาชีพสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง 5) ด้านคุณธรรม ควรเฝ้าข้อมูลบุคคลต้นแบบของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ควรพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่ห่วงแหนความเป็นท้องถิ่น และควรพัฒนาระบบสารสนเทศเกี่ยวกับศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรมอย่างจริงจัง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้านความรู้ และด้านคุณธรรม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความพอประมาณ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีการยึดหลักคุณธรรมและสติปัญญาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ประพฤติตนในความถูกต้องดีงามตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนมีส่วนร่วมทำนุบำรุงประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ Wannapa Kuiikea (2014) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ประเด็นด้านจิตใจและสังคม พบว่า ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้นำแบบ ประสานในการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นด้านเศรษฐกิจ พบว่าผู้นำชุมชน สามารถที่จะสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านมีเวลาพร้อมจะเสียสละทั้งเวลา และเรื่องส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประเด็นด้านการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนส่งเสริม ให้ชาวบ้านในชุมชนเรียนรู้และรู้จักการพึ่งตนเองและประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านมีความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามระดับการศึกษา เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า 1) ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไม่ว่าจะมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ไม่แตกต่างกัน มีมุมมองไม่แตกต่างกัน 2) เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย มีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน ไม่แตกต่างกัน มีมุมมองไม่แตกต่างกัน 3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นในการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน บางคนมีรายได้ไม่ถึง 10,000 บาท บางคนมีรายได้มากกว่า 10,000 บาท ย่อมทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชนแตกต่างกันบ้าง มีมุมมองแตกต่างกันบ้าง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ควรมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลในการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนมีช่องทางการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว ชุมชน

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน ตลอดจนพัฒนาให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรมีระบบการให้คำปรึกษาในการจัดทำบัญชีครัวเรือนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.5 ควรมีกิจกรรมพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการใช้จ่ายอย่างประหยัดในครอบครัวตามความจำเป็นและเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการความรู้ของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจ มิติสุขภาพ มิติการศึกษา และมิติสิ่งแวดล้อม

2.2 ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากองค์กรที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

2.3 ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มจำนวน ตัวแปรอิสระให้มีความหลากหลายขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งเขตเมืองและเขตชนบท

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีดังนี้

1. การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านความพอประมาณ มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ตนเองและครอบครัว ครอบงำอยู่ในคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งยังต้องมีข้อมูลรายรับรายจ่ายภายในครอบครัวด้วยความซื่อสัตย์ทุกเดือน

2. การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านความมีเหตุผล มีสร้างค่านิยมที่ดีงามให้กับสมาชิกในครอบครัว เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรของกินของใช้ชุมชนอย่างเป็นระบบ จัดให้มีการศึกษาดูงาน และจัดเวทีพบปะของชุมชนในการรับข้อมูลต่างๆ

3. การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและครอบครัว เก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน มีการจัดการแผนชีวิตอย่างเป็นระบบ และมีระบบการเรียนรู้การจัดทำแผนแม่บทชุมชน

4. การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านความรู้ มีการสร้างชีวิตสร้างครอบครัวด้วยความรู้คู่คุณธรรม ดำรงชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา เก็บรวบรวมข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาชีพสู่ชุมชน

5. การจัดการความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านคุณธรรม โดยประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลต้นแบบของท้องถิ่นในด้านต่างๆ พัฒนาเยาวชนให้เป็นคนใฝ่คุณธรรม ตลอดจนพัฒนาระบบสารสนเทศเกี่ยวกับศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม

References

- Department of Community Development. (2006). *Community knowledge management*. Bangkok: Office of Strengthening Strong community Ministry of Interior.
- Kuiikea, W. (2014). The Role of Community Leaders in the Implementation of the Economic Village Project Sufficiency model of Lam Daeng House, Han Tapao Subdistrict, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Master of Public Administration*. Ayutthaya: Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.

- Office of the National Economic and Social Development Board. (2005). *Economic and Social Development Plan National Issue No. 12 B.E. 2560 -2556 National Strategy for 20 years B.E. 2560-1979*. Bangkok: Review Panit.
- Panich, C. (2005). *Knowledge management The practical version*. Bangkok: Institute for Promotion of Knowledge management for society.
- Royal speech. (1974). *In the graduation ceremony of Kasetsart University, at the auditorium Kasetsart University*. Bangkok: Kasetsart University.

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากมุมมองของแนวคิดการให้ความหมาย*

Social Movements from the Framing Perspective

สมชัย ภัทรธรรณานันท์

Somchai Phatharathananunth

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Theerapong_00@yahoo.com

บทคัดย่อ

นักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชาต่างก็มีความสนใจต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมกัน พวกเขาพยายามที่จะทำความเข้าใจการก่อกำเนิด การขยายตัวและตกต่ำ และผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของขบวนการผ่านวิธีการศึกษาและเทคนิคจากสาขาวิชาต่างๆ มุมมองที่แตกต่างกันเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง ทำให้การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขยายตัวอย่างกว้างขวางครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวางตามไปด้วยการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบ่งออกเป็นวิธีการศึกษาเชิงโครงสร้างและวิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม บทความชิ้นนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดการให้ความหมาย ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม; แนวคิดการให้ความหมาย; แนวคิดการระดมทรัพยากร; วิธีการศึกษาเชิงโครงสร้าง; วิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม

Abstract

Academics from various disciplines share an interest in social movements. They try to comprehend movements' emergence, rise and fall and outcomes through a variety of approaches and techniques. Their different perspectives have contributed to development

*ได้รับบทความ: 18 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 10 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2563

Received: March 18, 2020; Revised: April 10, 2020; Accepted: June 15, 2020

of theory of social movements. From the late 1960s social movements expanded enormously. It led to the proliferation of social movement studies covering a wide array of issues. The study of social movements can divide into structural approach and cultural approach. This article explores the social movement framing perspective, an important perspective within cultural approach.

Keywords: Social Movements; Framing Perspective; Resource Mobilization Perspective; Structural Approach; Cultural Approach

1. บทนำ

ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง เราได้เห็นการเคลื่อนไหวอันหลากหลายของขบวนการนักศึกษา ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิของคนผิวดำ และขบวนการสันติภาพ นักวิชาการทั่วโลกต่างก็ให้ความสนใจต่อขบวนการเหล่านี้ พวกเขาหาทางทำความเข้าใจการเกิด (emergence) พัฒนาการ (การขยายตัวและการตกต่ำ) และผลของการต่อสู้ (outcome) ของขบวนการผ่านวิธีการศึกษาและเทคนิคของสาขาวิชาต่างๆ การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกใช้วิธีการศึกษาเชิงโครงสร้าง (structural approach) กลุ่มที่สองใช้วิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม (cultural approach) ทฤษฎีสำคัญของกลุ่มแรก ได้แก่ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรและทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง ทั้งสองทฤษฎีให้ความสำคัญกับเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง โดยทฤษฎีแรกเน้นที่องค์กรและทรัพยากร ส่วนทฤษฎีหลังเน้นที่โครงสร้างโอกาสทางการเมือง การศึกษาดังกล่าวละเลยไม่สนใจกระบวนการสร้างความหมายและบทบาทของวัฒนธรรมในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการพัฒนาวิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรมขึ้นมา เนื้อหาของบทความชิ้นนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดการให้ความหมาย (framing) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม

2. แนวคิดการให้ความหมาย

แนวคิดการให้ความหมายถูกนำมาใช้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทศวรรษ 1980 เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีฐานะครอบงำอยู่ในขณะนั้น นักทฤษฎีการระดมทรัพยากรไม่ให้ความสำคัญกับความคับข้องใจ (grievance) ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการประท้วงเท่ากับทรัพยากรและโอกาสทางการเมือง เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตลอดเวลา (Polletta and Ho, 2006 : 189) Gregerly Bateson เป็นคนแรกที่ใช้แนวคิดการให้ความหมาย (the concept of frame) ในบทความเกี่ยวกับญาณวิทยาและพฤติกรรมของสัตว์ของเขา

ที่ตีพิมพ์ในปี 1954 นักวิชาการในปัจจุบันใช้คำนี้ในการศึกษาทางภาษาศาสตร์ จิตวิทยาสังคม สื่อมวลชน ศึกษา และนโยบายศึกษา และก็นำมาใช้วิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยนักรัฐศาสตร์และนักสังคมวิทยาด้วย Erving Goffman เป็นคนแรกที่นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในทางสังคมวิทยา เพื่อศึกษาสังคมวิทยาจุลภาคของการปฏิบัติการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ส่วนการริเริ่มนำเอาแนวคิดการให้ความหมายมาวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมปรากฏในหนังสือ *The Whole World is Watching* ของ Todd Gintin หนังสือเล่มดังกล่าววิเคราะห์การให้ความหมายการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยสื่อมวลชน สองปีต่อมา William Gamson นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์กระบวนการทางจิตวิทยาสังคมของผู้ประท้วงเพื่อทำความเข้าใจว่าพวกเขาปฏิเสธการให้ความหมายเดิมของผู้มีอำนาจและให้ความหมายใหม่จากมุมมองของพวกเขาได้อย่างไร (Noakes and Johnston, 2005 : 3)

งานเขียนที่เป็นตัวแทนของแนวคิดการให้ความหมายในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ Snow et al. (1986) Snow and Benford, 1988; 1992) แต่ในระยะแรกงานเขียนดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก ในช่วง 5 ปีแรกหลังการตีพิมพ์บทความชิ้นแรก มีการอ้างอิงเฉลี่ยเพียงปีละ 10 ครั้งเท่านั้น ต้องใช้เวลาเกือบ 15 ปี แนวคิดดังกล่าวจึงได้รับการอ้างอิงถึง 100 ครั้งต่อปี ต่อมาการอ้างอิงเพิ่มขึ้นเป็น 300 ครั้งต่อปี และกลายเป็นหนึ่งในบรรดางานเขียนที่ตีพิมพ์ในวารสาร *American Sociological Review* (ASR) ที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

ความนิยมดังกล่าวเกิดจากการที่บทความทั้ง 3 ชิ้นเข้าถึงผู้อ่านที่หลากหลายกว้างขวาง บทความปี 1986 ตีพิมพ์ใน ASR ทำให้เข้าถึงนักสังคมวิทยากระแสหลัก ส่วนบทความปี 1988 ตีพิมพ์ใน *International Social Movement research* ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านชาวยุโรปเป็นอย่างดีเพราะแนวการศึกษาของบทความดังกล่าวคล้ายคลึงกับการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมในภาคพื้นทวีปในขณะนั้น และบทความปี 1992 ได้ตีพิมพ์ใน *Frontiers in Social Movement Theory* ซึ่งเป็นหนังสือที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในระดับปริญญาตรี เท่ากับว่าแนวคิดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดไปสู่ผู้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรุ่นใหม่

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เปิดทางให้แก่แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมาจากการที่ผู้เขียนนำเสนอบทความปี 1986 ให้สอดคล้องกับทฤษฎีการระดมทรัพยากรและมุมมองแบบโครงสร้างนิยมที่ได้รับความนิยมในทศวรรษที่ 1970 และ 1980 จึงได้รับการยอมรับจากแวดวงการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในขณะนั้น เนื่องจากบทความเชื่อมโยงการศึกษาโครงสร้างเข้ากับวัฒนธรรม และเนื่องจากการเฟื่องฟูของการศึกษาภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม และความคิดแบบหลังปฏิฐานนิยมในการศึกษาสังคมศาสตร์ ทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Snow et al., 2014 : 29-30)

Snow et al. ให้เหตุผลถึงการที่ต้องนำแนวคิดการให้ความหมายมาศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคับข้องใจที่ปรากฏในการศึกษาก่อนหน้านี้ ในทัศนะของพวกเขา การวิเคราะห์ของสำนักคลาสสิกที่เห็นว่าการปฏิบัติการรวมหมู่เป็นผลมาจากความคับข้องใจ และการวิเคราะห์ของทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่มองข้ามบทบาทของความคับข้องใจ เป็นการวิเคราะห์ที่ขาดตกบกพร่อง เพราะการวิเคราะห์ทั้งสองแบบมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าความคับข้องใจขึ้นอยู่กับการศึกษา ความแตกต่างของการตีความย่อมนำมาสู่ปฏิกิริยาต่อความคับข้องใจที่แตกต่างกัน (Snow et al., 1986 : 465)

ในทัศนะของ Snow แนวคิดการให้ความหมายมีรากฐานมาจากแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ และการประกอบสร้าง (constructionist) ที่เห็นว่าความหมายไม่ได้มาพร้อมกับวัตถุ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เราเผชิญโดยอัตโนมัติ หากแต่มันจะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการตีความบนพื้นฐานของการสื่อสารโต้ตอบกัน ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนักวิชาการสนใจการสร้างความหมาย (meaning construction) โดยนักเคลื่อนไหว ผู้เข้าร่วม และคนกลุ่มอื่นๆ เช่น ชนชั้นนำ ฝ่ายตรงข้าม สื่อมวลชน ขบวนการทวนกลับ เป็นต้น (Snow, 2004 : 384) แนวคิดที่กล่าวมานี้ได้รับอิทธิพลมาจาก Goffman ที่เห็นว่าการให้ความหมายเป็นแบบแผนของการตีความที่ทำให้ปัจเจกชนสามารถจัดวาง รับรู้ ระบุ และจัดประเภท สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางชีวิตของพวกเขาและโลกภายนอกโดยรวมได้ (Snow et al., 1986 : 464) การศึกษาการให้ความหมายโดยทั่วไปแล้วจะระบุถึงปัญหาที่มีลักษณะทางสังคมหรือการเมือง ผู้สร้างปัญหา และการแก้ปัญหา แต่การศึกษาการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้เป็นเช่นนั้น หากแต่มุ่งที่จะชี้ถึงหน้าที่หลักของการให้ความหมายเพื่อระดมพลังผู้คนให้เข้าร่วมการปฏิบัติการรวมหมู่ (Noakes and Johnston 2005 : 5)

Snow et al. ได้นำเสนอแนวทางการศึกษาการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเริ่มจากแนวคิดการจัดวางการให้ความหมาย (frame alignment) ซึ่งหมายถึงการเชื่อมโยงการตีความของปัจเจกชนกับองค์การของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไปในทางที่ผลประโยชน์ ค่านิยม และความเชื่อของปัจเจกชนกับกิจกรรม วัตถุประสงค์ และอุดมการณ์ขององค์กรสอดคล้องต้องกัน (Snow et al., 1986 : 464) เมื่อเกิดความสอดคล้องต้องกันขบวนการย่อมสามารถรับสมาชิกได้ง่าย ดังนั้น การจัดวางการให้ความหมายจึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารโต้ตอบของขบวนการ (Buechler, 2011 : 146)

ในทัศนะของ Snow et al. กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายมีทั้งหมดสามประการ ประการแรก คือ การเชื่อมโยงการให้ความหมาย (frame bridging) ซึ่งหมายถึงการสร้างความเกี่ยวพันให้กับการให้ความหมายที่มีความสอดคล้องกันทางอุดมการณ์ แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกันทางโครงสร้างการเชื่อมโยงนี้เกิดขึ้นทั้งในระดับองค์กรและปัจเจกชน การเชื่อมโยงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อขบวนการขยายงาน

และเผยแพร่ข่าวสารผ่านเครือข่ายระดับบุคคลหรือกลุ่ม สื่อมวลชน โทรศัพท์ หรือทางไปรษณีย์ ในไม่กี่ปีมานี้การขยายตัวของเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้โอกาสในการเชื่อมโยงความหมายเปิดกว้างขึ้น (Snow at al., 1986 : 467-469)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการที่สอง ได้แก่ การปรับการให้ความหมาย (frame amplification) อันได้แก่ การสร้างความชัดเจน และความมีชีวิตชีวาให้แก่การให้ความหมายในประเด็นปัญหา หรือเหตุการณ์หนึ่งใด เนื่องจากความหมายของเหตุการณ์และความเกี่ยวเนื่องของมันกับชีวิตของปัจเจกชนมักจะถูกบดบังซ่อนเร้น ไม่ชัดเจน ดังนั้น การสนับสนุนเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงขึ้นอยู่กับ การสร้างความชัดเจนและความมีชีวิตชีวาให้กับการตีความหมาย การปรับการให้ความหมาย จะช่วยเน้นความเกี่ยวพันระหว่างค่านิยมหรือความเชื่อที่มีอยู่ในหมู่ประชากรกับเป้าหมายของขบวนการ (Snow at al., 1986 : 469-472)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการที่สาม เป็นการขยายการให้ความหมาย (frame extension) เมื่อแนวนโยบายและค่านิยมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตหรือผลประโยชน์ของผู้ที่ขบวนการต้องการรับเอาเป็นผู้สนับสนุน ก็จำเป็นที่ขบวนการต้องขยายการให้ความหมายที่มีอยู่ให้เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเหล่านั้น (Snow at al., 1986 : 472-473)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการสุดท้าย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมาย (frame transformation) ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่เค้าโครงนโยบาย จุดมุ่งหมาย และค่านิยมของขบวนการไม่สะท้อนหรือบางครั้งก็ตรงกันข้ามกับวิถีชีวิต การปฏิบัติยึดถือ และการตีความหมายของคนทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างและส่งเสริมค่านิยมใหม่ ขจัดความหมายหรือความเข้าใจเดิม ให้ความหมายใหม่แก่ความเชื่อที่ผิดๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้การสนับสนุนและเข้าร่วมจากคนในสังคม เป็นที่น่าสังเกตว่าในการเปลี่ยนแปลงการให้ความหมาย สภาวะทางภววิสัยอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่การตีความทางอัตวิสัยนั้นเปลี่ยน เช่น การให้ความหมายใหม่แก่สภาวะที่แต่เดิมถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีแต่ยอมรับได้ มาเป็นความอยุติธรรมที่ไม่สามารถให้อภัยได้ เป็นต้น (Snow at al., 1986 : 473-474) การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายเชิญชวนให้ผู้คนมองโลกที่คุ้นเคยด้วยมุมมองที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง ทำให้พวกเขาได้ข้อสรุปที่แตกต่างจากเดิม (Buechler, 2011 : 147)

นอกจากนี้ การให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมยังมีการกิจที่สำคัญสามประการ ประการแรก การให้ความหมายเชิงวินิจฉัย (diagnostic framing) คือ การระบุถึงปัญหาและให้เหตุผลว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ประการที่สอง การให้ความหมายแก่การแก้ปัญหา (prognostic framing) เป็นการเสนอทางออกให้แก่ปัญหาที่พบเห็นจากการวินิจฉัย ในขณะเดียวกันก็ระบุถึงยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงด้วย ประการที่สาม การให้ความหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจ (motivational framing) เป็นการให้เหตุผลแก่ผู้คนว่าทำไมพวกเขาต้องเข้าร่วมปฏิบัติการรวมหมู่ เนื่องจากการให้ความหมายสอง

ประการที่กล่าวมาไม่เพียงพอที่จะทำให้คนลงมือปฏิบัติได้ จึงจำเป็นต้องมีการให้ความหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจอันจะนำไปสู่การปลดปล่อยทางความคิด โดยการทำให้ผู้คนเชื่อมั่นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้และการเข้าร่วมของพวกเขามีส่วนสำคัญในการทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นจริง (Buechler, 2011 : 148; Opp, 2009 : 258) อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายจะได้ผลดีต้อง โดนใจ (resonant) ผู้ที่ขบวนการสื่อสารถึง สิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นหากผู้รับสารเห็นว่าการตีความและการแสดงออกของความคับข้องใจน่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือที่ว่าจะเกิดขึ้นหากมันประมวลมาจากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้รับสารรู้สึกว่าเป็นธรรมชาติและคุ้นเคย (Noakes and Johnston, 2005 : 11)

ในกระบวนการให้ความหมายมิใช่การให้ความหมายทั้งหลายสร้างผลสะท้อนเหมือนกัน มีการให้ความหมายบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อวงกว้างกว่าการให้ความหมายอื่นๆ ที่ Snow and Benford (1992 : 138) เรียกว่าการให้ความหมายหลัก (master frame) การให้ความหมายชนิดนี้เชื่อมโยงกับวงรอบของการประท้วง ดังนั้น การปรากฏตัวของความหมายหลักใหม่อาจนำไปสู่การเริ่มต้นวงรอบของการประท้วง ในทางกลับกัน เมื่อเงื่อนไขทางโครงสร้างพร้อมแต่ไม่เกิดการเคลื่อนไหวของมวลชนอาจมาจากการให้ความหมายหลักไม่โดนใจมวลชน เช่น การเรียกร้องให้หยุดพัฒนา ทดสอบ และติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์ ในปี 1980 ได้กลายเป็นการให้ความหมายหลักของขบวนการสันติภาพ และกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ อย่างไรก็ตาม ตลอดทศวรรษ 1970 ไม่มีการเคลื่อนไหวของมวลชน ถึงแม้ว่าเงื่อนไขทางภววิสัยไม่ว่าจะเป็นการสะสมอาวุธนิวเคลียร์ สงคราม ลัทธิทหาร รวมทั้งเงื่อนไขทางโครงสร้าง เช่น โอกาสทางการเมือง ทรัพยากร องค์กร จะไม่แตกต่างจากทศวรรษ 1980 ก็ตาม สิ่งที่ขาดไปคือการให้ความหมายหลักที่สอดคล้องกับความคิดของมวลชน

นอกจากนี้ การให้ความหมายหลักของขบวนการที่เกิดขึ้นก่อนมักจะถูกนำไปประยุกต์ใช้โดยขบวนการที่เกิดขึ้นทีหลัง อย่างไรก็ตาม ขบวนการที่เกิดขึ้นทีหลังจะพบว่าการให้ความหมายหลักที่มีอยู่แล้วเป็นอุปสรรคในการให้ความหมายของพวกเขา หากเราพิจารณายุทธวิธีก็จะพบตรรกะในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ การให้ความหมายหลักใหม่อาจช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ทางยุทธวิธีใหม่ๆ แก่ขบวนการแรกๆ ของวงรอบการประท้วง แต่อาจกลายเป็นตัวขัดขวางการคิดค้นทางยุทธวิธีของขบวนการรุ่นหลังๆ การให้ความหมายหลักที่มีพลังย่อมส่งผลสะท้อนในวงกว้างและมีความคงทน เช่น การให้ความหมายหลักของขบวนการสิทธิของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1960 เกี่ยวกับความเท่าเทียมทางสิทธิและโอกาสได้ขยายค่านิยมพื้นฐานของสังคมจึงได้รับการตอบรับจากกลุ่มคนอันหลากหลายในสังคมอเมริกัน และถูกนำไปอธิบายขยายความอย่างกว้างขวางในการต่อสู้ของผู้หญิง คนชรา คนพิการ และอื่นๆ ในทศวรรษต่อมา การให้ความหมายหลักนอกจากจะช่วยทำความเข้าใจการเริ่มวงรอบการประท้วง ยังช่วยอธิบายความตกต่ำของวงรอบดังกล่าวได้อีกด้วย ความตกต่ำของวงรอบการประท้วงมีส่วนมาจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ทำให้การให้ความหมายหลักที่มีอยู่หมดพลังไป หรือเกิดจากการปรากฏ

ตัวของการให้ความหมายที่เป็นคู่แข่งที่ทำลายความดึงดูดใจของการให้ความหมายที่มีอยู่ (Snow and Benford, 1992 : 142-150)

3. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดการให้ความหมาย

ในทัศนะของ Snow and Benford แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ช่วยอธิบายขยายความทฤษฎีการระดมทรัพยากร และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างอื่นๆ อย่างน้อยสามประการด้วยกัน ประการแรก กระบวนการให้ความหมายและแนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการให้ความหมายหลัก เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการที่สร้างแรงบันดาลใจและสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประการที่สอง แนวคิดเหล่านี้ทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงประจักษ์ได้ว่ากระบวนการที่การปฏิบัติการและเหตุการณ์กลายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา ต้นทุนสูงเกินไปหรือเสี่ยงเกินไปหรือไม่ ประการที่สาม แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้ความหมายมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสทางการเมือง และทรัพยากร (Snow and Benford, 1992 : 151-152)

Tarrow ได้นำเอาแนวคิดของ Snow and Benford ที่กล่าวถึงข้างบนนี้มาผนวกเข้ากับตัวแบบกระบวนการทางการเมือง เขาชี้ให้เห็นว่าการให้ความหมายมีความสำคัญต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพราะมันทำให้ขบวนการสามารถเปลี่ยนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural symbols) และวัฒนธรรมทางการเมืองมาใช้ในการเคลื่อนไหวได้ (Tarrow 1998 : 122) ส่วน McAdam, McCarthy and Zald เห็นว่าการให้ความหมายเป็นตัวเชื่อมระหว่างโอกาสทางการเมือง องค์กร กับ การปฏิบัติการ ในทัศนะของพวกเขา การให้ความหมายซึ่งเป็นมิติทางวัฒนธรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหมายถึง ‘ความพยายามเชิงยุทธศาสตร์อย่างมีจิตสำนึกของกลุ่มคนในการสร้างความเข้าใจร่วมต่อโลกและพวกเขาเองซึ่งสร้างแรงจูงใจและความชอบธรรมแก่ปฏิบัติการรวมหมู่’ (McAdam, McCarthy and Zald, 1996 : 6) การนิยามการให้ความหมายเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Snow and Benford ที่มองการให้ความหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อบรรจุเป้าหมายในการเคลื่อนไหว (strategic framing) (Snow et al., 2014 : 30)

ในทัศนะของ Goodwin and Jasper การมองการให้ความหมายในเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าวถึงแม้ว่าสำคัญ แต่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะว่าเราไม่สามารถเลือกให้ความหมายตามใจชอบได้ในทางตรงกันข้ามวัฒนธรรมกลับเป็นตัวกำหนดกระบวนการให้ความหมายในทางที่ผู้กระทำการไม่รู้ตัว วัฒนธรรมในความหมายกว้างมีความหลากหลายมาก มันรวมถึงประเพณี พิธีกรรม สามัญสำนึก สำนวน วาทกรรม สิ่งประดิษฐ์ อัตลักษณ์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถขัดขวางหรือส่งเสริมการปฏิบัติการรวมหมู่ในทางที่ไม่เป็นไปตามที่เราต้องการเสมอไป (Goodwin and Jasper, 1999 : 48)

Crossley เป็นอีกคนหนึ่งที่วิจารณ์การใช้การให้ความหมายในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือในการระดมพลังเพื่อการเคลื่อนไหวเท่านั้น โดยเขาเห็นว่ามันเป็นการมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าขบวนการไม่เพียงแต่ใช้การให้ความหมายเพื่อการเคลื่อนไหว บางครั้งขบวนการก็เคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายด้วย เช่น ขบวนการสุขภาพจิต (mental health movements) พยายามเปลี่ยนการให้ความหมายของคนในสังคมต่อผู้มีปัญหาสุขภาพจิตจากคนบ้าเป็นมนุษย์เหมือนคนทั่วไป เป็นต้น ดังนั้น การให้ความหมายจึงไม่เป็นเพียงแค่วิธีการ (means) หรือ เครื่องมือ (instrument) หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายของการต่อสู้ด้วย Crossley ยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแนวคิดการให้ความหมาย นั่นคือการละเลยความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายกับอำนาจในกระบวนการต่อสู้ในการสื่อสารผู้พูดไม่ได้ มีอภิสิทธิ์หรือความชอบธรรมเท่าเทียมกัน ใครพูดอะไรและมีผลอย่างไรขึ้นอยู่กับโครงสร้างสังคมและความไม่สมดุลทางอำนาจ นี่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับขบวนการสิ่งแวดล้อมและขบวนการสนับสนุน/ต่อต้านการทำแท้งที่นักเคลื่อนไหวต้องขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งมีอภิสิทธิ์ในการแสดงความเห็นในเรื่องดังกล่าว การต่อสู้ในประเด็นเหล่านี้มักจะขึ้นอยู่กับข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์และต้องต่อสู้ขบเกี่ยวกับอำนาจของกระบวนการทัศน์ที่มีฐานะครอบงำและระบบความเชี่ยวชาญของกระบวนการทัศน์เหล่านั้น (Crossley, 2002 : 139-140)

แนวคิดการให้ความหมายยังมีปัญหาในประเด็นอื่นอีก Steinberg ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวมองความหมายที่นำมาระดมพลังเพื่อการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ในตัวเอง แยกขาดออกจากสิ่งอื่นและไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะของกระบวนการที่มีการสนทนาตอบโต้ มีความขัดแย้ง และการสร้างสรรค์ใหม่ๆ การมองเช่นนี้เป็นการมองการให้ความหมายในเชิงอรรถประโยชน์ตามทฤษฎีความสมเหตุสมผลที่เชื่อว่าผู้กระทำการสามารถเลือกเอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ทฤษฎีการระดมทรัพยากรและกระบวนการทางการเมืองยึดถือ การมองดังกล่าวถือเอาการให้ความหมายเป็นสิ่งที่ไม่แตกต่างจากทรัพยากรทางวัตถุที่สามารถหยิบฉวยมาใช้ได้ตามต้องการ ทั้งๆ ที่ทรัพยากรและการให้ความหมายมีความแตกต่างกัน (Steinberg, 1999: 738-743)

การวิจารณ์แนวคิดการให้ความหมายยังมาจากคนในอีกด้วย ในทัศนะของ Benford การศึกษาดังกล่าวไม่มีการศึกษาเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบและมุ่งพรรณนาสิ่งที่ศึกษามากเกินไป เนื่องจากการมุ่งพรรณนาทำให้มีการศึกษาการให้ความหมายเหมือนเป็นสิ่งที่ของ ทำให้มองไม่เห็นกระบวนการที่มีพลวัตที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประกอบสร้างทางสังคม การต่อรอง การโต้แย้ง และการเปลี่ยนแปลงของการให้ความหมาย ปัญหาของแนวคิดการให้ความหมายยังเกิดจากการมองการให้ความหมายราวกับว่ามันเป็นอิสระจากการสร้างและตีความของผู้คนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการลดทอนการให้ความหมายซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมวัฒนธรรมให้เหลือแค่มิติทางจิตวิทยาของปัจเจกชนเท่านั้น จุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ Benford กล่าวถึงคือการมุ่งสนใจแต่การให้ความหมายของผู้นำโดยไม่สนใจสมาชิกและ

คนกลุ่มอื่นๆ ราวกับการระดมพลังให้คนเข้าร่วมการเคลื่อนไหวเป็นแค่เรื่องการใช้โวหารจงใจที่เหมาะสมเท่านั้น ประการสุดท้าย เขาชี้ให้เห็นว่างานเขียนเกี่ยวกับการให้ความหมายละเอียดที่จะศึกษาความซับซ้อนหลากหลายของการให้ความหมาย ทั้งๆ ที่นักเคลื่อนไหวต่างนำเอาการตีความหมายอันหลากหลายในอดีตมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่พวกเขาเผชิญอยู่ ประกอบกับพวกเขามีประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกันอย่างย่อมนำให้มีการให้ความหมายที่ต่างกันได้ (Benford, 1997 : 411-423)

4. สรุป

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยแนวคิดการให้ความหมายเป็นการเปิดมิติทางวัฒนธรรมสู่การอธิบายการประท้วงทางการเมือง การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของขบวนการโดยวิธีการศึกษาเชิงโครงสร้างของทฤษฎีการระดมทรัพยากรและทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองทำให้เรามองข้ามปฏิสัมพันธ์ของสภาวะทางกายวิสัยกับการตีความต่อสิ่งเหล่านั้นของผู้เข้าร่วมขบวนการ แนวคิดการให้ความหมายแสดงให้เห็นว่าความหมายไม่ได้มาพร้อมกับวัตถุ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เราเผชิญโดยอัตโนมัติ หากแต่เกิดจากการตีความตอบโต้สื่อสารกัน การตีความต่อเหตุการณ์เดียวกันที่ต่างกันอย่างย่อมนำมาซึ่งปฏิบัติการที่ต่างกันของขบวนการ การศึกษาการให้ความหมายของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเริ่มจากแนวคิดการจัดวางการให้ความหมายซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการตีความของปัจเจกชนให้สอดคล้องกับขบวนการ การจัดวางความหมายมีสามประการคือการเชื่อมโยงการให้ความหมาย การปรับการให้ความหมาย การขยายการให้ความหมาย และการเปลี่ยนแปลงความหมาย แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมช่วยอธิบายขยายความทฤษฎีการระดมทรัพยากร และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างอื่นๆ อย่างน้อยสามประการด้วยกัน ประการแรก กระบวนการให้ความหมายและแนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการให้ความหมายหลัก เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการที่สร้างแรงบันดาลใจและสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประการที่สอง แนวคิดเหล่านี้ทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงประจักษ์ได้ว่ากระบวนการที่การปฏิบัติการและเหตุการณ์กลายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา ต้นทุนสูงเกินไปหรือเสี่ยงเกินไปหรือไม่ ประการที่สาม แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้ความหมายมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสทางการเมืองและทรัพยากร

References

Benford, R. (1997). *An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective, Sociological Inquiry.*

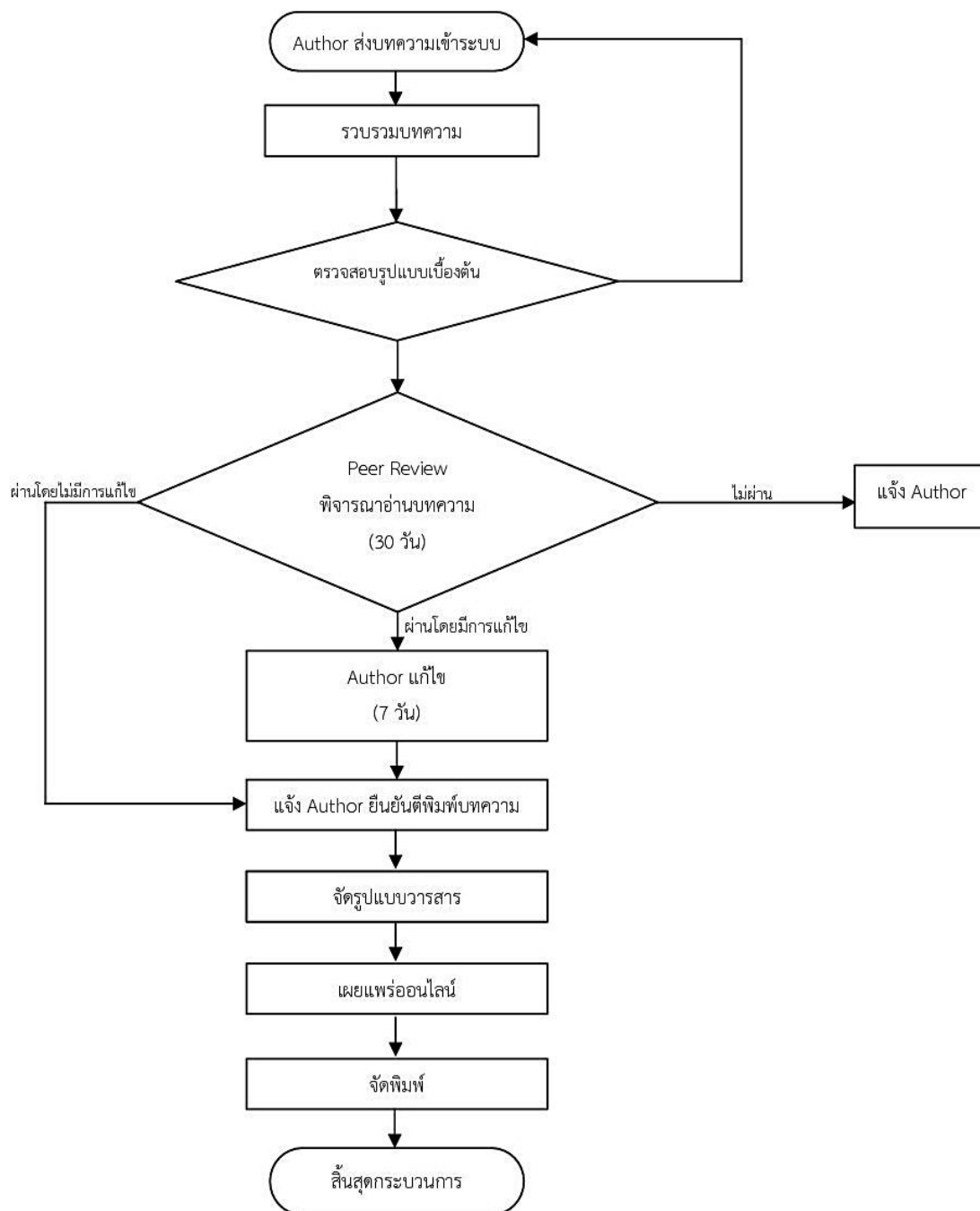
- Buechler, S. (2011). *Understanding Social Movements*. London: Paradigm.
- Crossley, N. (2002). *Making Sense of Social Movements*. Buckingham: Open University Press.
- Goodwin, J. and Jasper, J. (1999). *Caught in a Winding, Snarling Vine: The Structural Bias of Political Process Theory*’ *Sociological Forum*.
- McAdam, D., McCarthy, J. and Zald, M. (1996). Introduction: Opportunities, Mobilizing Structures, and Framing Process-Toward a Synthetic, Comparative Perspective on Social Movements’ in D. McAdam, J. McCarthy and M. Zald (eds.), *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Noakes, J. and Johnston, H. (2005). Frame of Protest: A Road Map to a Perspective’ in J. Noakes and H. Johnston (eds.). *Frame of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Roman & Littlefield.
- Opp, K-D. (2009). *Theories of Political Protest and Social Movements*. London: Routledge.
- Polletta, F. and Ho, M.K. (2006). *Frame and their Consequences*, in Goodin, R and Tilly, C (eds), *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Snow, D. (2004). Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields, in D. Snow, S. Soule and H. Kriesi (eds.). *The Blackwell Companion to Social Movements*. Oxford: Blackwell.
- Snow, D. and Benford, R. (1992). Masters Frames and Cycles of Protest, in A. Morris and C. Mueller (eds.). *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press.
- Snow, D. Rochford, B. Worden, S. and Benford, R. (1986). *Flame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation*, *American Sociological Review*.
- Snow, D. Benford, R. Mc Cammon, H. Hewitt, L. and Fitzgerald, S. (2014). The Emergence, Development, and Future of the Framing Perspective: 25+ Years Since Framing Alignment. *Mobilization*, 19(1), 23-45.
- Steinberg, M. (1999). *The Talk and Back Talk of Collective Action: A Dialogic Analysis of Repertoires of Discourse among Nineteenth-Century English Cotton Spinners*. *American Journal of Sociology*.
- Tarrow, S. (1998). *Power in Movement*. Cambridge: Cambridge University Press.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารสถาบันวิจัยฟิลิปปินส์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-283-546-7 (ต่อ 114)

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการ วิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็น ประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสาร ต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/kkjin/> และรอการตรวจสอบจาก กองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิตไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณ ต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลัก เกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ใน เครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

ตัวอย่างเช่น (พระไตรปิฎก 12/128-153)

(Tipitaka 12/128-153)

1.2 หนังสือ

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล, 2562 : 22)

(Choutikavatchagul, 2019 : 22)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และสาริกา ไสวงาม, 2562 : 25)

(Choutikavatchagul and Sa-waingam, 2019 : 25)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องค้นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล, สาริกา ไสวงาม และสุรพล พรหมกุล, 2562 : 60)

(Choutikavatchagul, Sa-waingam and Phromkun, 2019 : 60)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้ค้นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และคณะ, 2562 : 12)

(Choutikavatchagul, et al., 2019 : 12)

1.3 วารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2553 : 20)

(Phra Phrombandit (Prayŭn Thammachittō), 2010 : 20)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และสาริกา ไสวงาม, 2562 : 25)

(Choutikavatchagul and Sa-waingam, 2019 : 25)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล, สาริกา ไสวงาม และสุรพล พรหมกุล, 2562 : 60)

(Choutikavatchagul, Sa-waingam and Phromkun, 2019 : 60)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และคณะ, 2562 : 12)

(Choutikavatchagul, et al., 2019 : 12)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2553 : 20)

(Phra Phrombandit (Prayŭn Thammachittō), 2010 : 20)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และสาริกา ไสวงาม, 2562 : 25)

(Choutikavatchagul and Sa-waingam, 2019 : 25)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล, สาริกา ไสวงาม และสุรพล พรหมกุล, 2562 : 60)

(Choutikavatchagul, Sa-waingam and Phromkun, 2019 : 60)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และคณะ, 2562 : 12)

(Choutikavatchagul, et al., 2019 : 12)

1.5 สัมภาษณ์

(ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล), 2 กรกฎาคม 2562)

(Choutikavatchagul, Interview, July 2 2019)

1.6 สื่อบันทึก

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้าอ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2553 : 20)

(Phra Phrombandit (Prayūn Thammachittō), 2010 : 20)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และสาริกา ไสวงาม, 2562 : 25)

(Choutikavatchagul and Sa-waingam, 2019 : 25)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล, สาริกา ไสวงาม และสุรพล พรหมกุล, 2562 : 60)

(Choutikavatchagul, Sa-waingam and Phromkun, 2019 : 60)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (ทรงพล โชติกเวชกุล และคณะ, 2562 : 12)

(Choutikavatchagul, et al., 2019 : 12)

การเขียนบรรณานุกรม

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด :

ชื่อมหาวิทยาลัย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka: Thai Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

2. หนังสือ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี))./ เมืองที่พิมพ์./ : สำนักพิมพ์.

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. วารสาร :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

Prescott, S.G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ระดับวิทยานิพนธ์./ ชื่อคณะ./ : ชื่อมหาวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. *Master of arts*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. สัมภาษณ์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ตำแหน่ง(ถ้ามี)./ สัมภาษณ์.

Choutikavatchagul, S. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

นามสกุล, อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>. (Accessed 12 February 2014).

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม” สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399

<http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/kkjin/> E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

- 1) ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี 089-711-1190
- 2) นางสาวมารีสา ไสวงาม 082-855-8962

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรมเพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

